Национален план за възстановяване и устойчивост

НА РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ

Планът за възстановяване превръща огромното предизвикателство, пред което сме изправени, във възможност не само чрез оказването на подкрепа за възстановяването, но и чрез инвестиране в нашето бъдеще: Европейската зелена сделка и цифровизацията ще стимулират заетостта и растежа, устойчивостта на нашите общества и доброто състояние на околната ни среда. Това е часът на Европа. Нашата воля за предприемане на действия трябва да е на нивото на предизвикателствата, пред които всички ние сме изправени.

Урсула фон дер Лайен,
Председател на Европейската комисия

Основната цел на Плана за възстановяване и устойчивост е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от пандемията от COVID-19. В преследването на тази цел правителството изработи набор от мерки и реформи, които не само да възстановят потенциала за растеж на икономиката, но и да го развият и повишат. Това от своя страна ще позволи в дългосрочен план да бъде постигната стратегическата цел за конвергенция на българската икономиката и нивата на доходите със средноевропейските. Същевременно Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката в контекста на амбициозните цели на Европейския зелен пакт.

В условията на висока степен на несигурност, породена от пандемията от COVID-19, основни задачи на правителството са ограничаването и контролът на нейното разпространение и преодоляването на последици от нея. Настоящата ситуация изисква целенасочени мерки, чието своевременно и ефективно изпълнение е от ключово значение за запазване на икономическия потенциал и конкурентоспособността на икономиката в последващото възстановяване. В краткосрочен план правителствената политика е насочена към повишаване на устойчивостта на националната здравна система и смекчаване на социално-икономическите последици чрез мерки за подкрепа на предприятията и заетостта, както и за гарантиране на подходящи безопасни условия на труд с оглед възобновяването на икономическата дейност. В средносрочен план, стратегията за възстановяване на страната се основава на Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030. Документът, обхващащ националните решения за растеж и развитие, определя три стратегически цели (ускорено икономическо развитие, демографски подем и намаляване на неравенствата), за чието изпълнение издига 13 национални приоритета. Макар че БЪЛГАРИЯ 2030 е приета от правителството в началото на 2020 г., непосредствено преди разразяването на пандемията и съпътстващите я икономически турбуленции, стратегическият избор на цели и приоритети е напълно актуален на проявилите се уязвимости във функционирането на социално-икономическите системи. Същевременно, остротата на някои от нововъзникналите проблеми налага както търсене на допълнителни краткосрочни решения, така и изместване напред във времето на някои от предвидените политики.

Планът за възстановяване и устойчивост представя вижданията на правителството и обществото за начина, по който трябва да бъдат адресирани структурни проблеми в икономиката. Планът предвижда комплекс от реформи и инвестиции, които осигуряват необходимото ниво на съгласуваност с успоредно планираните мерки в рамките на Кохезионната политика на ЕС – както по линия на допълнителното финансиране за програмния период 2014-2020 г. (REACT EU), така и в пакета от стратегически документи за следващия програмен период. Допълнителните усилия за преход към неутрална по отношение на климата икономика в контекста на амбициозните цели на Европейския зелен пакт, които ще бъдат финансирани през Механизма за справедлив преход на базата на Планове за справедлив преход, също следва да бъдат взети предвид.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АМС	Администрация на Министерския съвет
АОП	Агенция за обществени поръчки
АУЕР	Агенция за устойчиво енергийно развитие
АФКОС	Anti-fraud coordination service
БАН	Българска академия на науките
БВП	брутен вътрешен продукт
БДЖ	Български държавни железници
БНР	Българско национално радио
БНТ	Българска национална телевизия
БНФ	Българска национална филмотека
БТА	Българска телеграфна агенция
БФП	безвъзмездна финансова помощ
В(Е)И	възобновяеми (енергийни) източници
ВиК	водопровод и канализация
ВСС	Висш съдебен съвет
ГПОД	Генералните планове за организация на движението
ДДС	данък върху добавената стойност
ДОС	държавен образователен стандарт
ДФЕС	Договор за функционирането на Европейския съюз
е.ж.	еквивалентни жители

ЕАД	еднолично акционерно дружество
ЕИП	Европейско икономическо пространство
ЕИСС	Единна информационна система на съдилищата
ЕК	Европейска комисия
ЕООД	еднолично дружество с ограничена отговорност
ЕПАЛЕ	Електронна платформа за учене на възрастни в Европа
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕСО	електроенергиен системен оператор
ЕСП	Европейска сметна палата
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗДвП	Закон за движение по пътищата
ЗЕС	Закон за електронните съобщения
ЗЖТ	Закон за железопътния транспорт
ЗИД	Закон за изменение и допълнение
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ЗПКОНПИ	Закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество
ЗРР	Закон за регионалното развитие

ЗУСЕСИФ	Закон за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове
И(К)Т	информационни (и комуникационни) технологии
И(Н)ПЕК	интегриран (национален) план енергетика-климат
ИАОСЕС	Изпълнителна агенция *„Одит на средствата от ЕС“*
ИС	информационна система
ИС-МВУ	информационната система за Механизма за възстановяване и устойчивост
ИСУН	информационна система за управление и наблюдение
ИТИ	Интегрирани териториални инвестиции
ИТС(Р)	Интегрирани териториални стратегии (за развитие)
КЛ	контролен лист
КП	краен получател
КПКОНПИ	Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество
КФ	Кохезионен фонд
КФН	Комисия за финансов надзор
МВР	Министерство на вътрешните работи
МВУ	Механизъм за възстановяване и устойчивост
МЕ	Министерство на енергетиката
МЗ	междинно звено
МИ	Министерство на икономиката
МОСВ	Министерство на околната среда и водите

МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	метростанция
МСП	малки и средни предприятия
МФ	Министерство на финансите
НЗИС	Национална здравно информационна система
НЗОК	Национална здравноосигурителна каса
НИРД	научно-изследователска и развойна дейност
НКЖИ	Национална компания "*Железопътна инфраструктура*"
НПЕЕМЖС	Национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради
НСИ	Национален статистически институт
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
ОГРДВ	образование и грижи в ранна детска възраст
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОЛАФ, OLAF	Европейска служба за борба с измамите
ООН	Организация на обединените нации
ОРГО	Общ регламент за групово освобождаване
ПГ	парникови газове
ПИРО	Планове за интегрирано развитие на общините
ПМС	Постановление на Министерския съвет
ПОО	професионално образование и обучение
ППСР	Програма за подкрепа на структурните реформи

ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	пречиствателна станция за отпадъчни води
РБ	Република България
РМ	ресорно министерство
СЕБРА	Система за електронни бюджетни разплащания
СИМ	строително-инвестиционно моделиране
СКФ	Структурни фондове и Кохезионен фонд
СН(Д)	структури за наблюдение (и докладване)
СП	Специфична препоръка на Съвета
СППОО	списък на професиите за професионално образование и обучение
СПС	стандарт на покупателната способност
ССА	Селскостопанска академия
СУК	системи за управление и контрол
ТЕЦ	топло електрическа централа
УО	управляващ орган
УЦЖ	учене през целия живот
ФУК	финансово управление и контрол
ФСП	Фонд за справедлив преход
ЦВП	център за върхови постижения
ЦК	център за компетенции
ЦКЗ	Централно координационно звено

ЦСМП	център за спешна медицинска помощ
(Д)НФ	(дирекция) национален фонд
(Н)ПВУ	(Национален) План за възстановяване и устойчивост
(ПП)ЗОП	(правилник за прилагане на) закон за обществените поръчки
(ПП)ЗРР	(правилник за прилагане на) закон за регионално развитие
API	Application Programming Interfaces
CA	Concerted Action
CO2	Carbon dioxide
COFOG	Classification of the Functions of Government
DESI	Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото
EED	Energy Efficiency Directive
e-ID	електронна идентичност
EPBD	Energy Performance of Buildings Directive
ERTMS	European Rail Traffic Management System
FTE	еквивалент на пълен работен ден
FTTP	Fibre to the Premises
HEMS	Хеликоптерна спешна медицинска служба
IGB	Интерконектор *„Гърция-България“*
JESSICA	Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas
JRC	Joint Research Centre
LED	light-emitting diode

MHz, GHz	мегахерца, гигахерца
MW, GW, kW	мегават, гигават, киловат
NEET	Not in Education, Employment, or Training
NUTS-3, NUTS-2	район от трето (второ) йерархично ниво
PISA	Programme for International Student Assessment
PSAP	Public Service Answering Point
SCADA	supervisory control and data acquisition
STEM	science, technology, engineering, and mathematics
TEN-T	Trans-European Transport Network
VHCN	Very High Capacity Networks

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ 4

ЧАСТ 1: ОБЩИ ЦЕЛИ И СЪГЛАСУВАНОСТ 12

ЧАСТ 2: РЕФОРМИ И ИНВЕСТИЦИИ 42

ИНОВАТИВНА БЪЛГАРИЯ 51

2.А.1 Образование и умения 51

2.А.2 Научни изследвания и иновации 69

2.А.3 Интелигентна индустрия 81

ЗЕЛЕНА БЪЛГАРИЯ 90

2.Б.1 Нисковъглеродна икономика 90

2.Б.2 Биоразнообразие 118

2.Б.3 Устойчиво селско стопанство 125

СВЪРЗАНА БЪЛГАРИЯ 133

2.В.1 Цифрова свързаност 133

2.В.2 Транспортна свързаност 142

2.В.2 Местно развитие 157

СПРАВЕДЛИВА БЪЛГАРИЯ 167

2.Г.1 Бизнес среда 168

2.Г.2 Социално включване 198

2.Г.3 Здравеопазване 211

ЧАСТ 3: ДОПЪЛНЯЕМОСТ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАНА 234

ЧАСТ 4: ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО 278

ЧАСТ 1:
ОБЩИ ЦЕЛИ И СЪГЛАСУВАНОСТ

1. Общи цели

Пандемията от COVID-19 доведе до дълбока рецесия в целия свят. Предварителните макроикономически данни сочат, че през 2020 г. икономиката на целия Европейски съюз се е свила с 6.2%[1], докато нивото на безработица е достигнало 7.7%. Българската икономика също пострада тежко, с намаление на БВП от 4.2% и средногодишно намаление на заетостта от 2.5%. В този контекст оценките са, че ЕС успя да реагира отговорно и единно на кризата. Настоящата икономическа криза не е съпоставима на никоя друга – тя следва различни тенденции. На първо място, държавите-членки приеха мерки с различен интензитет на национално ниво за запазване на работните места и предоставяне на безвъзмездна помощ на бизнеса и домакинствата. Европейските институции и държавите членки достигнаха обаче и до важно съгласие, че е необходим решителен общ европейски отговор на кризата и набиране на общ дълг за нейното преодоляване. Това общо съгласие показа решителността и готовността на ЕС да бъде направено каквото е необходимо, за да се гарантират солидарността и ефективния отговор на кризата. Избухването на пандемията промени икономическите перспективи в ЕС за следващите няколко години.

Механизмът „Следващо поколение ЕС“ беше приет с цел да се гарантира пълното възстановяване в следващите години и предотвратяване на сценарий, при който тази криза да прерасне в трайна дивергенция между държавите-членки. Механизмът цели да бъдат адресирани икономическите и социалните щети от пандемичната криза, да се адресират някои от структурните проблеми на българската икономика и да се постигне по-бързо зелена и дигитална трансформация. Той се базира и отчасти на дългогодишни дискусии за нуждата от по-добри инструменти за преодоляване на икономически кризи в Европейския съюз и за нуждата от надграждане и оптимизиране на архитектурата на Европейския паричен съюз, от който България е индиректно част, като член на валутен борд.

Именно тази безпрецедентна ситуация, комбинираща здравна и икономическа криза, със сходни ефекти върху всички държави членки на ЕС, мотивира изготвянето на координиран отговор на ниво Европейски съюз за справяне с и възстановяване от неблагоприятните ефекти вследствие на пандемичната обстановка.

Основна част от стратегията е програмата „Следващо поколение ЕС“, която стартира през месец юли 2020 г. Това е първият по рода си инструмент в ЕС, който цели да се справи не

[1] Източник: Евростат

само с настоящата здравна и икономическа криза, но да трансформира икономиките така, че да се адаптират към глобалните предизвикателства, пред които сме изправени, и да се постигне екологична и социална устойчивост.

Централна инициатива в тази програма е Механизмът за възстановяване и устойчивост, който цели да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от пандемията от COVID-19 и да направи европейските икономики и общества по-устойчиви и по-добре подготвени за справяне с предизвикателствата и възможностите на предстоящите зелени и цифрови преходи. Освен двата основни стълба Планът за възстановяване и устойчивост предвижда още 4 приоритета: интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж; социална и териториална кохезия; здравна, икономическа и институционална устойчивост; политики за следващото поколение, децата и младежите. В тази връзка финансовият ресурс по този механизъм ще способства тези трансформации чрез залагане на структурни инвестиции и реформи в Националните планове за възстановяване и устойчивост на държавите-членки, обвързани с конкретни етапи и цели за изпълнение.

Публичната инвестиционна политика на България е характеризирана с особена проциклична, което в контекста на малките автоматични стабилизатори и относително слабото покритие на социалната закрила не способства за смекчаването на ефектите от икономическите кризи, като финансовата криза от 2008-2009 г., както и кризата породена от пандемията. Например, дори едно десетилетие след финансовата криза от 2008-2009 г., българската икономика не успя да се възстанови до нивото на потенциалния БВП, определено от траекторията на растежа преди финансовата криза. Същевременно ръстът на БВП перманентно се е понижил вследствие на финансовата криза от 2008 г, докато инвестициите във фиксиран капитал намаляха значително до нива под средните за ЕС (17.8% от БВП за периода 2016-2020 г. спрямо 21.6% от БВП за ЕС), както и за други сходни държави от Централна и Източна Европа (24.6% от БВП за същия период в Румъния и 22.2% в Хърватия). Друга съществена промяна в българската икономика, настъпила след финансовата криза от 2008-2009 г., е трайният спад в бизнес динамиката свързан с навлизането на нови фирми и особено на нови малки и средни фирми. По-конкретно, в годините след 2009 г., средният годишен брой нови малки и средни фирми е с около 50% по-нисък в сравнение с годините преди финансовата криза. По отношение на възстановяването от кризата, породена от пандемията от COVID-19, прогнозите при непроменени национални политики сочат, че икономиката ще възстанови загубените си позиции едва през втората половина на 2022 г., а заетостта ще достигне предкризисните си нива едва през 2023 г.

Всички тези неблагоприятни ефекти поставят под риск конвергенцията на българската икономиката и нивата на доходите със средноевропейските в дългосрочен план. Именно поради тези причини ресурсът от МВУ представлява една изключително ценна възможност за България да се върне на по-висока траектория на устойчив растеж, компенсирайки и надграждайки средствата, отпуснати за справяне с директните здравни и икономически последици от кризата, породена от пандемията от COVID-19. В този

случай акцентът е насочен по-скоро към последващи действия за дълбоко структурно усъвършенстване на икономиката.

В преследването на тази цел правителството групира набор от мерки и реформи в Плана за възстановяване и устойчивост, които не просто да възстановят потенциала за растеж на икономиката, но и да го развият и повишат, което да позволи в дългосрочен план постигането на стратегическата цел на правителството за конвергенция на икономиката и доходите до средноевропейските. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

	ЦЕЛ
- Кумулативен растеж на БВП за периода 2021-2025 г.	21.7%[2]
- БВП на глава от населението в СПС за 2025 г.	62% от средния за ЕС
- Коефициент на безработица през 2025 г.	3.5%

Зеленият преход е сред основните амбиции на ЕС за справяне с глобалното предизвикателство да се ограничат неблагоприятните ефекти на климатичните промени. Затова и през месец декември 2019 г. председателят на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен представи Европейската зелена сделка, която има за цел да превърне Европа в първия климатично неутрален континент до 2050 г. Ресурсът на програмата "Следващо поколение ЕС" предоставя възможност да бъдат насочени инвестиции към "позеленяването" на икономиките.

Зеленият преход заема водещо място в българския План за възстановяване и устойчивост, като концентрира 38.1% от общите предвидени разходи, при заложен минимум от 37% от регламента на Европейската комисия. По този начин България допринася за изпълнение на общоевропейските цели за постепенна декарбонизация. При това, усилията са насочени в три основни направления: (i) създаване на условия за ускорено внедряване на

[2] При определянето на степента на амбиция на целите следва специално да бъдат подчертани два ограничаващи фактора: от една страна, за пълното проявление на очакваните ефекти както от реформаторските намерения, така и от инвестиционните проекти е необходим поне средносрочен хоризонт; същевременно, дизайнът на Механизма за възстановяване и устойчивост е такъв, че постигането на целите трябва да е информационно и статистически обезпечено към средата на 2026 г., което предполага докладване на резултати, наблюдавани в най-добрия случай към края на 2025 г. Тези ограничения означават, че посочените целеви стойности подценяват значително пълните ефекти от предложените мерки, които ще бъдат наблюдавани в средносрочен и дългосрочен хоризонт.

възобновяеми енергийни източници и водород; (ii) засилени действия за повишаване на енергийната ефективност на икономиката; (iii) устойчива мобилност.

Делът на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия възлиза на 21.6% през 2019 г., като по този показател страната продължава да се представя по-добре от ЕС (18.9% средна стойност за ЕС през 2019 г.), надхвърляйки значително и националната цел по стратегия „Европа 2020“ (16% за 2020 г.). Стремежът за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г. обаче предполага значителни допълнителни усилия за повишаване на дела на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия.

Паралелните усилия за повишаване на енергийната ефективност са също толкова необходими предвид високите нива на енергийна интензивност на икономиката, надвишаващи 3.5 пъти енергийния разход за производство на единица БВП средно в ЕС, както и предвид изключително неблагоприятните енергийни характеристики на сградния фонд в страната с преобладаващи класове на енергопотребление E, F и G. Усилията за обновяване на сградния фонд ще бъдат от съществено значение за подпомагане на икономическото възстановяване чрез създаване на работни места в строителния сектор, икономии на енергия, по-здравословни условия на живот и намаляване на енергийната бедност.

Въглеродната интензивност на транспортния сектор в страната е 3.5 пъти по-висока от средната стойност в ЕС, достигайки 2.8 кг парникови газове за 1 евро брутна добавена стойност през 2019 г. Секторът е един от основните емитенти на парникови газове и се свързва с 14% от общото им количество. Ето защо в контекста на усилията за декарбонизация на икономиката е налице необходимост от интензифициране на инвестициите в устойчив транспорт за намаляване на въглеродния отпечатък на сектора.

В допълнение към усилията за декарбонизация на икономиката, в контекста на целите на Зелената сделка ключови ще бъдат и усилията в областта на управлението на водите и опазването и възстановяването на биологичното разнообразие.

Освен предвидените от регламента на Плана за възстановяване и устойчивост минимални инвестиции в подкрепа на климатичните цели, всички инвестиции и реформи в Плана трябва да отговарят на принципа „Да не се нанася значителна вреда“ на околната среда.

	ЦЕЛ
- Дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия през 2024 г.	26%
- Кумулативно намаление на енергийната интензивност на икономиката за периода 2021-2024 г.	10%
- Кумулативно намаление на въглеродната интензивност на икономиката за периода 2021-2024 г.	10%

Планът за възстановяване и устойчивост поставя високо равнище на амбиция и по отношение на **цифровия преход**. Националният план за възстановяване и устойчивост, концентрира в тази област почти 1/4 (23.5%) от общите предвидени разходи. При това, усилията са насочени в четири основни направления: (i) разгръщане на широколентова инфраструктура; (ii) повишаване на цифровите умения на населението; (iii) ускоряване внедряването на цифрови технологии в предприятията; (iv) разгръщане на електронното управление и електронни услуги.

Цифровият преход е добра възможност за повишаване на производителността, иновациите и заетостта. Той предразполага към благоприятни резултати в намаляването на неравенствата, съществуващи в обществото, като осигурява по-широк достъп до образование и култура и намалява териториалните различия.

Разгръщането на мрежи с много голям капацитет, което да гарантира, че никоя част от страната или група в обществото няма да остане без адекватна цифрова свързаност, е в основата на развитието на динамична и иновативна икономика и осигурява по-добър достъп на предприятията до разнообразни, висококачествени и иновативни цифрови услуги. Към 2020 г., едва 58% от домакинствата имат абонамент за широколентов достъп до интернет (при 78% средно за ЕС), а разпространението на фиксиран широколентов достъп до интернет със скорост поне 100 Mbps е само 11% (26% за ЕС). В допълнение, страната изостава по отношение на показателя за готовност за навлизане на 5G, като по данни на DESI 2020 е разпределила само 14% от спектъра за безжична широколентова връзка.

Една от основните причини за забавянето на цифровизацията в България (наред с недостатъчните инвестиции в цифровата инфраструктура и недостига на ИКТ специалисти) е ниското ниво на цифрови умения сред населението. Едва 11% притежават умения над основните, а повече от 2/3 нямат дори и основни цифрови умения. Заедно с фактите, че когнитивните способности на българските ученици поставят България на последно място в ЕС в проучването PISA на ОИСР, че само един университет в страната попада в първите 1000 на класацията QS Global World Rankings, както и че това илюстрира сравнително ниския капацитет на човешкия ресурс в страната за развитие на съвременни проекти и предприятия с интензивно използване на знания и с висока добавена стойност. В тази връзка Планът предвижда значителни, в т.ч. реформаторски, усилия в системите на основното и висшето образование, ученето през целия живот, както и в активните мерки на пазара на труда за адресиране на това структурно предизвикателство предвид ключовата роля на този аспект по отношение на цифровия преход.

Специални усилия ще бъдат положени за подкрепа на българския бизнес в процеса на цифрова трансформация. Компаниите се затрудняват да се възползват пълноценно от възможностите, предлагани от новите цифрови технологии — едва 6% от МСП продават

онлайн (средната стойност за ЕС е 17%), 3% от МСП продават зад граница и едва 2% от техния оборот идва от търговията онлайн.

Принудителното физическо дистанциране в резултат от разпространението на COVID-19 подчерта важността от изграждане на информационно общество, активно възползващо се от възможностите, които цифровите технологии предоставят, като изведе на преден план нуждата от ускорение и финализиране на цифровизацията на публичните услуги. Същевременно, ефективното оползотворяване на предимствата на електронното управление и възползването на населението от цифровите административни услуги изисква ускорено въвеждане на национална схема за електронна идентификация. Преобразуването на публичната администрация, включително цифровизацията на правосъдните системи, чрез използването на нови поколения цифрови инструменти ще подобри административните процеси и ще улесни онлайн взаимодействието с гражданите и предприятията.

	ЦЕЛ
- Дял от домакинствата с високоскоростна цифрова свързаност през 2025 г.	100%
- Дял от населението с поне основни умения в областта на цифровите технологии през 2025 г.	50%
- Внедряване на цифрови технологии в предприятията (DESI) през 2025 г.	35%

2. Връзка с Европейския семестър

В таблица 1 по-долу е илюстрирана връзката на отделните елементи на Плана със Специфичните препоръки на Съвета от последните два цикъла на Европейския семестър.

Табл. 1: Специфични препоръки на Съвета (2019-2020 г.) и План за възстановяване и устойчивост

Специфични препоръки на Съвета	**Част от Специфична препоръка**	**План за възстановяване и устойчивост**
2019		
1. Да подобри събирането на данъците чрез целенасочени мерки в области като данъците върху горивата и труда. Да модернизира корпоративното управление на държавните предприятия чрез приемането и привеждането в действие на бъдещото законодателство.	Да подобри събирането на данъците чрез целенасочени мерки в области като данъците върху горивата и труда.	-
	Да модернизира корпоративното управление на държавните предприятия чрез приемането и привеждането в действие на бъдещото законодателство.	Компонент 10: Бизнес среда, РЕФОРМА 7: Подобряване на рамката за управление на държавните предприятия

2. Да гарантира стабилността на банковия сектор чрез засилване на надзора, насърчаване на адекватната оценка на активите, включително банковите обезпечения, и насърчаване на функциониращ вторичен пазар за необслужваните заеми. Да гарантира ефективен надзор и прилагане на нормативната уредба за борба с изпирането на пари. Да укрепи небанковия финансов сектор чрез ефективно прилагане на основан на риска надзор, изпълнение на приетите наскоро насоки за оценка и осъществяване на надзор на групово равнище. Да изпълни предстоящата пътна карта за справяне с установените пропуски в нормативната уредба за обявяване в несъстоятелност. Да насърчава стабилността на сектора на автомобилното застраховане чрез преодоляване на пазарните предизвикателства и оставащите структурни слабости.	Да гарантира стабилността на банковия сектор чрез засилване на надзора	-
	насърчаване на адекватната оценка на активите, включително банковите обезпечения	-
	насърчаване на функциониращ вторичен пазар за необслужваните заеми	-
	Да гарантира ефективен надзор и прилагане на нормативната уредба за борба с изпирането на пари	Компонент 10: Бизнес среда, РЕФОРМА 8: Рамка за борба с изпирането на пари
	Да укрепи небанковия финансов сектор чрез ефективно прилагане на основан на риска надзор	-
	изпълнение на приетите наскоро насоки за оценка	-
	осъществяване на надзор на групово равнище	-
	Да изпълни предстоящата пътна карта за справяне с установените пропуски в нормативната уредба за обявяване в несъстоятелност	Компонент 10: Бизнес среда, РЕФОРМА 4: Повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност и стабилизация
	Да насърчава стабилността на сектора на автомобилното застраховане чрез преодоляване на пазарните предизвикателства и оставащите структурни слабости	-
3. Да насочи икономическата политика, свързана с инвестициите, към научните изследвания и иновациите, транспорта, по-специално към неговата устойчивост, водите, отпадъците и енергийната инфраструктура и енергийната ефективност, като отчита регионалните различия и подобрява бизнес средата.	Да насочи икономическата политика, свързана с инвестициите, към научните изследвания и иновациите	Компонент 2: Научни изследвания и иновации
	транспорта, по-специално към неговата устойчивост	Компонент 8: Транспортна свързаност
	водите, отпадъците и енергийната инфраструктура и енергийната ефективност, като отчита регионалните различия	Компонент 4: Нисковъглеродна икономика; Компонент 9: Местно развитие
	и подобрява бизнес средата	Компонент 10: Бизнес среда
4. Да подобри пригодността за заетост чрез засилване на уменията, включително на цифровите умения. Да повиши качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за	Да подобри пригодността за заетост чрез засилване на уменията, включително на цифровите умения	Компонент 1: Образование и умения; Компонент 6: Устойчиво селско стопанство, ИНВЕСТИЦИЯ 2: Дигитализация на процесите от фермата до трапезата; Компонент 11: Социално включване, ИНВЕСТИЦИЯ 2: Лична мобилност и достъпност за хората с трайни увреждания, ИНВЕСТИЦИЯ 3: Развитие на регионален административен капацитет за модернизация на предприятията на социалната и солидарна икономика

ромите и другите групи в неравностойно положение. Да предприеме мерки за социално приобщаване чрез подобряване на достъпа до интегрирани социални услуги и услуги по заетостта и по-ефективно подпомагане на минималните доходи. Да подобри достъпа до здравни услуги, включително чрез намаляване на преките плащания от страна на пациентите и справяне с недостига на медицински специалисти.		и въвеждане на индивидуализирани решения, ИНВЕСТИЦИЯ 5: Агенция по заетостта – заетост за иновативна, свързваща и справедлива България
	Да повиши качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение	Компонент 1: Образование и умения
	Да предприеме мерки за социално приобщаване чрез подобряване на достъпа до интегрирани социални услуги и услуги по заетостта	Компонент 11: Социално включване
	по-ефективно подпомагане на минималните доходи	Компонент 11: Социално включване, РЕФОРМА 1: Усъвършенстване на цялостната система за социална подкрепа чрез приемане на Кодекс за социална подкрепа и подзаконова нормативна уредба
	Да подобри достъпа до здравни услуги, включително чрез намаляване на преките плащания от страна на пациентите и справяне с недостига на медицински специалисти	Компонент 12: Здравеопазване
2020		
1. В съответствие с общата клауза за дерогация, да предприеме всички необходими мерки за ефективно справяне с пандемията, поддържане на икономиката и подпомагане на последващото възстановяване. Когато икономическите условия позволяват това, да провежда фискални политики, насочени към постигане на благоразумни средносрочни фискални позиции и гарантиране на устойчивостта на дълга, като същевременно засили инвестициите. Да мобилизира достатъчно финансови ресурси за укрепване на устойчивостта, достъпността и капацитета на здравната система и да гарантира балансирано географско разпределение на здравните работници.	В съответствие с общата клауза за дерогация, да предприеме всички необходими мерки за ефективно справяне с пандемията, поддържане на икономиката и подпомагане на последващото възстановяване	Всички компоненти
	Когато икономическите условия позволяват това, да провежда фискални политики, насочени към постигане на благоразумни средносрочни фискални позиции и гарантиране на устойчивостта на дълга, като същевременно засили инвестициите	Всички инвестиции
	Да мобилизира достатъчно финансови ресурси за укрепване на устойчивостта, достъпността и капацитета на здравната система и да гарантира балансирано географско разпределение на здравните работници	Компонент 12: Здравеопазване
2. Да осигури подходяща социална закрила и основни услуги за всички и да засили активните политики по	Да осигури подходяща социална закрила и основни услуги за всички	Компонент 11: Социално включване

отношение на пазара на труда. Да подобри достъпа до работа от разстояние и да насърчи цифровите умения и равния достъп до образование. Да отстрани недостатъците по отношение на адекватността на схемата за минимален доход.	да засили активните политики по отношение на пазара на труда	Компонент 1: Образование и умения, ИНВЕСТИЦИЯ 3: Обучения за цифрови умения и изграждане на национална онлайн платформа за обучение на възрастни; Компонент 11: Социално включване, ИНВЕСТИЦИЯ 5: Агенция по заетостта – заетост за иновативна, свързваща и справедлива България
	Да подобри достъпа до работа от разстояние	Компонент 7: Цифрова свързаност; Компонент 10: Бизнес среда, РЕФОРМА 11: Разрастване България
	да насърчи цифровите умения	Компонент 1: Образование и умения
	да насърчи равния достъп до образование	Компонент 1: Образование и умения
	Да отстрани недостатъците по отношение на адекватността на схемата за минимален доход	Компонент 11: Социално включване, РЕФОРМА 1: Усъвършенстване на цялостната система за социална подкрепа чрез приемане на Кодекс за социална подкрепа и подзаконова нормативна уредба
3. Да рационализира и да ускори процедурите за предоставяне на ефективна подкрепа за малките и средните предприятия и самостоятелно заетите лица, като гарантира също така, че те имат непрекъснат достъп до финансиране и гъвкави условия за плащане. Да даде приоритет на готови за изпълнение публични инвестиционни проекти и да стимулира частните инвестиции, за да се ускори икономическото възстановяване. Да съсредоточи инвестициите в областта на зеления и цифровия преход, по-специално в областта на чистото и ефективно производство и използване на енергията и ресурсите, екологичната инфраструктура и устойчивия транспорт, като допринася за постепенната декарбонизация на икономиката, включително във въгледобивните региони.	Да рационализира и да ускори процедурите за предоставяне на ефективна подкрепа за малките и средните предприятия и самостоятелно заетите лица	Компонент 3: Интелигентна индустрия, ИНВЕСТИЦИЯ 2: Програма за икономическа трансформация
	достъп до финансиране и гъвкави условия за плащане	-
	Да даде приоритет на готови за изпълнение публични инвестиционни проекти и да стимулира частните инвестиции, за да се ускори икономическото възстановяване	Всички инвестиции
	Да съсредоточи инвестициите в областта на чистото и ефективно производство	Компонент 2: Научни изследвания и иновации, ИНВЕСТИЦИЯ 2: Повишаване на иновационния капацитет на Българската академия на науките в сферата на зелените и цифровите технологии; Компонент 4: Нисковъглеродна икономика, РЕФОРМА 1: Създаване на Национален фонд за декарбонизация, РЕФОРМА 3: Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия, РЕФОРМА 5: Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация и намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ, ИНВЕСТИЦИЯ 2: Програма за финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници в еднофамилни сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към топлопреносни и газопреносни мрежи, ИНВЕСТИЦИЯ 4: Дигитална трансформация и развитие на информационните системи и системите реално време на Електроенергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна икономика, РЕФОРМА 6: Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и доставка на водород, ИНВЕСТИЦИЯ 5: Проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура, подходяща за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива, ИНВЕСТИЦИЯ 6: Схема за подпомагане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз, ИНВЕСТИЦИЯ 7: Схема в подкрепа на

		изграждането на минимум 1.7 GW ВЕИ и батерии, ИНВЕСТИЦИЯ 8: Схема за подпомагане на процеса на декарбонизация чрез изграждане на високоефективна газова централа с комбиниран цикъл, заместваща минимум 1.0 GW от въглищните мощности в ТЕЦ *„Марица Изток - 2“*, ИНВЕСТИЦИЯ 9: Проучвателни дейности за разработване на пилотен проект за комбинирано производство на топлина и електричество от геотермални източници; РЕФОРМА 8: Създаване на Комисия за енергиен преход за изработването на Пътна карта към климатична неутралност
	ефективно използване на енергията и ресурсите	Компонент 2: Научни изследвания и иновации, ИНВЕСТИЦИЯ 2: Повишаване на иновационния капацитет на Българската академия на науките в сферата на зелените и цифровите технологии; Компонент 3: Интелигентна индустрия, ИНВЕСТИЦИЯ 2: Програма за икономическа трансформация; Компонент 4: Нисковъглеродна икономика, РЕФОРМА 1: Създаване на Национален фонд за декарбонизация, РЕФОРМА 2: Разработване на дефиниция на "*енергийна бедност*" за домакинствата в Закона за енергийна ефективност за целите на финансирането на проекти за енергийна ефективност, ИНВЕСТИЦИЯ 1: Енергийна ефективност в сграден фонд, ИНВЕСТИЦИЯ 3: Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление, РЕФОРМА 3: Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия, РЕФОРМА 4: Обслужване на едно гише; РЕФОРМА 7: Либерализация на пазара на електрическа енергия; Компонент 5: Биоразнообразие,
	инвестиции в екологичната инфраструктура	Компонент 9: Местно развитие
	инвестиции в устойчивия транспорт	Компонент 8: Транспортна свързаност
	постепенна декарбонизация на икономиката, включително във въгледобивните региони	Компонент 1: Образование и умения, ИНВЕСТИЦИЯ 2: Модернизиране на образователните институции за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации, Компонент 2: Научни изследвания и иновации; Компонент 3: Интелигентна индустрия; Компонент 4: Нисковъглеродна икономика; Компонент 8: Транспортна свързаност; Компонент 11: Социално включване, ИНВЕСТИЦИЯ 1: Продължаваща подкрепа за деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания; Компонент 12: Здравеопазване, ИНВЕСТИЦИЯ 3: Модернизация и развитие на психиатричната помощ,
	Да сведе до минимум административната тежест за предприятията	Компонент 10: Бизнес среда
4. Да сведе до минимум административната тежест за предприятията чрез подобряване на ефективността на публичната администрация и укрепване на електронното управление. Да гарантира ефективното функциониране на рамката за несъстоятелност. Да увеличи	подобряване на ефективността на публичната администрация	Компонент 10: Бизнес среда
	укрепване на електронното управление	Компонент 10: Бизнес среда
	Да гарантира ефективното функциониране на рамката за несъстоятелност	Компонент 10: Бизнес среда, РЕФОРМА 4: Повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност и стабилизация

усилията за осигуряване на адекватна оценка и намаляване на риска, ефективен надзор и прилагане на рамката за борба с изпирането на пари.	Да увеличи усилията за осигуряване на адекватна оценка и намаляване на риска, ефективен надзор и прилагане на рамката за борба с изпирането на пари	Компонент 10: Бизнес среда, РЕФОРМА 8: Рамка за борба с изпирането на пари

Общи предизвикателства: Знакови европейски инициативи

Европейска инициатива

УСКОРЯВАНЕ

Национална стратегическа рамка

- Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030 г. (ИПЕК). В ИПЕК са определени основните цели на страната за стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиката, развитие на конкурентоспособна и сигурна енергетика и намаляване зависимостта от внос на горива и енергия.
  За изпълнение на целите заложени в ИПЕК са необходими комплексни действия във всички области на обществено-икономическите отношения. С особена сила това се отнася до икономическите сектори, където трябва да се използва оптимално потенциала на съществуващите производства за навлизане на нови технологии, осигуряващи плавен и справедлив преход към неутрална по отношение на климата кръгова икономика, каквато е водородната икономика.

  В тази връзка в ИПЕК е предвидено потребление на зелен водород, произведен чрез използването на енергия от ВИ, в т.ч. електрическа енергия, произведена от вятърна и слънчева енергия. Като основа за развитието на водородните мощности в България в ИПЕК е поставена цел до 2030 г. да се разработи пилотен проект за производство на водород с обща инсталирана мощност от 20 MW.

  Определената национална цел за дял на енергията от възобновяеми източници (ВИ) в брутното крайно потребление на енергия до 2030 г. е 27.09%. За сектор електроенергия е определен 30.33% дял за постигане на тази цел. Прогнозите са този дял да бъде постигнат чрез увеличаване на инсталираните мощности на ВЕИ централи с до 3 000 MW, като към 2030 г. се прогнозира към електроенергийната система да са присъединени 6 973 MW ВЕИ централи. За постигане на националната цел е посочена необходимостта от целенасочени инвестиции в преносната електроенергийна мрежа на страната, които да позволят техническото присъединяване и интегриране на тази енергия в електроенергийната система при запазване критериите за сигурност.

  Заложена е национална цел от 15% за електроенергийна свързаност до 2030 г. Изпълнението на тази цел също изисква съществени инвестиции както в междусистемна и вътрешна преносна инфраструктура (включително 5 проекта от Общ интерес, увеличаващи капацитета за пренос на електроенергия на границите между България и Румъния и между България и Гърция), така и в модернизация и дигитализация на процесите по управление на електроенергийната система с оглед максимално използване на съществуващия мрежови ресурс.

Инвестиции

- Проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура, подходяща за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива;

- Схема за подпомагане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз;
- Програма за финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници в еднофамилни сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към топлопреносни и газопреносни мрежи;
- Дигитална трансформация и развитие на информационните системи и системите реално време на ЕСО в условията на нисковъглеродна икономика;
- Схема в подкрепа на изграждането на минимум 1.7GW ВЕИ и батерии;
- Проучвателни дейности и разработване на пилотен проект за комбинирано производство на топлина и електричество от геотермални източници;
- Програма за икономическа трансформация.

Реформи

- Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и доставка на водород;
- Подпомагане на производителите на енергия от възобновяеми източници. Развитие, улесняване и ускоряване на международната търговия с гаранции за произход;
- Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация, чрез модернизация и дигитализация на електропреносната мрежа, вкл. „*net metering*", и чрез намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ;
- Създаване на Комисия за енергиен преход за изработването на Пътна карта към климатична неутралност.

Очакван принос за постигане на европейската цел

Изпълнението на проектите предвижда изграждането на 55 MW електролизьори, производството на 7 800 т зелен водород годишно, изграждането на инфраструктура, пригодна за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива. Планираните инвестиции допринасят за постигането на целите на ЕС за инсталирането на капацитет от 6 GW електролизьори и производството и транспортирането на 1 милион тона възобновяем водород, определени в европейската водеща инициатива „*Ускоряване*" до 2025 г.

В допълнение проектното предложение за Проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура, подходяща за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива ще подпомо гне изпълнението на европейската водеща инициатива „*Зареждане и презареждане*" за изграждането до 2025 г. на половината от необходимите 1 000 водородни станции.

Националната пътна карта ще предостави анализ на текущата ситуация и бариерите, пред които е изправено развитието на зелен водород в България, включително мерки в различни области (регулиране, стимули и др.) Развитието на производството на зелен

водород ще допринесе за изпълнение на целите, поставени във водещата инициатива „*Ускоряване*“ за разработването и използването на възобновяеми енергийни източници, за увеличаване на инсталираните мощности на електролизьори и полагане на основите за развитие на пазара на водород и свързаната с това инфраструктура.

Европейска инициатива

ОБНОВЯВАНЕ

Национална стратегическа рамка

- Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г. Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България включва разработен интегриран модел за прогнозиране в областта на енергетиката и климата и разработване на Дългосрочна стратегия в областта на климата.
- Стратегия за устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 г. с хоризонт до 2050 г.
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата, която очертава стратегическата рамка и приоритетите по отношение на адаптацията към изменението на климата до 2030 г.
- Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. Документът определя стратегическата визия и приоритети на страната за постигане на енергийно-ефективен и декарбонизиран сграден фонд до 2050 г. В съответствие с Директива (ЕС) 2018/844 в стратегията е разработена пътна карта с индикативните етапни цели за 2030 г., 2040 г. и 2050 г. по отношение на обновяването на жилищните и нежилищните сгради в Република България. Индикативната цел за периода 2021-2030 г. е обновяване на жилищни и нежилищни сгради с обща площ над 22 млн. м2, като очакваните спестявания на потребна енергия се оценяват на 2 917 GWh/годишно, а на въглеродни емисии – 1 306 ktCO2/годишно. В стратегията са предвидените политики и мерки за дългосрочно развитие по отношение на повишаване на енергийната ефективност на сградния фонд в страната.
- Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030.
- Допълнителни действащи мерки за повишаване на енергийната ефективност в жилищния сграден фонд:
- През 2015 г. е стартирана Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради (НПЕЕМЖС), която се изпълнява децентрализирано и със 100% административно управление на процеса и публичен ресурс. Ползите от Програмата са безспорни от гледна точка на подобряване на енергийните характеристики и цялостното състояние на жилищния сграден фонд, като същевременно тя допринася за опазване чистотата на въздуха, намаляване на емисиите парникови газове и се явява катализатор на целенасочена дългосрочна жилищна политика. Към 31.12.2020 г. по

НПЕЕМЖС са завършени и въведени в експлоатация 1921 сгради с обща разгъната застроена площ 10 855 018 m2.

Инвестиции

- Енергийна ефективност в сграден фонд;
- Модернизиране на образователните институции за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации;
- Продължаваща подкрепа за деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания и повишаване на енергийната ефективност на социалната инфраструктура за предоставяне на социални услуги, делегирани от държавата дейности.

Реформи

- Създаване на Национален фонд за декарбонизация;
- Разработване на дефиниция на *„енергийна бедност“* за домакинствата в Закона за енергийна ефективност за целите на финансирането на проекти за енергийна ефективност;
- Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия;
- Обслужване на едно гише на потребители, с цел улесняване на реализацията на проекти за енергийно обновяване в сградния фонд;
- Нов регионален подход с пряко въвличане на местните общности в управлението на средствата от европейските фондове и инструменти.

Очакван принос за постигане на европейската цел

Очакванията, свързани с изпълнението на програмата за енергийна ефективност в сграден фонд са до 2026 г. да бъдат обновени жилищни сгради с разгъната застроена площ над 6.7 млн. м2. Програмата ще повиши информираността на потребителите и собствениците за ефекта от подобряване на енергийната ефективност и ползите в по-широк смисъл и ще активизира търсенето на енергийно-ефективни услуги.

Моделът за обслужване на принципа на *„едно гише“* чрез изпълнението на реформата ще осигури засилено търсене на енергийно-ефективни услуги чрез увеличаване на осведомеността за ползите, доверието и мотивацията сред собствениците на сгради и предоставяне на структуриран механизъм за получаване на цялостна информация.

Допълващи мерки за повишаване на енергийната ефективност в сграден фонд, извън НПВУ, които предстои да бъдат изпълнени:

Предвидените за подкрепа мерки по Програмата за енергийна ефективност в сграден фонд ще допълнят и надградят постигнатите резултати от реализираните мерки по Оперативна програма *„Иновации и конкурентоспособност“*, Оперативна програма

„*Околна среда*" и Оперативна програма „*Региони в растеж*" през програмен период 2014-2020 г.

Програмата ще допълва мерките по Програма за развитие на регионите 2021-2027 г., включващи мерки за енергийна ефективност и обновяване на жилищни и обществени сгради, както и мерки, насочени към подобряване на енергийната ефективност в предприятията и насърчаване нарастването на дела на енергията от възобновяеми източници.

Европейска инициатива

ЗАРЕЖДАНЕ И ПРЕЗАРЕЖДАНЕ

Национална стратегическа рамка

- Национална рамка за политика за развитие на пазара на алтернативни горива в транспортния сектор и за разгръщането на съответната инфраструктура – предложени са прогнозни цели, възможности и потенциални мерки по отношение на зарядната инфраструктура за превозните средства с електрическо и водородно задвижване.
- Интегрирана транспортна стратегия в периода до 2030 г. – към стратегически приоритет 5 „*Намаляване на потреблението на горива и повишаване на енергийната ефективност на транспорта*" е набелязана цел „*Насърчаване на използването на алтернативни горива*" с предвидени мерки за нейното постигане.
- Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 – в Приоритет 7 „*Транспортна свързаност*" е включена област на въздействие „*Въздействие на транспорта върху околната среда и здравето на хората*", към която ще бъдат набелязани мерки за насърчаване употребата на горива и енергия от алтернативни и възобновяеми енергийни източници.
- Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030 г. – заложен е прогнозен 14.2% дял на енергията от възобновяеми източници в сектор „*Транспорт*", за чието постигане ще се насърчава навлизането на водорода и възобновяемата електрическа енергия. Усилията ще бъдат насочени към разгръщане на електрическата мобилност, развитие и стимулиране използването на обществения електрически транспорт, както и на зарядната инфраструктура в градските райони. Предвижда се да бъде регламентирана отговорността на местните власти да въвеждат в своите краткосрочни и дългосрочни програми специфични мерки за стимулиране на електрическата мобилност.
- Наредба № РД-02-20-2 от 28.09.2020 г. за условията и реда за проектиране, изграждане, въвеждане в експлоатация и контрол на станции за зареждане на автомобили, задвижвани с гориво водород – разработена съгласно препоръки от анализ в Националната рамка.

Инвестиции

- "*Зелена мобилност*“ – пилотна схема за подкрепа на устойчивата градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи.

Реформи

- Интегриране на устойчивата градска мобилност в стратегическото планиране на регионалното и пространственото развитие.

Очакван принос за постигане на европейската цел

В изпълнение на европейските цели реализацията на пилотната схема за подкрепа за устойчива градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи ще допринесе за изграждане на 27 бр. зарядни станции за превозни средства на публичния транспорт, както и за изпълнение на националните цели за декарбонизация и енергийна ефективност.

Допълващи мерки, извън НПВУ, които предстои да бъдат изпълнени:

- Оперативна програма „*Околна среда*“ – сключени са 12 договори с 10 общини за доставка на електробуси и монтаж на зарядни станции за тях. Размер на БФП – 500 милиона лева, срок за изпълнение: 2023 г.
- Оперативна програма „*Региони в растеж*“ – 4 общини изпълняват проекти за доставка на електробуси и монтаж на зарядни станции, срок за изпълнение: 2021-2022 г.
- Инициатива JESSICA и Оперативна програма „*Региони в растеж*“ 2014-2020: Изпълнените зарядни станции към 31.12.2020 г. по четири проекта с финансиране чрез финансови инструменти и/или по линия на инструмента JESSICA, са общо 128 броя. Очаква се след приключване на проектите (към края на 2022 г.) да бъдат изградени общо 199 бр. зарядни станции.
- Програма „*Транспортна свързаност*“ – изграждане на инфраструктура за алтернативни горива по основни направления на републиканската пътна мрежа и в пристанища с национално значение с индикативен бюджет от 40 млн. евро.
- Програма „*Развитие на регионите*“ – ще се финансира изграждането на инфраструктура за алтернативни горива, но за нуждите на обществения градски транспорт. Индикативният бюджет за зарядна инфраструктура е 24 млн. евро.

Европейска инициатива

СВЪРЗВАНЕ

Национална стратегическа рамка

- Актуализиран национален план за широколентова инфраструктура за достъп от следващо поколение „Свързана България“ – очертава националните цели и приоритети и е обвързан с целите на европейско ниво до и след 2025 г., мерки в тази област, които са концентрирани в подобряване на достъпа до високоскоростен интернет в по-слабо

населените региони и неговото активно използване от населението и бизнеса, както и в развитието на високоскоростния мобилен интернет в страната. От ключово значение за цифровизацията на българската икономика и обществените услуги ще бъдат инвестициите за въвеждане на 5G мобилни мрежи в страната.

- Приоритет 8 „Цифрова свързаност“ на Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 – включени са цели за изграждане на високоскоростна свързаност и 5G мрежи, осигуряване на свързаност за центровете на социалния живот и безплатен интернет за всички.
- Национален стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2020 – 2030“, в който е включена като приоритет адекватната цифрова свързаност. Разгръщането на мрежи с много голям капацитет, което да гарантира, че никоя част от страната или група в обществото няма да остане без адекватна цифрова свързаност е в основата на развитието на динамична и иновативна икономика и осигурява по-добър достъп на предприятията до разнообразни, висококачествени и иновативни цифрови услуги.
- Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения – въвеждащ в българското законодателство изискванията на Европейския кодекс за електронни съобщения, с което ще се постигне:
    - осигуряване на по-ефективно, ефикасно и координирано използване на радиочестотния спектър;
    - развитие на пазара на електронните съобщения;
    - създаване на условия за изграждане и развитие на мрежи с много голям капацитет, включително 5G мрежи.

Инвестиции

- Широкомащабно разгръщане на цифрова инфраструктура

Реформи

- Разработване и прилагане на ефективна политическа и регулаторна рамка
- Ефективно използване на радиочестотния спектър
- Създаване на благоприятна инвестиционна среда

Очакван принос за постигане на европейската цел

С проекта по НПВУ ще се допринесе за изпълнението на следните европейски стратегически цели:

- Гигабитова интернет свързаност за всички основни средища, движещи социално-икономическото развитие, като например училища, транспортни центрове и основни доставчици на обществени услуги, както и за предприятията, използващи активно цифрови технологии;

Основна цел на проектното предложение е изграждане на симетрични гигабитови мрежи за достъп в цялата страна с акцент върху части на страната с недостатъчно обслужване и създаване на условия за свързването им с европейски мрежи. Устойчивата оптична

мрежа, комбинирана с универсално достъпна мобилна мрежа, ще позволи на всеки гражданин, всеки бизнес и всяка публична институция да използва възможностите за цифровизация при равни условия в цялата страна. Ще се създадат предпоставки за подобряване на процесите по цифровизация и разширяване на достъпността до административното, здравното и социалното обслужване в страната.

- Осигуряване на непрекъснато 5G покритие за всички градски райони и всички основни сухопътни транспортни маршрути;

Основната пътна мрежа ще бъде обхваната от сигурна 5G свързаност, която да гарантира високоскоростно покритие със скорости, достигащи 1 Gbps за основните пътища, включени в TEN-T мрежата – магистрали Тракия, Хемус, Струма, както и връзката с Румъния и Турция. Ще се създадат условия за осигуряване високоскоростна свързаност, както и да се насърчи съвместното ползване на инфраструктура; ще се осигури 5G свързаност по транспортни коридори, като така се създадат условия за ефективно използване на интелигентни системи, с цел насърчаване на иновациите и инвестициите чрез прилагане на способи за повишена гъвкавост при използването на радиочестотния спектър и ще бъде модернизирана съществуващата инфраструктура по магистрали и основни пътища като ще бъдат разполагани нови обекти с цел преминаване към непрекъсната 5G свързаност, за да се постигне непрекъснато покритие и достатъчен капацитет. Изградените на национално ниво коридори ще създадат необходимите условия за свързване с тези в съседните държави.

- Достъп до скорости на изтегляне от най-малко 100 Mbps, които ще бъдат повишени до 1 Gbps за всички домакинства в Европа;

С проектното предложение се цели да се преодолее в максимална степен цифровото разделение чрез разгръщане на цифрова свързаност в отдалечените и слабо населени райони и повишаване на достъпа до цифровите решения за населението чрез осигуряване на достатъчен капацитет и скорости до 1 Gbps за крайни клиенти посредством различни технологии като оптика и 5G. Ще се гарантира възможността за свързване на ниво „последна миля“ с високоскоростен оптичен интернет, предоставяйки скорост до 1 Gbps към крайни клиенти, за да се осигури бързо национално покритие с 5G и да се гарантира свръх високоскоростен широколентов достъп на максимален брой жители.

Европейска инициатива

МОДЕРНИЗИРАНЕ

Национална стратегическа рамка

- Приоритет 10 на Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 очертава предизвикателствата пред цифровизацията на публичната администрация и персонализираните електронни административни услуги като особено значими за

развитието на икономиката и за държавно управление, фокусирано върху нуждите на гражданите и бизнеса. Поставените цели в НПР БЪЛГАРИЯ 2030 по подприоритет 10.3 „*Електронно управление*" са свързани с подобряване на позициите на Република България по отношение на публичните услуги в Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI). Постигането на целите е предвидено чрез редица мерки за дигитализация и управление на данни, създаване на модели от данни с оглед осигуряване на условия за предоставяне на електронни административни услуги, реализация на ключови услуги от типа „*епизоди от живота/бизнеса*" и проактивни услуги, и др. Особено важен приоритет е и внедряването на националната схема за електронна идентификация, както и разширяване на алтернативните средства, с които да се предоставя възможност за електронна идентификация.

- Поставените цели в подприоритет 12.2. „Спешна помощ" са свързани с гарантиране на качеството на предоставяната спешна медицинска помощ, основано на въвеждането на отдалечени консултации и бърз пренос на данни в помощ на спешните екипи чрез изграждане на единна комуникационно-информационна платформа на Националната система за спешни комуникации с Единен европейски номер 112, интегрираща информационните системи на ЦСМП.
- Поставените цели в подприоритет 12.3. „*Електронно здравеопазване*" са свързани с приложението на цифровите технологии за подобряване качеството на здравните услуги и подобряване достъпа до медицински услуги. Изпълнението на целите ще се постигне чрез внедряване на централизирани услуги за електронно здравеопазване, включително здравна информационна система, здравен профил, здравно досие и мониторинг на състоянието, телемедицина, лекарствени предписания и административни услуги.
- Националният стратегически документ „*Цифрова трансформация на България за периода 2020 – 2030 г.*" съдържа две цели, които са насочени към цифровизация и стандартизация на данните в публичния сектор, като основен актив за постигане на цифровизация на публичната администрация и към осигуряване и гарантиране на оперативна съвместимост с оглед използване и преизпълване на цифрови данни за предоставянето на обществени услуги по електронен път.
- Стратегията за развитие на електронното управление в Република България 2019 – 2023 г. предвижда до 2023 г. постигането на необратима цифрова трансформация на държавната администрация в Република България, като част от цели за това са насочени към електронно административно обслужване, ориентирано към потребителя, оптимизация на работните процеси в администрацията и промяна на модела на данни за предоставяне на електронни услуги по подразбиране (Digital by default) и осигуряване на оперативна съвместимост на информационните ресурси по подразбиране.

Инвестиции

- Дигитализиране на информационни масиви в администрацията, съдържащи регистрови данни;

- Изграждане на национална схема за електронна идентификация и персонализацията ѝ в българските лични документи;
- Интегрирана национална система за киберсигурност;
- Изграждане на Национален комплексен център и мрежа за мониторинг, контрол и управление;
- Единна информационна система по устройство на територията инвестиционно проектиране и разрешаване на строителството;
- Укрепване, доразвитие и надграждане на Единната информационна система на съдилищата;
- Цифровизация на ключови съдопроизводствени процеси в системата на административното правораздаване;
- Трансформация на съществуващата в Прокуратура на Република България информационна и комуникационна инфраструктура;
- Инструмент за по-добро стратегическо планиране и стратегическо управление на изпълнението;
- Развитие на национална система за спешни комуникации с Единен европейски номер 112.

Реформи

- Регистрова реформа за разгръщане потенциала на електронното управление за подобряване на бизнес средата;
- Реформи в публичната администрация;
- Обществени поръчки;
- Цялостно внедряване на Национална здравно информационна система.

Очакван принос за постигане на европейската цел

В контекста на Годишната стратегия за устойчив растеж реформата и инвестициите пряко допринасят възловите цифрови обществени услуги да бъдат модернизирани и да са достъпни за всички – оперативно съвместими, персонализирани и лесни за ползване цифрови публични услуги, както и за цифровизация на публичната администрация и обществените услуги, включително правосъдието и здравеопазването

Реализирането на Националната схема за e-ID ще осигури:

- повече от 1 000 000 бр. издадени лични документи с e-ID в периода 2023 г. – 2025 г.;
- изградена инфраструктура, техническа възможност и услуги с достъпност за всеки гражданин, желаещ да разполага с e-ID;
- интегрираност на националната схема с eIDAS възела;

- трансгранична оперативна съвместимост на схемата чрез eIDAS възела, който осигурява сигурен достъп, както на български граждани до електронните услуги в държавите членки, така и на граждани на държави членки до услуги, предоставяни в България.

Националната схема за e-ID ще допринесе *„до 2025 да се гарантира издаването на европейска цифрова идентичност (e-ID)*" и за *„сигурната и обхващаща целия ЕС електронна идентификация и електронно удостоверяване пред правителствата и частните субекти*", и ще бъде нотифицирана съгласно изискванията на Регламент (ЕС) No 910/2014 .

Европейска инициатива

РАЗРАСТВАНЕ

Национална стратегическа рамка

- Иновационна стратегия за интелигентна специализация 2014-2020
Информатика и ИКТ формират една от четирите приоритетните тематични области, идентифицирани в Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2014-2020 г. За периода от 2014 до 2020 инвестициите за създаване и развитие на нови технологии, водещи към конкурентни предимства и повишаване на добавена стойност на националните продукти и услуги, се фокусираха върху развитието на иновационния потенциал в приоритетна тематична област Информатика и Информационни и комуникационни технологии.

Текущо положение:

- 8% от предприятията използват облачни технологии;
- 6% използват сложни облачни технологии (за изнасяне на данни и услуги).

Данните показват наличен капацитет развитие на облачни услуги, насочени към вътрешния пазар. В процес на подготовка е актуализация на Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021-2027

Дигитализацията в контекста на Индустрия 4.0 ще се включи като хоризонтален приоритет и ще присъства във всички пет тематични области на интелигентна специализация.

- Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030
Дигитализацията на предприятията ще бъде осъществявана чрез въвеждане на водещи технологии, като максимална ефективност ще се търси чрез технологиите от Индустрия 4.0. Свързването на физическите с цифровите системи, използването на индустриален интернет (Интернет на нещата), 3D принтиране, Големи данни (Big Data), изчисления в облак, добавена реалност, използването на изкуствен интелект и системи за киберсигурност, машинното обучение, роботиката и т.н. ще бъдат приоритетно подкрепяни за повишаване конкурентоспособността на българските предприятия и

създаваната добавена стойност. Ще бъде стимулирано създаването на иновационни клъстери, Центрове за компетентност, Центрове за върхови постижения, Дигитални иновационни хъбове, Регионални иновационни центрове, Центрове за апробация на нови разработки и технологични паркове, вкл. и развитие и надграждане на София Тех Парк. Приоритетна цел на интервенциите е превръщането на България в регионален цифров център, вкл. и чрез подпомагане изграждането на система за суперкомпютър с производителност от порядъка на петафлопс. Суперкомпютърът с производителност от 6 петафлопса ще бъде разположен в „*София Тех Парк*“ след изпълнение на проекта на EuroHPC и ще бъде един от петте суперкомпютъра с производителност от порядъка на петафлопс за увеличаване на изчислителната мощ на Европа.

- Концепция за цифрова трансформация на индустрията
Визия: Към 2030г. България да се разпознава като регионален център на цифровата икономика чрез внедряване на продукти, технологии, бизнес модели и процеси от Индустрия 4.0.

Инвестиции

- Програма за икономическа трансформация

Реформи

Очакван принос за постигане на европейската цел

Обединяване на ресурсите на ЕС и национални ресурси на страните членки в областта на високопроизводителните компютри, с цел развитие на паневропейска суперкомпютърна инфраструктура.

Изграждане на регионални дигитални иновационни хъбове, които да са част от Европейската мрежа от иновационни хъбове ще повиши иновационния капацитет на МСП за разработване и внедряване на съвременни технологии за обработка на данни, като се допринесе към общия принос за повишаване капацитета на ЕС за технологичен суверенитет, конкурентоспособност и доставка на надеждни, сигурни и устойчиви компоненти и услуги в реално време за гражданите, обществеността, предприятията и социалните партньори.

Европейска инициатива

ПРЕКВАЛИФИКАЦИЯ И ПОВИШАВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯТА

Национална стратегическа рамка

Стартирали реформи, вкл. разработени инструменти и механизми

- Приета национална квалификационна рамка;
- Стартирал преход към компетентностен подход (по отношение на учебно съдържание и оценяване на постиженията);

- Разработен и функциониращ механизъм за обхващане и задържане на учениците и други приобщаващи политики;
- Стартирал процес на модернизиране на образователната среда;
- Повишен прием в професионално образование – 56.83% през 2020-21 (51.69 % през 2018-19), като 10.19% от приетите ученици в 8-ми клас се обучават в дуална форма;
- Финансиране на защитени специалности и специалности с недостиг от специалисти;
- Разработен прототип на механизъм за проследяване реализацията на завършилите;
- Стартирали реформи по отношение на квалификацията на педагогическите специалисти;
- Създадени структури, мрежа от организации за учене на възрастни и информационен портал (ЕПАЛЕ), база данни и аналитичен капацитет;
- Провеждане на обучителни програми за възрастни с ниски нива на грамотност, умения и професионална квалификация
- Въведена дуална форма в професионалното образование и обучение;
- Стартирал процес на регулярно проучване на потребностите от работна сила; разработен модел и изготвени средносрочни и дългосрочни прогнози за търсенето и предлагането на труд;
- Разработена национална информационна система за оценка на компетентностите MyCompetence;
- Регламентирани и въведени процедури за валидиране на професионални знания, умения и компетентности

Краткосрочни, средносрочни и дългосрочни реформени процеси в стратегическата и нормативната рамка на Р България и инструменти и механизми за реализация чрез национален бюджет и ЕСИФ:

- Стратегическа рамка за образованието, обучението и ученето в Република България, 2021-2030 г., приета през 2021 г.
- Стратегия за уменията (в партньорство с ОИСР), 2023 г.;
- Стратегия по заетостта 2021-2030 г., 2021 г.

Нормативни промени:

- Промени в Закона за насърчаване на заетостта – 2021 г.
- Регламентиране на възможността за съчетаване на обучение за придобиване на професионална квалификация с участие в курс за огрaмотяване на лица над 16 години;
- Регламентиране на финансирането със средства за активна политика на пазара на труда на процедури по валидиране на професионални знания, умения и компетентности
- Нов/актуализиран Закон за професионално образование и обучение, 2022 г.

- Приемане на нов Списък на професиите и прием в гимназиален етап по широкоспектърни професии, осигуряващ възможности за надграждане на умения за гъвкав преход към и на пазара на труда, вкл. между професии
- Регламентиране на възможности за различни по продължителност и насоченост образователни пътеки
- Подготовка, насочване и мотивация за включване в професионално обучение, вкл. и за отпаднали от системата и завърнали се след прекъсване;
- Регламентиране създаването на центрове за високи постижения, регионални образователни екосистеми;
- Регламентиране на надграждането / разработването на нов / актуализиран инструментариум за УЦЖ (система за качество, система за валидиране, кредитна система и др.) и на координационните механизми в сектора.

Надграждане и разработване на нови инструменти и механизми:

- Разработване на инструментариум за по-тясно обвързване на образованието и обучението с потребностите на пазара на труда – 2022 г.;
- Създаване на нови формати и инструменти на партньорство с бизнеса относно уменията: Секторни съвети и фондове (DG Reform)-2023 г.;
- разработване на ДОС и учебното съдържание за новите професии в СППОО и модернизиране на предлагането в ПОО (ЕСФ), вкл. с надграждане на умения за дигитална и зелена трансформация 2022-2023 г.;
- Създаване на клъстери на регионален и секторен принцип – образователни екосистеми (ЕСФ) -2023-2025 г.;
- Разработване на унифицирани профили за дигитални умения по ключови професии (ЕСФ)-2021-2023 г.

Инвестиции

- Модернизиране на образователните институции за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации;
- Създаване на национална STEM среда за умения на утрешния ден;
- Обучения за цифрови умения и изграждане на виртуална платформа за обучение на възрастни (лица над 16 г.) в електронна среда;
- Изграждане на центрове за личностно развитие на ученици и младежи в подкрепа на устойчивото възстановяване на общините.

Реформи

- Комплексна образователна реформа в предучилищното, училищното образование и ученето през целия живот.

Очакван принос за постигане на европейската цел

Реформите и предвидените инвестиции се очаква да допринесат за:

- Намаляване дела на учениците във възрастовата група 13-14 г., които имат ниска компютърна грамотност;
- Повишаване на дела на хората на възраст 16-74 години, които притежават основни цифрови умения;
- Повишаване на дела на възрастното население, участващо в обучения всяка година;
- Увеличаване на дела на завършилите ПОО, които са постъпили на работа;
- Увеличаване на дела на включените в обучение чрез работа в професионалното образование и обучение.

3. Равнопоставеност на жените и мъжете и равни възможности за всички

Освен зеления и цифров преход, Планът за възстановяване и устойчивост приоритизира и равнопоставеността между различни групи в обществото, сред които жените и хората с увреждания. Гарантирането на равнопоставеност на жените и мъжете и равните възможности за изразяване на потенциала на всички граждани е от основно значение за възстановяването на България.

Основен стратегически документ в областта на равнопоставеността на жените и мъжете е Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г. В нея като приоритетни области са посочени – равнопоставеността на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост; намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите; насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения; борбата с насилието и защита и подкрепа на жертвите; и преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма. За всяка една приоритетна областта са посочени ключови действия за постигане на напредък.

Предизвикателствата за постигане на равнопоставеността на жените и мъжете на пазара на труда изискват мерки за повишаване на заетостта; достъп до образование, професионално обучение и различни форми на учене през целия живот; повишаване на професионалната квалификация и ключови компетентности; преодоляване на сегрегацията по пол в заетостта; повишаване ефективността на контрола за спазване на трудовото законодателство; равно заплащане за равностоен труд; подкрепа за жените, съобразена със специфичните трудности, които те срещат на пазара на труда; преодоляване на стереотипите по пол; предоставяне на специална закрила на определени категории работещи жени; подобряване на качеството на работните места; развиване на възможности за гъвкава заетост, дистанционна работа и професионална мобилност; насърчаване на самостоятелна заетост и предприемачество; повишаване на информираността при заплащането и др. Участието на жените на пазара на труда въздейства положително както върху икономиката, така и върху техния живот.

Икономическото овластяване на жените е основна предпоставка за постигане на фактическа равнопоставеност между двата пола и има потенциал да допринесе за напредък в процесите на овластяване на жените и борбата с насилието.

България заема 19-то място в ЕС по индекса за равенството между половете с 59,6%, което е по-ниско от средния показател за ЕС- 67.9%[3]. Резултатите в България са най-високи в областта на здравеопазването (77.2%) и работата (69%). Заетостта в еквивалент на пълен работен ден (FTE) се е повишила както за жените, така и за мъжете през периода 2010г.-2018 г. Заетостта при жените от 42% през 2010 г. до 45% 2018 г., а при мъжете от 51% на 56%. Неравномерна е концентрацията на жените и мъжете в различните сектори на пазара на труда, като жените преобладават сред заетите в икономическите дейности образование (80%) и хуманно здравеопазване и социална работа (78%) по данни на НСИ за 2019 г. Жените посвещават средно два пъти повече време на ден за грижи за домакинството и семейството отколкото мъжете и отделят за почивка, спортни и физически мероприятия, хобита и игри, половината от времето, което мъжете отделят на такива занимания (по данни на НСИ). По-честите прекъсвания в кариерата или отсъствия от работа на жените се отразяват неблагоприятно върху кариерното им развитие. Данните показват, че жените продължават да печелят средно по-малко от мъжете в България, като разликата в заплащането по пол е 14.1% в полза на мъжете за 2019 г. (по предварителни данни на Евростат). Новите предизвикателства пред динамично развиващата се цифровизация на икономиката и обществото правят необходимо привличането на повече студенти по ИКТ.

Разликата между равнището на заетост на жените и мъжете в България през 2019 г. за възрастовата група 20-64 навършени години е 8.6% в полза на мъжете. Пред жените все още срещат пречки от различно естество в достъпа до пазара на труда и реализацията си на него. Още по-големи са трудностите пред някои групи жени, като например: самотни майки, бременни, с малки деца, както и жени с увреждания, принадлежащи към етническо малцинство, мигрантски произход и др. Въпреки че на пазара на труда жените с висше образование са повече от мъжете, жените продължават да съставляват по-голям дял от работната сила в по-нископлатени сектори и на по-ниски длъжности, да бъдат по-слабо представени в професии с по-високо заплащане и на позиции, свързани с вземането на решения. Коефициентът на икономическа неактивност е по-висок за жените, като за това най-често се изтъкват лични и семейни причини. Домашното натоварване на жените се увеличи по време на пандемията от COVID-19, наред с тяхната работа на предната линия в системите на здравеопазването, социалните услуги и образованието.

Съвременните процеси на развитие, които се изразяват в динамични технологични и демографски промени, бурен процес на цифровизация, навлизане на изкуствения

[3] „Индекс за равенството между половете за 2020 г.: България“. Европейски институт за равенство между половете.

интелект, нарастване на продължителността на живота и застаряване на населението, засилени миграционни процеси, задълбочаване на социалните неравенства, заплахи и последици от пандемични ситуации, като тази с разпространението на COVID-19 и др., поставят пред нас непознати до сега предизвикателства. Тези промени засягат жените и мъжете по различен начин. Възможно е да бъдат изострени съществуващите проблеми, но и да бъдат създадени възможности за нови посоки на развитие. Затова са необходими адекватни политики в отговор на възникващите предизвикателства и използване на потенциала на новите възможности, които се разкриват пред обществото ни.

В рамките на проектите, включени в Плана за възстановяване и устойчивост ще се насърчават равните възможности за всички лица. Ще се съблюдава осигуряване на равно участие на мъже и жени, когато това е възможно, както и недопускане на дискриминация по пол, раса, етническа принадлежност, религия или убеждения, увреждане, възраст и сексуална ориентация. Отчитането на микроданните и целевите групи по отделните проекти ще се отчита сегрегирано по пол, възраст, увреждане и етнически произход, когато е възможно.

4. Териториална кохезия

Планът за възстановяване и устойчивост е инструмент, който насърчава сближаването на различните региони в държавата. В контекста на България това е от особена важност, защото 5 от 6-те региона на ниво NUTS-2 с най-ниско БВП в Европа са в България, като регионът, включващ столицата София не е един от тях. През годините се наблюдава тенденцията за обезлюдяване на малките населени места и концентрация на населението в големите градове и столицата. Сред причините за нарастващото териториално неравенство е липсата на възможности за професионална реализация, добро образование и достъп до медицински грижи в малките населени места. Това от своя страна допълнително задълбочава обезценяването на човешкия капитал. Затова и множество от инвестициите и реформите в Националния план за възстановяване и устойчивост целят да адресират именно изначалните причини водещи до неравното развитие на страната.

5. Кохерентност

Планът за възстановяване и устойчивост представя вижданията на правителството и обществото за начина, по който трябва да бъдат адресирани структурни проблеми в икономиката чрез вътрешно съгласувана и последователна комбинация от реформи и инвестиции. Планът включва 57 инвестиции и 43 реформи. Концентрацията на реформаторските усилия е най-висока в компонентите „*Бизнес среда*“ и „*Нисковъглеродна икономика*“.

Фокусът върху по-нататъшното подобряване на средата за правене на бизнес в страната е логичен, предвид икономическите турбуленции, свързани с пандемията от COVID-19. Освен прякото подпомагане, което правителството предоставя на бизнеса в хода на икономическата криза, причинена от COVID-19, мощен инструмент за подкрепа е именно облекчаването на условията, при които той оперира. Своевременните усилия и резултати

в тази посока са важни и защото имат потенциала да привлекат чуждестранни инвестиции във времена, в които мултинационалният капитал изгражда стратегии за преодоляване на смущенията във веригата на доставките, включително чрез реалокиране на мощности и ресурси. Не на последно място, ползотворните усилия за подобряване на бизнес средата са предпоставка за допълнително нарастване на ефективността на всички останали инвестиции, включени в Плана. Подобни действия, свързани с ефективни и навременни публични инвестиции, са подкрепени и от наблюдаваните неблагоприятни ефекти върху икономиката в резултат на финансовата криза от 2008-2009 г. Повече от десетилетие по-късно производителността на икономиката продължава да е трайно по-ниска в сравнение с потенциалната производителност, определена от траекторията на растежа преди финансовата криза. Значително влияние върху тази тенденция на растежа на икономиката оказват липсата на икономическа устойчивост и дълбоките и трайни белези, нанесени от рецесията върху бизнеса и работниците. Тези белези върху икономиката могат да бъдат допълнително задълбочени вследствие на недостатъчно мобилизиране на публичните инвестиции по време на кризата и в периода на възстановяване. Освен липсата на пълно възстановяване, след финансовата криза от 2008-2009 г. се отчита и по-нисък темп на растежа на БВП, както и трайно понижена инвестиционна активност и намалена бизнес динамика, което в дългосрочен план оказва силно негативно влияние върху възможността за доближаване на стандарта на живот на българските граждани до средноевропейския. Ето защо, за повишаване на потенциала за растеж на икономиката и подобряване на нейната устойчивост на шокове, структурните предизвикателства, свързани с инвестиционната среда, се разглеждат от правителството като приоритетни за адресиране.

Сериозното присъствие в Плана на темата „*нисковъглеродна икономика*“ дава ясен знак за мястото, което тя заема в йерархията на правителствените приоритети. Усилията за декарбонизация, освен като знак за осъзната отговорност към бъдещите поколения и съпричастност към общоевропейските цели, трябва да бъдат разглеждани и през призмата на националния интерес. Високата зависимост от внос на (изкопаеми) енергийни ресурси предоставя и икономически аргументи за интервенции, насочени към оползотворяване на местния потенциал за „*чисто*“ производство. Същевременно, интензифицирането на усилията за повишаване на енергийната ефективност би довело до нарастване и на икономическата (заради подобрена конкурентоспособност), и на социалната (повишен жизнен стандарт) устойчивост на шокове.

Свързаността (в различните ѝ измерения – цифрова, транспортна) е друга приоритетна тема в Плана за възстановяване. При това, гореспоменатите два приоритета са втъкани в стратегическия подход към свързаността – интервенциите в транспортна свързаност са планирани така, че да допринасят за декарбонизацията на сектора, а реформаторските и инвестиционни намерения както по отношение на цифрова, така и за транспортна свързаност, имат за опосредствана цел подобряването на бизнес средата.

Подобряването на свързаността, освен пряк ефект по отношение на устойчивостта на шокове (на икономиката и обществото), има значим ефект и по отношение на териториалното сближаване – тема, която на пръв поглед не присъства значимо в Плана за възстановяване и устойчивост, но всъщност е вплетена хоризонтално във всички негови компоненти и стълбове: транспортните връзки са с акцент върху Северна България, предвид изоставането ѝ в инфраструктурен план; основна цел на цифровата свързаност е преодоляването на териториалните дисбаланси, свързани с разпространението на широколентовия достъп; привидно секторният компонент „*Устойчиво селско стопанство*“ интервенира и в посока намаляване на различията по оста градски-селски райони; една от реформите на компонент „*Здравеопазване*“ е насочена към елиминиране на небалансираното географско разпределение на здравните работници и т.н. Икономическата теория и практика са доказали, че инвестициите в териториално сближаване, освен очевидната връзка със социалната устойчивост, имат позитивен ефект и в икономически план – при това, не само в изоставащите райони, предмет на интервенциите.

Човешкият фактор е друг, хоризонтално втъкан във всички компоненти на Плана елемент, като заема централно място в поне три от тях. Основен принцип при изготвянето на документа и стремеж при разработването на политиките е осигуряването на равен достъп на всички членове на обществото до обществени блага (образование, здравеопазване, и т.н.). Нарочни усилия са посветени на уязвимите групи, които са застрашени от социално изключване и които поради социалния си статус имат най-ниска социална устойчивост към шокове.

Ясно изразен в документа е и фокусът към двойния преход. При това, този фокус е обусловен не толкова от наложената в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост тематична концентрация, колкото от стремежа да се отговори на предизвикателствата на кризата. Аргумент в тази посока е фактът, че поставените в Регламента цели са надхвърлени, като зелените и цифровите измерения на Плана достигат, съответно, 38.1% и 23.5% от общите ресурси. Освен усилията за намаляване на въглеродния отпечатък, Планът отделя внимание и на други аспекти от зеления преход, като управлението на водите и борбата с климатичните промени, съхранението на биологичното разнообразие, фокусиране на научно-изследователската дейност върху климатичните и екологични предизвикателства и др. От друга страна, в контекста на цифровия преход, планираните интервенции в почти всички области на политиката предвиждат елементи, опосредстващи цифровата трансформация. Следва специално да бъде споменато, например, усилието за повишаване на цифровите умения на населението, което присъства и като нарочна интервенция, и като налаган реформаторски модел в системата на образованието, и като допълващ нюанс в планираните интервенции в други области на политиката (от култура до земеделие).

ЧАСТ 2:
РЕФОРМИ И ИНВЕСТИЦИИ

Планът е структуриран в четири стълба:

Иновативна България

целящ повишаването на конкурентоспособността на икономиката и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж чрез мерки в сферата на образованието, цифровите умения, науката, иновациите, технологиите и взаимовръзките между тях.

27.4% от ресурсите по ПВУ

Зелена България

с фокус върху устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост, така че тези потребности да могат да продължат да бъдат удовлетворявани и в дългосрочен план.

36.8% от ресурсите по ПВУ

Свързана България

акцентиращ върху повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, стъпвайки на специфичния местен потенциал.

17.8% от ресурсите по ПВУ

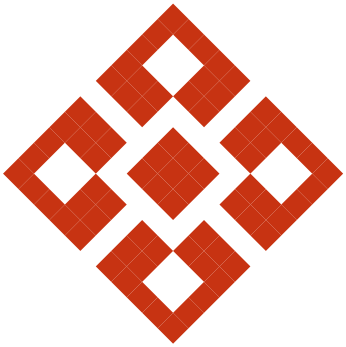

Справедлива България

с фокус върху хората в неравностойно положение за постигане на по-включващ и по-устойчив растеж и споделен просперитет за всички, както и с акцент върху изграждането на ефективни и отговорни публични институции, чувствителни към нуждите на бизнеса и потребностите на гражданите.

18.0% от ресурсите по ПВУ

Мярка (реформа/инвестиция)	ПВУ финансиране	дял, %	Национално съфинансиране
Образование и умения			
Създаване на национална STEM среда за умения на утрешния ден	480 126	3.8%	96 025
Модернизиране на образователните институции за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации	569 418	4.5%	110 567
Обучения за цифрови умения и изграждане на национална онлайн платформа за обучение на възрастни	311 624	2.5%	67 847
Изграждане на центрове за личностно развитие на ученици и младежи в подкрепа на устойчивото възстановяване на общините	63 082	0.5%	6 918
Комплексна образователна реформа в предучилищното, училищното образование и ученето през целия живот (Р)[4]			
Реформа във висшето образование (Р)			
Научни изследвания и иновации			
Програма за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации	376 436	3.0%	34 538
Повишаване на иновационния капацитет на Българската академия на науките в сферата на зелените и цифровите технологии	42 449	0.3%	5 052
Изпълнение на обща политика за развитие на научните изследвания, иновациите и технологиите в полза на ускорено икономическо и социално развитие на страната (Р)			
Интелигентна индустрия			
Програма за публична подкрепа за развитие на индустриални зони, паркове и сходни територии и привличане на инвестиции	416 500	3.3%	420 000
Програма за икономическа трансформация	1 200 000	9.5%	1 672 612
Изграждане на механизъм за привличане на индустриални инвестиции и развитие на индустриални екосистеми (Р)			
Нисковъглеродна икономика			
Енергийна ефективност на сградния фонд	1 844 616	14.6%	621 723

[4] Реформа

Програма за финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници в еднофамилни сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към топлопреносни и газопреносни мрежи	140 000	1.1%	100 000
Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление	62 502	0.5%	0
Дигитална трансформация и развитие на информационните системи и системите реално време на Енергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна енергетика	370 000	2.9%	241 000
Проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива за захранване на електроцентрали и други потребители във въглищни региони в Република България	330 035	2.6%	32 641
Схема за подпомагане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз	68 454	0.5%	68 454
Схема за подпомагане на процеса на декарбонизация чрез изграждане на високоефективна газова централа с комбиниран цикъл заместваща минимум 1.0 GW от въглищните мощности в ТЕЦ *„Марица Изток - 2“*	498 737	4.0%	1 163 719
Схема в подкрепа на изграждането на минимум 1.7GW ВЕИ и батерии	877 777	7.0%	1 782 152
Проучвателни дейности за разработване на пилотен проект за комбинирано производство на топлина и електричество от геотермални източници	92 552	0.7%	0
Създаване на Национален фонд за декарбонизация (Р)			
Разработване на дефиниция на *„енергийна бедност*" за домакинствата в Закона за енергийна ефективност за целите на финансирането на проекти за енергийна ефективност (Р)			
Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия (Р)			
Обслужване на едно гише (Р)			
Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация и намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ (Р)			
Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и доставка на водород (Р)			
Либерализация на пазара на електрическа енергия (Р)			
Създаване на Комисия за енергиен преход за изработването на Пътна карта към климатична неутралност (Р)			

Биоразнообразие			
Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения базирани на природата в опазването на защитените зони от мрежата *„Натура 2000“*	30 528	0.2%	1 752
Възстановяване на ключови за климата екосистеми в изпълнение на Стратегията на биологично разнообразие на ЕС 2030 и целите на Европейския зелен пакт	62 830	0.5%	9 822
Изграждане на структура за управление на Националната екологична мрежа (Р)			
Устойчиво земеделие			
Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство	247 072	2.0%	296 487
Дигитализация на процесите от фермата до трапезата	19 949	0.2%	3 925
Актуализиране на стратегическата рамка на аграрния сектор (Р)			
Цифрова свързаност			
Широкомащабно разгръщане на цифрова инфраструктура	527 271	4.2%	404 906
Разработване и прилагане на ефективна политическа и регулаторна рамка (Р)			
Ефективно използване на радиочестотния спектър (Р)			
Създаване на благоприятна инвестиционна среда (Р)			
Транспортна свързаност			
Цифровизация в железопътния транспорт чрез модернизация на системите за безопасност и енергийната ефективност по жп направления от основната и широкообхватната TEN-T мрежа	296 525	2.3%	0
Преустройство и рехабилитация на ключови гарови комплекси	53 664	0.4%	0
Модернизация на тягови подстанции и секционни постове по протежение на основната и широкообхватната TEN-T мрежа, с изграждане на система за телеуправление и телесигнализация SCADA	273 200	2.2%	0
Осигуряване на устойчива транспортна свързаност и услуга по електрифицирани и рехабилитирани ЖП участъци за 160км/ч, чрез закупуване на енергийно-ефективен и комфортен подвижен ЖП състав	217 600	1.7%	94 470
Подобряване на безопасността на движение по пътищата в Република България чрез създаване на условия за устойчиво управление на пътната безопасност	10 000	0.1%	2 000

Осигуряване на устойчива транспортна свързаност чрез изграждане на участъци от Линия 3 на метрото в София	360 000	2.9%	405 485
"Зелена мобилност“ - пилотна схема за подкрепа на устойчивата градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи	96 959	0.8%	3 049
Актуализиране на стратегическата рамка на транспортния сектор (Р)			
Концептуално ново управление на безопасността на движението по пътищата в единна интегрирана стратегическа рамка за периода 2021-2030 г. (Р)			
Интегриране на устойчивата градска мобилност в стратегическото планиране на регионалното и пространственото развитие (Р)			
Осигуряване на ефективен достъп до интегриран обществен транспорт (Р)			
Местно развитие			
Програма за изграждане/доизграждане/реконструкция на водоснабдителни и канализационни системи, вкл. и пречиствателни станции за отпадъчни води за агломерациите между 2000 и 10 000 е.ж.	300 000	2.4%	92 839
Цифровизация за комплексно управление, контрол и ефективно използване на водите	107 340	0.9%	27 490
Нов регионален подход с пряко въвличане на местните общности в управлението на средствата от европейските фондове и инструменти (Р)			
Продължаване на реформата във водния сектор (Р)			
Бизнес среда			
Укрепване, доразвитие и надграждане на Единната информационна система на съдилищата	22 913	0.2%	4 543
Доразвитие на информационните системи на съдилищата за достъп на граждани и юридически лица до е-услуги и е-правосъдие	1 094	0.0%	206
Цифровизация на ключови съдопроизводствени процеси в системата на административното правораздаване	7 124	0.1%	1 425
Трансформация на съществуващата в Прокуратура на Република България информационна и комуникационна инфраструктура в нов тип - отказоустойчива, резервирана, производителна и защитена	30 060	0.2%	5 940
Подобряване на качеството и устойчивостта на политиките в сферата на сигурността и противодействието на корупцията и подпомагане на екологичния преход	80 207	0.6%	15 954
Въвеждане на способи за алтернативно разрешаване на спорове в съдебната система в България - пилотно въвеждане на задължителна съдебна медиация	1 616	0.0%	217

Подкрепа на пилотна фаза за въвеждане на строително информационното моделиране в инвестиционното проектиране и строителството като основа за цифрова реформа на строителния сектор в България	7 934	0.1%	1 617
Единна информационна система по устройство на територията, инвестиционно проектиране и разрешаване на строителството	2 927	0.0%	585
Изграждане на национална схема за електронна идентификация и персонализацията ѝ в българските лични документи	122 464	1.0%	32 006
Дигитализиране на информационни масиви в администрацията, съдържащи регистрови данни и е-удостоверяване от регистри	94 992	0.8%	18 338
Интегрирана национална система за киберсигурност	164 170	1.3%	32 830
Изграждане на Национален комплексен център и мрежа за мониторинг, контрол и управление	166 667	1.3%	33 333
Инструмент за по-добро стратегическо планиране и управление на изпълнението на стратегически документи	1 434	0.0%	271
Реформа на правната рамка на електронното правосъдие (Р)			
Повишаване на ефективността на разследванията на корупционните престъпления (Р)			
Разширяване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове и въвеждане на медиация, задължителна по някои видове дела (Р)			
Повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност и стабилизация (Р)			
Цифрова реформа на българския строителен сектор (Р)			
Регистрова реформа за разгръщане потенциала на електронното управление за подобряване на бизнес средата (Р)			
Подобряване на рамката за управление на държавните предприятия (Р)			
Подобряване на рамката за борба с изпирането на пари (Р)			
Реформи в публичната администрация (Р)			
Обществени поръчки (Р)			
Разрастване (Р)			
Съвет за икономически анализи (Р)			
Социално включване			
Продължаваща подкрепа за деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания	643 227	5.1%	109 773

Лична мобилност и достъпност за хората с трайни увреждания	19 232	0.2%	4 768
Развитие на регионален административен капацитет за модернизация на предприятията на социалната и солидарна икономика и въвеждане на индивидуализирани решения	24 193	0.2%	2 466
Модернизиране на материалната база и въвеждане на информационни технологии за подобряване на социалната подкрепа за населението от Агенция за социално подпомагане	7 843	0.1%	1 945
Агенция по заетостта - заетост за иновативна, свързваща и справедлива България	25 613	0.2%	6 352
Култура и творчески индустрии в България: изграждане на приобщаваща, международно конкурентна и устойчива екосистема	79 693	0.6%	17 121
Дигитализация на музейни, библиотечни, аудиовизуални и архивни фондове	58 338	0.5%	9 210
Усъвършенстване на цялостната система за социална подкрепа чрез приемане на Кодекс за социална подкрепа и подзаконова нормативна уредба (Р)			
Продължаване на реформата в областта на социалните услуги (Р)			
Здравеопазване			
Модернизиране на здравната система в България чрез осигуряване на съвременна и иновативна медицинска апаратура за лечебни заведения за болнична помощ	374 425	3.0	74 144
Подобряване на условията за интервенционална диагностика и ендоваскуларно лечение на мозъчно-съдовите заболявания и създаване на условия за следдипломно обучение на специалисти в областта на ендоваскуларното лечение на мозъчно-съдовите заболявания в България	107 292	0.9	21 246
Модернизация и развитие на психиатричната помощ	23 815	0.2	4 707
Изграждане на система за оказване на спешна медицинска помощ по въздуха	128 951	1.0	25 539
Изграждане на Национална дигитална платформа за медицинска диагностика	23 026	0.2	4 560
Развитие на национална система за спешни комуникации с Единен европейски номер 112	46 654	0.4	9 331
Актуализиране на стратегическата рамка на сектор *„Здравеопазване“*(Р)			
Цялостно внедряване на Национална здравно информационна система (Р)			

Създаване на механизми за привличане и задържане на кадри в системата на здравеопазването и професионалната им реализация в определени райони на страната (Р)			
Създаване на условия и механизми за увеличаване на достъпа до здравна грижа чрез развитие на здравно-социални услуги и развитие на консултирането като промотивно-профилактичен метод за подобряване на общественото здраве (Р)			
Създаване на условия и механизми за провеждане на масов пренатален и неонатален скрининг, и скрининг на социално-значимите заболявания (Р)			
Създаване на механизми за въвеждане на съвременно здравно образование в българското училище (Р)			
Хоризонтална техническа помощ	8 333	0.1%	1 667
ОБЩО	**12 621 480**	**100.0%**	**8 205 565**

Хоризонтална техническа помощ

За доброто изпълнение на Плана се предвижда хоризонтална техническа помощ. Тя обхваща четири основни области на подкрепа за подсилване капацитета за изпълнение и обществената осведоменост: (i) комуникация и публичност на Механизма за възстановяване и устойчивост и Националния план за възстановяване и устойчивост; (ii) информационна система за мониторинг и обучения на финалните бенефициенти и ползватели на инструмента за отчитане; (iii) административен капацитет на бенефициентите в областта на обществените поръчки; (iv) одит. Общият размер на планираните средства е 10.0 милиона лева (8.3 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 1.7 милиона лева национално съфинансиране) с период за изпълнение 2021-2026 г.

Таблица 2.2: Финансиране по НПВУ компоненти и стълбове, хил. лв.

			Национално съфинансиране	
Стълб/Компонент	**МВУ**	**Дял, %**	**Частно**	**Общо**
Иновативна България	3 459 635	27.4%	2 092 612	2 413 558
Образование и умения	1 424 250	11.3%	0	281 356
Научни изследвания и иновации	418 885	3.3%	0	39 589
Интелигентна индустрия	1 616 500	12.8%	2 092 612	2 092 612
Зелена България	4 645 052	36.8%	3 877 838	4 321 675
Ниско-въглеродна икономика	4 284 672	33.9%	3 630 766	4 009 689
Биоразнообразие	93 358	0.7%	0	11 574
Устойчиво земеделие	267 022	2.1%	247 072	300 412
Свързана България	2 242 560	17.8%	892 794	1 030 240
Дигитална свързаност	527 271	4.2%	300 000	404 906
Транспортна свързаност	1 307 948	10.4%	499 955	505 004
Местно развитие	407 340	3.2%	92 839	120 330
Справедлива България	2 265 901	18.0%	17 121	438 426
Бизнес среда	703 600	5.6%	0	147 265
Социално включване	858 140	6.8%	17 121	151 636
Здравеопазване	704 162	5.6%	0	139 525
Хоризонтална техническа помощ	8 333	0.1%	0	1 667
ОБЩО	**12 621 480**	**100.0%**	**6 880 366**	**8 205 565**

Компоненти

- Образование и ум ения;
- Научни изследвания и иновации;
- Интелигентна индустрия.

Реформи

- Комплексна образователна реформа в предучилищното, училищното образование и ученето през целия живот;
- Реформа във висшето образование;
- Изпълнение на обща политика за развитие на научните изследвания, иновациите и технологиите в полза на ускорено икономическо и обществено развитие на страната;
- Изграждане на механизъм за привличане на индустриални инвестиции и развитие на индустриални екосистеми.

2.A.1 Образование и умения

а) Описание на компонента

Област на политиката: образование, пазар на труда

Цел: Целта на политиката е повишаване на качеството и обхвата на образованието и обучението с акцент върху придобиване на аналитични умения и развиване на креативна мисъл, увеличавайки способностите на хората за своевременна адаптация към технологичната трансформация и произтичащите промени в пазара на труда. Ускорено модернизиране и цифровизиране на образователните подходи, методи и практики. Повишаване на цифровите умения на работната сила и фокусиране на активните мерки на пазара на труда за повишаване на квалификацията и уменията на работната сила за постигане на по-добро съответствие с развитието на пазара на труда.

Реформи и/или инвестиции:

- Комплексна образователна реформа в предучилищното, училищното образование и ученето през целия живот;
- Реформа във висшето образование;
- Създаване на национална STEM среда за умения на утрешния ден;

- Модернизиране на образователните институции за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации;
- Обучения за цифрови умения и изграждане на национална онлайн платформа за обучение на възрастни;
- Изграждане на центрове за личностно развитие на ученици и младежи в подкрепа на устойчивото възстановяване на общините.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 1 705.6 милиона лева, от които 1 424.3 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 281.4 милиона лева – национално съфинансиране.

б) Основни предизвикателства

COVID-19 пандемията и предприетите мерки за ограничаване на разпространението ѝ поставиха сериозно предизвикателство пред системата на образование и обучение в страната. В условията на извънредно положение и с наложени ограничения за придвижване и социални контакти училищното образование трябваше да премине в дистанционен режим през пролетта на 2020 г. Противоепидемичните мерки наложиха и промени в обучението във висшите училища и в центрове за квалификация и личностно развитие, които също преминаха на дистанционен режим. Това създаде нови предизвикателства при осигуряването на равни възможности за квалификация и професионално развитие. Всички училища въведоха обучение от разстояние чрез облачни платформи или други средства за взаимодействие, комбинирайки синхронно и асинхронно обучение. Беше създадена национална цифрова библиотека, подпомагаща учителите да споделят уроци и учебни материали. За приспособяване на учебния процес към новата действителност бяха закупени и предоставени за ползване преносими компютри, устройства за достъп и предплатени пакети за интернет. Част от учениците в страната не бяха обхванати в обучение от разстояние, т.к. не разполагат с устройства, които да им позволят пълноценно включване в обучителния процес, затова тази дейност остава приоритет за финансиране по REACT-EU. Освен мерките за осигуряване на достъп до учене в онлайн среда, бяха осигурени редица компенсаторни действия за наваксване на пропуските, като подкрепа за всеки нуждаещ се ученик чрез занимания през лятната ваканция, консултации с различни учители и образователни ментори. След отмяната на ограничителните мерки, учебната 2020/2021 г. започна присъствено, но динамиката на разпространението на заразата през месец ноември наложи повторно преминаване на системно ниво към обучение от разстояние. Законодателните промени направиха възможно плавното преминаване от присъствено към обучение в електронна среда, както за отделен ученик, така и на ниво отделна паралелка, училище, цялата система. По отношение на детските градини беше регулирана възможността за обучение от разстояние в електронна среда с участието на родителите. Това позволи да не се губи връзката със семействата и да бъде осигурявана постоянна подкрепа за всяко дете. Бяха предвидени увеличен брой часове за допълнителна подкрепа през неучебното време на

2019/2020 г., както и индивидуална работа с децата със специални образователни потребности.

COVID-19 пандемията при обучението на възрастни се отрази в прекратяване провеждането на присъствени курсове за обучения на безработни и заети лица за времето на извънредното положение и невъзможност за организиране на онлайн обучения поради липсата на единна уеб-платформа, електронни ресурси, учебно съдържание, инструменти за провеждане и оценка на онлайн обучение в електронна форма, както и инструменти за осъществяване на мониторинг и контрол на качеството на провежданото обучение в електронна среда.

Следващите години са ключови за адаптиране на системата на образование и обучение към индустриалната трансформация и посрещане на редица социално-обществени предизвикателства, породени от COVID-19 кризата. Това налага по-ефективно прилагане на обучението в електронна среда от разстояние, комбинирано с екипна работа в обучаващите институции, както и за истинското разгръщане на заложената в нормативната уредба дистанционна форма на обучение, което налага промяна на модела за учене и придобиване на практически знания и умения и изграждане и развитие на дигитални умения за всички участници в процеса.

В допълнение към срещнатите в кризата трудности, редица социално-икономически фактори също поставят предизвикателства пред системата за образование и обучение, като например:

- Сравнително високият процент на нискоквалифицирани лица и лица с ниско равнище на умения и ниско равнище на участие на населението (25-64г.) в учене през целия живот (по данни на Евростат 2.0% през 2019 г. за България при 11.3% за ЕС-28);
- Ниско равнище на основни умения в областта на цифровите технологии, като според Индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото DESI за 2020 г., делът на лицата с поне основни умения в областта на цифровите технологии е около 29% от българското население на възраст 16-74 г., докато средно за ЕС този дял е 58%. Едва 11% от лицата притежават умения над основните, което представлява една трета от средната стойност за ЕС;
- Липса на съгласуван стратегически подход за развитие на уменията в контекста на ученето през целия живот, вкл. и на сектора за обучение на възрастни, който е в обхвата на дейност на различни министерства и институции и ограничава постигането на по-висока ефективност на прилаганите мерки;
- Демографски и социални предизвикателства – вътрешна миграция към големите градове, която оказва натиск върху съществуващите образователни институции и създава необходимост от допълнителни места в детските градини и училищата в големите градове, както и осигуряването на подготвени педагогически специалисти. Като цяло достъпът до качествено образование за децата от уязвими групи, включително ромите, остава затруднен поради съществуваща на места сегрегация и вторична сегрегация на тези деца;

- Липса на холистичен подход за ранно детско развитие – степента на участие в обучение в ранна детска възраст в България все още е по-ниска от средното за ЕС, което е обусловено и от нуждата от разкриване на допълнителни места в детските градини, както и на мерки като отпадане на таксите за тях. Проблем в системата на образование и грижи в ранна детска възраст (ОГРДВ) е и липсата на индикатори и показатели за качеството на ОГРДВ, както и на различните изисквания към системата, която функционира като разделена между ресорите на здравеопазването и образованието. В тази връзка в рамките на програмата за подкрепа на структурните реформи на Европейската комисия стартира разработването на Национална рамка за качество на ОГРДВ, чието апробиране предстои през 2022/23 г.

Нивото на образователните характеристики на населението е ключова предпоставка за качеството на човешкия ресурс, както и за възможностите на страната за бърза конвергенция към икономическото и социалното състояние на ЕС и бързото адаптиране и възстановяване на икономиката от кризисни ситуации и шокове. Въпреки продължаващите усилия за модернизиране на системата за образование и обучение, подобряването на нейното качество, приложимост за пазара на труда и приобщаващ характер продължава да бъде предизвикателство в България. През последните години се наблюдава подобряване на образователната структура на населението, при нарастване на дела на завършилите висше образование и намаляване на броя на хората с основно и по-ниско образование, но постигнатият дял на завършилите висше образование сред лицата на възраст 30-34 години остава все още под средното за ЕС (32.5% за 2019 г. за РБ при средно за ЕС 41.6%). Средните резултати на учениците в България по четене, математика и природни науки (PISA) остават значително под средните за ЕС, като страната има един от най-високите дялове на ученици със слаби резултати в трите области. Това налага да се надградят положените усилия, като все повече се ориентира обучението към придобиване на комплекс от ключови компетентности и да се смени фокуса към овладяването на знания и умения и прилагането им в живота.

През 2019 г. процентът на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението е 13.9%, което все още е над средното за ЕС равнище от 10.6%. Делът на преждевременно напусналите училище е особено голям в селските райони и сред ромите. За обхващането, включването и предотвратяването на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст бе създаден постоянно действащ Механизъм, който регламентира дейността на екипите за обхват и функциите на отделните институции на национално, регионално и общинско ниво в процеса на издирване и включване на необхванатите в образование деца и ученици. В резултат на дейността по Механизма делът на необхванатите ученици на възраст от 5 до 16 години през учебната 2019/2020 година намалява почти два пъти в сравнение с предходната 2018/2019 година (от 8.47% на 4.73%).

Същевременно предизвикателства, свързани с приложимостта на образованието и обучението за реализация на пазара на труда, ниската степен на участие на възрастното население (лицата над 16 г.) в обучения за квалификация и преквалификация,

незадоволителното ниво на дигитални умения на работната сила и т.н. възпрепятстват способността на икономиката бързо да се приспособи към новите условия, които са резултат от кризата, както и да се гарантира бързо възстановяване на икономиката. Повишаването на съответствието на учебните планове и програми в областта на професионалното образование и обучение с потребностите на работните места, и прилагането на гъвкави и индивидуализирани пътеки за учене, вкл. улесняване на процедурата за валидиране на професионални знания, умения и компетентности са предизвикателства, които следва да се адресират през следващите години.

Финансовата грамотност и финансовото образование са друга ключова предпоставка за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и благосъстоянието на гражданите. Предлагането на все по-сложни финансови продукти, появата на нови рискове за потребителите на финансови услуги, бързото развитие на финансовия сектор, увеличаването на броя и видовете потребители на финансови услуги и институции налага повишаване на финансовата грамотност и финансово образование във всички сектори на обществото. Ефектите от настоящата пандемия също потвърждават необходимостта от по-добро и по-ефективно управление на личните финанси, което ще бъде насърчавано чрез учебните програми.

Налагащият се извод е, че предизвикателствата, свързани с кризата, заедно със структурните проблеми, демографските тенденции и увеличаващият се недостиг на умения, свързани с дигиталната и зелена трансформация, включително по-слаб фокус на мерките към ограмотяване и преквалификация на възрастни изискват по-високи и ефективни инвестиции в квалификацията и уменията на настоящата и бъдещата работна сила в България.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 2 от 2020 г., както и СП 4 от 2019 г. Реформа 1 и 2 целят повишаване на качеството на образователната система и приложимостта на образованието за реализация на пазара на труда. Инвестиция 3 предоставя нов инструмент в палитрата на активните мерки на пазара на труда. Същевременно, отделни елементи от реформаторските усилия (ориентацията към STEM и развитието на когнитивните умения в училищното образование, както и избрания модел на реформата на висшето образование) създават предпоставки за разгръщане на научно-изследователска и иновационна дейност, като по този начин адресират косвено и СП 3/2019. Компонентът ще има косвен принос и по изпълнените на други Специфични препоръки на Съвета за страната, напр. повишаване на енергийната ефективност (СП 3/2019, СП 4/2020), като по този начин ще способства постигането на задачите на зеления преход. Хоризонтален елемент, застъпен в почти всички мерки в рамките на компонента, е изграждането на цифрови умения, необходими за посрещане предизвикателствата на цифровия преход.

Инвестициите в образователната система създават условия за едновременно постигане на целите за повишаване на икономическата и социалната устойчивост на шокове. От една страна, те са мощен инструмент за социално включване, а от друга водят до натрупване на човешки капитал и умения, позволяващи както реализация на пазара на труда от гледна точка на индивида, така и растеж на производителността на труда в макроикономически план. При това, планираните инвестиции са с трайно въздействие, т.е. техният ефект няма да изчезне след приключването на съответните проекти. Повишаването на обхвата в образователната система, което експлицитно или имплицитно се цели с реформа 1, инвестиция 2 и инвестиция 4, е инвестиция с икономическа и обществена полза.

Компонентът е в унисон с една от общоевропейските знакови инициативи – *„Преквалификация и повишаване на квалификацията“* (Reskill and Upskill), като основен принос в постигането на целите на ниво ЕС се очаква от инвестиции 1 и 3, както и от изразените реформаторски намерения, докато инвестиция 2 ще има предимно косвен принос в тази посока.

Предвидените мерки в компонента ще окажат въздействие в макроикономически план още в краткосрочен период. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.3% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) остава 0.3% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат на 0.1% (както в краткосрочен план – към 2023 г., така и в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Планирани реформи и инвестиции

Реформа 1: Комплексна образователна реформа в предучилищното и училищното образование и учене през целия живот

За подобряване качеството и приложимостта на образованието се изпълнява комплексна и многоаспектна образователна реформа, засилваща фокуса върху изграждане на умения и ключови компетентности от ранна възраст.

1. Разработване и приемане на изменения и допълнения в Закона за предучилищното и училищното образование (Q3/2020)

Приетите изменения в нормативната уредба представляват част от комплексна образователна реформа за ориентиране на системата на образование към усвояване на компетентности и прилагането им в практиката, актуализация на учебните програми, създаване, приложение и разпространение на иновациите, разширяване на обхвата на образованието, умения за дистанционно обучение, ориентация към STEM и развитие на когнитивните умения. Въвежда се задължително предучилищно образование от 4-

годишна възраст, с което се създават условия за формиране на познавателни и социално-емоционални умения, необходими за училищно обучение и в тази връзка – за превенция на отпадането и повишаване на образователните резултати. Същевременно се създават условия за по-голяма гъвкавост при използването на иновативни методи и на технически средства за различни форми на обучение от разстояние в електронна среда с цел превенция по време на извънредни обстоятелства и възможности за непрекъсваемост на учебния процес;

2. Разработване и приемане на изменения и допълнения в подзаконовата нормативна уредба (Q4/2020)

Измененията в Наредба № 9 от 2016 г. за институциите в системата на предучилищното и училищното образование разширяват възможностите за създаване на иновативни училища, което позволява подобряване качеството на образованието чрез разработването на нови средства, методи, дейности, организация и среда;

Актуализацията на Наредба № 10 от 2016 г. за организация на дейностите в училищното образование създава условия за разширяване възможностите за учене в електронна среда, с което подобряват достъпа и качеството на образованието;

Промените в Наредба № 7 от 2016 г. създават условия за профилираната подготовка;

Наредба № 24 от 2020 г. за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие променя изискванията към физическата среда в образователните институции, като поставя изисквания за осигуряване на качествено и включващо образование;

Предстои обществено обсъждане на проект на нова наредба за управление на качеството, с която да се определя държавният образователен стандарт за управление на качеството в институциите на образованието;

3. Разработване и приемане на Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030) (Q1/2021)

В стратегическия документ са заложени основни принципи и приоритети в развитието на образователната система до 2030 г. Те са ориентирани към осигуряване на условия за равен достъп до качествено образование на всички деца/ученици и намаляване дела на отпадналите и преждевременно напусналите образователната система, към десегрегация и намаляване на социалното изключване, подобрена работа с родителите и образователна интеграция, към приобщаващо образование с фокус върху уязвимите групи, в т.ч. роми, към повишаване на обхвата и качеството на образованието и обучението с акцент върху придобиване на аналитични умения и развиване на креативно мислене. Формулирани са конкретни цели и мерки за повишено качество, кариерно ориентиране, дигитализация на учебния процес, развити иновативни дейности, устойчиво и екологично развитие, формирани нагласи за учене през целия живот, висококвалифицирани педагогически специалисти, развита модерна и иновативна

образователна среда, както и образователна подготовка, отговаряща на нуждите на пазара на труда.

4. Разработване на Стратегия на уменията в контекста на ученето през целия живот, подпомогнато от ОИСР, насочена към реализиране на синхронизирани национални и регионални политики и еко-системи за идентифициране, развиване и използване на уменията (Q1/2023)

В резултат ще бъде разработен нов инструментариум за учене през целия живот, премахване на бариерите пред учене и създаване на благоприятна среда за превръщането на ученето през целия живот в реалност: развитие на системите за кариерно ориентиране, за качество, за валидиране, за прогнозиране на уменията; изграждане на секторни съвети за умения, въвеждане на секторни фондове за обучение, индивидуални сметки за обучение; реализиране на нови формати на партньорство с бизнеса и др.

5. Модернизирана нормативна рамка в сферата на професионалното образование и обучение (Q3/2022)

Новият закон за ПОО ще включва (а) промени в Списъка на професиите за ПОО; (б) обучение в по малко на брой, широкоспектърни професии с цел създаване на условия за заетост в сходни професии, вкл. и проходимост към сходни сектори; (в) подготовка, насочване и мотивация за включване в професионално обучение, вкл. и за отпаднали от системата; (г) определяне и прилагане на гъвкави пътеки и форми за обхващане и обучение на различни групи учащи, вкл. – предлагане на онлайн и дистанционно обучение; (д) реформа в съдържанието и актуализиране на държавни образователни стандарти и планове и програми с включване и надграждане на изисквания за знания и умения за професиите на 21-ви век: дигитални, зелени, преносими, ключови компетентности;

6. Актуализирана нормативна рамка в сферата на насърчаване на заетостта (Q4/2021)

Новата законодателна рамка ще включва регламентиране на възможност за съчетаване на обучение за придобиване на професионална квалификация с участие в курс за огрмотяване на лица над 16 години; предлагане на нов вид комплексни индивидуализирани обучения за лица с ниско образование, съчетаващи придобиване на базови умения и основни практически умения по професия, развитие на дейностите по признаване и валидиране на професионални умения и ключови компетентности, придобити чрез неформално обучение или самостоятелно учене, с цел осигуряване на по-широк достъп на всички лица до възможности за учене във всеки етап и преход в кариерата и в живота, независимо от възрастта, и осигуряване на гъвкави възможности за обучение, адаптирани към индивидуалните потребности на лицата.

Държавна помощ: Настоящата реформа не представлява държавна помощ. Услугите, предоставяни в образователните институции, ще са безплатни за всички ученици и младежи, т.е. ще бъдат общодостъпни за всички ползватели. Дейностите на институциите

не носят икономическа изгода на предприятия и се предоставят неизбирателно – безплатно на всички крайни ползватели (ученици и младежи).

Услугите, предоставяни в подкрепа на насърчаване на заетостта, ще са безплатни и със свободен достъп за всички лица и организации, в тази връзка не е налице селективност и основания за прилагане на разпоредбите за държавна помощ. Обученията няма да са свързани с конкретни работни места и няма да доведат до нарушаване на конкуренцията.

Реформа 2: Реформа във висшето образование

Реформата предвижда промени в нормативната и стратегическата рамка на висшето образование:

1. Разработване и приемане на изменения и допълнения в Закона за висшето образование (Q1/2020)

Заложените реформи поставят за цел споделяне на отговорността за развитието на висшето образование и висшите училища между Министерството на образованието и науката, от една страна, и ректорските ръководства – от друга, като стимулират модернизирането на висшите училища и създаването на условия за активна научно-изследователска дейност, трансфер и комерсиализация на знания и технологии, подмладяване на преподавателския състав и привличане и оставане на млади учени, повишаване на качеството на преподаването и увеличаване на изискванията към студентите. В резултат на нормативните промени бяха сключени договори между министъра на образованието и науката и ректорите на всички държавни висши училища, чрез които са утвърдени политики за развитие на съответната институция, съдържащи стратегически цели, задачи, целеви стойности и показатели за изпълнението им. Нормативно е регламентиран и редът за осъществяване на предвидената в Закона за висшето образование възможност със средства от държавния бюджет да се осигурява напълно или частично заплащането на разходите за обучение на студенти, които имат сключен договор с работодател за осигуряване на стаж на студента за периода на обучението и на работно място след успешното му дипломиране. Това не само ще насърчи сътрудничеството между академичните ръководства, преподавателите, студентите и работодателите, но и ще гарантира кадровото обезпечаване на определени сектори с доказан недостиг на кадри.

В процес на изготвяне е и Националната карта на висшето образование в Република България, която след съгласуване с национално представителните синдикални и работодателски организации ще бъде внесена за приемане от Министерския съвет. Тя ще определя профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направления и специалности от регулираните професии в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.

2. Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г. (Q4/2020)

Политиките, заложени в Стратегията за развитие на висшето образование, са ориентирани към осигуряването на постоянна адаптация към актуалните предизвикателства пред обучението и по-конкретно дигитализацията и последващата професионална реализация и развитие. Приоритетни теми стават какво и как учат студентите, свързаността на висшите училища чрез изграждането на мрежи и насърчаване на научната дейност и международното сътрудничество. Университетите се насърчават да намаляват бакалавърски степени за сметка на по-задълбочени магистратури и да завишават изискванията за учене, наред с осигуряване на достъп до висше образование и учене през целия живот, което подпомага личностното развитие и професионалната реализация. Водеща цел на Стратегията е обвързване на приема с пазара на труда и разработване на устойчив механизъм за осъвременяване на съществуващите и създаване на нови учебни програми. Наред със създаването на редица стимули за интензифициране на научноизследователската дейност и свързването в международни мрежи на висшите училища, се предвиждат конкретни стимули за изграждане на ефективна връзка образование-наука-бизнес. Визията на Стратегията е свързана с развитието на диференцирана и гъвкава система от висши училища, които функционират като успешни партньори и конкуренти на европейските университети и изпълняват образователна, изследователска и културна мисия в полза на обществото и на отделните индивиди чрез провеждане на фундаментални и приложни научни изследвания и чрез осигуряване на качествено, достъпно и продължаващо през целия живот образование и обучение за успешна личностна, професионална и обществена реализация.

Държавна помощ: Настоящата реформа не представлява държавна помощ. Образователните и научноизследователски дейности, изпълнявани от висшите училища, се считат за неикономически дейности. Финансираните висши училища отговарят на определението за научноизследователска организация.

Дейностите, изпълнявани в подкрепа на насърчаване на връзката научни изследвания – иновации не носят икономическа изгода на предприятия и се предоставят неизбирателно – всеки публичен субект може да се ползва от постигнатите резултати. До степента, в която реформата и отделните ѝ компоненти са насочени към структурни, законодателни и политически промени и подобрения в условията и средата за развитие на научните изследвания и иновациите, няма основания за прилагане на правилата за държавна помощ, при условие, че няма наличие на трансфер на публични ресурси в полза на определени икономически субекти.

Инвестиция 1: Създаване на национална STEM среда за умения на утрешния ден

Програмата[5] цели изграждане на цялостна образователна STEM среда в българските училища, включваща обновяване, модернизиране и създаване на ново пространство, което позволява качествено образование – лабораторен комплекс и среда за проектна компетентност и работа в екип извън класическата система на класната стая. Програмата надгражда постигнатото след успешния старт на Националната програма „*Изграждане на училищна STEM среда*“. В образователната среда ще се развиват и надграждат лаборатории за придобиване на умения и работа по проекти чрез съвременно оборудване за експериментална работа във всички STEM области и внедряване на дигитални технологии, включително такива, които позволяват да се работи интердисциплинарно, синхронно и асинхронно и основно с цел да се повиши дигиталната грамотност и мотивацията за учене и да насърчи интереса и умения в дисциплините и областите, свързани с природни и инженерни науки, изкуствен интелект, роботика, ИТ, природни науки, но също така и лингвистични познания, в областта на изкуствата и др. Ще бъде разширен комбинираният метод за преподаване (лице в лице и от дистанция) чрез разработване на иновативни учебни единици и въвеждане на нови методи на преподаване (проектно и проблемно-базирано, изследователско обучение и др.), които позволяват висока ефективност на образователния процес в различни условия на провеждане (синхронно и асинхронно, в комбинация от присъствено, в електронна среда или комбинирано). Паралелно е предвидена нарочна дейност по проекта за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти, насочена към усъвършенстване на дигиталните умения и на уменията за иновативно преподаване в контекста на прилагането на компетентностния подход. За тази цел ще се изгради национален STEM център с функции на централизирано звено на разработване и апробиране на интегрирано съдържание, модели, методики и инструментариум в подкрепа на STEM обучението, както за учители, така и за ученици и студенти; осигуряване на съвременна база, включително лабораторна среда за подготовка и обучение на олимпийските отбори на страната, както и създаването на стандарти за качество и повишаване и измервани на резултати от обучението. Целта е придобиване на практически умения с разработване и прилагане на иновативни учебни часове и учебни предмети, въвеждане на нови интегрирани учебни предмети (физико-химия, екология, изкуствен интелект, роботика и др.) и въвеждане на нови методи на преподаване (проектно и проблемно-базирано преподаване, изследователско обучение и др.). Програмата ще допринесе за насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование. Общият планиран ресурс е 576.2 милиона лева (480.1 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 96.0 милиона лева – национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Мярката не представлява държавна помощ. Услугите, предоставяни в образователните институции, ще са безплатни за всички ученици и младежи, т.е. ще

[5] Вж. приложение № П1

бъдат общодостъпни за всички ползватели. Дейностите на институциите не носят икономическа изгода на предприятия и се предоставят неизбирателно – безплатно на всички крайни ползватели (ученици и младежи). Подборът за финансиране ще се извърши чрез конкурсна процедура, следваща добрите практики и нормативната база за получаване на външно финансиране със състезателен характер. Конкретният размер на средствата за всеки проект ще бъде определен на базата на всяко проектно предложение.

Инвестиция 2: Модернизиране на образователните институции за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации

Програмата[6] цели създаване на условия за равен достъп до образование чрез изграждане на благоприятна, включваща, иновативна, подкрепяща и мотивираща образователна среда. За осигуряване на цялостен обновен облик на образователните институции и създаване на по-привлекателни условия за учене, дейности по интереси, спорт и отдих на учащите ще бъдат осъществени дейности за ремонт, реконструкция, обновяване, изграждане на инсталации за използване на алтернативни източници на енергия, отопление, вентилация и охлаждане на сградния фонд, озеленяване и други. Приоритетно ще бъде финансирано и извършването на цялостни ремонти и изграждане на детски градини, училища и общежития и кампуси за осигуряване на благоприятни условия за живеене, за обучение, възпитание, социализация и развитие на учащите.

Мярката надгражда усилията, които Министерството на образованието и науката полага за превръщането на образователните институции в модерна, безопасна и благоприятна среда, съдействаща за подобряване на образователните резултати и мотивацията за учене и за осъществяване на комплексната образователна реформа в страната, сред които Програмата за изграждане, пристрояване надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища 2020-2022 г., Националната програма „*Предоставяне на съвременни условия за работа на децата и учениците в центрове за подкрепа на личностно развитие*“, предприетите действия в изпълнение на ПМС № 219 от 17 август 2020 г. за саниране, ремонт и обзавеждане на студентски общежития и др. Програмата стъпва на извършен анализ на Министерството на образованието и науката на нуждите от модернизация на образователната инфраструктура и картографиране на вече изпълнените в системата ремонти. Програмата планира да отвори около 2 000 нови места в детските градини и още толкова в училищата.

Също така включва цялостно обновяване на образователната среда и оборудване на поне 24 професионални училища, за да ги превърне в интердисциплинарна и сложна учебна среда за осигуряване на обучение в приоритетни икономически сектори в региони с акцент върху дигитализацията и зелените технологии. Акцентът ще бъде поставен върху връзката с интелигентната специализация и надграждането на традиционните индустрии

[6] Вж. приложение № П2

(транспорт, селско стопанство, производство и т.н.) за дигитална и зелена трансформация и подкрепа на нововъзникващите индустрии – напр. включване на „*зелена енергия*“, „*роботика*“, електрически превозни средства и др. Общият планиран ресурс е 680.0 милиона лева (569.4 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 110.6 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Мярката не представлява държавна помощ. Услугите, предоставяни в образователните институции, ще са безплатни за всички ученици и младежи, т.е. ще бъдат общодостъпни за всички ползватели. Дейностите на институциите не носят икономическа изгода на предприятия и се предоставят неизбирателно – безплатно на всички крайни ползватели (ученици и младежи). Подборът за финансиране ще се извърши чрез конкурсна процедура, следваща добрите практики и нормативната база за получаване на външно финансиране със състезателен характер. Конкретният размер на средствата за всеки проект ще бъде определен на базата на всяко проектно предложение.

Инвестиция 3: Обучения за цифрови умения и изграждане на национална онлайн платформа за обучение на възрастни

Проектът[7] ще се реализира в два компонента, предвиждащи, от една страна, предоставяне на обучения за базово и за средно равнище на дигитални умения и компетенции от работната сила в съответствие с новите потребности на пазара на труда и навлизането на цифровите технологии в социално-икономическите процеси, както и разработването и внедряването на виртуална платформа за онлайн обучение – от друга.

Безвъзмездното и общодостъпно обучение за лицата от целевата група (безработни и заети лица) за постигане на необходимите цифрови умения и компетенции е мотивирано от изключително ниските понастоящем нива на тези умения в национален план. За нуждите на обученията ще бъдат разработени две учебни програми, съответно за придобиване на базово равнище и за придобиване на средно равнище на дигитални умения и компетенции в съответствие с Европейската рамка за дигитални компетенции DigComp2.1, както и единни ресурси за обучение и инструменти за оценка, съгласно Европейската рамка за дигитални компетенции DigComp2.1. Обученията ще се предоставят от обучаващи организации, регистрирани в електронния модул на виртуалната платформа за електронно обучение (която се създава паралелно). Регистрацията на доставчиците на обучение ще става след попълване на заявление и проверка на обстоятелствата. Лицата от целевите групи, желаещи да се обучават за придобиване на базови цифрови умения и компетенции, ще се регистрират в електронния модул на виртуалната платформа за електронно обучение. След одобрение на лицето ще се генерира „*електронен ваучер*“ за обучение, който ще даде възможност

[7] Вж. приложение № ПЗ

на лицето да се включи в обучение за базови цифрови умения и компетенции в избрана от него обучаваща организация от списъка на обучаващите организации в модула. За лицата, които нямат достъп до интернет или имат затруднения с регистрацията, ще се оказва съдействие на място в дирекции „*Бюро по труда*“.

Включването в курс за обучение за придобиване на средно равнище на дигитални умения и компетенции ще става след придобито базово равнище на дигитални умения и компетенции в резултат на обучение и/или след валидиране, като отново включването в обучението ще става чрез заявяване на желание в електронния модул на виртуалната платформа за електронно обучение и генериране „*електронен ваучер*“ за обучение.

Компонентът предвижда и механизъм за сертифициране на придобитите умения и компетенции чрез полагане на изпит по разработените единни инструменти за оценка в сертифициращ център, избран от обучаваното лице на случаен принцип от списъка на сертифициращите центрове в електронния модул във виртуалната платформа за електронно обучение. Сертифициращите центрове няма да имат право да валидират цифрови умения и компетенции на лица, участващи в обучения, организирани от тях. Изграденият механизъм за сертифициране на цифрови умения и компетенции може да бъде използван и за валидиране на умения, придобити чрез самостоятелно учене. Данните за лицата, на които са издадени сертификати, ще се вписват в електронния модул на виртуалната платформа. По този начин ще може да се проследи каква част от регистрираните за обучение лица са придобили успешно базови цифрови умения и компетенции и са получили сертификат (ефект от обучението), както и ще може да се проследи степента на валидиране на цифрови умения и компетенции като цяло. В електронния модул ще се поддържа и електронен архив на издадените сертификати. Предвижда се обучение на 500 000 безработни и заети лица с ниско равнище или без цифрови умения за придобиване на базово и/или средно равнище на цифрови умения и компетенции, както и валидиране на базово и на средно равнище на цифрови умения и компетенции на поне 100 000 безработни и заети лица, придобити в резултат на самостоятелно учене. Общият планиран ресурс за компонента е 292 милиона лева с период на изпълнение 2021-2026 г.

Изграждането на виртуалната платформа за онлайн обучение цели повишаване на качеството и пригодността за заетост на работната сила чрез разширяване на достъпа и предоставяне на повече възможности за качествено обучение, използвайки възможностите на цифровите технологии. Предвидените основни дейности включват: изграждане и развитие на виртуална платформа за електронно обучение, разработване на методики и електронно учебно съдържание, провеждане на обучения за обучители, изграждане и администриране на системна среда, изграждане и поддръжка на мрежа от 760 дигитални клубове с осигуряване на съвременно оборудване с компютри и друга техника и достъп до интернет, където лицата ще могат да се включат в електронно обучение, подпомагани от наставници. Дигиталните клубове ще бъдат изградени/адаптирани в сгради на общини, областни информационни центрове, библиотеки, читалища, дирекции „*Бюро по труда*“, и др. по места на цялата територия на

страната. Дигиталните клубове ще бъдат със свободен безплатен достъп за всички заинтересовани лица, като с предимство ще се ползват от лица, които не притежават собствено оборудване и интернет. Ще бъде създадена интерактивна карта на дигиталните клубове, която ще бъде публикувана на виртуалната платформа за електронно обучение. Ще бъде създадена единна информационна база данни за онлайн курсове за обучение, а платформата ще бъде интегрирана с националната база данни на пазара на труда, информационната система за оценка на компетенциите, платформата за доставчиците на обучение на Агенцията по заетостта, електронния регистър на центровете за професионално обучение на Националната агенция за професионално образование и обучение и др. Общият планиран ресурс за компонента е 87.5 милиона лева с период на изпълнение 2021-2026 г.

Общият планиран ресурс е 379.5 милиона лева (311.6 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 67.8 милиона лева – национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Обучението на заети и безработни лица няма да се счита за държавна помощ по смисъла на чл. 107 и 108 от ДФЕС, тъй като тези обучения няма да са свързани с конкретни работни места и няма да доведат до нарушаване на конкуренцията. Списъците на обучаващи организации и на сертифициращи центрове ще бъдат отворени за нови организации, поради което не е налице селективност при вписването на гореизброените организации в списъците и съответно не е налице държавна помощ по смисъла на чл. 107 и 108 от ДФЕС. Платформата ще бъде отворена за ползване от всички лица и организации. В тази връзка не е налице селективност и основания за прилагане на разпоредбите за държавна помощ по смисъла на чл. 107 и 108 от ДФЕС. Инвестициите в реновиране и оборудване на *„дигиталните клубове“* ще представлява помощ *„de минимис“*, в случай че тези клубове извършват икономическа дейност.

Инвестиция 4: Изграждане на центрове за личностно развитие на ученици и младежи в подкрепа на устойчивото възстановяване на общините

Мярката[8] ще подкрепя формирането, развитието и реализацията на учениците и младите хора чрез изграждането на мултифункционални центрове, които осигуряват както съвременна материалната база, така и прилагането на иновативни подходи в работата с тези възрастови групи. Ще бъде следван и надграден моделът за изграждане на младежки центрове в градовете Пловдив, Стара Загора, Добрич и Враца с подкрепата на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Ще бъдат разработени и следвани конкретни дейности и политики, насочени към младите хора в посока повишаване на цифровите умения, развитие на предприемаческата грамотност, на общата и финансовата грамотност, развиване на специфични меки умения, които

[8] Вж. приложение № П4

подпомагат социалното включване и пригодността за заетост. Поддържането на интереса на учениците и младите хора към образованието и придобиването на нови умения, участие в съвместни инициативи и споделяне на общи ценности с техни връстници, вкл. участие в национални и международни инициативи, ще спомогне не само за интеграцията и социализацията на младежи от уязвими групи, но ще позволи формирането на положителна нагласа сред младите хора за развитие и реализация в България. Проектът предвижда включването на поне 15 000 ученици и младежи в дейностите на центровете, както и поне 5 000 млади хора, преминали през специализирани обучения за повишаване на професионалната им компетентност, включително дигитална, финансова, за предприемачество. Допълнително тази програма би имала реален ефект върху създаването на нови работни места в общините, като за целия проект се предвиждат поне 170 на брой. Общият планиран ресурс е 70 милиона лева (63.1 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 6.9 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Мярката не представлява държавна помощ, тъй като краен бенефициент ще бъдат общините. Общините и районите на общини са създадени като териториални органи на изпълнителната власт за изпълнение на държавната политиката в интерес на териториалната общност от местно значение. Общините и районите на общини (с изключение на общинските предприятия със самостоятелна юридическа правосубектност) представляват публични субекти – структури на местната власт и основната административно-териториална единица, в която се осъществява местното самоуправление.

При реализирането на местната политика, общините и районите на общини подпомагат дейността на централната изпълнителна власт при упражняването на публични правомощия и изпълняват функции преди всичко от неикономически характер. При възлагане на изпълнението на някои дейности на други изпълнители общините са длъжни да спазват стриктно процедурите на Закона за обществените поръчки.

Услугите, предоставяни в Центровете, ще са безплатни за всички ученици и младежи, т.е. ще бъдат общодостъпни за всички ползватели. Дейностите на Центровете не носят икономическа изгода на предприятия и се предоставят неизбирателно – безплатно на всички крайни ползватели (ученици и младежи).

Наличието на места за настаняване и/или за хранене е част от утвърдения на европейско ниво модел (Quality Label for Youth Centres: https://rm.coe.int/quality-label-brochure-en-2015), които се ползват след края на проектното финансиране за подпомагане самоиздръжката на Центровете. Приходите не се третират като печалба, а се връщат в планираните бюджети на Центровете за ползване при изпълнението на дейностите им.

По отношение на разходите на българските партньори, свързани с изпълнението на дейности по проектното предложение, то те трябва да бъдат с неикономически характер, за да се считат за допустими по процедурата. В случай че партньорът има икономическа и неикономическа дейност, той следва да докаже, че води аналитично осчетоводяване и

разходите от икономическата и неикономическата дейност са разделени, видими и проследими. Неправителствените организации, които участват като партньори по проектите, не следва да имат право да участват в строително-ремонтни дейности или в покупката на материали, оборудване/обзавеждане.

При подбор на партньори с оглед елиминиране на съмнения за наличие на държавна помощ в случаите, когато общините възлагат изпълнението на някои дейности на други изпълнители и/или институции, и/или действат в партньорство с такива, то те спазват стриктно процедурите на Закона за обществените поръчки.

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

За оказване на трайно въздействие върху реформата в образованието проектите, включени в Плана за възстановяване и устойчивост ще се съчетават с предвидените в Програма „*Образование 2021-2027 г.*“ дейности за цифрова трансформация на образованието и насърчаване на образователните иновации в предучилищното и училищното образование.

В по-широк план, проектите допълват целенасочените усилия по Програма „*Образование 2021-2027 г.*“ за ранно детско развитие и разширяване на обхвата на образователната система при осигуряване на равен достъп, модернизиране на учебните програми и съдържание, подпомагане на професионалното развитие на учителите. Усилията са насочени към повишаване на приложимостта на училищното образование за постигане на професионална реализация като ще бъдат подкрепени и реформите в професионалното и висшето образование с цел засилване на връзките между тях, с науката и с динамичните нужди на пазара на труда и улесняване на прехода от образование към заетост.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Планираните интервенции ще се придържат към най-добрите европейски практики за инвестиции, насочени към прозрачност и справедлива търговия, като по този начин процедурите за възлагане на обществени поръчки ще зачитат принципа за постигане на стратегическа автономност, като същевременно се запази отворената икономика.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Проектите, включени в обхвата на компонента, са предвидени за реализация само на територията на страната и нямат експлицитно трансгранично измерение.

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Част от предвидените интервенции (най-вече инвестиция 2) ще имат за пряк ефект от реализацията им повишаване на енергийната ефективност, свързан с обновяването на сградния фонд на учебните заведения. Предложените в компонента мерки допринасят за

екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията. Като включва **16% климатични разходи** *(вж. Таблица **2.A.1.1** по-долу)*, този компонент допринася за 37% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

Хоризонтален елемент, застъпен в почти всички мерки в рамките на компонента, е изграждането на цифрови умения, необходими за посрещане предизвикателствата на цифровия преход. Това е особено належащо предвид сериозното изоставане на страната в сравнение с другите държави-членки на ЕС. Делът на лицата с поне основни умения в областта на цифровите технологии е около 29% от българското население на възраст 16-74 г., докато средно за ЕС този дял е 58%. Като включва **29.8% цифрови разходи** *(вж. Таблица **2.A.1.1** по-долу)*, този компонент допринася и за 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

Табл. 2.A.1.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 1 Образование и умения	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Комплексна образователна реформа в предучилищното, училищното образование и учене през целия живот	0.0	0.0	0.0
Реформа във Висшето образование	0.0	0.0	0.0
Създаване на национална STEM среда за умения на утрешния ден – подмярка 1	392.4	0.0	0.0
Създаване на национална STEM среда за умения на утрешния ден – подмярка 2	87.7	0.0	87.7
Модернизиране на образователните институции за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации	569.4	227.8	0.0
Обучения за цифрови умения и изграждане на национална онлайн платформа за обучение на възрастни	311.6	0.0	311.6
Изграждане на центрове за личностно развитие на ученици и младежи в подкрепа на устойчивото възстановяване на общините	63.1	0.0	25.2
ОБЩО	1 424.3	227.8	424.5
Принос		16.0%	29.8%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

2.A.2 Научни изследвания и иновации

а) Описание на компонента

Област на политиката: научни изследвания, иновации.

Цел: Основната цел е осигуряването на благоприятна среда за реализиране на нови продукти и процеси и развитие на иновативни предприятия, като необходима предпоставка за създаване на високотехнологична индустриална база, която да изведе икономиката на нова и по-висока траектория на растеж. Приоритет е засилването и стимулирането на научната дейност във висшите училища, както и цялостно подобряване на научноизследователската инфраструктура и капацитет за развиване на критична маса и познания за справяне с двойния преход и подготовка на регионите за ускорено развитие.

Реформи и/или инвестиции:

- Изпълнение на обща политика за развитие на научните изследвания, иновациите и технологиите в полза на ускорено икономическо и социално развитие на страната;
- Програма за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации;
- Повишаване на иновационния капацитет на Българската академия на науките в сферата на зелените и цифровите технологии.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 458.5 милиона лева, от които 418.9 милиона

лева – за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 39.6 милиона лева – национално съфинансиране.

б) Основни предизвикателства

Потенциалът на научните изследвания и иновациите в подкрепа на производителността остава недостатъчно използван. България трябва да отстрани значителната разлика в сравнение със средната стойност за ЕС по отношение на разходите за научно-изследователска и развойна дейност и способността да се запазят и привличат таланти. Публичното финансиране е недостатъчно, а частните инвестиции в научно-изследователска и развойна дейност са монопол на големи мултинационални дружества и са концентрирани в региона на столицата. Голямата разпокъсаност на системата за научни изследвания, развойна дейност и иновации и амортизираната инфраструктура и оборудване не позволяват на инвестициите в областта на научно-изследователската и развойна дейност да допринесат за производителността и растежа. Освен това в България процентът на хората с предприемаческо мислене все още е само 4%. Наличието на не изцяло електронни услуги в сектора, съществуващи тромави процедури и остарели разпоредби са сред основните причини за този нисък показател. Необходими са дейности за улесняване на стартирането и развитието на бизнеса, особено по отношение на създаването на иновативни компании и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания.

Страната все още се класира в групата на „*скромните иноватори*“, като основен принос за слабия относителен резултат на България имат качеството на научните изследвания в страната, включително публикационната и патентната активност, взаимовръзките между частните и публичните изследвания, предлагането на високотехнологични и иновативни продукти от българския бизнес и – не на последно място – ниската ефективност на координационните усилия между отделните структури на изпълнителната власт, ангажирани с разработване и прилагане на политики в отделните аспекти на проблема. Общото финансиране, което България е получила по Рамковата програма на ЕС за научни изследвания и иновации „*Хоризонт 2020*“, се равнява едва на 0.26% от целия бюджет на Програмата, като резултатите показват скромно представяне на страната.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 3 от 2019 г., както и СП 3 от 2020 г. Всички предвидени мерки са насочени към научните изследвания и иновациите и разгръщане на потенциала им за ускоряване на икономическия растеж. В този смисъл, макар и да не се асоциира с очаквания за съществена роля в процеса на икономическо възстановяване в краткосрочен и дори средносрочен план, компонентът има заряда да се превърне в двигател на икономическото развитие на страната в дългосрочен план, като повиши конкурентоспособността ѝ, а следователно – и икономическата устойчивост на шокове. При това, планираните интервенции са с трайно

въздействие, т.е. техният ефект няма да изчезне след приключването на съответните мерки. Инвестиция 2 има нарочен фокус върху зеления преход и цифровите технологии, като по този начин ще допринася за постигането на съответните национални цели.

Предвидените мерки в компонента ще окажат скромно въздействие в макроикономически план. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.14% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.02% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат на 0.03% (както в краткосрочен план – към 2023 г., така и в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Планирани реформи и инвестиции

Реформа 1: Изпълнение на обща политика за развитие на научните изследвания, иновациите и технологиите в полза на ускорено икономическо и обществено развитие на страната

Осъществяваната реформа е част от политиката за икономическа трансформация на България и отразява необходимостта от структурни промени в състава и взаимодействието между участниците в процеса по създаване и реализиране на трансфер на научни резултати и иновации.

В този контекст реформаторските усилия са насочени към развитие на пълноценна научноизследователска и иновационна екосистема, включително на регионално ниво и преминаване на страната в категорията на „умере*ните иноватори*“ чрез:

- Постигане на баланс между публичното и частното финансиране (до 2030 г. 3% от БВП – 1.25% (публични) към 1.75% частни инвестиции в НИРД от БВП), както и между подкрепата за фундаментални и приложни научни изследвания;
- Ефективно и резултатно ориентирано публично финансиране;
- Създаване на благоприятни условия за развитие на националния научен и изследователски човешки потенциал с атрактивни условия за връщане на български учени от чужбина и привличане на чуждестранни таланти;
- Повишаване на качеството и продуктивността на научните организации и университетите с принос към икономическото развитие на страната;
- Скъсяване на пътя на научните изследвания до иновациите и новите продукти, услуги и технологии;
- Съгласуваност между търсенето и предлагането и ефективно взаимодействие с бизнеса/индустрията;

- Насърчаване на иновативното предприемачество и създаване на „*едно гише*“ и национална мрежа от стартиращи предприятия, спин офф и спин аут компании;
- Пълноценно участие в европейското и в международното научно, иновационно и технологично пространство.

Реформата се състои от шест компонента:

1. Създаване на Държавна агенция за научни изследвания и иновации (Q3/2021)

Институцията ще разработва и осъществява политиката в сферата на взаимодействие на научните изследвания, иновациите и технологиите и реформите, свързани с нея, осигурявайки необходимата координация и принос на останалите политики към постигане на заложените цели и приоритети.

В планирането и изпълнението на общата политика за развитие на научните изследвания и иновациите Държавната агенция има водеща роля. На ниво държавни публични институции в осъществяване на своите функции тя си взаимодейства и координира своите действия с останалите ключови институции в сферата – Министерство на образованието и науката, Министерство на икономиката, Министерство на финансите (по отношение на финансирането и различните видове данъчни и финансови стимули), Българска академия на науките, Селскостопанската академия и др. научни организации, иновационни инфраструктури и висши учебни заведения. Съветът за интелигентен растеж продължава да изпълнява своята роля на висш орган за вземане на решения по отношение, както на подготовката и изпълнението на Иновационната стратегия за интелигентна специализация, така и новата политика.

С цел осигуряване на оптимална ефективност на процеса на разработване и изпълнение на новата политика ще бъдат разработени различни механизми за взаимодействие и координация с основните участници в процеса – публични институции, частни субекти, научноизследователски организации. Устройственият правилник на Агенцията очертава основните зони на взаимодействие с основните публични участници и създаването на Консултативния съвет, като подпомагащ формат, съставен от представители на основните заинтересовани страни и участници в политическия процес.

Основният подход на тази реформа е екосистемният – изграждането на устойчива научноизследователска и иновационна екосистема, която позволява интензивно развитие и пълноценен принос на всички участници в нея. В тази връзка Агенцията съчетава политика, нормотворчество и ключови инструменти (проекти и финанси) като гаранция за адекватна публична подкрепа на екосистемата.

Агенцията има ключова роля по отношение на разработването, изпълнението и мониторинга на Иновативната стратегия за интелигентна специализация 2021-2027 г. заедно със синхронизацията с другите стратегически документи и политики, като Националната стратегия за развитие на научните изследвания в България 2017-2030 г., Националната пътна карта за научна инфраструктура, Индустрия 4.0 и т.н.

В тази връзка, България има необходимост от по-ефективна и комплексна система за събиране на данни, оценка и мониторинг на научноизследователските резултати на участниците в цялата екосистема, включваща задължително припознаване на дейностите по технологичен трансфер и въздействие на научните резултати върху качеството на живот, конкурентоспособността на икономиката и социалните иновации;

2. Разработване и приемане на необходимата законодателна рамка (Q4/2022)

Проектът на нов Закон за научните изследвания и иновациите е в процес на разработване.

Законопроектът стъпва върху действащия в момента закон за насърчаване на научните изследвания, като неговият обхват се разширява с включването на иновациите, които до този момент не са били обект на нормативна регулация. Законодателният акт има за цел да очертае нормативните параметри на националната политика за развитие и финансиране на научните изследвания, иновациите и технологиите, като регулира ролята на всяка една от заинтересованите институции в процеса на разработване, изпълнение, оценка и мониторинг на политиката; стимулите за развитие на научните изследвания и иновациите; регулиране на дейностите по технологичен трансфер, дефиниране на ключовите понятия и т.н. Промените въведени чрез закона ще доведат до промяна и в другите свързани закони, като закона за БАН, ССА, висшето образование, МСП, развитие на академичния състав и др., както и редица подзаконови нормативни актове. Подготовката на тези текстове ще бъде част от цялостната подготовка на законопроекта.

При разработване на законопроекта ще бъде използвана експертната подкрепа на различни европейски и/или международни организации с опит и експертиза в нормотворчеството в тази сфера. Задачата е да бъдат изследвани различни модели на регламентиране и урегулиране на общата политика за развитие на научните изследвания и иновациите и да бъдат предоставяни препоръки, спрямо специфичния национален контекст, които да подпомогнат процеса на разработване на законодателството.

В началото на процеса ще бъдат проведени и необходимите консултации с различните публични институции, с евентуална роля в процесите на разработване и изпълнение на общата политика. Ще бъде направено и проучване за възможните данъчни стимули и специфичната фискална политика в сферата на тази политика;

3. Подобряване на участието на заинтересованите страни в процеса на разработване и изпълнение на политиката (Q3/2023)

Ще бъде създаден Консултативен борд в рамките на структурата на Държавната агенция за научни изследвания и иновации и ще бъдат засилени ролята, състава и функциите на Съвета за интелигентен растеж във връзка с целите и приоритетите на новата политика. Бордът ще подкрепя председателя на Агенцията основно в процеса на разработване на политиката и стратегическо планиране, като ще съветва, подпомага, предлага мерки и действия по въпроси свързани с изпълнението на ключови проекти и стратегически инвестиции в сферата на научните изследвания и иновациите.

Членове на Борда ще бъдат обществено признати и значими учени, представители на научноизследователската, иновационната и бизнес среда, от различни сфери в страната и чужбина.

В подкрепа на тази част от реформата ще бъде насърчено създаването на конкретни политики и правила за пълноценно взаимодействие на научните организации с бизнеса, включително на ниво отделни научноизследователски организации и университети. Приоритетността на това взаимодействие е поставено в основата на Иновационната стратегия за интелигентна специализация чрез предприемаческото откритие. Целта е от една страна това взаимодействие да бъде припознато, като приоритет и официализирано, и от друга да бъде създадена възможност за неговото улесняване и ефективност чрез премахване на административни и други пречки в неговото осъществяване. За да се постигне общата цел целият процес ще бъде координиран и съгласуван от страната на Държавната агенция при запазване на самостоятелността и правото на инициатива на всяка от организациите и университетите.

Като част от този компонент на реформата чрез проекта на БАН в Националния план за възстановяване и устойчивост Академията предлага създаването на нов модел на взаимодействие между науката и бизнеса. В изпълнение на Стратегическите препоръки на JRC за бъдещото развитие на центровете за върхови постижения и центровете за компетентност е предвидено укрепване и засилване на устойчивостта на Единния център за иновации, чиято роля е да бъде основен партньор на бизнеса от страна на Академията. В допълнение с цел повишаване на качеството на работата на Единния център за иновации ще бъдат създадени тематични научно-иновационни съвети, които ще включват представители на бизнеса и ще определят политики, организират оценки и избират кандидати при конкурси;

4. Повишаване на капацитета на научноизследователските организации и висшите училища за разработване на приложни изследвания и иновации и изпълнение на съвместни проекти с индустрията (Q1/2026)

Постепенно повишаване на дела на проектното финансиране в бюджетната структура на публичните научни организации и висшите учебни заведения, което ще се превърне в устойчива платформа за въвеждане на механизми за наблюдение и оценка на тяхната работата и продължение на резултатно ориентираното финансиране. В резултат на изпълнението на своя проект в НПВУ БАН очаква нарастване на резултатно ориентираното финансиране с 40 % в края на етап 1 и с 90 % в края на етап 2 от неговото изпълнение. В същото време ще се насърчава интернационализацията на научно-изследователските организации и висшите училища, тяхното сътрудничество с частния сектор и с чуждестранни организации, вкл. в рамките на Рамкова програма „*Хоризонт Европа*“;

5. Подобряване на ефективността и ефикасността на научните изследвания във висшите училища и научните организации (Q1/2026)

Създаване на национален модел за развитие на изследователски университети, който позволява на висшите училища да преминат на един следващ етап от своето развитие и да се превърнат в пълноценни участници в научноизследователската и иновационна екосистема чрез: развитие на своя научноизследователски капацитет и подготовката на висококвалифицирани специалисти, допринасяйки за развитието на икономика и общество, основани на знанието; пълноценно участие в научноизследователската и иновационна екосистема; засилване на връзката им с индустрията и търсенето на нови продукти, услуги и технологии, като се превърнат в научен хъб за бизнеса; и да развият и задълбочат своята специализация – създаване на тематични коалиции и мрежи по между си с тенденция към все по-голяма специализация.

Този компонент от реформата е свързан с промените в Закона за висшето образование, с които се създава възможност за придобиването на статут на изследователско висше училище, като такъв могат да придобият тези институции, които имат принос за развитието на важни обществени области чрез върхови научни изследвания и имат високи резултати от научноизследователска дейност, оценени съгласно обективни показатели. Целта на структурната реформа е да се насърчи провеждането на качествени научни изследвания и внедряване на научноизследователския процес в учебните програми, като се осигури по-висока ефективност на влагания от държавата ресурс и се подкрепи трансформацията на висшето образование с оглед повишаване конкурентоспособността на българската икономика. Дейностите предвидени в стълб 2 на Програмата за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации, свързани със създаването и развитието на изследователски университети, ще бъдат осъществявани в ефективно взаимодействие за споделяне на инфраструктура с научноизследователските организации – БАН, ССА и други. Целта е да бъде изграден и осъществен работещ модел на взаимодействие, като се стъпи на вече изградените отношения и механизми на сътрудничество в рамките на консорциумите, управляващи националните научноизследователски инфраструктурни обекти и ЦВП и ЦК.

Ключова структурна реформа през 2020 г. бе приемането на Постановление за условията и реда за създаване на търговски дружества от държавните висши училища за целите на стопанската реализация на резултатите от научни изследвания и обекти на интелектуалната собственост, което ще позволи стимулиране на технологичния трансфер във висшите училища и по-ефективна колаборация с индустрията. Създаването на тематични и интердисциплинарни партньорства с университетите и бизнеса ще дадат възможност за консолидиране на знанието и фокусиране на националните усилия в ключови за развитието на страната сфери. Взаимодействието висши учебни организации – научни организации ще бъде развито и чрез проекта на Академията чрез инвестициите насочени към зеленият и дигитален преход.

В същото време ще бъдат увеличени държавните субсидии на НИРД на изследователските университети в сравнение с тези на останалите висши училища, като размерът им следва да достигне до 40% спрямо държавните субсидии за образование и

обучение. Това ще се постигне чрез промени в Наредбата за условията и реда за оценката, планирането, разпределението и разходването на средствата от държавния бюджет за финансиране на присъщата на държавните висши училища научна или художественотворческа дейност с цел насърчаването на повече висши училища да участват в споделени професионални мрежи и да специализират и увеличават качеството на научните изследвания, които развиват. Едновременно с тези процеси се извършва и модернизация на висшите училища със средства от националния бюджет и ЕСФ+. В бъдещите интервенции по Програмата за образование се планират мерки за въвеждане на форми на дуално образование в приложими специалности във висшето образование. Ще се утвърди компетентностния подход в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, чрез модернизация на учебните планове и програми, методите на преподаване и учебния процес, в съответствие с актуалните и перспективните потребности на пазара на труда и чрез въвеждане и развитие на Т-образни умения и развитие на творчески и универсални умения, интернационализация и участие в международни мрежи и споделяне на ресурси;

6. Повишаване на капацитета за трансфер на технологии (Q4/2025)

Създаване на нов модел за трансфер на технологии. Основната цел е да се подобри взаимодействието между научноизследователските организации и индустрията по посока стимулиране на трансформирането на научни изследвания в иновации и технологии чрез създаване на модел за насърчаване на трансфера на технологии и комерсиализация на резултатите. Новият модел позволява по-ефективно осъществяване на процеса чрез подобрения на всеки етап от неговото осъществяване. Отправна точка са препоръките на Световна банка, получени в рамките на Knowledge Tech Transfer Country Note for Bulgaria, както и препоръките на Съвместният изследователски център по отношение на 14 съфинансирани от ЕФРР центрове за върхови постижения и центрове за компетентност в България. Важна част от модела за технологичен трансфер е управлението на интелектуалната собственост и права, както и европейската и международна практика в тази сфера. Нормативното регулиране и насърчаване на развитието в сферата на трансфер на технологии ще бъде новият Закон за научни изследвания и иновации, като допълнително ще бъде актуализирана и съществуващата нормативна уредба в областта на интелектуалната собственост с оглед ускоряване на процесите на трансфер на технологии.

БАН участва в това реформаторско усилие чрез проектните дейности, свързани с развитието на Единния център за иновации и на Центъра за обучение на БАН. Съгласно препоръките на JRC, подсиленият Единен център за иновации ще служи като координиращо звено за връзките на институтите на БАН (и посредством ЦВП и ЦК, на някои висши училища) с бизнеса. Предвижда се привличане на представители на бизнеса в органи на управление на Академията, въвеждането на нови курсове за докторанти и млади учени с предприемаческа насоченост, съвместни докторантури на БАН с бизнеса, въвеждане на приложно ориентирани следдипломни програми, засилено международно сътрудничество и междусекторен обмен на специалисти. Съществени са и предвидените

мерки за поощряване на патентната дейност и управлението на интелектуалната собственост. Проектът ще подпомогне синхронизирането на Правилника за интелектуална собственост, както и разработването на План за комерсиализация на научните резултати в съответствие на новата законодателна рамка.

За да се приложи тази реформа, насочена към увеличаване на капацитета за трансфер на технологии, се предвижда да се създаде единен портал (едно гише), който да действа като онлайн платформа за българската предприемаческа и иновационна екосистема, включително достъп до чуждестранни предприемачи и инвеститори в рисков капитал, заинтересовани от България. Порталът ще служи като привлекателно място както за местни иновативни стартиращи фирми, така и за чуждестранни иноватори. Ролята на това обслужване на едно гише ще бъде да улесни административните услуги за стартиращи фирми и да увеличи видимостта на иновативни компании с висок потенциал както на пазара, така и за инвеститорите у нас и в чужбина, като им гарантира повече възможности и с по-добри възможности за финансиране (особено собствен капитал и безвъзмездна помощ).

Целева група: Научноизследователски организации, висши учебни заведения, МСП, публични институции

Съответствие с правилата за държавни помощи: До степента, в която реформата и отделните ѝ компоненти са насочени към структурни, законодателни и политически промени и подобрения в условията и средата за развитие на научните изследвания и иновациите, няма основания за прилагане на държавна помощ при условие, че няма наличие на трансфер на публични ресурси в полза на определени икономически оператори.

Инвестиция 1: Програма за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации

Проектът[9] предвижда създаване на механизъм за насърчаване на публичните и частните инвестиции в научни изследвания и иновации чрез координация на държавните усилия и политики за оптимизиране и засилване трансфера на изследователски резултати и технологии. Предвидените инвестиции са в три основни стълба. Първият е насочен към ускоряване на интернационализацията на българската научноизследователска и иновационна система. Вторият стълб акцентира върху създаването и развитието на модел на мрежа от изследователски висши училища в подкрепа на индустрията и обществото. Третият стълб има за цел да осигури устойчивост и мултиплициране на резултатите от първите два стълба, като се предоставят конкретни инструменти за

[9] Вж. приложение № П5

превръщането на подобрения иновационен потенциал на организации (научни организации, висши училища, университети, бизнес, НПО и др.) и отделни учени и предприемачи в пазарно- и бизнес-пригодни продукти и услуги.

В рамките на първия стълб са предвидени две операции за финансиране на: (i) проектни предложения на иновативни МСП, получили знака за качество *„Печат за върхови постижения“* в конкурсите на Европейския съвет по иновациите и (ii) проектни предложения в направление *„Разширяване на участието“* на РП *„Хоризонт Европа“* с цел укрепване на научноизследователския и иновационен капацитет на българските държавни висши училища и научноизследователски организации.

Целта на втория стълб е да създаде и пробира национален модел за развитие на изследователските университети, който позволява на висшите училища да преминат на един следващ етап от своето развитие и да се превърнат в пълноценни участници в научноизследователската и иновационната екосистема. Планираните дейности в рамките на стълба ще бъдат опосредствани и от промените в Закона за висшето образование, приети през 2020 г., насочени към възможността висше училище, което дава значим принос за развитието на важни обществени области чрез върхови научни изследвания и има високи резултати от научноизследователска дейност да бъде определено за изследователско висше училище. Планира се в резултат на апробирането на този модел на финансиране да се направят промени във финансирането от бюджета на висшето образование, като изследователските висши училища ще получават субсидия за научна и иновационна дейност в размер на 40% от тази за обучение. Останалите висши училища ще получават до 10% за тази цел. Чрез увеличаване на средствата за научна и иновационна дейност на изследователските висши училища устойчивостта на програмата ще допринесе към общото по-голямо увеличение на публичните разходи за НИРД.

Общият размер на планирания ресурс е 411.0 милиона лева (376.4 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 34.5 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Не се разглежда като държавна помощ публично финансиране на организация по смисъла на Раздел 2.1. от Рамката за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации (2014/C 198/01), при спазване на следните основни изисквания:

- Подкрепените научни организации трябва да отговарят на определението за научноизследователска организация или на това за научноизследователска инфраструктура;
- Капацитетът на научните организации, отпускан всяка година за икономически дейности, не трябва да надвишава 20 % от съответния общ годишен капацитет на субекта, а икономическите дейности трябва да потребяват точно същите ресурси (като материали, оборудване, труд и постоянен капитал) като неикономическите дейности на научната организация.

Инвестиция 2: Повишаване на иновационния капацитет на Българската академия на науките в сферата на зелените и цифровите технологии

Инвестицията[10] е насочена към засилване на иновационния капацитет на Българската академия на науките (БАН) и активно участие в националната научноизследователска и иновационна екосистема за подпомагане и ускоряване на икономическата трансформация на страната при основен тематичен фокус в областите, свързани с двойния преход. Проектът предвижда създаване на инструменти за ефективна връзка между БАН и бизнеса с оглед ускорено прилагане на иновации в икономиката и трансформацията ѝ в икономика на знанието; разгръщане на изследователския потенциал на БАН посредством повишаване на уменията и квалификацията в областта на иновациите и утвърждаване на интердисциплинарен, междусекторен и интернационален подход; модернизиране на инфраструктурата, свързана с трансфер на зелени и цифрови технологии; създаване на иновационни продукти и решения от научни колективи на БАН в отговор на конкретни заявки от страна на бизнеса, свързани със зеления преход; създаване на устойчиви дългосрочни връзки с бизнеса в областта на зелените и цифрови технологии посредством съвместни докторантури; засилване на участието на страната в конкурси, свързани с НИРД, обявени от европейски и други институции; защита на интелектуалната собственост на БАН в областта на зелените и цифровите технологии с оглед улесняване на комерсиализацията на научните резултати и задълбочаване на интернационализацията на НИРД системата на БАН в областта на зелените технологии. Същевременно проектът е насочен и към консолидация на човешките ресурси и споделено използване на научната инфраструктура в БАН от страна на студенти и преподаватели от висшите училища. Общият размер на планирания ресурс е 47.5 милиона лева (42.4 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 5.1 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Проектът не е свързан с изпълнение на стопански дейности и поради това не попада в режима на държавните помощи.

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

Проектите ще допълват усилията за развитие на иновациите и научните изследвания като решаващ фактор за излизане от кризи, икономическо възстановяване и преход към кръгова и зелена икономика. Ще се търси преодоляване на фрагментацията в развитието на научните изследвания и иновациите чрез засилване на взаимодействието между двете сфери и намаляване на регионалните различия чрез изграждане и надграждане на

[10] Вж. приложение № П6

национална научно-изследователска и иновационна екосистема, способстваща за възникването и развитието на пълноценни партньорства на научно-изследователските организации и университетите с индустрията и предприятията на територията на цялата страна. Ще се инвестира в изграждане на капацитет и развитие на човешките ресурси, подкрепа за създаване на стартиращи предприятия от интензивни на знание сектори, насърчаване на интернационализацията на предприятията и на българската изследователска и иновационна екосистема.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Компонентът има потенциал да увеличи стратегическата автономност на страната като ефект от целеното интензифициране на научно-изследователската и иновационна дейност. Инвестициите, например, в разработването на зелени и цифрови технологии (възобновяема енергия, съхранение на енергия, високо ниво на киберсигурност), ще спомогнат за повишаване на енергийната независимост и конкурентоспособността на страната, а следователно и на Европейския съюз.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Мерките, включени в обхвата на компонента са предвидени за реализация само на територията на страната, но въпреки това имат трансгранично измерение предвид насърчаването на интернационализацията на предприятията и на българската изследователска и иновационна екосистема.

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията. Като включва 35.9% цифрови и 10.1% климатични разходи (вж. Таблица 2.A.2.1 по-долу), този компонент допринася за 20% цел за цифровите измерения на Плана и 37% цел за зелените му измерения, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

Табл. 2.A.2.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 2 Научни изследвания и иновации	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Изпълнение на обща политика за развитие на научните изследвания, иновациите и технологиите в полза на по-доброто икономическо и обществено развитие на страната	0.0	0.0	0.0
Програма за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации	376.4	0.0	150.6

Повишаване на иновационния капацитет на Българската академия на науките в сферата на зелените и цифровите технологии	42.4	42.4	0.0
ОБЩО	418.9	42.4	150.6
Принос		10.1%	35.9%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

2.A.3 Интелигентна индустрия

а) Описание на компонента

Област на политиката: Индустрия 4.0.

Цел: Компонентът цели подпомагане на индустриалния сектор в двойния преход и осигуряването на благоприятна среда за реализиране на нови инвестиции. Очакваните ефекти от интервенциите предвиждат нарастване на производителността на българските предприятия, което да рефлектира в по-висок темп на икономически растеж, по-висока заетост и доходи от труд.

Реформи и/или инвестиции:

- Изграждане на механизъм за привличане на индустриални инвестиции и развитие на индустриални екосистеми;
- Програма за публична подкрепа за развитие на индустриални зони, паркове и сходни територии и привличане на инвестиции (AttractInvestBG);
- Програма за икономическа трансформация.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 3 709.1 милиона лева, от които 1 616.5 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 2 092.6 милиона лева – национално (частно) съфинансиране.

б) Основни предизвикателства

Предприетите ограничителни мерки за овладяване на пандемията доведоха до свиване на икономическата дейност в повечето сектори на икономиката. През второто тримесечие на 2020 г., когато бяха в сила най-рестриктивните ограничителни мерки, инвестициите в икономиката отчетоха 28.3% срив спрямо година по-рано. БВП се сви с 8.5% на годишна база, като секторът на строителството отбеляза 7.4% спад, а промишлеността загуби 10.6% от добавената стойност спрямо година по-рано.

За адресиране на ликвидните трудности на бизнеса в условията на пандемията правителството увеличи капитала на държавната Българска банка за развитие със 700 милиона лева с предвидени 500 милиона лева за портфейлни гаранции на търговски банки за отпускане на корпоративни заеми и 200 милиона лева за безлихвени заеми на служители в неплатен отпуск. Чрез препрограмиране на средства от европейските структурни и инвестиционни фондове бяха предоставени 765 милиона лева за пряка безвъзмездна подкрепа на МСП, засегнати от кризата, както и 166 млн. лв. за гаранционен инструмент, с които ще се осигури близо 0.5 млрд. лева за допълнително кредитиране на бизнеса чрез Фонд мениджър на финансовите инструменти в България (Фонд на фондовете).

Развитието на пандемичната обстановка и голямата несигурност за последващи вълни на заразата налагат необходимост от продължаваща ликвидна подкрепа за бизнеса. Паралелно с това обаче в средносрочен план правителството следва да ориентира подкрепата си за възстановяване на икономиката към преодоляване на съществуващите структурни предизвикателства пред малките и средните предприятия. Прилагането на законодателния акт за малкия бизнес (Small Business Act) показва изоставане на страната спрямо ЕС, особено в областите *„предприемачество“* и *„умения и иновации“*. Българските предприятия се затрудняват да се възползват пълноценно от възможностите, предлагани от новите цифрови технологии — едва 6% от МСП продават онлайн (средната стойност за ЕС е 17%), 3% от МСП продават зад граница и едва 2% от техния оборот идва от търговията онлайн. Друг съществен проблем на българските предприятия е ниското ниво на производителността на ресурсите — през 2019 г. производителността на ресурсите в България възлиза на 0.3288 евро/кг., при 2.1 евро/кг. средно за ЕС. Същевременно, интензитетът на емисиите на парникови газове в икономиката е повече от 4 пъти по-висок от средното за ЕС ниво, при минимално скъсяване на изоставането в това отношение за последните десет и повече години. При декомпозиране на въглеродната интензивност по сектори на икономиката се вижда, че високи стойности се наблюдават в производството на електрическа енергия (повече от

три пъти над средното за ЕС), транспорта (повече от три пъти над средното за ЕС) и преработващата промишленост (повече от 2.5 пъти над средното за ЕС).

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 3 от 2020 г., както и СП 3 от 2019 г. Всички предложени мерки са в посока стимулиране на частните инвестиции (СП 3/2020). Предложената програма за икономическа трансформация цели експлицитно оказване на подкрепа на МСП в двойния преход (СП 3/2020) и ще способства декарбонизацията на икономиката. Реформаторските намерения за изграждане на механизъм за привличане на индустриални инвестиции и развитие на индустриални екосистеми, както и съпътстващия ги инвестиционен проект за публична подкрепа за развитие на индустриални паркове и подобряване на инфраструктурната им свързаност ще доведат до подобряване на бизнес средата, като отчитат и регионалните различия (СП 3/2019). Някои от елементите на програмата за икономическа трансформация имат пряко отношение към постигането на целите на Интегрирания национален план „*Климат-енергетика*“. Всички предложени мерки ще способстват повишаването на икономическата устойчивост на шокове. При това, техният ефект няма да изчезне непосредствено след приключването на съответните проекти, т.е. мерките са с трайно въздействие. Планираният бърз старт на изпълнение на инвестиция 2 ще е от критична важност за хода на икономическо възстановяване от последствията на пандемията COVID-19.

Предвидените мерки в компонента ще окажат въздействие в макроикономически план още в краткосрочен период. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.9% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.6% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат съответно на 0.1% (в краткосрочен план – към 2023 г.) и 0.3% (в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Изграждане на механизъм за привличане на индустриални инвестиции и развитие на индустриални екосистеми

Реформата предвижда промени в нормативната рамка на страната, като в нарочен закон се регламентира възможната правителствена подкрепа за привличане на инвестиции и развитие на индустриални екосистеми:

1. Закон за индустриалните паркове (Q1/2021)

Целите в областта са няколко – въвеждане на институционални условия за по-бързо реализиране на инвестиции в промишлеността; по-благоприятни условия за развитие на индустриални екосистеми; повече възможности за партньорство на индустриалните инвеститори с местните власти, с образователни, научни, научно-изследователски и социални организации. Законът ще предвижда амбициозно съкращаване на необходимите процедури за индустриални инвестиции и дава минимални необходими стандарти на работа в индустриални екосистеми, за да се ползват те с подкрепа от държавата. Доколкото този регулаторен инструмент не засяга пряко възможността за публична подкрепа на индустриални паркове и зони, страната ще се стреми да води политика на подкрепа там, където тя не би изтласкала вече развиваща се частна инициатива. Наред с това, държавата разглежда индустриалната си политика и през призмата на балансираното развитие на регионите. Интервенциите за подпомагане на индустрията в изоставащи региони ще бъдат част от инструментариума на държавата и общините за противодействие на икономическите дисбаланси по региони.

Държавна помощ: Доколкото този регулаторен инструмент не засяга пряко възможността за публична подкрепа за промишлени паркове и зони, тя не следва да представлява държавна помощ.

Инвестиция 1: Програма за публична подкрепа за развитие на индустриални зони, паркове и сходни територии и привличане на инвестиции (AttractInvestBG)

Инвестицията[11] е допълваща реформаторското усилие, свързано с изграждането на механизъм за привличане на индустриални инвестиции и развитие на индустриални екосистеми. Настоящата програма предвижда създаване на условия по привличане и установяване на стратегически инвеститори в индустрията (anchor investors) посредством подготовка на терени за инвестиции, изграждане на довеждаща, зелена, специализирана и/или социална инфраструктура, осигуряване на мерки съгласно Закона за индустриалните паркове и подпомагане на инвестиционни проекти във връзка с приоритетите на МВУ по отношение на климатичните промени и дигитализацията, които не биха намерили икономическа обоснованост.

Като резултат от горепосочените дейности се очаква да се повиши икономическият растеж, да се създадат нови работни места и да се увеличи експортният капацитет на страната. В допълнение към очакваните позитивни ефекти по отношение на инвестиционната активност в страната и модернизацията на индустриалния сектор, изпълнението на проекта ще даде възможност за намаляване на регионалните различия в страната. За идентифицирането на стратегически инвеститор ще бъде предложен пакет

[11] Вж. приложение № П7

от административни и финансови мерки в зависимост от специфичните нужди на дадения инвеститор. Програмата предвижда механизъм, който включва комбинация от безвъзмездна финансова помощ и заеми. Предвижда се, в зависимост от по-нататъшни преговори и одобрение от страна на управляващите органи, изпълнението на проекта да се управлява съвместно с Група на Европейската инвестиционна банка, като заемният компонент и свързаните грантови елементи ще се изпълняват директно от нея и/или в сътрудничество с нея посредством посреднически финансови институции с местно присъствие, като по този начин ще се комбинират МВУ ресурси и средства и експертиза на ЕИБ. Разделянето на ресурсите между основните финансови продукти и свързаните с тях безвъзмездни средства на финансовия механизъм ще бъде определено след прилагане на пазарни тестове. Предвижда се обаче, че до 50% от ресурсите могат да бъдат използвани под формата на капиталови безвъзмездни средства под управлението на МВУ (при спазване на ограниченията на държавната помощ).

Общият планиран ресурс е 836.5 милиона лева (416.5 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост и 420 милиона лева частно съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Програмата предвижда изграждането на елементи на довеждаща техническата инфраструктура – публична държавна или публична общинска собственост до границите на всяка от индустриалните зони, паркове и сходни територии. Инфраструктурата ще бъде достъпна за всички съществуващи и потенциални ползватели. По тази причина финансирането следва да е в режим „*непомощ*“. По отношение на предвидената специализирана и социална инфраструктура финансирането също ще бъде в режим „*непомощ*“, тъй като ще бъде достъпна за всички съществуващи и потенциални ползватели. Що се отнася до предвидения пакет административни и финансови мерки, съобразно нуждите на специфичния инвеститор, сертифициран съгласно Закона за насърчаване на инвестициите, ще бъде приложена или регионална помощ съгласно ЗНИ или схема за държавна помощ за големи предприятия съгласно Насоките за регионална помощ, в процес на разработване, която предстои да бъде нотифицирана пред ЕС.

Инвестиция 2: Програма за икономическа трансформация

Програмата[12] предвижда предоставяне на целева подкрепа под формата на финансови инструменти и грантове на българските малки и средни предприятия в основните проблемни области, които забавят трансформацията към цифрова, нисковъглеродна и ресурсно ефективна икономика. Освен инструмент за насърчаване на икономическата

[12] Вж. приложение № П8

трансформация, своевременното изпълнение на програмата ще е и катализатор на икономическото възстановяване на българските предприятия от негативните последици от икономическата криза, породена от COVID-19 пандемията. Програмата се състои от три фонда: Фонд 1 – *„Растеж и иновации“*, Фонд 2 – *„Зелен преход и кръгова икономика“*, Фонд 3 – *„Инвестиции в климатичен неутралитет и дигитална трансформация“*.

Две допълващи се направления са предвидени в рамките на Фонд 1: *„Възстановяване и растеж“* и *„Иновации“*, насочени, съответно, към: (i) предизвикателства пред МСП при получаването на заемни средства за бързо възстановяване на позициите и създаване на предпоставки за последващо разрастване на дейността; увеличаване на ефективността на производствените процеси и постигане на по-висока производителност; цифровизация на дейността на МСП; (ii) увеличаване на иновативния капацитет на предприятията, ускоряване на подобренията в производителността им и прехода към икономика, базирана на знанието, способствайки за подобряване позициите на България, понастоящем характеризираща се като скромен иноватор в ЕС. По отношение на цифровизацията на МСП фондът ще предоставя подкрепа за въвеждане на решения от началните два етапа на дигитализация (първо ниво „Компютъризация“ и второ ниво „Свързаност“), както и подкрепа за въвеждане на мерки за осигуряване на киберсигурност на предприятията. Обект на подпомагане ще бъдат МСП от всички сектори на икономиката, а подкрепата ще се реализира чрез ваучери. Компютъризацията и свързаността са основни изисквания за внедряване на Индустрия 4.0 и преминаване към по-високите на нива на цифрова трансформация. Началните два етапа на дигитализация, подкрепяни по настоящото направление, са последвани от четири допълнителни етапи, в които се развиват необходимите за Индустрия 4.0 технологии, за които ще бъде осигурено финансиране по линия на Програма конкурентоспособност и иновации в предприятията 2021-2027. Предвидената подкрепа в рамките на Фонда ще се предоставя под формата на финансови инструменти (капиталови и дългови инструменти) и грантове. Финансовите инструменти ще се прилагат в партньорство с Европейския инвестиционен фонд.

Фонд 2 също е структуриран в две направления. Първото цели подкрепа на прехода към климатична неутралност чрез подобряване на енергийната ефективност и независимост на ниво предприятие. За тази цел е предвидена пилотна грантова схема в подкрепа на МСП за изграждане на нови ВЕИ за собствено потребление в комбинация с локални съоръжения за съхранение на енергия, както и гаранционен инструмент за енергийна ефективност и възобновяема енергия. Второто направление в рамките на фонда се фокусира върху достъпа до финансови ресурси за МСП за прилагането на иновации, практики и технологии, способстващи прехода към кръгова икономика.

Фонд 3 се фокусира върху инвестиране в активи, които допринасят пряко в посока климатична неутралност и ускоряват зеления и дигитален преход в приоритетни сектори в България. Предвидената подкрепа ще бъде предоставена чрез финансови

инструменти, които ще се прилагат от Европейския инвестиционен фонд като финансов партньор.

Общият планиран ресурс по Програмата за икономическа трансформация е 2 872.6 милиона лева (1 200.0 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост и 1 672.6 милиона лева частни инвестиции) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Програмата е свързана с предоставяне на държавни помощи. Отделните предвидени интервенции по така структурираните направления могат да бъдат изпълнявани при прилагане на различни режими на държавната помощ, в съответствие със законодателството на национално и европейско ниво (вж. подробната самооценка на държавната помощ, предоставена в приложение П8).

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

Интервенции в рамките на две програми през следващия програмен период също ще подкрепят изграждането и устойчивото развитие на индустриалните паркове, като част от усилията за изграждане на модерна индустриална инфраструктура в цялата страна с оглед преодоляване на териториалните дисбаланси в инвестиционната активност – подкрепа за партньорства между общини и инвеститори за изграждане и развитие на индустриални паркове (Програма „*Развитие на регионите*“) и мерки за подкрепа на предприятията в парковете (Програма за иновации и конкурентоспособност в предприятията).

Съществена подкрепа ще бъде насочена и към развитието на Индустрия 4.0 в България чрез въвеждане на цифрови технологии и решения, насърчаване въвеждането на технологии от Индустрия 4.0 в предприятията и изграждане на необходимия човешки, научен и институционален капацитет.

За постигане на устойчиво използване и управление на ресурсите като условие за трансформиране на икономиката от линейна в кръгова и намаляване на ресурсната и енергийна интензивност предприятията ще получат подкрепа за въвеждане на нисковъглеродни, ресурсно и енергоефективни технологии, насърчаване на ефективното използване на ресурсите по време на целия жизнен цикъл на продуктите.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Предвидените в компонента мерки допринасят за постигане на стратегическа автономност в рамките на страната, а потенциално и в ЕС, доколкото създаването на условия за развитие на индустрията и скъсяването на веригите на доставка предоставя възможности за европейските инвеститори да останат в ЕС и да се задълбочи процеса на интегриране на българската икономика в европейската. Същевременно, някои от намеренията, включени в инвестиция 2, допринасят пряко за постигане на стратегическа автономност на ЕС по отношение на такъв ключов ресурс, какъвто е енергията. Осигурявайки на предприятията собствени мощности за производство на електрическа

енергия от възобновяеми източници за собствено потребление, в допълнение към създаването на условия за съхранение на тази енергия, прави предприятията по-енергийно независими като по този начин подпомага процесите за осигуряване на автономност по отношение на източниците на доставка на енергия на ниво ЕС.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Предвид спецификата на повечето направления за подкрепа по компонента и доколкото те не предполагат партньорски инициативи с други държави членки, не се предвижда изпълнението им на наднационално ниво. Планираното създаване на дигитални иновационни хъбове, които да са част от Европейската мрежа от иновационни хъбове ще повиши иновационния капацитет на МСП за разработване и внедряване на съвременни технологии за обработка на данни.

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Предизвикателствата пред индустриалния сектор в контекста на целите на двойния преход са значителни предвид незадоволителните изходни позиции (ниски нива на цифровизация и ресурсна производителност, много високи нива на въглеродоинтензивност). Значителна част от финансовия ресурс по компонента е посветен точно на тези направления, като направените разчети (вж. Таблица 2.А.3.1 по-долу) показват 9.4% цифрови разходи и 26.3% климатични разходи, демонстрирайки приноса на компонента за постигане на търсената от Регламента на Механизма за възстановяване и устойчивост тематична концентрация. Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията.

Табл. 2.А.3.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 3 Интелигентна индустрия	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Изграждане на механизъм за привличане на индустриални инвестиции и развитие на индустриални екосистеми	0.0	0.0	0.0
Програма за публична подкрепа за развитие на индустриални зони, паркове и сходни територии и привличане на инвестиции (AttractInvestBG)	416.5	0.0	0.0
Програма за икономическа трансформация - подмярка 1	423.8	0.0	0.0
Програма за икономическа трансформация - подмярка 2	140.9	0.0	56.4
Програма за икономическа трансформация - подмярка 3	350.0	350.0	0.0

Програма за икономическа трансформация - подмярка 4	189.5	75.8	0.0
Програма за икономическа трансформация - подмярка 5	95.8	0.0	95.8
ОБЩО	1 616.5	425.8	152.2
Принос		26.3%	9.4%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа „за ненанасяне на значителни вреди*“ по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.*

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

Компоненти

- Нисковъглеродна икономика;
- Биоразнообразие;
- Устойчиво селско стопанство.

Реформи

- Създаване на Национален фонд за декарбонизация;
- Разработване на дефиниция на "*енергийна бедност*" за домакинствата в Закона за енергийна ефективност за целите на финансирането на проекти за енергийна ефективност;
- Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия;
- Обслужване на едно гише;
- Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация и намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ;
- Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и доставка на водород;
- Либерализация на пазара на електрическа енергия;
- Създаване на Комисия за енергиен преход за изработването на Пътна карта към климатична неутралност;
- Изграждане на структура за управление на Националната екологична мрежа;
- Актуализиране на стратегическата рамка на аграрния сектор.

2.Б.1 Нисковъглеродна икономика

а) Описание на компонента

Област на политиката: енергетика, енергийна ефективност, социална политика

Цел: Основната цел на този компонент е намаляването на въглеродния отпечатък и енергийната интензивност на икономиката и спомагането на зеления преход посредством предприемането на мерки за повишаване на енергийната ефективност на

жилищните, публичните и бизнес сгради, както и чрез насърчаване на производството на енергия от възобновяеми източници. От ключово значение ще е модернизирането на дейностите п о планиране, управление и поддръжка на електропреносната мрежа на страната, както и завършването на осъществяваната реформа на пазара на електрическа енергия в посока пълна либерализация. Изследването и пилотното развитие на слабо развити на този етап в България нисковъглеродни енергийни решения е друга приоритетна област в посока декарбонизация за страната.

Реформи и/или инвестиции:

- Създаване на Национален фонд за декарбонизация;
- Разработване на дефиниция на "*енергийна бедност*" за домакинствата в Закона за енергийна ефективност за целите на финансирането на проекти за енергийна ефективност;
- Енергийна ефективност в сграден фонд;
- Програма за финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници в еднофамилни сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към топлопреносни и газопреносни мрежи;
- Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление;
- Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия;
- Обслужване на едно гише;
- Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация и намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ;
- Подпомагане на производителите на енергия от възобновяеми източници. Развитие, улесняване и ускоряване на международната търговия с гаранции за произход;
- Дигитална трансформация и развитие на информационните системи и системите реално време на Електроенергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна икономика;
- Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и доставка на водород;
- Проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива за захранване на електроцентрали и други потребители във въглищни региони в Р България;
- Схема за подпомагане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз;
- Либерализация на пазара на електрическа енергия;
- Създаване на Комисия за енергиен преход за изработването на Пътна карта към климатична неутралност;

- Схема за подпомагане на процеса на декарбонизация чрез изграждане на високоефективна газова централа с комбиниран цикъл заместваща минимум 1.0GW от въглищните мощности в ТЕЦ „*Марица Изток – 2*“;
- Схема в подкрепа на изграждането на минимум 1.7GW ВЕИ и батерии;
- Проучвателни дейности и разработване на пилотен проект за комбинирано производство на топлина и електричество от геотермални източници.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 8 294.4 милиона лева, от които 4 284.7 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 4 009.7 милиона лева национално съфинансиране.

б) Основни предизвикателства

Българската икономика е една от най-ресурсоемките в ЕС, изоставайки от държавите членки на общността по отношение на прилагането на принципа на кръгова икономика и по внедряване на екоиновационни дейности. Икономиката изразходва средно 3.5 пъти повече енергийни ресурси за производство на единица БВП от средния енергиен разход в ЕС. В сектор индустрия не се наблюдава съществено подобряване на енергийна ефективност, като причините за това включват липсата на значими промени в индустриалната структура, както и на съществено подобрение по отношение на използваните технологии и производствени процеси. В резултат на това енергийната интензивност на българската промишленост остава най-висока в ЕС, при почти тройно по-високо ниво спрямо средното за ЕС. До голяма степен същото се отнася и за сектора на услугите, където обаче изоставането спрямо ЕС е по-малко (2.5 пъти).

Секторът на домакинствата също се характеризира с висока енергийна интензивност, като 93% от сградния жилищен фонд в страната не отговаря на изискванията за енергийна ефективност. При това, според извършения преглед на необновените жилищни сгради по енергийни характеристики и потребление на енергия[13], 90% от необновените сгради се характеризират с най-лоши енергийни характеристики – с класове на енергопотребление E, F и G. Необходимите инвестиции за повишаване на енергийната ефективност и обновяването на сградния фонд съгласно Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради само за периода 2021-2030 г. надхвърлят 4.6 млрд. лева.

Наред със значителните инвестиционни нужди, пречка пред по-интензивното разгръщане на дейности за повишаване на енергийната ефективност е административната тежест (както за домакинствата, така и за фирмите), съпровождаща процеса на обновяване при предприемане на мерки за повишаване на енергийната ефективност. Налице е

[13] Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.

необходимост от предприемане на действия за улесняване на процеса на обновяване и подпомагане на гражданите и бизнеса с информация, техническа помощ и съвети относно нормативни, технически и финансови въпроси, свързани с проектите им за повишаване на енергийната ефективност.

През последните дванадесет години се регистрира значително увеличаване на дела на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия, като през 2019 г. постигнатият дял (21.6%) е повече от два пъти в сравнение с 2008 г. (10.3%). По този показател страната продължава да се представя по-добре от ЕС (средно за ЕС постигната стойност през 2019 г. възлиза на 18.9%), като нивото на показателя остава значително над националната цел по стратегия „*Европа 2020*“ (16% през 2020 г.). Амбициозните цели на Зелената сделка за постепенна декарбонизация, както и тяхната проекция в националните стратегически документи (Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 и Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България) предполагат значителни допълнителни усилия за повишаване на дела на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия. Същевременно, все по-голямото развитие на възобновяеми източници и свързаното с тях непостоянство в производството на електрическа енергия, изискват повишаване адаптивността на оперативното управление на електроенергийната система за осигуряване на необходимата гъвкавост, сигурност и бързо действие при управлението ѝ.

Емисиите на парникови газове на човек от населението намаляват от 9.1 тона CO_2-екв. през 2007 г. до 8.3 тона CO_2-екв. през 2018 г., като стойността за страната е по-ниска от средната стойност в ЕС (8.6 тона CO_2-екв.). Въпреки това България остава най-въглеродно интензивната държава-членка на ЕС, като интензитетът на емисиите на парникови газове в българската икономика е повече от 4 пъти по-висок от средното за ЕС ниво при формирана положителна, но скромна тенденция на скъсяване на изоставането в това отношение през последните години.

Сектор „*Енергетика*“ е най-големият източник на емисии на парникови газове в страната с над 70% от общите емисии в страната. Топлоелектрическите централи, произвеждащи електроенергия от въглища, формират почти половината от емисиите в сектора, но нямат достъп до подходяща инфраструктура, която да им позволи промяна на горивната база. Стремежът за декарбонизация на икономиката налага необходимост от широкомащабно реформиране на енергийния сектор в страната, което от своя страна, е свързано със значителни инвестиционни нужди за поетапна замяна на горивната база в електроцентралите чрез използването на алтернативни екологосъобразни енергоносители като водорода.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 3 от 2020 г., както и СП 3 от 2019 г. Инвестиции 1 и 3 са директно насочени към повишаване на енергийната ефективност. Реформа 1 ще създаде устойчив механизъм за подкрепа на мерки за

енергийна ефективност отвъд хоризонта на Плана за възстановяване и устойчивост. Реформа 2 ще предложи трайно решение на проблема, свързан с подкрепа на финансирането на проекти за повишаването на енергийна ефективност на енергийно уязвимите домакинства. Реформа 4 е насочена към намаляване на административната тежест за бизнеса и домакинствата, съпровождаща процеса на обновяването при предприемане на мерки за повишаване на енергийната ефективност. Реформа 3 ще разшири възможностите за реализиране на мерки и проекти за повишаване на енергийната ефективност. В тяхната цялост, тези инвестиции и реформи ще доведат до намаление на енергийното потребление на страната, както и до редуциране на емисиите на парникови газове, следователно инвестициите и реформите допринасят значително за целите на зеления преход и на Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България. В допълнение, споменатите инвестиции и реформи пряко ще допринесат за постигане целите на общоевропейската знакова инициатива „*Обновяване*“. От друга страна, инвестиции 2, 4, 5, 6, 7, 8 и 9 както и реформи 3, 5, 6, 7 и 8 ще способстват ефективното адресиране на структурните предизвикателства, идентифицирани в СП 3/2019 и СП 3/2020, препоръчващи инвестиции в енергийна инфраструктура и чисто производство на енергия. Така групирани тези реформаторски усилия и инвестиционни намерения ще допринесат пряко и за изпълнение на знаковата инициатива „*Ускоряване*“. Всички предложени проекти и реформи имат своето важно място в процеса на декарбонизация на икономиката и намаляване на въглеродния ѝ отпечатък. Същевременно, пакетът от мерки ще способства икономическото възстановяване като генерира временна заетост в строителния сектор, но създавайки също така предпоставки за нова и трайна заетост във водородната икономика. При това, планираните интервенции са с трайно въздействие, т.е. техният ефект няма да изчезне след приключването на съответните мерки. Компонентът ще повиши и социалната устойчивост в много аспекти: адресирайки нискодоходните членове на обществото, подобрявайки условията на живот на домакинствата с обновени жилища, повишавайки качеството на живот на цялото население и бъдещите поколения във връзка с намалелите емисии на парникови газове и т.н.

Предвидените мерки в компонента ще окажат въздействие в макроикономически план още в краткосрочен период. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 1.9% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.9% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат съответно на 0.3% (в краткосрочен план – към 2023 г.) и 0.8% (в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Създаване на Национален фонд за декарбонизация

Създаването на Национален фонд за декарбонизация цели подпомагането на инвестициите в нисковъглеродно развитие чрез устойчиво и целенасочено финансиране на широка група бенефициенти – крайни потребители на енергия – с оглед максимално постигане на целите за декарбонизация на българската икономика. Структурирането на фонда ще бъде подпомогнато от текущо изпълняван проект за техническа помощ от ГД Реформи в ЕК с очаквано приключване в началото на 2022 г. Фондът ще се използва за предлагане на безвъзмездна финансова и техническа помощ, съчетана с финансови инструменти, включващи кредитни линии и гаранции и/или комбинация от тях. Към фонда се предвижда създаването на единна точка за техническата помощ на кандидатите чрез обслужване на едно гише или подобни механизми. Участието на местните банки/финансови институции в тази финансова схема ще е ключов елемент за успеха на Фонда, тъй като в ролята им на финансов посредник, тяхното участие ще допринесе не само към осигуряването на *„лостов ефект“* от инвестициите под формата на съфинансиране, но би следвало и значително да опрости процеса на финансиране на проекти.

1. Предварителна фаза – Техническа подкрепа за консултации относно създаването на Фонда, ГД Реформи в ЕК (Q1/2022)

Ще бъде изготвен анализ на бариерите пред инвестициите в енергийна ефективност и направени съответни препоръки за промени в националната регулаторна рамка; ще бъде изготвено предложение за структуриране на фонда; ще бъде разработен проект на инвестиционна стратегия и модели на финансиране на фонда;

2. Изготвяне на предложения за регламенти, въвеждащи правилата за структуриране и функциониране на фонда (Q4/2022)

Нарочна работна група ще изготви предложения за регламенти относно функционирането на фонда, определящи точната структура, управлението и правилата на фонда. Те ще включват инвестиционна стратегия, договорености за изпълнение, финансови продукти, крайни получатели, комбинация от финансови инструменти и безвъзмездни средства, както и допустимите за финансиране проекти, насърчаване на енергийната ефективност, използването на възобновяеми източници и намаляване на замърсяването. Внасяне на предложенията за решение в Министерския съвет, а впоследствие – и в Народното събрание;

3. Институционализиране на фонда (Q1/2023)

В рамките на етапа ще бъде назначен управител на фонда, ще бъде създаден консултативен съвет, както и подфондове и ще бъде стартирана обществена поръчка за избор на управители на фондове на отделните подфондове – публичен сектор, корпоративни клиенти и жилищни сгради;

4. Провеждане на информационна кампания за популяризиране на фонда (Q2/2023)

Създаване на презентационни материали, които да бъдат публикувани на интернет страниците на всички участващи институции и участници. Създаване на съдържание в социалните медии, което може да се споделя чрез популярни канали. Създаване на интерес в медиите за създадения фонд.

Държавна помощ: Националният фонд за декарбонизация ще бъде структуриран по начин, определен в резултат на допълнителен анализ в рамките на проект, финансиран по Програмата за структурни реформи на ЕК. На този етап не могат да бъдат конкретно дефинирани всички получатели на средства от фонда, нито конкретните схеми за подпомагане, поради което не може да се определи приложим режим на държавна помощ. При структуриране и въвеждане в действие на фонда, за всяка от мерките за подпомагане ще бъде извършван отделен анализ относно приложимия режим на държавна помощ и при необходимост ще бъде уведомявана Комисията.

Реформа 2: Разработване на дефиниция на „*енергийна бедност*" за домакинствата в Закона за енергийна ефективност за целите на финансирането на проекти за енергийна ефективност

Целта на реформата е да отговори на препоръката на ЕК за нормативно регламентиране на феномена „*енергийна бедност*“, както и за използването на дефиницията за целите на приоритетно третиране на попадащите в обхвата на дефиницията домакинства при реализацията на мерки и проекти за повишаване на енергийната ефективност.

1. Създаване на работна група за изготвяне на предложение за нормативни промени (Q3/2021)

Ще бъде създадена работна група с представители от Министерството на енергетиката, Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Агенцията за устойчиво енергийно развитие, натоварена със задачата за изготвяне на съответните нормативни промени, регламентиращи „*енергийната бедност*“. Ще бъде обследвано развитието на определението за „*енергийна бедност*“ в Европа, включително информация и практики от CA EED, CA EPBD, инструмента за допълнителните ползи на Odyssee-Mure, Европейска енергийна мрежа, Обсерватория за енергийна бедност и др. Ще бъде анализиран българският контекст и социалните показатели, наблюдавани от Националния статистически институт. Ще бъде изготвено предложение за възможни показатели, които да бъдат включени в определението и критерии за определяне на целевата група на определението;

2. Консултации със заинтересованите страни (Q4/2021)

Ще бъдат организирани 3 кръгли маси за обсъждане предложенията на работната група с представители на заинтересованите страни, като ще бъде търсен компромисен вариант при наличие на различни мнения;

3. Изготвяне на проект на дефиниция на *„енергийна бедност“* и проект на нормативни промени (Q1/2022)

На базата на обратната връзка от проведените консултации работната група ще предложи проект на дефиниция на *„енергийна бедност“* и ще изготви проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за енергийната ефективност. Законопроектът ще бъде предложен за одобрение от Министерския съвет;

4. Приемане на Закон за изменение и допълнение на Закона за енергийната ефективност от Народното събрание (Q2/2022)

Законопроектът ще бъде внесен за разглеждане и приемане от Народното събрание. След издаването на Указ от Президента на Република България ще бъде обнародван Закон за изменение и допълнение на Закона за енергийната ефективност, регламентиращи *„енергийната бедност“* за целите на приоритетно третиране на попадащите в обхвата на дефиницията домакинства при реализацията на мерки и проекти за повишаване на енергийната ефективност, в Държавен вестник.

Държавна помощ: Въвеждането на дефиниция в законодателството не представлява държавна помощ.

Инвестиция 1: Енергийна ефективност в сграден фонд

Мярката[14] [15] предвижда изпълнението на три компонента за повишаване на енергийната ефективност. В рамките на първия компонент се предвижда да бъдат финансирани мерки за повишаване на енергийната ефективност в жилищния сграден фонд на страната. Обновяването на жилищните сгради ще бъде изпълнявано в съответствие с целите на Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради с хоризонт до 2050 г., като ще се финансират предвидените мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради.

Проектът е структуриран в два работни пакета в зависимост от първоначалните енергийни характеристики на жилищните сгради: пакет 1 за сгради с енергийни класове E, F, G и 100% проектно финансиране от схемата и пакет 2 за сгради с енергиен клас D с 85% финансиране на проекти. Целта е да се постигне минимален клас на консумация на енергия B и в двата пакета. За да кандидатстват за схемата, собствениците на сгради представят съответните технически проучвания, архитектурни проучвания и проучвания за енергийна ефективност на своята сграда, които определят допустимостта им за съответния работен пакет.

[14] Вж. приложение № П9а

[15] Вж. приложение № П9б

Компонентът осигурява разработването на база данни за мониторинг и докладване на процеса на обновяване на жилищната сграда. Планираният ресурс за този компонент е 1 227 милиона лева (МВУ част).

Вторият и третият компонент предвиждат мерки за финансиране за енергийно обновяване на нежилищни сгради, включително обществени сгради и сгради в областта на производството, търговията и услугите, както и сгради от сектор туризъм. Задължително изискване след изпълнение на мерките по този компонент е да се постигнат икономии на първична енергия от 30% за всеки обект, като постигнатите енергийни параметри се оценяват въз основа на изготвен доклад за одит на енергийната ефективност. Планираният ресурс за двата компонента е 617.6 милиона лева (МВУ част).

В рамките на мярката ще бъдат допустими разходи за организация, управление, оценка, контрол и мониторинг на програмата и проектите.

Енергийната ефективност се разглежда като приоритет от първостепенно значение, предвид значението ѝ за подобряване на енергийната сигурност на страната чрез намаляване на зависимостта от внос на енергия, намаляване на разходите за енергия на бизнеса, домакинствата и администрацията, създаване на повече работни места, подобряване качеството на въздуха и намаляване емисиите на парникови газове и повишаване качеството на живот на гражданите. Спестяването на енергия е един от най-бързите и разходно-ефективни начини за постигане на стратегическите цели за борба с климатичните промени, гарантиране на енергийната сигурност и постигане на устойчиво икономическо и социално развитие. Общият планиран ресурс е 2 466.3 милиона лева (от които 1 844.6 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 621.7 милиона лева национално съфинансиране, вклч. 252.8 милиона лева частно съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: При изпълнението на мярката – в зависимост от това дали съответните сгради се използват за икономическа дейност или не – са възможни различни режими на държавна помощ (непомощ, минимална помощ, а в някои случаи подкрепата ще представлява помощ, за която ще се използват чл. 38 и чл. 39 от Общия регламент за групово освобождаване (Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора).

Инвестиция 2: Програма за финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници в еднофамилни сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към топлопреносни и газопреносни мрежи

Програмата[16] цели да повиши използването на енергия от възобновяеми източници при крайното потребление в сектор домакинства чрез финансиране закупуването на нови слънчеви системи за битово горещо водоснабдяване и фотоволтаични системи. Предвидено е финансирането на два вида мерки за възобновяема енергия за домакинствата:

- Изграждане на слънчеви системи за битово горещо водоснабдяване. Максималният размер на безвъзмездното финансиране на отделно домакинство се предвижда да е 60% от стойността на системата, но не повече от 1 176.50 лева, а за домакинство, което получава енергийни помощи – 100% от стойността на системата, но не повече от 1 960.83 лв.;
- Изграждане на фотоволтаични системи до 4 kW. Максималният размер на безвъзмездното финансиране на отделно домакинство се предвижда да е 60% от стойността на системата, но не повече от 6 260.50 лева, а за домакинство, което получава енергийни помощи – 100% от стойността на системата, но не повече от 10 434.17 лева.

Общият планиран ресурс е 240.0 милиона лева (140.0 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост и 100.0 милиона лева национално съфинансиране, вкл. 90.0 милиона лева собствено финансиране от крайните ползватели на помощта) с период на изпълнение 2021-2024 г.

Държавна помощ: Крайни бенефициенти по дейностите от проекта са домакинства и не се прилага режим на държавна помощ.

Инвестиция 3: Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление

Целта на проекта[17] е повишаване на енергийната ефективност, намаляване на разходите на енергия за външно изкуствено осветление и подобряване условията на живот на населението в страната чрез технологично обновление и модернизиране на системите за външно изкуствено осветление. Проектът, с крайни получатели на помощта общините на Република България, е продължение на процедура *„Рехабилитация и модернизация на общинската инфраструктура – системи за външно изкуствено осветление на общините“* по Програма *„Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна*

[16] Вж. приложение № П10

[17] Вж. приложение № П11

сигурност", финансирана по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г., която приключи през 2020 г. Предвидените дейности по проекта включват демонтаж на съществуващи осветители, проводници и кабели; доставка и монтаж на нови осветители, проводници и кабели; доставка и монтаж на съоръжение/я за производство и съхранение на електрическа енергия от възобновяеми източници за собствено потребление в системата за външно изкуствено осветление; извършване на строително монтажни работи, пряко свързани с реконструкцията на системата/ите за външно изкуствено осветление; демонтаж на съществуващи средства за управление, доставка и монтаж на нови средства за управление, измерване и контрол, с възможност за надграждане и разширение, в т.ч. въвеждане или свързване към съществуваща система за автоматизация и управление на системата за външно изкуствено осветление; изготвяне на технически/работен проект; строителен надзор; авторски надзор; управление на проекта и публичност. Предвидено е общият размер на помощта, предоставяна на крайните получатели, да възлиза на 50% от стойността на проекта, като останалите 50% ще бъдат предоставяни по проекта под формата на безлихвен заем, който трябва да бъде погасен в 5-годишен период на вноски в Националния фонд за декарбонизация, след неговото институционализиране. Общият планиран ресурс е 62.5 милиона лева, изцяло за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост, с период на изпълнение 2021-2024 г.

Държавна помощ: Публичното финансиране на инфраструктура, която не е предназначена за търговска експлоатация, по принцип е изключено от прилагането на правилата за държавна помощ. Безвъзмездната финансова помощ в рамките на проекта ще се предоставя на общините бенефициенти, в качеството им на органи на публичната власт и собственици на публична инфраструктура, които са длъжни да осигурят предоставянето на основни услуги за населението на тяхната територия и да осигурят поддържането на инфраструктурата.

Реформа 3: Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия

Предвидената реформа цели да разшири възможностите за реализиране на мерки и проекти за повишаване на енергийната ефективност и използване на енергия от възобновяеми източници в условията на ограничени финансови ресурси. За целта ще бъдат проучени добри практики и ще бъдат изготвени съответни промени в нормативната уредба.

1. Създаване на работна група за изготвяне на предложение за нормативни промени (Q2/2021)

Ще бъде създадена работна група за разработване на механизма и изготвяне на съответните нормативни промени. Ще бъде проучен наличният опит на държавите-членки на ЕС, който да бъде адаптиран за прилагане в страната. На базата на адаптирания модел ще бъдат подготвени изискуемите промени в нормативната уредба;

2. Консултации със заинтересованите страни (Q3/2021)

Ще бъдат организирани 3 кръгли маси за обсъждане предложенията на работната група с представители на заинтересованите страни (организации на търговци с енергия, асоциации на крайни потребители, финансови посредници, банки и др.), като ще бъде търсен компромисен вариант при наличие на различни мнения;

3. Изготвяне на проект на механизъм и проект на нормативни промени (Q4/2021)

На базата на обратната връзка от проведените консултации работната група ще предложи проект на механизъм и ще изготви проект на нормативни промени, които ще бъдат входирани в Министерския съвет за вземане на решение;

4. Приемане на предлаганите нормативни промени от Народното събрание (Q4/2022)

Обнародване на промените в нормативната уредба, регламентиращи механизма в Държавен вестник;

5. Провеждане на информационна кампания за запознаване на крайните потребители и търговците на енергия с възможностите на механизма (Q2/2023)

Създаване на презентационни материали, които да бъдат публикувани на интернет страниците на МЕ и АУЕР. Създаване на съдържание в социалните медии, което може да се споделя чрез популярни канали. Създаване на интерес в медиите за създадения механизъм.

Държавна помощ: Реформата не създава условия за облагодетелстване и преимущество на някои икономически оператори спрямо други. С нея се създава улеснена процедура за собственици на имоти да подобрят енергийната ефективност на имотите си като се избягва финансовата пречка – липсата на свободни средства, които да бъдат инвестирани накуп в тези дейности. Изпълнителите на мерките за енергийна ефективност ще бъдат свободно избирани от собствениците. Предвид, че механизмът предстои тепърва да се детайлизира, като не са посочени източниците на финансиране, не може да бъде направена цялостна оценка.

На този етап считаме, че мярката не представлява държавна помощ. След изясняване на механизма и преди въвеждането му ще бъде извършена детайлна оценка на приложимия режим на държавна помощ и при необходимост Европейската комисия ще бъде уведомена.

Реформа 4: Обслужване на едно гише

Предвидената реформа цели да намали административната тежест (както за домакинствата, така и за фирмите), съпровождаща процеса на обновяването при предприемане на мерки за повишаване на енергийната ефективност, както и да подпомогне гражданите и бизнеса с информация, техническа помощ и съвети относно нормативни, технически и финансови въпроси, свързани с проектите им за повишаване

на енергийната ефективност. За целта в 12-месечен хоризонт ще бъдат създадени пилотно 6 териториални звена, предоставящи услуги на принципа „*обслужване на едно гише*“, а в 24-месечен хоризонт дейността ще бъда разгърната, като бъдат покрити всички 28 области на територията на страната.

1. Създаване на работна група с представители на всички заинтересовани страни (Q4/2021)

Ще бъде създадена работна група с представители на всички заинтересовани страни (МЕ, МРРБ, АУЕР, МФ, НСОРБ, финансови институции, проектанти, консултанти, представители на бизнеса и др.), натоварена със следните задачи: изготвяне на конкретни препоръки за рационализиране и намаляване на административните бариери по време на целия цикъл на проектите; идентифициране на услугите, които ще се предлагат (дигитални/физически); определяне на необходимите ресурси за предоставяне на услугите; съгласуване и утвърждаване на структура за „*Звено за обслужване на едно гише*“; определяне на местата, където ще се структурират звената;

2. Създаване на пилотно „*обслужване на едно гише*“ (Q2/2022)

Шест пилотни звена „*обслужване на едно гише*“ ще бъдат създадени на регионален принцип в цялата страна, за да тестват изискванията, свързани с изграждането и функционирането на центровете/офисите. Целта е да се управляват пилотните структури в продължение на пробен период от време и след това да се анализират обстоятелствата (спомагащи/възпрепятстващи) при въвеждането на обслужване на едно гише. След извършения анализ ще се предложи създаване на идентични структури във всички региони на ниво NUTS-3 (или съответните функционални области). Финансирането за изграждането и функционирането на звената за обслужване на едно гише ще бъде осигурено от централния бюджет.

3. Разгръщане/създаване на „*обслужване на едно гише*“ във всички региони NUTS-3 (или съответната функционална област) (Q2/2023)

Във всички региони NUTS-3 (или съответната функционална област) ще бъдат създадени центрове за обслужване на едно гише. Финансирането за създаването и функционирането на звената за обслужване на едно гише ще бъде осигурено от централния бюджет;

4. Извършване на периодични оценки за дейността на звената за „*обслужване на едно гише*“ (Q2/2023)

Периодичността на проверките и органът за контрол ще бъдат уточнени допълнително. Констатациите от извършените проверки и дадените въз основа на тях препоръки ще бъдат публикувани. Ще бъдат заложени срокове за изпълнение на препоръките в т.ч. срокове за отстраняване на констатирани несъответствия.

Държавна помощ: Мярката не представлява държавна помощ, т.к. няма да наруши или да застраши свободната конкуренция чрез поставяне в по-благоприятно положение на някои икономически оператори спрямо други.

Реформа 5: Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация и намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ

1. *Опростена процедура за сключване на двустранни сделки (Q1/2022)*

Създаване на възможност и прилагане на опростена процедура за сключване на двустранни сделки за покупко-продажба на електроенергия между нови производители на ВЕИ (въведени в експлоатация след 31 декември 2020 г.) и потребителите чрез изменения в Закона за енергетиката и Правилата за търговия с електрическа енергия, издадени от КЕВР;

2. *Стимулиране на търсенето на енергия произведена от нови ВЕИ централи, чрез прецизиране на процедура за възстановяване на такса „Задължения към обществото“ (Q1/2022)*

Изясняване на правната рамка по отношение на процедурата за възстановяване на такса *„Задължения към обществото“* за количествата електроенергия закупени от ВЕИ централи, въведени в експлоатация след ноември 2019 г., със законодателни изменения в Закона за енергетиката и Правилата за търговия с електроенергия, издадени от КЕВР;

3. *Енергийни кооперативи (Q2/2022)*

Предоставяне на възможност за свързване и споделяне на топлинна и електрическа енергия между съседни сгради и имоти, което ще създаде предпоставки за създаване на енергийни кооперативи, чрез законодателни изменения в Закона за енергетиката и Правилата за измерване на количеството електрическа енергия и Правилата за търговия с електрическа енергия, издадени от КЕВР;

4. *Съоръжения за съхранение на енергия (Q2/2022)*

Разширяване на обхвата и уточняване на законодателството и подзаконовите нормативни актове (включително Правилата за присъединяване), за да се улесни използването на батерии и системи за съхранение на енергия и свързването им към електрическата система чрез законодателни изменения в Закона за енергетиката и Правилата за измерване на количеството електрическа енергия и Правилата за търговия с електрическа енергия, издадени от Комисията за енергийно и водно регулиране;

5. *Облекчена административна тежест (Q1/2022)*

Със законодателни промени в Закона за енергетиката, Закон за възобновяемите енергийни източници и всички свързани с тях наредби ще се облекчи административната тежест около процеса на изграждане на генериращи мощности и/или батерии за собствени нужди, като се премахне изискването за съгласуване със съответната разпределителна компания и се отменят изискванията за малки електроцентрали (до 200 kW) за уведомяване на Фонда за сигурност на електроенергийната система за произведената мощност и дължимите такси (тази информация да се събира директно от

съответното разпределително дружество и фондът да има задължението да информира генератора на годишна база относно дължимите такси);

6. *Акциз за производство на електроенергия за собствени нужди (Q2/2022)*

Отмяна на задължението за деклариране на акциз за производство на електроенергия за собствени нужди, заедно с изискването за данъчен склад за всички производители на електроенергия, които не продават електроенергия на крайни клиенти, чрез законодателни изменения в Закона за акцизите и данъчните складове.

7. Развитие, улесняване и ускоряване на международната търговия с гаранции за произход, чрез присъединяване към Асоциацията на издаващите органи (Q1/2022)

За стимулиране на производството на енергия от възобновяеми източници в България, ще бъдат предприети необходимите стъпки за присъединяване на Агенцията за устойчиво енергийно развитие в Асоциацията на издаващите органи, в т.ч.: получаване на административни одобрения и разрешения, подаване на заявление за кандидатстване заедно със специфична техническа и правна информация, изготвяне на пътна карта за присъединяване, изменение на правната рамка, интеграция на регистъра на АУЕР с междурегистровия център на Асоциацията на издаващите органи, и др.

Инвестиция 4: Дигитална трансформация и развитие на информационните системи и системите реално време на Енергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна икономика

Целта на проекта[18] е цялостно модернизиране на дейностите по планиране, управление и поддръжка на електропреносната мрежа на страната чрез въвеждането на съвременни цифрови средства и методи, които да осигурят необходимата маневреност, сигурност, надеждност и бързо действие при управлението на електроенергийната система в условията на нисковъглеродно производство, все по-голямо проникване на възобновяеми източници и непостоянна генерация, повишаване гъвкавостта на оперативното управление и мониторинга на електроенергийната система. Проектът включва широкообхватна програма за цялостна дигитална трансформация на системите и процесите в Електроенергийния системен оператор и включва следните подпроекти: система за автоматизирано управление на подстанции, модернизация на SCADA в опорен пункт с въвеждане на възможност за далечно резервиране, разширение и модернизация на телекомуникационната мрежа с нови устройства за дистанционното управление на подстанции, цялостна система за киберсигурност, допълване на функционалности в резервен център за управление на електроенергийната система, дисплейни стени, изграждане на виртуална работна среда, модернизация на системата за администриране

[18] Вж. приложение № П12

на пазара на електрическа енергия и балансиращия пазар, система за динамично наблюдение на преносните възможности. Общият планиран ресурс е 611.0 милиона лева (370.0 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост и 241.0 милиона лева собствено съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Финансирането на проекта със средства от Инструмента за възстановяване и устойчивост не представлява държавна помощ. Тази оценка е потвърдена от Европейската комисия (писмо COMP.B.3/ZT/LV/ajn*2021/035894 от 31/03/2021).

Реформа 6: Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и доставка на водород

Предвидената реформа е ключова предпоставка за изпълнение на целите на Зелената сделка и декарбонизацията на икономиката, предвид потенциала на водорода да замени изкопаемите енергоизточници в икономиката на бъдещето. Предвидените стъпки за нейната реализация са:

1. Създаване на работна група (Q2/2021)

Ще бъде създадена работна група, натоварена със задачата за изготвянето на Националната пътна карта. В състава на работната група, освен представители на държавната администрация (МЕ, АУЕР, МИ, МРРБ и МОСВ), ще бъдат привлечени и представители на частния сектор и научните среди, идентифицирани въз основа на критерии, подкрепени от европейския и националния опит;

2. Изготвяне на доклад, оценяващ потенциала за развитие на водородни технологии (Q3/2021)

Въз основа на анализ на опита на други страни работната група ще изготви оценка на потенциала за развитие на водородни технологии. Ще бъдат идентифицирани пречките пред развитието и внедряването на тези технологии, като се разработят и предложения за промени в нормативната рамка за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и доставка на водород;

3. Консултации със заинтересованите страни (Q4/2021)

Ще бъдат организирани дискусионни форуми за обсъждане предложенията на работната група с целевите групи, които имат потенциален интерес от участие във водородната икономика;

4. Изготвяне на Национална пътна карта (Q4/2021)

На базата на обратната връзка от проведените консултации работната група ще предложи проект на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и

доставка на водород, който ще бъде входиран в Министерския съвет за вземане на решение;

5. Провеждане на информационна кампания (Q1/2022)

Изготвяне на материали, публикувани на страниците на МЕ и АУЕР. Създаване на положителни нагласи, разясняване на възможни бизнес модели, ангажиране на финансови инструменти, насърчаване на участието на частния сектор, привличане на международни инвестиции в сектора.

Държавна помощ: Предвидената реформа ще бъде осъществена от министъра на икономиката, в координация с министъра на енергетиката, министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията, министъра на образованието и науката и председателя на Държавна агенция за научни изследвания и иновации. Съгласно т. 17 от Съобщение на Комисията "*Известие на Комисията за понятието за държавна помощ съгласно чл. 107 параграф 1 от ДФЕС*", чл. 107, параграф 1 от ДФЕС не се прилага когато държавата действа при упражняване на „*публични правомощия*" или когато публично – правни субекти действат в „*качеството си на публични органи*". За предвидената реформа не е налице предоставяне на публични ресурси от страна на държавните органи, вкл. европейски или донорски ресурси, които се управляват от държавен орган.

Инвестиция 5: Проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива за захранване на електроцентрали и други потребители във въглищни региони в Република България

Проектът[19] цели създаване на възможност за постепенното преустановяване използването на въглища за производство на електроенергия и поетапна замяна на горивната база във въглищни региони на страната чрез използването на алтернативни екологосъобразни енергоносители като водорода. Това ще доведе до намаляване и в последствие елиминиране на емисиите на парникови газове, резултат от производството на електроенергия от твърдо гориво в тези региони. Чрез създаването на инфраструктура, подходяща за пренос на водород, реализацията на проекта ще създаде условия за широкомащабно реформиране на енергийния сектор в страната, изразяващо се в постепенна декарбонизация на енергетиката и икономиката. Проектът включва комплекс от дейности за осигуряване на нова довеждаща газопроводна инфраструктура, подходяща за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива, за захранване на „*ТЕЦ Марица Изток – 2*", „*Контур Глобал Марица Изток 3*", „*Ей и Ес – 3С Марица Изток 1*" и други потребители в източномаришкия въглищен басейн (газопроводи с обща дължина около 125 км). С цел осъществяване на прехода на икономически обоснована цена и гарантиране на сигурност, надеждност и непрекъсваемост на енергоснабдяването

[19] Вж. приложение № П13

в страната и съответните региони се предвижда до наличието на достатъчно производствени мощности за водород газопроводната инфраструктура да се използва за пренос на нисковъглеродни газообразни горива (водород, биогаз, природен газ) и техните смеси в различни съотношения. В тази връзка, инфраструктурата ще бъде свързана със съществуващата газопреносна мрежа на „*Булгартрансгаз*“ ЕАД, като газопроводът в източномаришкия въглищен басейн ще бъде свързан и с IGB (Интерконектор „*Гърция-България*“). Реализирането на проекта ще даде тласък в развитието и на газоразпределителната инфраструктура в тези региони, осигурявайки възможност за доставки на нисковъглеродни газообразни горива, в т.ч. водород, и за други потребители като по-малки промишлени и административни обекти и битови потребители (домакинства). По този начин проектът ще позволи внедряване на иновативни технологии и ще допринесе за намаляване, както на емисиите на парникови газове, така и за намаляване на замърсяването на атмосферния въздух с фини прахови частици и вредни вещества в съответните региони. Проектът съответства на визията на Пътната карта за водород в Европа, според която за осъществяването на прехода към декарбонизирана енергийна система се изисква мащабно използване на водород. Според Пътната карта водородът ще има и системна роля за прехода към възобновяеми енергийни източници. В България е налице интерес към водородните технологии и около 10 организации и компании вече членуват в Европейския алианс за чист водород. Общият планиран ресурс е 362.7 милиона лева (330.0 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост и 32.6 милиона лева собствено съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Финансирането на проекта със средства от Инструмента за възстановяване и устойчивост не представлява държавна помощ. Тази оценка е потвърдена от Европейската комисия (писмо COMP.B.3/ZT/LV/ajn*2021/035864 от 31/03/2021).

Инвестиция 6: Схема за подпомагане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз

Основната цел на мярката[20] е предоставяне на подкрепа за разработване на пилотни проекти, позволяващи въвеждането на зелен водород и биогаз с приложение в индустриални производства, както и с цел бъдещото им използване в транспорта и за производство на електрическа и топлинна енергия. Отчитайки технологичното ниво, съществуващите практики и все още неразвитата комерсиализация на водородните технологични решения, усилията ще бъдат насочени към стартирането на проекти, които могат да бъдат реализирани при тясно сътрудничество между научни изследвания и индустрия. По същество това са едни по-развити демонстрационни проекти, имащи

[20] Вж. приложение № П14

индустриална стойност, макар и в по-ограничен мащаб, но явяващи се надеждна основа за натрупване на експлоатационен опит и развитие на следващи мащабни проекти. Общият планиран ресурс е 136.9 милиона лева (68.5 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост и 68.5 милиона лева частно съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: По схемата ще се предоставят инвестиционни помощи за нови електролизьори, произвеждащи водород от възобновяема енергия и нови инсталации за производство на биогаз спазвайки разпоредбите на Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора. Интензитетът на помощта ще варира от 45% до 65% в зависимост от вида на предприятието (микро, малко, средно или голямо), но няма да превишава 7.5 млн. евро за предприятие. За разходите за консултантски услуги от инженерно-технически характер ще се прилагат правилата за помощ „*de minimis*".

Реформа 7: Либерализация на пазара на електрическа енергия

Реформаторските усилия са насочени в посока продължаване на процеса на либерализиране на пазара на електрическа енергия, в т.ч. на сегментите на едро и дребно. Предвидените стъпки за нейната реализация са:

1. Либерализация на пазара на едро (Q4/2024)

Стъпката предвижда прекратяването на двете съществуващи дългосрочни споразумения за изкупуване на електроенергия, които „изкривяват" пазара. Изпълнението на този елемент от реформата се разглежда като основа за либерализиране на пазара на едро на електроенергия. В ход са преговори с помощта на ЕК. (Q2/2022)

Съгласно приложимото законодателство всички производители на електроенергия с инсталирана мощност над 0,5 MW са задължени да продават произведената от тях електроенергия на организиран борсов пазар на електроенергия, с изключение на двете топлоелектрически централи, които имат сключени дългосрочни споразумения за изкупуване на електроенергия с обществения доставчик и електроцентралите, които имат квоти, определени от националния регулаторен орган за количествата електроенергия, които общественият доставчик закупува за гарантиране на нуждите на регулирания пазар.

В процеса на либерализация на пазара България ще премахне поетапно (с промени в Закона за енергетиката) наличието на квоти за регулиран пазар и ролята на публичния доставчик (Q2/2022 – Q4/2024);

2. Реформи на балансиращия пазар (Q4/2022)

В този сегмент от реформата са включени няколко отделни стъпки:

- считано от 1 юли 2021 г., поне 40% от всички балансиращи мощности ще бъдат закупувани ежедневно. Чрез дерогация за останалата част е предвидено

балансиращият капацитет да бъде закупуван най-много един месец преди неговото предоставяне, а периодът на договаряне да не надвишава един месец;
- прилагане на възможност за актуализиране на цената на доставчиците на балансираща енергия до два часа преди затварянето на пазара за сделки в рамките на деня;
- въвеждане на единична балансираща цена за периоди без активация на балансиращата енергия;
- въвеждане на 15-минутен период за разрешаване на дисбаланс;
- премахване на ценовите ограничения за активация на балансиращата енергия, както и тези при недостиг и излишък. След стартирането на платформите (проекти TERRE, MARI и PICASSO), ценовите ограничения за активиране на балансиращата енергия ще бъдат премахнати;

3. Интеграция на пазара на електроенергия (Q1/2022)

Намеренията включват връзка (market coupling) в рамките на пазара за ден напред на границата с Румъния, както и на пазара в рамките на деня с Гърция;

4. Либерализация на пазара на дребно (Q4/2024)

В този сегмент от реформата са включени 2 отделни стъпки:

- с транспонирането на разпоредбите на Директива 2019/944 в националното законодателство България планира да определи критерии за идентифициране на домакинствата в положение на енергийна бедност и уязвимите потребители, вземайки предвид критериите в Директивата, като ниски доходи, високи енергийни разходи като дял от наличните доходи и ниска енергийна ефективност (Q1/2022);
- постепенен и поетапен преход към либерализиран пазар на електроенергия до 31 декември 2024 г., чрез постепенно премахване на регулирания пазар и прекратяване на определянето на енергийни квоти за доставка на регулиран пазар от КЕВР (Q2/2022 – Q4/2024)

5. Дигитализация на мрежата/Достъп до данни (Q2/2022), нетно измерване *(Q1/2022)* и „Интелигентно измерване“ (Q4/2024)

- предоставяне на възможност един и същ електромер да доставя, продава и потребява електроенергия, като данните за консумираната мощност остават собственост на крайния потребител, а не на съответното разпределително дружество чрез законодателни изменения в Закона за енергетиката и Правилата за измерване на количеството електрическа енергия.
- създаване на предпоставки със законодателни промени в Закона за енергетиката за навлизане сред масовите потребители на възможност за обратна връзка, като се предостави възможност за преминаване към почасово измерване на енергията / "интелигентно измерване";
- създаване на изискване със законодателни промени в Закона за енергетиката мрежовите оператори да предоставят постоянен свободен достъп до единна база

данни с измервания на производството / потреблението на електроенергия в рамките на до 15 минути след всеки изтекъл период на сетълмент. Изискване и към мрежовите оператори да използват единен формат за обмен на данни между участниците на пазара.

Държавна помощ: Мярката не представлява държавна помощ, т.к. няма да наруши или да застраши свободната конкуренция чрез поставяне в по-благоприятно положение на някои икономически оператори спрямо други.

Инвестиция 7: Схема в подкрепа на изграждането на минимум 1.7 GW ВЕИ и батерии

Целта на схемата[21] е интегрирането на по-висок процент ВЕИ с минимум 1.7GW в мрежата в комбинация с минималния изискуем капацитет за съхранение.

Механизмът за финансиране е планиран с шест тръжни процедури, инициирани от бенефициента на всеки шест месеца (считано от Q1/2022), всяка за предоставянето на поне 285 MW капацитет ВЕИ за всеки период. Реализирането на проекта ще бъде подкрепено от CAPEX подкрепа (безвъзмездна финансова помощ) за инвеститора с най-висок капацитет при фиксирана CAPEX подкрепа за произведен MWh. Изискването за инвеститорите при всеки времеви период ще бъде да изградят ВЕИ мощности със съоръжение за съхранение, което да балансира производството на възобновяема енергия. Съоръжението за съхранение следва да има капацитет за продължителност от поне 4 часа и мощност поне 25% от общия инсталиран капацитет на ВЕИ съоръжението, т.е. минималното изискване за съображение за производство на 100MWp би било а 25MW/100MWh литиево-йонна батерия. Това е ключов елемент от предложения проект, тъй като инвестициите в съоръжения за съхранение в подкрепа на ВЕИ електроцентралите са жизненоважни за цялата система. Те способстват за балансирането на произведената енергия, тъй като един от недостатъците на енергията от възобновяемите енергийни източници е, че не може да бъде постоянна. До края на 2025 г. е планирано изграждането на общо 1.7 GW ВЕИ с батерии. Изграждането на първите 285 MW ВЕИ капацитет може да започне през Q3/2022. Общият планиран ресурс е 2 659.9 милиона лева (877.8[22] милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 1 782.2 милиона лева частно финансиране) с период за изпълнение 2021-2025 г.

[21] Вж. приложение № Н2

[22] Част от тази сума ще бъде прехвърлена в Програмата за икономическа трансформация, като увеличи ресурса за изграждане на ВЕИ за собствени нужди на бизнеса.

Реформа 8: Създаване на Комисия за енергиен преход за изработването на Пътна карта към климатична неутралност

Предложената реформа цели да даде ход на процеса на оценка на сценариите за декарбонизация и да очертае възможни пътища със съответните финансови, екологични и социално-икономически импликации на мерките при различните сценарии, да ги представи на правителството, което да вземе информирано решение и да се обедини около дадена посока на прехода на българския енергиен сектор.

Ще бъде създадена Комисия на експертно ниво с широко участие на заинтересованите страни от Министерския съвет със Секретариат Министерството на енергетиката, чиято задача ще бъде изработване на Пътна карта за енергиен преход към климатична неутралност. Съществуващите консултативни органи и академични институции като Консултативния съвет във връзка с Европейската зелена сделка и Института за устойчив преход и развитие, ще предоставят експертиза, работейки с Комисията.

Комисията за енергиен преход трябва да основава своите обсъждания и предложения на факти и надеждни прогнози, за да даде възможност за вземане на решения, основани на факти. Ролята на Комисията е да очертае възможни сценарии и пътища за декарбонизация на българския енергиен сектор, както и възможни мерки за справедлив преход, да идентифицира нуждите от финансиране, оценка на въздействието върху околната среда и социално-икономическото въздействие. Окончателният доклад трябва да бъде представен пред Народното събрание до второто тримесечие на 2023 г.

Функциите на Комисията ще бъдат следните:

- Да осигури реално участие на заинтересованите страни. Въпреки че големите групи способстват за включването на максимален брой заинтересовани страни, трансформационна промяна е малко вероятна при наличие на блокиращи малцинствата. Същото важи за необходимостта от постигане на консенсус в поляризирана политическа констелация. За фасилитиране на процеса е нужно неутралното посредничество на Министерството на енергетиката и проверка на фактите.
- Мандатът на Комисията ще включва разработване на няколко възможни сценария на политиката. По този начин тя ще насочи обществения дебат и ще улесни взимането на политически решения. Правителството е органът, който носи отговорността да избере конкретен път. Графикът при различните сценарии е от решаващо значение за разработването на варианти на политиката и за създаване на предсказуема среда за всички засегнати и за разгръщане на пълния положителен потенциал на прехода, защото промяната може да донесе обществени ползи. Графикът ще включва опции за това кога е най-добре да се оттегли даден капацитет и как той да бъде заменен в системата.
- Комисията ще се нуждае от силен регионален компонент. За да се разработят бързи и справедливи стратегии за преход за засегнатите региони, трябва да бъдат привлечени регионалните заинтересовани страни.

- Ефективното финансиране на прехода е ключово предизвикателство: Финансирането на регионалните стратегии за преход е уникална възможност за създаване на иновативни нисковъглеродни икономики. Оценката и мониторингът на проектите обаче са от ключово значение, за да се гарантира, че това са устойчиви инвестиции за засегнатите общности в съответствие с Парижкото споразумение и целите за устойчиво развитие.
- Резултатите от работата на експертната комисия не могат да бъдат строго фиксирани: В средно- и дългосрочен план постигнатото съгласие може да бъде повлияно от фактори като публична подкрепа, промени в правителството, вътрешни и международни тенденции в икономическата и климатична политика.
- Включване на външна експертиза (ЕС): Комисията за енергиен преход трябва да включи чуждестранна експертиза, за да укрепи вътрешния капацитет.
- Преценка на възможността за междуинституционално сътрудничество и принос от други държавни органи, за да осигури коректен анализ на възможностите и пропуските при финансирането, както и социално-икономическото въздействие на различни сценарии (например местна заетост, отраслови и секторни въздействия, въздействие върху околната среда и др.).

1. *Изработване на техническо задание на Комисията (Q1/2022)*

Техническото задание следва да включва ясен мандат, задачи и срокове за работа. Следва да дефинира формата на участие, както и да дава възможност за експертен принос от страна на различните заинтересовани страни, вкл. бизнеса, министерства и представители на гражданското общество. Следва да дефинира крайния продукт и какво следва да включва. Техническото задание следва да бъде одобрено с Решение на Министерския съвет.

2. *Сформиране на Комисията (Q2/2022)*

Ще стартира прозрачна процедура за набиране на участници и назначаване членове на Комисията. Ще се търси широко представителство на заинтересовани страни. Секретариатът на Комисията ще бъде експертно звено в Министерството на енергетиката, което ще отговаря за организационно-техническата ѝ работа. Съставът ще се определи със Заповед на министъра на енергетиката.

3. *Изготвяне на доклад със сценарии (Q2/2023)*

След свикване Комисията ще приеме работен план. Ще направи анализ на текущата ситуация и ангажименти в рамките на различни европейски и международни рамки – национално определените приноси по Парижкото споразумение, ИНПЕК в рамките на Енергийния съюз на ЕС, инициативите в рамките на Европейската зелена сделка и др.

Ще се работи по няколко сценария за енергиен преход, включително варианти на енергийния микс на страната и различни производствени мощности, възможни дати за извеждане на въглищата, анализ на въздействието върху работната сила, оценка на околната среда, цели и пътища за намаляване на емисиите, нужди и пропуски във

финансирането, други съответни местни и регионални, социални икономически въздействия.

Ще бъдат провеждани консултации със заинтересованите страни и обществеността, включително с органи на ЕС и регионални власти. Ще се гарантира и безпристрастен, научно и доказателствено-обоснован процес и резултат при различните сценарии. Комисията ще изготви доклад с различни сценарии за енергиен преход и последиците от тях, който да бъде приет с Решение на Министерския съвет, представен на Народното събрание и публикуван от Министерския съвет.

Инвестиция 8: Схема за подпомагане на процеса на декарбонизация чрез изграждане на високоефективна газова централа с комбиниран цикъл, заместваща минимум 1.0 GW от въглищните мощности в ТЕЦ *„Марица Изток - 2“*

Целта на проекта[23] е изграждането на съоръжения, работещи на природен газ, което ще създаде условия за значителна реформа в енергийния сектор, от съществено значение за постепенната декарбонизация на икономиката. Проектът предвижда разполагане на система, базирана на газ, чрез публичен търг, заместващ капацитета за производство на въглища в ТЕЦ *„Марица Изток – 2“*, чрез изграждане на надежден газов енергиен блок (или блокове) с нетна инсталирана мощност от най-малко 1.0GW с висока степен на непрекъсваемост, отлични възможности за балансиране на мрежата и горивна ефективност от над 60%.

Проектът също така има за цел да способства енергийния преход на икономически оправдана цена, допринасяйки за сигурността, надеждността и непрекъснатостта на енергийните доставки в страната и региона. Като последваща мярка и дългосрочно решение по пътя към пълно преминаване към възобновяеми енергийни източници към нетни нулеви емисии (извън обхвата на текущия бюджет) се очаква инсталираният капацитет (минимум 1.0 GW) да бъде прехвърлен на водородна горивна електроцентрала до 31 декември 2029 г. в съответствие с регламентите и насоките на ЕС.

Общият планиран ресурс е 1 662.5 милиона лева (498.7 милиона лева от Механизма за възстановяване и устойчивост и 1 163.7 милиона лева частно съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Финансирането на проекта по Механизма за възстановяване и устойчивост не представлява държавна помощ за бенефициента – Министерството на енергетиката. Министерството на енергетиката е оператор/администратор на държавната помощ, която ще бъде предоставена на спечелилата страна от търга под формата на безвъзмездна финансова помощ за финансиране на 30% от капиталовите разходи. Преди влизането в сила на схемата за подпомагане на капиталовите инвестиции

[23] Вж. приложение № H1

за предприятия, схемата ще бъде предварително приведена в съответствие с правилата за държавна помощ.

Инвестиция 9: Проучвателни дейности за разработване на пилотен проект за комбинирано производство на топлина и електричество от геотермални източници

Проектът[24] се състои в актуализиране на информацията за геотермалния потенциал в страната и изготвяне на проектно решение за пилотна система за използване на геотермална енергия за комбинирано производство до 5MW електричество и 30MW топлина. С цел обучение на специалисти и разпространение на знания за съвременни икономически ефективни и екологични технологии за производство и използване на чиста енергия, проектът предвижда и изграждането на специализирана лаборатория в Техническия университет – София за изследвания и обучение на тема комбинирани системи за геотермална енергия.

Интегрираният национален план Енергетика-Климат на Република България 2021-2030 г. поставя за цел страната да увеличи своя дял на енергия, произведена от възобновяеми енергийни източници, до поне 27%. При изпълнението на тези амбициозни цели този проект ще създаде възможност за изучаване на неизползвания към момента възобновяем източник – геотермалната енергия, и ще създаде условия за ефективно бъдещо използване на неговия потенциал за производство на топлинна и електрическа енергия чрез иновативни системи, осигуряващи чиста енергия за дома, индустрията, селско стопанство, балнеология и туризъм.

Анализът на потенциала за развитие на геотермална енергия на територията на цялата страна ще даде възможност за намиране на решения на съществуващите проблеми, като преодоляване на лошото техническо състояние на повечето от 12-те топлофикационни компании в страната. Развитието на тази технология ще помогне за преодоляване на проблемите, свързани с енергийната бедност и замърсяването на въздуха поради изгарянето на твърди горива, и ще улесни търсенето и прилагането на решения за икономическа диверсификация на местно ниво според геотермалния потенциал в страната. Освен това, създаването на лаборатория за съвременни изследвания, разработки и приложни дейности, която също ще бъде интегрирана като лаборатория за обучение по геотермална енергия в ТУ-София, ще развие експертиза, ще разшири обхвата на изследванията и ще осигури основа за придобиване на качествени знания, умения и компетенции на студенти, изследователи и специалисти в областта на съвременните технологии за производство на електричество, топлина и охлаждане от геотермална и слънчева енергия.

[24] Вж. приложение № Н3

Общият планиран ресурс е 92.6 милиона лева, изцяло за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост с период на изпълнение 2021-2025 г.

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

Проектите от Плана се допълват с интервенциите на Кохезионната политика за устойчиво управление и използване на природните ресурси, позволяващо задоволяване на нуждите на икономиката при запазване на екологичната устойчивост. Ще се подкрепя въвеждането на нисковъглеродни, ресурсно и енергоефективни технологии в предприятията, разработване и внедряване на иновации в областта на кръговата икономика, мерки за енергийна ефективност, използване на енергия от възобновяеми източници за собствено потребление в предприятията.

Предвиждат се мерки за енергийна ефективност в жилищните и обществени сгради на територията на градски общини в страната в съответствие с Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. Тези мерки ще се съчетават с интервенции, приоритетно в енергийно ефективни сгради, за подмяна на индивидуални отоплителни устройства на твърдо гориво с екологосъобразни и енергийно ефективни уреди/системи като фокусът ще бъде в общините с нарушено качество на атмосферния въздух. Ще се насърчава електромобилността и използването на екологосъобразни МПС както и ще се изграждат зарядни станции за електромобили. Тези мерки имат директен принос както за повишаване на енергийната ефективност на домакинствата, така и за и намаляване на емисиите парникови газове.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Компонентът отговаря на виждането за стратегическа автономност и сигурност, като ще допринесе за намаляване на енергийната и ресурсната зависимост на икономиката. В тази посока ще се наблюдава принос както от мерките, насочени към повишаване на енергийната ефективност, така и от интервенциите, предвиждащи и/или опосредстващи инвестиции във възобновяеми енергийни източници. Мерките свързани с изграждането на допълнителни ВЕИ мощности със системи за съхранение ще спомогнат за децентрализацията на енергийната система, което е ключов елемент за постигане на високо ниво на устойчивост и автономност. Схемите за подпомагане на декарбонизацията, освен преход към въглеродна неутралност, ще допринесат и за цялостното балансиране на мрежата, а диверсификацията на доставките на природен газ и впоследствие водород и нисковъглеродни газообразни горива ще намери пряко отражение в сектор електроенергетика осигурявайки по-висока степен на сигурност.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Мерките, включени в обхвата на компонента, са предвидени за реализация само на територията на страната. Въпреки това следва да се отбележи, че отделни проекти и техни

елементи имат определено трансгранично измерение. Реформа 6 предвижда присъединяване на Агенцията за устойчиво енергийно развитие към Асоциацията на издаващите органи, което ще улесни международната търговия с гаранции за произход за всички производители на енергия от ВЕИ. Инвестиция 4 и реформа 8 имат отношение към свързаността на националната електроенергийна система с европейския пазар. Инвестиция 5 предвижда бъдещият газопровод да бъде свързан и с IGB (Интерконектор *„Гърция-България“*), а самият проект се очаква да даде тласък в развитието на водородната икономика в страната и, потенциално, увеличаване на броя на местните организации и компании, членуващи в Европейския алианс за чист водород.

3) Зелени и цифрови измерения на компонента

Енергийният сектор е най-значителният емитент на парникови газове в страната, формиращ над 70% от всички парникови газове на национално ниво. Предвидените интервенции в компонента ще доведат до редуцирането им, като по този начин компонентът ще има значителен принос за постигането на 37% цел за климатичните измерения на Плана, посочена в Регламента за механизма за възстановяване и устойчивост, като включва 67.7% климатични разходи (вж. Таблица 2.Б.1.1 по-долу). Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията.

Като включва 3.5% цифрови разходи (вж. Таблица 2.Б.1.1 по-долу), този компонент допринася и за 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

Табл. 2.Б.1.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 4 Нисковъглеродна икономика	**Финансиране от МВУ, млн. лв**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Създаване на Национален фонд за декарбонизация	0.0	0.0	0.0
Разработване на дефиниция на *„енергийна бедност“* за домакинствата в Закона за енергийна ефективност за целите на финансирането на проекти за енергийна ефективност	0.0	0.0	0.0
Енергийна ефективност в сграден фонд - подмярка 1	1 241.0	496.4	0.0
Енергийна ефективност в сграден фонд - подмярка 2	365.8	365.8	0.0
Енергийна ефективност в сграден фонд - подмярка 3	237.8	95.1	0.0
Програма за финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници в еднофамилни	140.0	140.0	0.0

сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към топлопреносни и газопреносни мрежи			
Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление	62.5	62.5	0.0
Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия	0.0	0.0	0.0
Обслужване на едно гише	0.0	0.0	0.0
Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация и намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ	0.0	0.0	0.0
Дигитална трансформация и развитие на информационните системи и системите реално време на Електроенергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна икономика	370.0	370.0	148.0
Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и доставка на водород	0.0	0.0	0.0
Проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура, подходяща за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива за захранване на електроцентрали и други потребители във въглищни региони в Република България	330.0	330.0	0.0
Схема за подпомагане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз	68.5	68.5	0.0
Либерализация на пазара на електрическа енергия	0.0	0.0	0.0
Създаване на Комисия за енергиен преход за изработването на Пътна карта към климатична неутралност	0.0	0.0	0.0
Схема за подпомагане на процеса на декарбонизация чрез изграждане на високоефективна газова централа с комбиниран цикъл заместваща минимум 1.0GW от въглищните мощности в ТЕЦ –„*Марица Изток - 2*“	498.7	0.0	0.0
Схема в подкрепа на изграждането на минимум 1.7GW ВЕИ и батерии	877.8	877.8	0.0
Проучвателни дейности и разработване на пилотен проект за комбинирано производство на топлина и електричество от геотермални източници	92.6	92.6	0.0
ОБЩО	4 284.7	2 898.7	148.0
Принос		67.7%	3.5%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

2.Б.2 Биоразнообразие

а) Описание на компонента

Област на политиката: околна среда

Цел: Целта на компонента е осигуряване на ефективно управление на Националната екологична мрежа и защита и възстановяване на екосистеми и природни местообитания и видове с европейско и национално значение за преустановяване загубата на биологично разнообразие.

Реформи и/или инвестиции:

- Изграждане на структура за управление на Националната екологична мрежа;
- Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения, базирани на природата в опазването на защитените зони от мрежата *„Натура 2000“*;
- Възстановяване на ключови за климата екосистеми в изпълнение на Стратегията на биологично разнообразие на ЕС 2030 и целите на Европейския зелен пакт.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 104.9 милиона лева, от които 93.4 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 11.6 милиона лева – национално съфинансиране.

б) Основни предизвикателства

Основните рискове за биологичното разнообразие в България са свързани със загубата на местообитания и влошаването състоянието на екосистемите в резултат на развитието на градовете и инфраструктурата, неустойчивото селско стопанство и експлоатацията на

видовете от икономическо значение. България все още не е изпълнила задълженията си за класифициране на специални консервационни зони, за определяне на специфични за зоната цели на опазване, както и за определяне на необходимите мерки за опазване в тях с цел запазване/възстановяване на видове и местообитания, от интерес за Общността, до постигане на благоприятен природозащитен статус. В тази връзка, създаването на ефективна управленска структура за „*Натура 2000*“ и укрепването на капацитета на администрацията и другите органи, занимаващи се с тази мрежа, остава предизвикателство. Като се има предвид, че намаляването на биологичното разнообразие и изменението на климата са свързани по същество, България също така трябва да инвестира в здрави екосистеми, включително в подобряване на горските местообитания и подпомагане на зоологическите градини да изпълнят целите си за опазване на видовете. Това ще играе важна роля за възстановяване на важни за България екосистеми, за намаляване на емисиите и адаптиране към изменението на климата.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 3 от 2020 г., както и СП 3 от 2019 г. Подобряването на знанията за екосистемите и екосистемните услуги в „*Натура 2000*“ ще създаде условия за устойчиво и балансирано икономическо развитие, съвместно с опазването на биоразнообразието чрез прилагане на решения, базирани на природата, които ще генерират нови работни места и поминък за местните общности. Реализацията на предвидените интервенции ще е от значение в контекста на зеления преход, т.к. преустановяването загубата на биоразнообразие ще има пряк положителен ефект върху декарбонизацията на икономиката (сектор „*Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство*“ има ролята на „поглътител“ на парникови газове за България чрез двете категории – „*Гори*“ и „*Пасища*“, които поглъщат CO_2. Те са обект на опазване и възстановяване в „*Натура 2000*“, като е доказана връзката с доброто им състояние за постигане на целите на декарбонизацията. Разрушаването и увреждането на тези територии би довело до освобождаване в атмосферата на въглеродните емисии.

Предвидените мерки в компонента ще окажат изключително скромно въздействие в макроикономически план, което произтича донякъде от предвидения размер на финансиране, но частично се дължи и на възможностите на използвания инструмент за оценка на очакваните ефекти. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.05% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.001% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда остават също толкова скромни, възлизайки съответно на 0.01% (в краткосрочен план – към 2023 г.) и 0.004% (в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Изграждане на структура за управление на Националната екологична мрежа

Реформата цели изграждане на ефективни структури за управление на „*Натура 2000*“ с подходящ административен и финансов капацитет.

1. Повишаване на капацитета на отговорната администрация в дългосрочен план за прилагане на политиката за опазване на биологичното разнообразие (Q4/2022)

С промени в Закона за биоразнообразието ще бъдат създадени структури за управление на мрежата „*Натура 2000*“ на национално и регионално ниво. В допълнение ще се въведе задължението за разработване на териториални планове за управление на мрежата. По този начин всички защитени зони ще бъдат управлявани на база тези планови документи, което ще даде възможност да се определят специфични за зоните подробни цели и мерки на опазване.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС.

Инвестиция 1: Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения базирани на природата в опазването на защитените зони от мрежата „*Натура 2000*“

Проектът[25] предвижда разработване на специфични цели и мерки за 255 защитени зони, както и мерки за опазване за 86 защитени зони, с което ще завърши процесът по определяне на специфични за защитените зони цели и мерки. Същевременно ще бъде изготвена монетарна оценка на екосистемните услуги и ще бъде създадена база с данни за въвеждането ѝ в счетоводните стандарти на страната, както и специализирани бази данни за екосистемите, екосистемните услуги и зелената инфраструктура и тяхната визуализация в съществуваща информационна среда. Сред предвидените дейности се включва и демонстрационно прилагане на решения, базирани на природата, за възстановяване на екосистеми с принос към климата и осигуряване на свързаност на мрежата „*Натура 2000*“, както и мерки за осигуряване на подкрепата на обществеността чрез включването ѝ в процеса на взимане на решения за опазването на защитените зони от мрежата „*Натура 2000*“. Общият планиран ресурс е 32.3 милиона лева (30.5 милиона лева от Механизма за възстановяване и устойчивост и 1.8 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Проектът няма да представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС. Бенефициент е Министерството на околната среда и водите.

[25] Вж. приложение № П15

Инвестиция 2: Възстановяване на ключови за климата екосистеми в изпълнение на Стратегията на биологично разнообразие на ЕС 2030 и целите на Европейския зелен пакт

Целта на инвестицията[26] е да допринесе за зеления икономически преход в България и прилагането на Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г., чрез възстановяване на потенциала на екосистемите да поглъщат въглерод и да генерират повече екосистемни стоки и услуги.

Компонентите на проекта включват следните подцели:

- Осигуряване на свързаност на мрежата *„Натура 2000“*, възстановяване на традиционните ландшафти и създаване на екологични коридори;
- Възстановяване на ключови за климата екосистеми, като влажни зони, сладководни и речни екосистеми, блата и торфища;
- Интегриране на консервационни и образователни мерки за опазване на местни защитени видове и устойчиво развитие на зоологическите градини.

Проектът ще обърне внимание и ще намери решения на проблеми, критични за възстановяването и защитата на екосистемите и биологичното разнообразие, които се отнасят до устойчив и приобщаващ растеж и са пряко свързани с човешкото здраве. Приносът на *„здравите“* екосистеми за човешкото здраве и благосъстояние е научно доказан и пандемията COVID-19 подчертава необходимостта от по-добро разбиране на функционирането на екосистемите и взаимодействията на екосистемите и социалната система и тяхната роля в подкрепа на икономиката и благосъстоянието.

Това налага спешни действия и инвестиции за възстановяване на екосистемите и повишаване на тяхната устойчивост към бъдещи кризи. Този проект е фокусиран върху намирането на възможности и решения за възстановяване на екосистемите и защита на биологичното разнообразие, като основен механизъм за поддържане на живота, поминъка, икономическото и социалното развитие, благосъстоянието на хората и постигането на целите на ЕС за неутралност по отношение на климата.

Предложените дейности са в няколко насоки:

- Осигуряване на свързаност на мрежата *„Натура 2000“*

Предложените дейности включват оползотворяване на потенциала на горските генетични ресурси за адаптиране към изменението на климата, картографиране на старите гори в недържавни горски територии, визуализация на горите в съществуващата информационна среда, визуализация на горите в съществуващата информационна среда с публичен онлайн достъп до информация за горите, възстановяване на традиционните

[26] Вж. приложение № Н5

горски пейзажи, намаляване на негативното въздействие на пожарите върху биологичното разнообразие, повишаване на осведомеността на младите хора по въпросите на биологичното разнообразие и климата.

- Възстановяване на влажните зони и свързаността с реките (реки, влажни зони, заливни равнини, торфища и блата)

  Планираните дейности се състоят от управление на местообитанията (подобряване на водния поток и възстановяване на местообитанията, намаляване на фрагментацията, изчистване на растителността) в 6 зони; хоризонтални мерки за възстановяване на територии с висок потенциал за влажни зони, но в момента използвани като земеделска земя; проучване на осъществимостта на изкуствените влажни зони; дейности, фокусирани върху подобряване на речната свързаност и възстановяване на заливните гори.

- Увеличаване на процента на защитени територии, в съответствие със Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г.

  Дейността се стреми да увеличи защитените територии и да допринесе за постигане на целите на Стратегията на ЕС за биологично разнообразие за 2030 г. чрез закупуване на 85 хектара частна земя с цел опазване и възстановяване на екосистеми, критични за климата.

- Интегриране на консервационни и образователни мерки за опазване на местни защитени видове и устойчиво развитие на зоологическите градиниградини.

  Предложените дейности включват работа по програми за образование на обществеността, пряко свързани с проблемите за опазване на биологичното разнообразие на местни, защитени и застрашени видове, съвместна работа с университети, училища, музеи и други, обучения за начин на поведение при среща с диви животни; повишаване на осведомеността по въпросите за опазване на биологичното разнообразие сред целевите групи; както и научни изследвания, включително наблюдения на поведението на защитени и застрашени видове в зоологическите градини, принос за репопулация и повторно въвеждане в природата на защитени и застрашени видове на национално и международно ниво, спасяване на бедстващи и ранени представители на защитени видове.

  Общият планиран ресурс е 72.7 милиона лева (62.8 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 9.8 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

  Държавна помощ: Финансирането на проекта от Механизма за възстановяване и устойчивост не представлява държавна помощ за бенефициентите – Изпълнителна агенция по горите, Министерство на околната среда и водите, Национална служба за защита на природата. Съгласно направената самооценка, проектът няма да представлява държавна помощ по смисъла на член 107, пар. 1 от ДФЕС.

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

Планираните по компонента дейности допълват интервенциите от Националната рамка за приоритетни действия за „*Натура 2000*“ (2021-2027 г.), за които е предвидена финансова подкрепа в рамките на Общата селскостопанска политика и Кохезионната политика. Необходимите мерки, чието изпълнение кумулативно ще доведе до запазване или възстановяване на естествените местообитания и популациите на диви животински и растителни видове, са свързани с установяване и последващо укрепване на органите за управление на Националната екологична мрежа; повишаване информираността и капацитета на заинтересованите страни; консервационни и възстановителни мерки за подобряване и поддържане на природозащитното състояние и биологичното разнообразие.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Интервенцията ще се придържа към най-добрите европейски практики за инвестиции, насочени към прозрачност и справедлива търговия, като по този начин процедурите за възлагане на обществени поръчки ще зачитат принципа за постигане на стратегическа автономност, като същевременно се запази отворената икономика.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Трансграничният характер на компонента включва укрепване на партньорства с всички идентифицирани заинтересовани страни, които са пряко ангажирани с процесите по управление на „*Натура 2000*“, опазване и възстановяване на екосистемите и биоразнообразието, изграждане на зелена инфраструктура и осигуряване на трансгранични „*зелени*“ коридори. Трансграничните специфики на мрежата „*Натура 2000*“ ще бъдат основно анализирани и включени в определянето на специфични цели и мерки за опазване на защитените зони от „*Натура 2000*“.

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Оценката на състоянието на екосистемите и остойностяването на материалните, поддържащите, регулиращите, културните и рекреационните услуги на екосистемите в „*Натура 2000*“ дава възможност за по-добро интегриране на климатичните цели, наред с природозащитните в управлението на мрежата в България. Остойностяването им дава възможност за пресмятане на стойността на необходимите инвестиции, чрез които ще се приложат решения, базирани на природата, в опазването на биоразнообразието и мрежата „*Натура 2000*“. Също така монетарно онагледява ползите и разходите, свързани със загубата на биоразнообразие, подпомагайки взимането на управленски решения. По този начин компонентът ще има принос за постигането на 37% цел за климатичните измерения на Плана, посочена в Регламента за механизма за възстановяване и устойчивост (остойностени 40% климатични разходи – вж. табл. 2.Б.2.1 по-долу).

Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията.

Изпълнението на проекта ще допринесе и за Цифровата трансформация на България за периода 2020-2030 г., която по отношение на държавното управление е насочена основно към превръщането на обработваните и съхранявани данни в основен капитал на обществото. Чрез разработване на специализирани бази данни за екосистемите, техните услуги, зелената инфраструктура по групи икономически дейности, състоянието на мрежата *„Натура 2000“* и включването на базите данни в съществуваща информационна среда, ще се подобри участието на заинтересованите страни в процеса на взимане на решения. В същото време ще се създадат възможности за извличане на знания от данни, анализ на данни, интегриран мониторинг и др., което ще гарантира по-устойчиво управление на биоразнообразието в страна и в частност мрежата *„Натура 2000“*. Така компонентът допринася косвено за цифровите измерения на Плана, въпреки че според използваната методология на ЕК за пресмятането на приносите към двойния преход компонентът включва 0% цифрови разходи, т.е. няма пряк принос за 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за механизма за възстановяване и устойчивост.

Табл. 2.Б.2.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 5 Биоразнообразие	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Изграждане на структура за управление на Националната екологична мрежа	0.0	0.0	0.0
Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения базирани на природата в опазването на защитените зони от мрежата *„Натура 2000“*	30.5	12.2	0.0
Възстановяване на ключови за климата екосистеми в изпълнение на Стратегията на биологично разнообразие на ЕС 2030 и целите на Европейския зелен пакт	62.8	25.1	0.0
ОБЩО	93.4	37.3	0.0
Принос		40.0%	0.0%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

2.Б.3 Устойчиво селско стопанство

а) Описание на компонента

Област на политиката: цифровизация, селско стопанство

Цел: Компонентът цели повишаване на устойчивото управление и конкурентоспособността на аграрния сектор чрез мерки за подобряване на икономическата устойчивост на земеделските стопанства и на отрасъла като цяло в контекста на климатичните промени и съхранението на характеристики на околната среда.

Реформи и/или инвестиции:

- Актуализиране на стратегическата рамка на аграрния сектор;
- Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство;
- Дигитализация на процесите от фермата до трапезата.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 567.4 милиона лева (267.0 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 300.4 милиона лева национално съфинансиране).

б) Основни предизвикателства

Европейският зелен пакт поставя селското стопанство сред секторите, към които са отправени значими амбиции за принос към целите за опазване на природните ресурси и за защита на здравето и благосъстоянието на хората. Нарастват очакванията към земеделското производство да произвежда достатъчно качествени и чисти храни, но в същото време това да става при по-ефективно използване на ресурсите и при минимализиране на вредните последици за околната среда, климата и биоразнообразието.

Българският аграрен сектор има потенциал да произвежда достъпни, безопасни и с високо качество продукти, но все още изостава от средноевропейското ниво по някои

важни показатели, като факторна производителност, обезпеченост с материални активи, степен на дигитализация на производствените структури.

Ключът за постигането на баланс между икономическата и екологичната устойчивост на сектора е неговото ускорено технологично обновяване и широкото навлизане на дигиталните технологии в земеделските практики. Такава трансформация обаче е сериозно предизвикателство за земеделския бизнес, чиято ниска ликвидност допълнително се влоши в условията на пандемичното разпространение на COVID-19. Това налага необходимостта от публична подкрепа, която да стимулира по-бързото навлизане на иновативни технологии и цифрови решения в земеделската практика, които, от една страна ще подобрят икономическата устойчивост на отрасъла, а от друга – ще допринесат съществено за нарастване на неговия принос за изпълнение на целите на зелената сделка.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 3 от 2020 г., както и СП 3 от 2019 г. Инвестиция 1 цели и ще способства устойчивото използване на природните ресурси, адресирайки както препоръките на Съвета, така и предизвикателствата пред селското стопанство, свързани с осъществяването на зеления и цифровия преход. Принос в това отношение ще има и изпълнението на реформа 1. Същевременно, инвестиция 2 се фокусира върху цифровите аспекти на икономическата трансформация, като освен целения принос в изпълнението на СП 3/2020 („*…да съсредоточи инвестициите в … цифровия преход*“) ще има косвен ефект и по отношение на аспекти от СП 4/2020, свързани с „*ефективността на публичната администрация и укрепване на електронното управление*“ с оглед предвиденото електронизиране на услугите, предоставяни на земеделските стопани. Всички планирани мерки ще способстват повишаването на икономическата устойчивост на шокове във връзка с очакваната повишена конкурентоспособност на аграрния сектор. При това, техният ефект няма да изчезне непосредствено след приключването на съответните проекти, т.е. планираните интервенции са с трайно въздействие. Едновременно с това те имат потенциал да доведат до засилване на социалната устойчивост на шокове, както и до териториално сближаване, посредством намаляване на различията по оста градски-селски райони, отчитайки високата зависимост на населението в селските райони от селскостопанския отрасъл.

Предвидените мерки в компонента ще окажат въздействие в макроикономически план още в краткосрочен период. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.3% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.1% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат съответно на

0.01% (в краткосрочен план – към 2023 г.) и 0.1% (в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Актуализиране на стратегическата рамка на аграрния сектор

Осъществяваната реформа предвижда промени в стратегическата рамка на селското стопанство в контекста на ангажиментите за страната, произтичащи от Целите за устойчиво развитие на ООН и Зелената сделка.

Стратегията „От *фермата до трапезата*“ и Стратегията за биоразнообразието, които са в центъра на зелената сделка, очертават ясни цели пред селското стопанство, свързани с по-гъвкава и по-устойчива продоволствена система, гарантираща здравето на хората, обществата и планетата. Постигането на тези цели изисква коренна промяна на прилагания в момента производствен модел. Земеделските стопани следва ускорено да променят методите си на производство, да използват природосъобразни, технологични и цифрови решения, които да осигурят по-добри климатични и екологични резултати.

Основен елемент от актуализацията на стратегическата рамка е разработването на Програма за трансформиране на сектора в съответствие с изискванията на зелената сделка - насърчаване на зелени инвестиции, устойчиво управление на природните ресурси (вода, почва, въздух), адаптиране към климатичните промени и смекчаване на последиците от тях. Програмата ще очертае рамка за управлението и опазването на околната среда и природните ресурси в областта на селското стопанство. Тя ще обхване комплекс от инструменти и дейности до 2030 г., свързани с изпълнение на конкретни цели и ангажименти. Програмата ще предвижда прилагане на мерки, свързани с:

- изготвяне на анализ на възможностите за нисковъглеродно земеделие и по-ефективно използване на природните ресурси;
- повишаване на информираността и знанията на земеделските производители за ползите и начините за въвеждане на екологични практики и решения, базирани на природата, възможности за прилагане на принципите на кръговата икономика;
- инвестиции, свързани с опазване на компонентите на околната среда, както и с въвеждане на иновативни производствени и цифрови технологии в работните процеси;
- инвестиции в съоръжения и оборудване за преодоляване на последиците от климатичните промени за аграрния сектор и др.

Очаквани резултати за селското стопанство от изпълнението на реформата: подобрени практики за управление на природните ресурси; нараснал брой земеделски стопани, които успешно са адаптирали своите стопанства за справяне с предизвикателствата на зеления и цифров преход, ограничаване на последиците от изменението на климата върху земеделското производство. Земеделските стопани ще бъдат информирани за ролята си в прехода към кръгова икономика (чрез регионалните структури и

съветническата служба), както и за конкретни методи за преработка на отпадни суровини, намаляване на потреблението на вода и възможности за повторната им употреба.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС.

Инвестиция 1: Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство

Основната цел на Фонда[27] е преодоляване на проблемите, които възпрепятстват конкурентоспособността и устойчивостта на аграрния сектор и ускоряване на неговата адаптация към климатичните промени, екологизацията на производството и цифровата трансформация. Фондът предвижда предоставяне на подкрепа на земеделските стопани за реализация на инвестиции, които въвеждат иновативни производствени и цифрови технологии, технологии за производство и организация в селското стопанство, за автоматизиране на работните процеси и други.

Фокусът е поставен изцяло върху реализацията на зелени и цифрови инвестиции, които ще позволят адапиране на стопанствата към климатичните промени, екологизация на производствените практики, по-ефективно използване на ресурсите.

Конкретните действия, които следва да бъдат предприети за промяна на производствения модел за отговор на новите предизвикателства, свързани със зеления и цифровия преход, обхващат подкрепа за технологична модернизация, въвеждане на иновативни производствени и цифрови технологии и решения в земеделските стопанства, повишаване на енергийната и ресурсната ефективност, подобряване на капацитета на земеделските стопанства за принос към целите на Зелената сделка, инвестиции за преодоляване на последиците за земеделското производство от климатичните промени и т. н.

Подкрепата за инвестиции е насочена към всички регистрирани земеделски стопанства. Общият планиран ресурс е 543.6 милиона лева (247.1 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 296.5 милиона лева национално съфинансиране, вкл. 247.1 милиона лева частно съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Подкрепата от фонда е в съответствие с правилата за държавна помощ. Предлагат се схеми за помощ в съответствие с Регламент (ЕС) 702/2014 а Комисията от 25 юни 2014 г. относно деклариране на някои категории помощи в секторите на селското и горското стопанство и в селските райони за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз и Насоките

[27] Вж. приложение № Н4

на Европейския съюз за държавна помощ в земеделието, горите и селските райони за периода 2014-2020 г.

Инвестиция 2: Дигитализация на процесите от фермата до трапезата

Ще бъде изградена[28] цялостна електронна информационна система в земеделието, чрез която да се постигне: електронизиране на информационните потоци от и за осъществяване на административната дейност; електронизиране на услугите, предоставяни на земеделските стопани, тяхното централизиране и ползването им от бизнеса в хода на изпълнение на задълженията и изискванията в зависимост от вида селскостопанска дейност; интегриране на информационните системи на администрацията и създаване на възможност за автоматизиран обмен на данни между администрацията и земеделските стопани. Платформата ще осигури единен поток на данните от и към администрацията и земеделските стопани и избягване на ръчното прехвърляне на информация и поддръжка на излишни формати на документи. Системата ще съдържа модули за: употребата на препарати за растителна защита и торове чрез дигитализация на дневниците за тяхната употреба; контрол на употребата на антимикробни ветеринарно медицински продукти чрез определяне на специфични референтни прагове на употреба за антимикробни средства при различни категории и видове продуктивни животни; проследяване *„от фермата до трапезата“* – от първичното производство до крайното потребление на принципа на уникален идентификационен код с цел информираност на потребителите и стимулиране производството на качествена и достъпна храна; онлайн обучение, вкл. съдържание на обучителните модули и консултации на земеделски стопани, едновременно с поддържането на информация, свързана със съвременни технологични и екологични решения за отглеждане на основни групи земеделски култури и селскостопански животни по конвенционален и биологичен начин в съответствие с изискванията за устойчиво използване на природните ресурси и адаптиране към климатичните промени. Общият планиран ресурс е 23.9 милиона лева (19.9 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 3.9 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС (вж. включена самооценка в Приложение П17).

[28] Вж. приложение № П17

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

По отношение на Инвестиция 1 се цели допълняемост и надграждане с прилаганата понастоящем Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. (ПРСР). Предоставяната подкрепа за инвестиции по ПРСР е насочена основно към повишаване на производителността и конкурентоспособността на земеделските стопанства чрез преструктуриране и модернизиране на наличните материални мощности. Инвестиция 1 се фокусира изцяло върху инвестиции, свързани с адаптиране на стопанствата към предизвикателствата на зеления и цифровия преход. Ще се насърчава придобиването на активи, водещи до подобрено използване на ресурсите, до повишаване на устойчивостта на стопанствата на базата на внедряване на нови технологични и екологични решения. Реализирането на предвидените инвестиции със средства от Фонда ще надгради вече постигнатото по ПРСР в посока екологосъобразно и основано на цифрови решения развитие.

За да се гарантира недопускане на двойно финансиране за един и същ разход по ПРСР и ПВУ, ще се извършва контрол на ниво бенефициент/краен получател. Бенефициент, получил подкрепа за даден тип инвестиция по ПРСР няма са бъде допустим за подпомагане за същия тип инвестиция по ПВУ.

Ще бъде направена демаркация на инвестициите, допустими по ПВУ и интервенциите, които ще бъдат включени в Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони. В заложените в Стратегическия план интервенции ще се предвиди условие, че бенефициент, получил инвестиционна подкрепа от Фонда, не може да получи подкрепа за същия тип инвестиция по Стратегическия план.

По отношение на Инвестиция 2, в Плана за възстановяване и устойчивост се предвижда създаване на Единна информационна система в земеделието, която ще интегрира информационните системи на администрацията и ще подобри предоставяните на земеделските стопани услуги. Подобни инвестиции за изграждане на единна информационна система не се предвижда да бъдат подпомагани със средства по Стратегическия план.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Планираните интервенции ще се придържат към най-добрите европейски практики за инвестиции, насочени към прозрачност и справедлива търговия, като по този начин процедурите за възлагане на обществени поръчки ще зачитат принципа за постигане на стратегическа автономност, като същевременно се запази отворената икономика. В допълнение, компонентът ще допринесе за намаляване на загубите на вода в икономиката и следователно ще способства намаляване на ресурсната ѝ интензивност.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Мерките, включени в обхвата на компонента, са предвидени за реализация само на територията на страната.

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Инвестициите и реформите в компонента имат за цел да адресират новите предизвикателства, свързани със зеления и цифровия преход, като способстват за въвеждане на нови дигитални технологии и решения в земеделските стопанства, за повишаване на енергийната и ресурсната ефективност и за подобряване на капацитета на земеделските стопанства за принос към целите на Зелената сделка. Като цяло, предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход (остойностени 37% климатични разходи – вж. табл. 2.Б.3.1 по-долу), като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията.

Като включва 7.5% цифрови разходи (вж. Таблица 2.Б.3.1 по-долу), този компонент допринася и за 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост. Предвидените в компонента електронизиране на информационните потоци от и за осъществяване на административна дейност в контакта на администрацията със земеделските стопани, както и електронизирането на услугите, предоставяни на стопаните, тяхното централизиране и ползването им от бизнеса са примери за цифрови интервенции в компонента.

Табл. 2.Б.3.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 6 Устойчиво селско стопанство	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Актуализиране на стратегическата рамка на аграрния сектор	0.0	0.0	0.0
Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство	247.1	98.8	0.0
Дигитализация на процесите от фермата до трапезата	19.9	0.0	19.9
ОБЩО	267.0	98.8	19.9
Принос		37.0%	7.5%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент

(ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

Компоненти

- Цифрова свързан ост;
- Транспортна свързаност;
- Местно развитие.

Реформи

- Разработване и прилагане на ефективна политическа и регулаторна рамка;
- Ефективно използване на радиочестотния спектър;
- Създаване на благоприятна инвестиционна среда;
- Актуализиране на стратегическата рамка на транспортния сектор;
- Концептуално ново управление на безопасността на движението по пътищата в единна интегрирана стратегическа рамка за периода 2021-2030 г.;
- Интегриране на устойчивата градска мобилност в стратегическото планиране на регионалното и пространственото развитие;
- Осигуряване на ефективен достъп до интегриран обществен транспорт;
- Нов регионален подход с пряко въвличане на местните общности в управлението на средствата от европейските фондове и инструменти;
- Продължаване на реформата във водния сектор.

2.B.1 Цифрова свързаност

а) Описание на компонента

Област на политиката: цифровизация

Цел: Компонентът цели изграждането на модерна и сигурна цифрова инфраструктура и преодоляване на териториалните дисбаланси, свързани с разпространението на широколентовия достъп.

Реформи и/или инвестиции:

- Разработване и прилагане на ефективна политическа и регулаторна рамка;
- Ефективно използване на радиочестотния спектър;
- Създаване на благоприятна инвестиционна среда;
- Широкомащабно разгръщане на цифрова инфраструктура.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 932.2 милиона лева, от които 527.3 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост, 104.9 милиона лева национално съфинансиране и 300.0 милиона лева инвестиции от частните оператори.

б) Основни предизвикателства

Една от основните причини за забавянето на цифровизацията в България (наред с ниското ниво на цифрови умения и недостига на ИКТ специалисти) са недостатъчните инвестиции в цифровата инфраструктура. Индексът за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото DESI нарежда България на 26-то място сред държавите-членки на ЕС по показателя „*Свързаност*“. Едва 58% от домакинствата имат абонамент за широколентов достъп до интернет (при 78% средно за ЕС), а разпространението на фиксиран широколентов достъп до интернет със скорост поне 100 Mbps е само 11% (26% за ЕС). Ситуацията в селските райони е незадоволителна, като едва 1% от домакинствата се възползват от VHCN (Very High Capacity Network) технологията, което е много под средната стойност за ЕС от 20%. Използването на FTTP (Fiber to the Premises) мрежи е нараснало до 42%, но не и в селските райони, където се използва от едва от 1% от домакинствата при 18% за ниво ЕС. В допълнение, страната изостава по отношение на показателя за готовност за навлизане на 5G, като по данни на DESI 2020 е разпределила само 14% от спектъра за безжична широколентова връзка. Налице е необходимост от интензифициране на усилията по подобряване и ускоряване разгръщането на широколентовия достъп до интернет, предвид основополагащата роля на модерната широколентова инфраструктура за постигането на т.нар. цифров растеж.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко или косвено ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 2, СП 3 и СП 4 от 2020 г., както и СП 3 и СП 4 от 2019 г. Предложените реформи и инвестиции имплицитно или експлицитно имат за цел да увеличат инвестициите в цифрова инфраструктура с голям капацитет, с оглед увеличаване на покритието и разпространението. По този начин ще се гарантира равен достъп до услуги, базирани на широколентов достъп, което ще подобри възможността за обучение и работа от разстояние (СП 2/2020). Предвидените мерки ще създадат предпоставки за реализирането на цифровия преход в страната (СП 3/2020) с косвени очаквани позитивни ефекти по отношение на социалното приобщаване (СП 4/2019), електронното управление, ефективността на публичната администрация, а следователно и на административната тежест за предприятията (СП 4/2020) и като цяло – на бизнес средата (СП 3/2019). Включените в компонента реформи имат за цел да намалят бариерите пред инвестициите в свързаност, в т.ч. 5G свързаност, посредством предприемане на действия за освобождаване и ефективно използване на необходимия радиочестотен спектър. Наборът от предложените мерки ще допринесе за икономическото възстановяване на страната в средносрочен план, като същевременно създава предпоставки за повишаване

на дългосрочния потенциал за растеж, създаване на работни места и засилване на икономическата и социална устойчивост. При това, планираните инвестиции са с трайно въздействие, т.е. техният ефект няма да изчезне след приключването на съответните мерки.

Компонентът е от съществено значение и за реализацията на общоевропейската знакова инициатива *„Свързване“*. Чрез успешното и пълно изпълнение на предвидените в компонента мерки България ще надхвърли целите, поставени със знаковата инициатива.

Предвидените мерки в компонента ще окажат въздействие в макроикономически план още в краткосрочен период. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.3% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.1% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат съответно на 0.05% (в краткосрочен план – към 2023 г.) и 0.1% (в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Разработване и прилагане на ефективна политическа и регулаторна рамка

Осъществяваната реформа предвижда промени в стратегическата рамка (приет от Министерския съвет актуализиран национален план за широколентов достъп, както и утвърден от Министерския съвет рамков стратегически документ *„Цифрова трансформация на България за периода 2020 – 2030“*) и в нормативната уредба (приет Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения):

1. Национален план за широколентов достъп (Q3/2020)

През месец август 2020 г. е приет Актуализиран национален план за широколентова инфраструктура за достъп от следващо поколение *„Свързана България“*, който очертава националните цели и приоритети и е обвързан с целите на европейско ниво до и след 2025. Цифровата свързаност е дефинирана като важен фактор не само за конкурентоспособността на предприятията, но и за подпомагане на социалното приобщаване и за развитието и използването на услугите на електронното управление. Предвидените в *„Свързана България“* мерки в тази област ще са концентрирани в подобряване на достъпа до високоскоростен интернет в по-слабо населените региони и неговото активно използване от населението и бизнеса, както и в развитието на високоскоростния мобилен интернет в страната. От ключово значение за цифровизацията на българската икономика и обществените услуги ще бъдат инвестициите за въвеждане на 5G мобилни мрежи в страната.

2. Стратегически подход за цифрова трансформация (Q3/2020)

Адекватната цифрова свързаност е част от рамката *„Цифрова трансформация на България за периода 2020 –2030 г.“*, утвърдена през месец юли 2020 г. Цифровата трансформация е призната за необходим процес на технологично развитие, за да се създадат условия за иновации и растеж на бизнеса, да се повиши ефективността на работната сила, да се създаде конкурентна цифрова икономика и висок стандарт на гражданите. Разгръщането на мрежи с много голям капацитет, което да гарантира, че никоя част от страната или група в обществото няма да остане без адекватна цифрова свързаност, е в основата на развитието на динамична и иновативна икономика и осигурява по-добър достъп на предприятията до разнообразни, висококачествени и иновативни цифрови услуги.

Цифровата свързаност допринася за осигуряването на достъп за всички основни движещи сили на социално-икономическото развитие, като училища, болници, транспортни центрове, основни доставчици на обществени услуги и др. Инфраструктурата, която интегрира физически и цифрови аспекти, е от решаващо значение за осигуряването на следващата вълна от иновации и икономически растеж.

3. Съвременна законодателна рамка в сектора (Q1/2021)

За да се насърчи свързаността и достъпа до мрежи с много голям капацитет и конкуренцията, включително по отношение на инфраструктурата, както и да се подпомогне развитието на пазара и да се защитят интересите на гражданите, е разработена осъвременена законодателна рамка. Целта е насърчаване на инвестициите в мрежи с много голям капацитет поради изключителната им важност за постигане на устойчив икономически растеж в условията на цифровизация на икономиката, като същевременно не се засяга конкурентната среда и интересите на потребителите. С приетия Закон за изменение и допълнение на Закона за електронните съобщения ще се постигне:

- осигуряване на по-ефективно, ефикасно и координирано използване на радиочестотния спектър;
- развитие на пазара на електронните съобщения;
- поддържане на условия за ефективна конкуренция;
- създаване на условия за изграждане и развитие на мрежи с много голям капацитет, включително 5G мрежи;
- подобряване на защитата на интересите на гражданите и правата на крайните ползватели, включително на хората с увреждания.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС.

Реформа 2: Ефективно използване на радиочестотния спектър

За адресиране на предизвикателствата, свързани със степента на готовност за навлизане на 5G, са предвидени и вече се полагат следните реформаторски усилия:

1. Намаляване таксите за спектър (Q1/2021)

За насърчаване на ускореното разполагане на 5G мрежи, Министерският съвет одобри изменения и от 1 януари 2021 г. влизат в сила промени в таксите, събирани от Комисията за регулиране на съобщенията по Закона за електронните съобщения. Това ще намали размера на еднократната такса с 50% и годишната такса за използване на спектъра с 35%. Оптимизирането на таксите за радиочестотен спектър е важно условие за повече инвестиции в сектора на мобилните комуникации, чрез което ще се даде възможност на предприятията да ползват по-широки честотни ленти и да изграждат мрежи с по-голям капацитет за предоставяне на високоскоростни широколентови услуги с по-добро качество за задоволяване на потребностите на потребителите.

2. Ускорен процес по отдаване на спектър (Q1/2021-Q4/2024)

С оглед гарантиране на ефективното и ефикасно използване на радиочестотния спектър, постигане на безжично широколентово покритие на територията на страната и населението с връзка с високо качество и скорост, покритие по основните транспортни трасета, както и насърчаване на конкуренцията и избягване на нарушенията ѝ, се предвижда удължаване на срока на разрешения за ползване на хармонизиран радиочестотен спектър, включително за безжични широколентови услуги – не по-кратък от 15 години с възможност за удължаване най-малко до 20 години.

700 MHz

До 30 май

2020 г. за 5G мрежи беше предоставен честотен ресурс от 2x20 MHz в обхвата 700 MHz. През месец юли 2020 г. националният регулаторен орган стартира процедура за обществени консултации относно перспективите и условията за използване на наличния ресурс в радиочестотната лента 700 MHz. В хода на консултациите е изразен само общ интерес и няма конкретни намерения от оператори.

2.6 GHz

През месец декември 2020 г. националният регулаторен орган обяви обществена консултация за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс – радиочестотен спектър в обхват 2.6 GHz. В резултат на консултацията, в края на месец февруари 2021 г. националният регулаторен орган предостави за ползване в обхват 2.6 GHz на всеки един от трите големи мобилни оператори 2x20 MHz. Радиочестотният спектър в този обхват дава възможност да се увеличи капацитета на мрежите в гъсто населените райони, където потреблението на услуги е по-голямо, с цел обслужване на нарастващия трафик на данни. Честотният ресурс в обхват 2.6 GHz може да се ползва за разширяване и модернизация на изградените до момента мрежи. Това ще стимулира развитието и внедряването на

нови технологии, които изискват използването на по-голямо количество радиочестотен спектър.

3.6 GHz

През месец декември 2020 г. националният регулаторен орган обяви намерение да издаде разрешения за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс – радиочестотен спектър в обхват 3.6 GHz за осъществяване на електронни съобщения чрез наземна мрежа, позволяваща предоставянето на електронни съобщителни услуги, с национално покритие, при използване на 100 MHz в лента 3600 – 3700 MHz (режим на работа TDD). На 6 април 2021 г. ще се проведе търг с тайно наддаване.

26 GHz

България е определила 2 078 GHz в обхвата 26 GHz за хармонизирано използване за 5G. Спектърът е фрагментиран, но могат да бъдат осигурени блокове между 300 и 500 MHz непрекъснат спектър. Националният регулаторен орган стартира процедура за обществена консултация относно използването на наличните ресурси в обхват 26 GHz на 17 декември 2020 г. Резултатите от консултациите са приети на 4 март 2021 г.

Предприятията заявяват принципен интерес към получаване на спектър в обхват 26 GHz за наземни мрежи, позволяващи предоставянето на електронни съобщителни услуги, включително 5G, като най-ранния срок за придобиване на права за ползване е посочено началото на 2022 г. Според операторите минималното количество спектър, което е необходимо да бъде предоставено е непрекъснат блок от 200 MHz. Регулаторът смята, че може да се предложи механизъм за съвместно използване на обхват 26 GHz чрез честотно разделяне, което към момента осигурят 7 непрекъснати блока от по 200 MHz и 2 непрекъснати блока от по 400 MHz. Операторите предвиждат основно използването на обхват 26 GHz за осигуряване на вътрешносградно покритие и изграждането на така наречените „*горещи точки*“ (hot spots).

Реалното използване на обхват 26 GHz за 5G мрежи зависи от интереса на предприятията, след реалното стартиране на изграждането на този вид мрежи. Поради тази причина към настоящия момент операторите не могат да преценят практическата нужда от ползването на обхват 26 GHz.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС.

Реформа 3: Създаване на благоприятна инвестиционна среда

На 18 септември 2020 г. Комисията прие Препоръка, призоваваща държавите-членки да разработят и постигнат съгласие по общ набор от инструменти на Съюза за най-добри практики за насърчаване на свързаността (Connectivity Toolbox) и по-специално внедряването на VHCN, включително оптични и 5G. Следващите реформи обхващат ключовите препоръки от инструментариума за свързване:

1. Рационализиране на процедурите за издаване на разрешителни (Q3/2020)

С промени в Закона за устройство на територията е облекчен режимът за разполагане на базови станции, като вече не се изисква разрешение за строеж за поддръжка, оборудване и/или подобряване на елементи на радиопредавателните системи, както и тяхната подмяна или допълване чрез сглобяване или разглобяване на елементи от радиопредавателната система. Независимо от това, измерването на електромагнитните полета е задължително и Националният регулаторен орган води електронен регистър за модернизираните базови станции;

2. Разширяване на правото на достъп до съществуваща физическа инфраструктура, контролирана от органи от публичния сектор (Q4/2020)

С решение на правителството свободният капацитет на оптичните мрежи, контролирани от органите на публичния сектор, ще бъде предоставен за използване на търговски оператори, там където те нямат интерес от изграждането на такива мрежи или обмислят възможности за намаляване на инвестиционните си разходи. Със същото решение се установява, че по време на изпълнението на инфраструктурни проекти с публични средства, изискванията ще задължат бенефициентите, когато е възможно, да изготвят инвестиционни проекти, включващи изграждането на защитни тръби и кабелни шахти, положени в подземна инфраструктура, които могат да се използват от всички мрежи оператори;

3. Подобряване на прозрачността и засилване на възможностите на Единната информационна точка (Q4/2022)

Единната информационна точка консолидира и систематизира информация за процедурите и разпоредбите, уреждащи разполагането и поддръжката на инфраструктурата, включително органите, компетентни да издават актове и съответните им такси; осигурява достъп до всички налични образци на документи за разрешителни и други актове, свързани със строителната инфраструктура. Единната информационна точка гарантира, че цялата информация относно съществуващата физическа инфраструктура, както и планираните строителни работи, се предоставя редовно от всички съответни (публични/частни) субекти и, доколкото е възможно, се интегрира в единен портал за данни, управляван от Единната информационна точка, за ускоряване на внедряване на електронни съобщителни мрежи на по-ниска цена.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС.

Инвестиция 1: Широкомащабно разгръщане на цифрова инфраструктура

Основна цел на проекта[29] е изграждане на симетрични гигабитови мрежи за достъп в цялата страна. Устойчивата оптична мрежа, комбинирана с универсално достъпна

[29] Вж. приложение № П18

мобилна мрежа, ще позволи на всеки гражданин, всеки бизнес и всяка публична институция да използва възможностите за цифровизация при равни условия в цялата страна. Основната пътна мрежа ще бъде обхваната от сигурна широколентова мобилна свързаност, която да гарантира високоскоростно покритие за основните пътища, включени в мрежата TEN-T – магистрали Тракия, Хемус, Струма, както и връзката с Румъния и Турция. Ще се създадат предпоставки за подобряване на процесите по цифровизация и разширяване на достъпността до административното, здравното и социалното обслужване в страната. Предвидените дейности включват осигуряване на високоскоростна мобилна свързаност по ключови транспортни коридори; подобряване на покритието в населените места с фокус към периферни, слабо населени и селски райони; развитие на държавната опорна мрежа чрез увеличаване на преносния ѝ капацитет; *„зелена“* свързаност и стимулиране на потреблението. Общият планиран ресурс е 932.2 милиона лева (527.3 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост, 104.9 милиона лева национално съфинансиране и 300.0 милиона лева инвестиции от частните оператори) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: За по-голямата част от включените в проекта дейности се предвижда прилагането на държавна помощ/ОРГО (вж. подробната самооценка на държавната помощ, предоставена отделно).

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

Инвестициите по този компонент на Плана ще позволят осъществяването на цифровизацията като хоризонтален приоритет, допринасящ не само за конкурентоспособността на предприятията и висшите училища, но и за подпомагане на социалното приобщаване и за развитието и използването на услугите на електронното управление. Подобрената среда за пренос на данни, както и цифрова свързаност и висока защита на публичните институции, администрации и потребители, ще позволят адекватно осъществяване на предвидените по Кохезионната политика мерки за повишаване темповете на дигитализация на публичния сектор и обезпечаване на високо ниво на киберсигурност.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Интервенцията ще се придържа към най-добрите европейски практики за инвестиции, насочени към прозрачност и справедлива търговия, като по този начин процедурите за възлагане на обществени поръчки ще зачитат принципа за постигане на стратегическа автономност, като същевременно се запази отворената икономика. Условията за сключване на договор за доставка и монтаж на активно оборудване следва да предвиждат изисквания за осигуряване на диверсификация на доставчиците, използващи различни технологии и бизнес практики, които имат капацитет да се справят с конкурентните изкривявания и да допринасят за устойчивото развитие, зелената и цифровата трансформация на българската икономика. Технологиите и съответно

устройствата в тази инвестиция трябва да съответстват на всички мерки и политики за сигурност на етапа на проектиране като неразделна част от инфраструктурата и съответното активно оборудване от гледна точка на подхода, основан на риска.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Проектът, включен в компонента не е трансграничен, но предвидените за изграждане на национално ниво 5G коридори ще създадат необходимите условия за свързване с тези в съседните държави като се използва административна подкрепа и договорености, като напр. сключеното споразумение между Гърция – България – Сърбия за свързаност по коридора София – Тесалоники – Белград. Предвидените интервенции отчитат тези инициативи и осигуряват възможност за съответна свързаност със съседни държави, включително Румъния и Турция, въпреки че трансграничните участъци от 5G коридора като цяло предизвикват по-малък пазарен интерес, но паралелното използване на финансиране от Механизма за възстановяване и устойчивост и Механизма за свързване на Европа 2 (МСЕ2), би преодоляло тези пречки и ще създаде условия за изграждане на ефективна гигабитова свързаност в района, което от своя страна ще стимулира разработването и предлагането на трансгранични цифрови услуги. В тази връзка се предвижда насърчаване на българското участие в трансграничните проекти, финансирани по МСЕ2, за да се осигури безпроблемната връзка на 5-те коридора със съседните държави.

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Чрез увеличаване на покритието и използване на цифрова инфраструктура с много голям капацитет мерките, предложени в този компонент, ще направят възможно развитието на решения, базирани на цифровите технологии, като по този начин пряко ще подпомогнат цифровия преход, а същевременно косвено ще подпомагат и декарбонизацията на всички сектори на икономиката и ще намаляват техния въглероден отпечатък. Така компонентът допринася косвено за климатичните измерения на Плана, въпреки че според използваната методология на ЕК за пресмятането на приносите към двойния преход компонентът включва 0% климатични разходи, т.е. не допринася пряко за 37% цел за зелените измерения на Плана, посочена в Регламента за механизма за възстановяване и устойчивост. Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа „*да не се нанася значителна вреда*“, както е определен в Регламента за таксономията.

Като включва 100% цифрови разходи (вж. Таблица 2.B.1.1 по-долу), този компонент допринася значително за 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за механизма за възстановяване и устойчивост.

Табл. 2.B.1.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 7 Цифрова свързаност	Финансиране от МВУ, млн. лв.	Зелен преход	Цифров преход
Разработване и прилагане на ефективна политическа и регулаторна рамка	0.0	0.0	0.0
Ефективно използване на радиочестотния спектър	0.0	0.0	0.0
Създаване на благоприятна инвестиционна среда	0.0	0.0	0.0
Широкомащабно разгръщане на цифрова инфраструктура	527.3	0.0	527.3
ОБЩО	527.3	0.0	527.3
Принос		0.0%	100.0%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията (вж. включени самооценки за спазването на принципа в Приложение П18).

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

2.B.2 Транспортна свързаност

а) Описание на компонента

Област на политиката: транспорт

Цел: Основната цел на компонента е намаляване на въглеродния отпечатък на транспортния сектор чрез инвестиции в модернизацията и цифровизацията на железопътния сегмент. Очакваните ефекти от интервенциите предвиждат принос към зеления и цифров преход, повишаване на безопасността, както и към териториалната балансираност на растежа.

Реформи и/или инвестиции:

- Актуализиране на стратегическата рамка на транспортния сектор;
- Цифровизация в железопътния транспорт чрез модернизация на системите за безопасност и енергийната ефективност по ж.п. направления от основната и широкообхватната TEN-T мрежа;
- Преустройство и рехабилитация на ключови гарови комплекси;
- Модернизация на тягови подстанции и секционни постове по протежение на основната и широкообхватната TEN-T мрежа с изграждане на система за телеуправление и телесигнализация SCADA;
- Осигуряване на устойчива и транспортна свързаност и услуга по електрифицирани и рехабилитирани ж.п. участъци за 160км/ч, чрез закупуване на енергийно-ефективен и комфортен подвижен ж.п. състав;
- Концептуално ново управление на безопасността на движението по пътищата в единна интегрирана стратегическа рамка за периода 2021-2030 г.;
- Подобряване на безопасността на движение по пътищата в Република България чрез създаване на условия за устойчиво управление на пътната безопасност;
- Интегриране на устойчивата градска мобилност в стратегическото планиране на регионалното и пространственото развитие;
- Осигуряване на устойчива транспортна свързаност чрез изграждане на участъци от Линия 3 на метрото в гр. София;
- *„Зелена мобилност“* - пилотна схема за подкрепа на устойчивата градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи;
- Осигуряване на ефективен достъп до интегриран обществен транспорт.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 1 813.0 милиона лева, от които 1 307.9 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 505.0 милиона лева национално съфинансиране.

б) Основни предизвикателства

Въглеродната интензивност на транспортния сектор в страната е 3.5 пъти по-висока от средната стойност в ЕС, достигайки 2.8 кг парникови газове (ПГ) за 1 евро брутна добавена стойност през 2019 г. Секторът е един от основните емитенти на ПГ и се свързва с 14% от общото количество ПГ в страната. В контекста на усилията за декарбонизация на икономиката е налице необходимост от интензифициране на инвестициите в устойчив транспорт за намаляване на въглеродния отпечатък на сектора.

Изградеността и електрификацията на железопътната инфраструктура в страната е на добро ниво (въпреки известна териториална небалансираност), но състоянието ѝ продължава да е проблематично, което – заедно с високата степен на амортизираност на подвижния състав – рефлектира в отлив на ползватели на предлаганата услуга в пътническия сегмент. Либерализирането на железопътния пазар за товарни превози води до навлизане на частни железопътни компании и ръст на относителния дял на железопътния сектор в сегмента при изземване на пазарен дял от автомобилния товарен транспорт, който обаче все още запазва доминираща позиция. В регионален план интервенциите следва да бъдат фокусирани върху по-слабо инфраструктурно развитата Северна България, което освен очакваните позитивни ефекти за околната среда и зеления преход ще създаде предпоставки и за намаляване на междурегионалните различия в страната.

През 2019 г. по българските пътища от пътнотранспортни произшествия са загинали 628 души, а 1 937 са тежко ранени. България отбелязва относително ниски нива на безопасност на движението по пътищата спрямо средните за ЕС.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 3 от 2020 г., както и СП 3 от 2019 г. Предложените реформи и инвестиции имплицитно или експлицитно имат за цел да увеличат устойчивостта на транспортния сектор чрез намаляване на въглеродния му отпечатък. Реализацията на предвидените интервенции ще е ключова в контекста на зеления преход, предвид значителния понастоящем дял на транспортния сектор в емисиите на парникови газове. Същевременно, концентрацията на част от инвестициите в Северна България, която се характеризира с относително по-ниско ниво на развитие на инфраструктурата, ще способства смекчаването на регионалните дисбаланси. Интервенциите в областта на пътната безопасност също ще съдействат за повишаване устойчивостта на транспорта, тъй като адресират неговата безопасност, привлекателност и функционалност – аспекти, които пряко обуславят нивото на развитие на сектора. В резултат се подобрява общата мобилност на населението, като се подпомага промишлеността и търговията, защото транспортът играе ролята на свързващо звено между производителите, от една страна, и суровините, трудовия пазар и потребителите, от друга. Устойчивостта се измерва и с това, че с нарастването на броя на пътуващите и увеличаването на транспортирането на стоки и услуги икономическият растеж и стимулираната икономическа активност ще се извършват в условията на по-високо ниво на безопасност, като присъщите рискове на всяка икономическа дейност са смекчавани от по-подготвена да ги посрещне среда.

Предвидените интервенции ще съдействат и пряко за икономическото възстановяване посредством реализацията на инвестиционните проекти и създадената заради тях временна заетост. В допълнение, планираните инвестиции са с трайно въздействие, т.е. техният ефект няма да изчезне след приключването на съответните проекти.

Предвидените мерки в компонента ще окажат въздействие в макроикономически план още в краткосрочен период. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.4% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.2% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат на 0.1% (както в краткосрочен план – към 2023 г., така и в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Актуализиране на стратегическата рамка на транспортния сектор

Осъществяваната реформа предвижда промени в стратегическата рамка на транспортния сектор в контекста на ангажиментите за страната, произтичащи от Целите за устойчиво развитие на ООН и Зелената сделка.

1. Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 (Q4/2020)

В детайлизираната стратегия на Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030[30], приета от Министерския съвет на 02 декември 2020 г., в рамките на нарочен приоритет *„Транспортна свързаност“* за повишаване на устойчивостта и намаляване на въглеродния отпечатък на транспортния сектор се поставят конкретни цели за приоритетно развитие на железопътния сегмент с нарастване на дела на превозените пътници и товари от железопътния транспорт, както и повишаване изградеността на основната конвенционална TEN-T ж.п. мрежа. Наред с това се поставят конкретни цели за повишаване дела на възобновяемата енергия в потреблението на горива от транспорта, повишаване качеството на пристанищната инфраструктура, ефективността на услугите във въздушния транспорт и др.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС.

Инвестиция 1: Цифровизация в железопътния транспорт чрез модернизация на системите за безопасност и енергийната ефективност по жп направления от основната и широко обхватната TEN-T мрежа

Мярката[31] цели подобряване качеството на услугите на железопътния транспорт чрез контрол на експлоатационните параметри и повишаване на сигурността, надеждността и

[30] https://www.minfin.bg/upload/46210/bulgaria+2030.pdf

[31] Вж. приложение № П19

безопасността на транспортните операции. Ще бъде внедрена Система за мониторинг и контрол на параметри на подвижния железопътен състав в движение, ще се изградят фотоволтаични централи за добив на електроенергия в района на железопътните гари за нуждите на Национална компания Железопътна инфраструктура, ще се инсталира енергоспестяващо LED осветление в района на 120 броя жп гари и спирки, ще се изгради оптична кабелна мрежа и цифрова телекомуникационна апаратура в участъка София – Карлово – Филипово. Ще се осигури система от решения в областта на киберсигурността, допринасящи за достигането на кибер безопасна и сигурна инфраструктура. Ще бъде проектиран и изграден автоматизиран единен хъб за управление на информацията в Национална компания Железопътна инфраструктура. За повишаване на административния капацитет на бенефициента са предвидени нарочни мерки. Общият планиран ресурс е 296.5 милиона лева, изцяло за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост, с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Националната компания Железопътна инфраструктура няма да получи икономически предимства от изпълнението на проекта, т.к. държавата, а не компанията ще притежава новоизградената железопътна инфраструктура. В допълнение, НКЖИ има законов монопол, което изключва възможности за въздействие върху конкуренцията. Проектът не съдържа държавна помощ, която да е несъвместима с правилата на Съюза.

Инвестиция 2: Преустройство и рехабилитация на ключови гарови комплекси

Проектът[32] предвижда изграждане, преустройство и рехабилитация на ключови гарови комплекси (Мездра и Червен Бряг), разположени по основната TEN-T мрежа. Реализацията на проекта ще подобри качеството на железопътната инфраструктура в страната и ще позволи нарастване на дела на железопътния транспорт в структурата на превозените товари и пътници за сметка на автомобилния транспорт с очаквани позитивни ефекти по отношение на компонентите и факторите на околната среда. Същевременно, проектът ще укрепи потенциала за растеж на районите, в който са разположени включените в него отделни обекти. Това са гарови комплекси в по-слабо инфраструктурно развитата Северна България. По този начин ще бъдат създадени предпоставки за намаляване на междурегионалните различия в страната. Общият планиран ресурс е 53.7 милиона лева, изцяло за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост, с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: НКЖИ упражнява своята дейност в условията на законов монопол, като обектите на железопътната инфраструктура и земята, върху която са изградени или която е предназначена за изграждането им, са публична държавна собственост, а НКЖИ е единствен и изключителен управител на железопътната инфраструктура в Република България. В този контекст, по отношение на изграждането на железопътната

[32] Вж. приложение № П20

инфраструктура, компанията няма да получи никакви икономически предимства от тази своя дейност, проектът не съдържа държавна помощ, която да е несъвместима с правилата на Съюза.

Инвестиция 3: Модернизация на тягови подстанции и секционни постове по протежение на основната и широко обхватната TEN-T мрежа, с изграждане на система за телеуправление и телесигнализация SCADA

Предвидена[33] е пълна модернизация на 20 броя тягови подстанции, модернизация на 18 броя секционни постове, както и изграждане на система, обединяваща системите за телеуправление и телесигнализация SCADA. Ще бъде подобрено качеството на инфраструктурата от гледна точка на нейната безопасност, сигурност, ефикасност, устойчивост на климатични условия, както и качеството на услугите и непрекъснатостта на транспортните потоци. Въвеждането и разгръщането на телематичните приложения, както и насърчаване разработването на иновативни технологии ще имат пряко въздействие върху устойчивото икономическо развитие, като допринесат едновременно за зеления и цифровия преход. Изпълнението на проекта ще укрепи потенциала за растеж на по-изостаналите райони в Северна България, където са разположени повечето обекти, включени в обхвата на проекта. Общият планиран ресурс е 273.2 милиона лева, изцяло за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост, с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: НКЖИ упражнява своята дейност в условията на законов монопол, като обектите на железопътната инфраструктура и земята, върху която са изградени или която е предназначена за изграждането им, са публична държавна собственост, а НКЖИ е единствен и изключителен управител на железопътната инфраструктура в Република България. В този контекст, по отношение на изграждането на железопътната инфраструктура, компанията няма да получи никакви икономически предимства от тази своя дейност, проектът не съдържа държавна помощ, която да е несъвместима с правилата на Съюза.

Инвестиция 4: Осигуряване на устойчива транспортна свързаност и услуга чрез закупуване на енергийно ефективен и комфортен подвижен ж.п. състав

Ще бъдат закупени[34] 20 новопроизведени електромотрисни влака за средни и дълги разстояния за подобряване на конкурентоспособността на железопътния транспорт в сравнение с другите видове транспорт и създаване на предпоставки за прехвърляне на пътници от автомобилния към железопътния транспорт, което би довело до по-ниски емисии на парникови газове, т.е. до намаляване на общото отрицателно въздействие на

[33] Вж. приложение № П21

[34] Вж. приложение № П22

транспорта върху околната среда. Предвидено е 30% национално съфинансиране, което ще бъде осигурено със заемни средства от проектоносителя – БДЖ Пътнически превози ЕООД. Общият планиран ресурс е 312.1 милиона лева, в т.ч. 217.6 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 64.5 милиона лева частно съфинансиране с период на изпълнение 2021-2024 г.

Държавна помощ: БДЖ Пътнически превози ЕООД изпълнява социална функция чрез Договора за извършване на обществени превозни услуги с железопътен транспорт за периода 2010-2025 г. В периода 2023 – 2024 г. ще се организира и проведе процедура за избор на превозвач за извършване на обществени превозни услуги, при спазване на изискванията на европейското, респ. националното законодателство и с отчитане на резултатите от изготвените анализи на действащия договор и предложения за възлагането на нов договор. Изпълнението на новия договор ще започне от 01.01.2025 г. Предвид дългия полезен живот на подвижния железопътен състав, правителството, респ. Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, ще предприеме необходимите действия, с които да гарантира, че при закупуване на подвижен състав със средства от Инструмента за възстановяване и устойчивост, същият ще бъде предоставен на разположение на следващия оператор по договора за обществени услуги (след 2025 г.), при спазване на европейското и националното законодателство и правилата за държавна помощ.

Реформа 2: Концептуално ново управление на безопасността на движението по пътищата в единна интегрирана стратегическа рамка за периода 2021-2030 г.

За адресиране на предизвикателствата, свързани с пътнотранспортния травматизъм, правителството полага (и планира) следните реформаторски усилия:

1. Разработване, консултиране и приемане на Национална стратегия за безопасност на движение по пътищата в Република България за периода 2021-2030 г. и План за действие към нея(Q4/2020)

Със свое Решение №775/26.10.2020 г. Министерският съвет прие стратегическия документ и плана за действие към него. Процесът на разработване, консултиране и приемане на Стратегията и Плана беше продължителен и многоаспектен. В него взеха участие голям брой институции на централно, областно и общинско ниво, както и представители на неправителствения сектор, научните и академичните среди, което в голяма степен допринесе за консенсусния характер на стратегическата и планова рамка, подготвена в условията на конструктивен партньорски дебат и широк обществен консенсус;

2. Въвеждане в националното законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2019/1936 (Q1/2021)

Проектът на ЗиД на Закона за пътищата е подготвен съвместно между Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Държавна агенция *„Безопасност на движението по пътищата“*, като с него се транспонират изискванията на европейска

Директива (ЕС) 2019/1936. Със законопроекта се въвеждат нови и детайлизират съществуващите процедури по пътна безопасност, като те ще бъдат пет вида: оценка на въздействието върху пътната безопасност, одит за пътна безопасност, цялостна оценка на безопасността на пътната мрежа, целенасочени и периодични инспекции за безопасност. На база на тези промени Държавна агенция *„Безопасност на движението по пътищата“* се определя като отговорна институция да извърши първата цялостна оценка на безопасността на пътната мрежа на Република България, включена в обхвата на Директива (ЕС) 2019/1936. Предвижда се да бъде създадена и единна електронна платформа, в която всички ползватели на пътната инфраструктура (в това число граждани и юридически лица) да подават сигнали, които директно ще постъпват към институцията стопанисваща пътя. По този начин се цели да се подобри оперативността и набирането на информация за проблеми на инфраструктурата, които могат да повлияят на безопасността на движението. Администрациите, управляващи пътя, ще бъдат длъжни да публикуват в платформата информация за предприетите от тях мерки, във връзка с получените сигнали.

Държавна помощ: Планираните дейности не се явяват държавна помощ, тъй като реформата засяга нормативно определени изисквания към управлението на пътната инфраструктура и безопасността на движение по пътищата.

Инвестиция 5: Подобряване на безопасността на движение по пътищата в Република България чрез създаване на условия за устойчиво управление на пътната безопасност

Специфичната цел на проекта[35] е ограничаване риска от настъпване на пътнотранспортни произшествия и намаляване на травматизма чрез целенасочено въздействие върху ключови процеси от управлението на пътната безопасност. Ще бъдат предприети мерки за оптимизиране на дейностите по управление на безопасността на републиканските и общинските пътища, в т.ч. разработване и интегриране на софтуерни приложения за управление и приоритизация на дейностите по пътищата за осигуряване на пътната безопасност, както и за изграждане на национална електронна система за подаване и обработване сигнали, свързани с безопасността на пътната инфраструктура, а също и за набавяне на оборудване, обезпечаващо нуждите по текущ ремонт и поддържане на републиканските пътища. Ще бъде осигурено специализирано оборудване за оценка на състоянието на пътната безопасност при обследване на пътища, включително близки до пътя обекти с оглед установяване на конкретни проектни характеристики, експлоатационни показатели на пътната повърхност и тяхното функционално състояние. Предвидено е и подобряване на условията на движение в районите на гранично контролно-пропускателните пунктове посредством въвеждане на система за управление на преминаването на трансграничния тежкотоварен трафик чрез специализирано

[35] Вж. приложение № П23

мобилно приложение, предназначено за ползвателите на пътя. Общият планиран ресурс е 12.0 милиона лева (10.0 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 2.0 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2024 г.

Държавна помощ: Планираните дейности не се явяват държавна помощ (вж. включена самооценка в Приложение П23).

Реформа 3: Интегриране на устойчивата градска мобилност в стратегическото планиране и инвестиционния процес в областта на регионалното и пространственото развитие

1. Въвеждане на нови стратегически документи за пространствено и регионално планиране (Q3/2020)

Инициираните през 2020 г. изменения на ЗРР и Правилника за прилагането му (ППЗРР) са необходимо условие за реформата на устойчивата градска мобилност, тъй като те въвеждат изискванията към системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. Очаква се градските общини да включат всички елементи на плановете за устойчива градска мобилност съгласно Концепцията за планове за устойчива градска мобилност (Приложение към Съобщение на Комисията COM (2013) 913) в своите Планове за интегрирано развитие на общините (ПИРО) за новия период и изпълнението на това условие е необходима предпоставка за получаване на подкрепа за устойчива градска мобилност със средства от ЕС. Въведените със ЗРР документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие на ниво регион (Интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите от ниво 2 – ИТС) и ниво община (Планове за интегрирано развитие на общините – ПИРО) по същество представляват интегрирани териториални стратегии съгласно член 23 от проекта на регламента с общите разпоредби за ЕСИФ и ще формират основата за прилагането на интегрирани териториални инвестиции, подкрепени от политиката за сближаване в периода 2021-2027 г. Изготвянето на стратегиите се осъществява на базата на Методически указания, издадени от министъра на регионалното развитие и благоустройството. В допълнение към публикуваните Методически указания, на градските общини са изпратени допълнителни указания с изискване за включване на всички елементи на плановете за устойчива градска мобилност съгласно Концепцията за планове за устойчива градска мобилност (Приложението към Съобщение на Комисията COM(2013) 913) в техните ПИРО за новия период, като изпълнението на това условие е необходима предпоставка за получаване на подкрепа за устойчива градска мобилност със средства от ЕС. По този начин се осигурява: съгласуваност на инвестициите в градска мобилност с останалите мерки на конкретните територии и между секторна координация на мерките на местно ниво; намиране на устойчиви и интегрирани дългосрочни решения за подобряване на мобилността на населението и качеството на околната среда; засилване на функционалните връзки между градовете и околните населени места за развитие на по-интелигентни и по-зелени градове;

2. Разработване на Интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 с включени елементи за устойчива градска мобилност (Q2/2021)

ИТС на районите за планиране от ниво NUTS 2 определят целите и приоритетите за развитие на всеки от шестте региона в страната, както и мерките, необходими за тяхното изпълнение. Те са предпоставка за осъществяването на интегрирани териториални инвестиции, подкрепяни от ЕСИФ. ИТС също така дефинират пространствените модели за развитие и групиране на териториите според определени принципи, включително териториите със специфични характеристики, като ПИРО трябва да бъдат съобразени с тях. Те трябва да включват елементи за планиране на устойчивата градска мобилност на регионално ниво.

3. Разработване на Планове за интегрирано развитие на градските общини с инкорпорирани в тях планове за устойчива градска мобилност (Q2/2021)

ПИРО определят целите и приоритетите за развитие на съответната общинска територия, както и приоритетните мерки и инвестиции за изпълнение. Те са предпоставка за осъществяването на интегрирани териториални инвестиции, подкрепяни от ЕСИФ. Плановете за устойчива градска мобилност на общините трябва да са включени в тях, което е необходимо условие за подпомагане на мерки за устойчива градска мобилност на съответната община със средства от ЕС.

4. Разработване на Методически указания за подготовка/актуализация на генерални планове за организация на движението (Q2/2021)

Генералните планове за организация на движението (ГПОД) се разработват съгласно Наредба № 1 от 17 януари 2001 г. за организиране на движението по пътищата, издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството. ГПОД се разработват при реализиране на етапите на утвърдената комуникационно-транспортна система на населеното място или самостоятелно, когато населеното място няма утвърдена комуникационно-транспортна система. Актуализация на ГПОД се извършва при: промяна в пътнотранспортната обстановка в резултат на променена с повече от 30 на сто интензивност на транспортните и пешеходните потоци; нарастване на пътнотранспортната аварийност; увеличаване въздействието на автомобилния транспорт върху околната среда над допустимите норми за шум, вибрации, газове и други вредни емисии; несъответствие на съществуващата организация на движението с изискванията на действащата нормативна уредба. С цел определяне на унифицирани процедури за възлагане, изработване, оценка, одобряване и прилагане на ГПОД следва да се разработят методически указания.

Държавна помощ: планираните дейности не се явяват държавна помощ.

Инвестиция 6: Осигуряване на устойчива транспортна свързаност чрез изграждане на участъци от Линия 3 на метрото в гр. София

Проектът[36] предвижда изграждане на последните два участъка от Линия 3 на метрото в гр. София: участък *„МС „Хаджи Димитър"* – ж.к. *„Левски""* (дължина 3 км. и предвидени 3 метростанции) и участък *„ул. „Шипка"* – кв. *„Гео Милев"* – ж.к. *„Слатина"* – Зала *„Арена Армеец"*/Тех парк София – бул. *„Цариградско шосе""*. При високи екологични стандарти предвидените участъци от проекта с обща дължина 9 км. ще осигуряват бързо и ефективно обслужване на голям брой пътници с интермодални връзки с националната ж.п. мрежа, с летището, а чрез буферни метростанции с паркинги на основните входно-изходни артерии на града – с основния автомобилен трафик към столицата. С участъците от двата лота на предлагания проект ще се превозват над 26 милиона пътника годишно, ще се намалят вредните газове – парникови, фини прахови частици, оловни аерозоли и др. в града и региона с над 7 хиляди тона годишно, ще се намали броят на автомобилите в движение в града с над 17 хиляди автомобила дневно, ще се увеличи средната скорост на придвижване с градския транспорт с над 2 пъти поради значителната скорост на придвижване и жителите на града ще икономисват допълнително над 40 хиляди часа дневно. Общият планиран ресурс е 765.5 милиона лева (360.0 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост и 405.5 милиона лева частно съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Финансирането на изграждането на инфраструктурата по проекта не води до нарушаване на конкуренцията и въздействие върху търговията, не предоставя икономическо предимство за Метрополитен ЕАД и в тази връзка не включва предоставяне на държавна помощ, поради това, че има наличие на естествен монопол при изграждането на метро инфраструктурата и законов монопол при оперирането и изграждането ѝ. Метро инфраструктурата е публична общинска собственост, като изграждането и експлоатацията ѝ са възложени на Метрополитен ЕАД (100% общинска собственост) чрез договор за обществена услуга, който е в съответствие с Регламент (ЕО) № 1370/2007.

Инвестиция 7: *„Зелена мобилност"* – пилотна схема за подкрепа на устойчивата градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи

Схемата[37] цели подпомагане на изпълнението на реформата на градската мобилност (реформа 3) и разгръщането на рамковите политики, които да улеснят растежа на градовете и да гарантират тяхната устойчивост, чрез изпълнение на мерки за устойчива

[36] Вж. приложение № П24

[37] Вж. приложение № П25

градска мобилност в условията на рамкова схема за подкрепа за различни бенефициенти. Допустимите дейности включват интегриране на нулевоемисионни превозни средства на обществения транспорт (градски и междуселищен) в транспортната система на градовете, изграждане на зарядни станции за превозни средства на обществения транспорт, изпълнение на инфраструктурни мерки за безопасна градска мобилност, насочени към уязвимите участници в движението – пешеходци и велосипедисти, както и разработване/актуализиране на генерални планове за организация на движението. Реализацията на мярката ще допринесе за свързаност и връзки между градските и селските райони и развитието на функционални зони, като същевременно ще има принос за изпълнение на националните цели за декарбонизация и енергийна ефективност, както и за развитието на сектор туризъм. Общият планиран ресурс е 100 милиона лева (97.0 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 3.0 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Чистите превозни средства и инфраструктурата за зареждане попадат в обхвата на Общия регламент за групово освобождаване (ОРГО) и могат да бъдат подпомагани без предварително уведомление, ако са изпълнени приложимите изисквания на ОРГО. Друга възможност е възлагането от отговорните общини на задължение за обществена услуга на съответните транспортни оператори в съответствие с Регламент (ЕС) № 1370/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2007 г. относно услугите за обществен пътнически транспорт по железопътен и автомобилен транспорт и за отмяна на Регламенти (ЕС) № 1191/69 и 1107/70 на Съвета, изменени с Регламент (ЕС) 2016/2338 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2016 г. В случай на действащ договор за обществена услуга, който трябва да бъде изменен в резултат на проекта, общините също ще вземат предвид горния регламент.

Реформа 4: Осигуряване на ефективен достъп до интегриран обществен транспорт

В основата на реформирането на сектора стои приемането на Закон за обществения превоз на пътници, който ще диктува възлагането, експлоатирането и управлението на обществения транспорт в страната като единна система, състояща се от множество компоненти и видове транспорт, обединени в единна Национална транспортна схема и Стандарт за развитие на обществения транспорт и интеграция на районите. Законът ще има за цел да покрие съществуващата правна неопределеност на обществения транспорт в страната като услуга, базирана на пазарни принципи и елемент за социална отговорност. Той ще гарантира равнопоставеност между възложителите, доставчиците на транспортни услуги (операторите) и клиентите на транспортната услуга (пътниците), като регламентира реда и условията при които ще се организира обществения транспорт на територията на страната.

Такъв закон ще определи и подзаконова нормативна рамка, от която страната ни се нуждае, за да стимулира и дефинира регламентите за междуобщинските интегрирани транспортни схеми, градски железници и др. транспортни инструменти, като:

- Наредба за реда и условията за съставяне на Национална транспортна схема

- Наредба за реда и условията за тарифиране в обществения транспорт и приемането на единен превозен документ
- Наредба за реда и условията за компенсиране на превозвачите при извършване на социална транспортна услуга
- Наредба за реда и условията за изработване на междуобщински и регионални транспортна схеми за обществен транспорт
- Наредба за реда и условията за регистриране и експлоатиране на превозни средства за обществен транспорт
- Стандарт за развитие на обществения транспорт
- Стандарт за интегриране на системите за обществен транспорт

Основни етапи на реформата:

1. Подготовка и приемане на Закон за обществения транспорт за превоз на пътници.

За съставянето и изготвянето на този нов Закон ще се предприеме анализ на добри практики от други страни-членки на Европейския съюз с цел възприемане на подходи, които са приложими в България, както и ще проведе широк обществен дебат с представители на администрацията, бизнеса, неправителствените и граждански организации, представляващи заинтересовани страни в областта на обществения транспорт.

Въвеждането на нов Закон за обществен транспорт за превоз на пътници ще предизвика промени в редица други закони, като ЗМСМА, ЗУТ, ЗОП, ЗДвП, ЗЖТ и др. За адекватното и цялостно прилагане на Закона за обществения транспорт за превоз на пътници транспонирането на Заключителните и преходните му разпоредби е от ключово значение.

2. Подготовка и приемане на подзаконовите нормативни документи, дефинирани в Закона за обществения транспорт за превоз на пътници.

В процеса по съставянето на подзаконовите нормативни актове, дефинирани в Закона, е ще се проведе анализ на идентични нормативни рамки от други страни-членки на Европейския съюз и да се възприемат сходни подходи.

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

За подобряване на железопътната инфраструктура по *„основната“* Трансевропейска транспортна мрежа и за развитие на връзките със съседните страни по програма *„Транспортна свързаност“* 2021-2027 г. се предвижда завършване на модернизацията на жп отсечката Елин Пелин – Костенец и модернизацията на отсечката София – Перник – Радомир, както и изграждането на ж.п. връзка между България и Република Северна Македония. Изпълнението на проектите ще допринесе за развитието на коридор *„Ориент/Източно-Средиземноморски“*, преминаващ през Република България, като ще се подобри транспортната свързаност и осигури оперативна съвместимост. За подобряване свързаността между железопътния и въздушния транспорт и повишаване на

ефективността им ще бъдат изградени ж.п. връзки към летище Пловдив и летище Бургас. Предвижда се да бъдат завършени съоръженията и системите по ж.п. линия Карнобат – Синдел на *„разширената“* Трансевропейска транспортна мрежа с оглед осигуряване на по-голяма безопасност на превозите. Ще бъдат развити ж.п. възел Горна Оряховица, ж.п. възел Русе и ж.п. възел Варна, ще продължи изграждането и модернизирането на ж.п. гари, както и внедряването на ERTMS.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Интервенциите по компонента ще се придържат към най-добрите европейски практики за инвестиции, насочени към прозрачност и справедлива търговия, като по този начин процедурите за възлагане на обществени поръчки ще зачитат принципа за постигане на стратегическа автономност, като същевременно се запази отворената икономика. Същевременно, някои от намеренията, включени в компонента, допринасят пряко за постигане на стратегическа автономност на ЕС по отношение на такъв ключов ресурс, какъвто е енергията.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Мерките, включени в обхвата на компонента, са предвидени за реализация само на територията на страната. Въпреки това е налице известно трансгранично измерение. Част от инвестициите в железопътния сектор имат отношение към отсечки и направления от основната и широкообхватната TEN-T мрежа и създават предпоставки за нарастване на дела на железопътния транспорт (за сметка на пътния транспорт) не само в страната, но и извън нея. Елементи от реформа 2 и инвестиция 5 касаят трансграничния автомобилен и тежкотоварен трафик.

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Транспортният сектор е един от най-значителните емитенти на парникови газове в страната, като през 2019 г. 14% от всички парникови газове на национално ниво са генерирани от сектора на транспорта. Предвидените интервенции в компонента ще доведат до редуцирането им, като по този начин компонентът ще има значителен принос (остойностени 70.0% климатични разходи – вж. табл. 2.B.2.1 по-долу) за постигането на 37% цел за климатичните измерения на Плана, посочена в Регламента за механизма за възстановяване и устойчивост. Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход и като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията.

Като включва 44.3% цифрови разходи (вж. Таблица 2.B.2.1 по-долу), този компонент допринася и за 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

Табл. 2.B.2.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 8 Транспортна свързаност	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Актуализиране на стратегическата рамка на транспортния сектор	0.0	0.0	0.0
Цифровизация в железопътния транспорт чрез модернизация на системите за безопасност и енергийната ефективност по жп направления от основната и широкообхватната TEN-T мрежа	296.5	118.6	296.5
Преустройство и рехабилитация на ключови гарови комплекси	53.7	21.5	0.0
Модернизация за тягови подстанции и секционни постове по протежение на основната и широкообхватната TEN-T мрежа, с изграждане на система за телеуправление и телесигнализация SCADA	273.2	109.3	273.2
Осигуряване на устойчива и транспортна свързаност и услуга по електрифицирани и рехабилитирани ЖП участъци за 160км/ч, чрез закупуване на енергийно-ефективен и комфортен подвижен ЖП състав	217.6	217.6	0.0
Концептуално ново управление на безопасността на движението по пътищата в единна интегрирана стратегическа рамка за периода 2021-2030 г.	0.0	0.0	0.0
Подобряване на безопасността на движение по пътищата в Република България чрез създаване на условия за устойчиво управление на пътната безопасност - цифровизация	7.9	0.0	0.0
Подобряване на безопасността на движение по пътищата в Република България чрез създаване на условия за устойчиво управление на пътната безопасност – пътни управления	2.1	0.0	2.1
Интегриране на устойчивата градска мобилност в стратегическото планиране на регионалното и пространственото развитие	0.0	0.0	0.0
Осигуряване на устойчива транспортна свързаност чрез изграждане на участъци от Линия 3 на метрото в гр. София	360.0	360.0	0.0
„*Зелена мобилност*“ – пилотна схема за подкрепа на устойчивата градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи – подвижен състав	89.2	89.2	0.0
„*Зелена мобилност*“ – пилотна схема за подкрепа на устойчивата градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи - ИКТ	7.8	0.0	7.8

Осигуряване на ефективен достъп до интегриран обществен транспорт			
ОБЩО	1 307.9	916.2	579.6
принос		70.0%	44.3%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

2.B.2 Местно развитие

а) Описание на компонента

Област на политиката: регионална политика

Цел: Основната цел на компонента е осигуряване на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на регионите на страната, както и насърчаването на местното развитие.

Реформи и/или инвестиции:

- Нов регионален подход с пряко въвличане на местните общности в управлението на средствата от европейските фондове и инструменти;
- Продължаване на реформата във водния сектор;
- Програма за изграждане/доизграждане/реконструкция на водоснабдителни и канализационни системи, вкл. и пречиствателни станции за отпадъчни води за агломерациите между 2 000 и 10 000 е.ж.;
- Цифровизация за комплексно управление, контрол и ефективно използване на водите.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 527.7 милиона лева, от които 407.3 милиона лева са за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 120.3 милиона лева са национално съфинансиране.

б) Основни предизвикателства

В годините след присъединяването на страната към ЕС регионалните диспропорции в развитието нарастват. Доминиращият Югозападен район успява значително да навакса изоставането си спрямо районите в ЕС, докато напредъкът на останалите райони е муден. Северозападен район задълбочава изостаналостта си спрямо останалите райони в страната в почти всички наблюдавани области на социално-икономическото развитие. Продължават да се наблюдават и значими вътрешно регионални различия, както и такива по оста градски-селски райони.

Инструментите на Кохезионната политика на ЕС са мощно средство за повишаване на икономическата и социална устойчивост на регионите, но наблюдаваните резултати след два програмни периода, в които страната имаше достъп до тях, подсказват необходимост от пренастройване на регионалната политика, с фокус върху повишаването на ефективността ѝ.

Делът на населението, свързано с обществена канализация и осигурено пречистване на отпадъчните води, нараства през последните години, но към 2020 г. България все още не е постигнала съответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕИО. Във връзка с климатичните промени и настъпването на периоди на засушавания е идентифицирана необходимост от приемане на мерки и по отношение на недостига на вода с питейни качества, чрез осигуряване на нови и/или резервни водоизточници за населението. От друга страна, голяма част от населението е с относително ниски доходи, което изисква цената на услугите във ВиК сектора да запази социално поносими стойности и в тази връзка, не е възможно необходимият финансов ресурс за изпълнение на нужните мерки да бъде осигурен чрез увеличаване на цената на услугите. Недостатъчните финансови средства ограничават и обновяването и развитието на ВиК инфраструктурата, което се отразява и на напредъка по отношение на съответствието с Директива 91/271/ЕИО и Директива 98/83/ЕО.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 3 от 2020 г., както и СП 3 от 2019 г. Предложената реформа за въвеждане на нов регионален подход цели повишаване на ефективността на регионалната политика и следователно адресира пряко препоръката за отчитане на регионалните различия (СП 3/2020), като същевременно ще има косвено влияние върху ефективността на публичната администрация като цяло (СП 4/2020). Предвидените инвестиции във водния сектор са в пряко изпълнение на предписанията на СП 3/2019 (*„Да насочи икономическата политика, свързана с*

инвестициите, към … водите … като отчита регионалните различия“). Реализацията на предвидените интервенции ще е ключова в контекста на екологичния преход, предвид отношението, което те имат, към опазването на водните ресурси и адаптирането към изменението на климата. Проектите във водния сектор ще доведат и до повишаване на социалната устойчивост.

Предвидените интервенции ще съдействат пряко и за икономическото възстановяване посредством реализацията на инвестиционните проекти и създадената за тяхното изпълнение временна заетост. В допълнение, планираните инвестиции са с трайно въздействие, т.е. техният ефект няма да изчезне след приключването на съответните проекти.

Предвидените мерки в компонента ще окажат въздействие в макроикономически план още в краткосрочен период. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.2% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.1% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат съответно на 0.05% (в краткосрочен план – към 2023 г.) и 0.03% (в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст на заетостта.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Нов регионален подход с пряко въвличане на местните общности в управлението на средствата от европейските фондове и инструменти

Осъществяваната реформа предвижда промени в нормативната и стратегическата рамка на регионалната политика и прякото въвличане на местните общности в районите на страната в управлението на средствата от европейските фондове и инструменти, което увеличава усещането им за собственост на реализираните проекти, като същевременно се ползва от предимството на априорно по-висока ефективност на политиката, предвид адресирането на конкретни, установени на местно ниво – при по-високо ниво на информираност – нужди и потенциали. Подходът поставя акцент върху разгръщането на интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) в търсене на синергийни ефекти от осъществяването на отделните им секторни компоненти.

1. Промяна в нормативната уредба в областта на регионалното развитие (Q3/2020)

За реализация на реформаторските намерения е актуализирана регулаторната рамка с приемането през месец март 2020 г. от Народното събрание на Закон за изменение и допълнение на Закона за регионалното развитие (ЗРР) и съответно през месец август 2020 г. на Правилника за прилагане на ЗРР. Промените, които налага новата нормативна рамка, са в две посоки: оптимизиране на броя и качеството на системата от стратегически документи за регионално и пространствено развитие и засилено включване на

регионалното ниво в изпълнението на политиките за развитие, вкл. пряко въвличане на местните общности в управлението на средствата от европейските фондове и инструменти, като са определени правилата за подготовката, подбора и изпълнението на концепции за ИТИ.

2. Промяна в нормативната уредба по отношение на средствата от ЕС (Q1/2021)

Предвидено е надграждане на относимата към областта нормативна уредба, по-специално, Закона за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ). Необходимо е да се регламентират освен основните отношения, свързани с подбора и изпълнението на концепциите за ИТИ, и такива, допълващи положителното въздействие на подхода. В хода на проведените междуведомствени срещи и сформирана работна група е оформен проект на документ, който да изпълнява ролята на подзаконов нормативен акт към ЗУСЕСИФ.

3. Прилагане на нормативните промени по отношение на териториалните стратегии за развитие (Q1/2021)

Възприетият подход и времеви график предполага да бъдат изготвени интегрирани териториални стратегии за развитие (ИТСР) на всеки от шестте региона за планиране от ниво 2, които ще играят ролята на териториални стратегии за прилагане на инструмента ИТИ.

4. Прилагане на нормативните промени, свързани с териториалните органи за провеждане на регионалната политика (Q1/2021)

Стъпката предполага институционализирането на регионалните съвети за развитие в шестте региона за планиране от ниво 2, вкл. техните експертни състави. Преструктурираните регионални съвети за развитие ще функционират като териториални органи, отговорни за прилагането на стратегическите документи на ниво региони за планиране и за предварителния подбор на проекти, които да бъдат финансирани на местно ниво.

5. Изпълнение на интегрирани териториални инвестиции (Q2/2021)

Стъпката предполага заделяне на ресурс за осъществяване на интегриран подход за териториално развитие от програмите, имащи принос в него; отделен индикативен бюджетен пакет от европейско финансиране за всеки регион за планиране; установен механизъм за съвместяване на подходите „*отгоре-надолу*“ и „*отдолу-нагоре*“; одобрена Програма за развитие на регионите 2021 -2027 г.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС.

Реформа 2: Продължаване на реформата във водния сектор

1. Приемане на Закон за водоснабдяване и канализация (Q4/2022)

През 2020 г. беше изработен проект на Закон за ВиК, който обуславя изпълнението на стратегическите цели за отрасъл ВиК като от една страна утвърждава направените реформи, свързани със собственост, договорни взаимоотношения между собственик и оператор и регионалното планиране и развитие на ВиК инфраструктурата, а от друга дава законова регламентация на предизвикателствата пред отрасъла за устойчиво и ефективно развитие. Със закона ще се въведе отделяне на регулирането на ВиК услугите в самостоятелно звено; нова структура на цените на ВиК услугите, базирана на гарантиране на минималните разходи за ползване на системите и потребените услуги; ще се регламентира стратегическата роля на Български ВиК холдинг; ще се прецизират ролите и функциите на заинтересованите страни; ще се създадат предпоставки за консолидация при предоставянето на ВиК услуги. С текстовете на закона ще се въведат единни условия за качество на услугата и критерии за ефективност, на които трябва да отговарят всички ВиК оператори и прилагането им спрямо всички оператори на територията на страната, което на практика ще регламентира предпоставки за консолидацията на дружествата, за да могат да отговорят на изискванията. С приемането на закон за ВиК ще бъдат извършени последните основополагащи стъпки на реформата във ВиК отрасъла.

2. Подобряване на регулаторната среда, вкл. чрез създаване на отделен воден регулатор (Q4/2023)

Неефективността от текущия модел на регулиране чрез смесен енергиен и воден регулатор е ясно изразена от факта, че има ВиК дружества изправени пред опасност от фалит, поради големите си задължения към доставчиците на електроенергия. На практика, в текущия си състав Комисията по енергийно и водно регулиране се явява един администратор на изготвени от самата комисия наредби, които поставят в неудобно положение комисарите да вземат решения лишени от всякаква икономическа логика. Дори и при наличието на двама водни комисари, които нямат възможност да защитят позициите на сектора пред целия състав на комисията, така вземаните решения поставят под риск както съществуването на отделни ВиК дружества, респективно качеството ВиК услугите в цели региони, така и ефективното изпълнение и осигуряването на устойчивост на инвестициите, вкл. тези с европейски средства.

Осигурява се обективно и секторно-специфично, гъвкаво, икономическо регулиране, както и по-голяма стабилност на операторите. Адаптивност при промени в социално-икономическите условия в конкретния регулиран отрасъл. Промените в регулаторната уредба и отделянето на регулирането на ВиК услугите е заложено в текстовете на Закон за ВиК.

Държавна помощ: Предвидените продължаващи действия по осъществяване на реформата в отрасъл ВиК не предвиждат промяна в условията на функциониране на отрасъла по отношение на собственост, договорни взаимоотношения и финансиране на инфраструктурата. С разпоредбите, предвидени в отрасловия Закон за ВиК се внасят допълнителни уточнения на функциите на заинтересованите страни в посока избягване на двусмислие и интерпретации на техните отговорностите и задълженията за планиране, стопанисване, поддържане и експлоатация на ВиК системите и съоръженията,

предоставянето и регулирането на ВиК услуги, както и финансирането на инвестиции за изграждане, реконструкция, разширяване и обновяване на ВиК инфраструктурата. В заключение мерките по осъществяване на реформата в отрасъл ВиК не предполагат промени във вече установената рамка и национална позиция за отсъствието на държавна помощ за отрасъла.

Инвестиция 1: Програма за изграждане/доизграждане/реконструкция на водоснабдителни и канализационни системи, вкл. и пречиствателни станции за отпадъчни води за агломерациите между 2 000 и 10 000 е.ж.

Проектът[38] предвижда дейности за изграждане, реконструкция и модернизация на канализационни и водоснабдителни системи, пречиствателни станции за питейни и отпадъчни води в 17 агломерации и включените в тях населени места, с големина между 5 000 и 10 000 е.ж. В съответствие с реформата във ВиК сектора, в обхвата на проекта са включени само агломерации, които са на територията на консолидиран ВиК оператор и за които има вече изготвени регионални прединвестиционни проучвания. Допълнителни критерии при селекцията на агломерациите са: нужда от изграждане на селищна ПСОВ, състояние на водното тяло и евентуална пряка връзка на водоприемника с водоизточник, който се предвижда да бъде използван като питеен водоизточник. На базата на тези критерии в обхвата на проекта попадат следните агломерации на територията на области Бургас, Варна, Добрич, Кърджали, Пловдив, Силистра, Сливен, Стара Загора, Ямбол и Смолян: Девня, Генерал Тошево, Павел баня, Дулово, Ахтопол, Крумовград, Девин, Гълъбово, Стралджа, Долни чифлик, Съединение, Котел и Рогош – Скутаре. Общият планиран ресурс е 392.8 милиона лева (300 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост и 92.8 милиона частно съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: ВиК услугите имат характера на естествен монопол. Предвид спецификата на ползването на водата за питейно-битови нужди, липсва алтернатива за нейната доставка без извършването на съществени допълнителни инвестиции, а изграждането и паралелното съществуване на отделни водоснабдителни и канализационни системи на дадена територия би било икономически нецелесъобразно. Финансирането на предвидените дейности не се явява държавна помощ (вж. подробна включена самооценка в Приложение П26).

[38] Вж. приложение № П26

Инвестиция 2: Цифровизация за комплексно управление, контрол и ефективно използване на водите

Мярката[39] цели подобряване на управлението на количеството на водите чрез цифровизация на процеса и подобряване на контрола на използването на водите, за осигуряване на минимално допустимия отток и подобряване на информацията за водните ресурси чрез автоматизиране на измерванията. За постигането на тази цел е предвидено изграждане на интегрирана система за управление на количеството на водите, която ще консолидира данни от съществуващите и такива в процес на разработка информационни системи на партньорите по проекта – Министерството на околната среда и водите, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, „*Български ВиК Холдинг*“ ЕАД, „*Напоителни системи*“ ЕАД, „*Национална електрическа компания*“ ЕАД и Националния институт по хидрология и метеорология. Системата ще събира данни в реално време и от допълнителна инфраструктура (измервателни уреди и системи), планирани за изграждане от дружествата партньори в проекта – за следене и мониторинг на нивата на водите, разход на вода, притоци, екологични оттоци и автоматизиране на метеорологични и хидрометрични станции и радари за данни за оценка на водните ресурси и метеорологични фактори. Системата ще бъде реализирана като разпределена модулна информационна система, реализирана със стандартни технологии и ще поддържа общоприети комуникационни стандарти, които ще гарантират съвместимост с бъдещи разработки и нови функционалности. Взаимодействията между отделните модули в информационната система и интеграциите с външни информационни системи ще се реализират под формата на уеб-услуги (Web Services). За всеки от отделните модули/функционалности на информационната система ще се реализират приложни програмни интерфейси – Application Programming Interfaces (API). В допълнение е предвидена дейност за популяризиране на добри практики за използване на технологии за спестяване на вода и повторното ѝ използване във всички сектори и намаляване на загубите на вода с цел подобряване на адаптацията към климатичните промени. Общият планиран ресурс е 134.8 милиона лева (107.3 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 27.5 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Всички събрани чрез реализацията на системата данни (освен тези, които са определени и като класифицирана информация) ще бъдат публично достъпни. Ползването на данни от системата няма да е свързано със заплащане на такси и други плащания. В този смисъл партньорите по проекта, които извършват и стопанска дейност няма да бъдат облагодетелствани и да имат пазарно предимство пред други участници на пазара. Финансирането на предвидените дейности не се явява държавна помощ (вж. подробна включена самооценка в Приложение П27)

[39] Вж. приложение № П27

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

Мерките от Плана ще се допълват с прилаганите в рамките на Кохезионната политика инструменти за интегриран териториален подход, като ще бъдат финансирани мерки на територията на всички градски общини в страната. Мерките, които ще бъдат подкрепени, от една страна, са свързани с изпълнението на националните секторни приоритети, базирани на картиране на нуждите, изготвено от съответните отговорни за политиките институции на национално ниво. От друга страна, ще бъдат финансирани мерки, идентифицирани на базата на подход „*отдолу-нагоре*“, т.е. проектни идеи и инициативи на местни заинтересовани страни в изпълнение на приоритети и цели от регионалните и общински териториални стратегии за развитие.

В рамките на Програмата за развитие на регионите ще се подкрепя изпълнението на инфраструктурни мерки, насочени към подобряване и развитие на здравните и социалните услуги, образованието, професионалното обучение, културата, спорта, туризма, устойчивата градска мобилност, цифровата и безопасна транспортна свързаност, кръговата икономика, енергийната ефективност, достъпът до адекватни жилищни условия, достъпът до качествени публични услуги, мерки за подобряване на качеството на околната среда (включително зелена инфраструктура), мерки за насърчаване на икономическата активност (включително инвестиции в техническа инфраструктура за развитие на индустриални зони или друга инфраструктура за развитие на икономически дейности и подпомагане на иновациите и развитието на МСП).

Програма Околна среда ще подкрепя инвестиции във ВиК инфраструктура въз основа на разработени регионални пред-инвестиционни проучвания за обособени територии, обслужвани от консолидиран ВиК оператор, като фокусът е върху агломерациите с над 10 000 е. ж. При наличие на остатъчен ресурс, финансиране може да бъде насочено и към агломерации между 2 000 и 10 000 е. ж. при стриктна демаркация и в допълняемост към инвестициите, осигурени от планираните по настоящия компонент дейности по изграждане/ доизграждане/реконструкция на ВиК системи и пречиствателни станции за отпадъчни води за агломерациите между 2 000 и 10 000 е. ж. Ще се финансират и интервенции насочени към проучвания за въздействието от измененията на климата върху водните ресурси и мерки за адаптация.

Инвестицията „*Цифровизация за комплексно управление, контрол и ефективно използване на водите*“ ще надгради изпълнявани и в процес на изпълнение проекти в областта на управлението на водите и водната инфраструктура, като осигури обмяна на информация от изградените и изпълнявани информационни системи в тази област, финансирани чрез Оперативна програма „*Околна среда 2014-2020*“, финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. и Националния Доверителен Екофонд и национални средства. Чрез Програмата за Развитие на селските

райони 2014-2020 г. се финансират мерки за рехабилитация на хидромелиоративната инфраструктура, резултатите, от който също ще бъдат взети предвид.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Интервенциите ще се придържат към най-добрите европейски практики за инвестиции, насочени към прозрачност и справедлива търговия, като по този начин процедурите за възлагане на обществени поръчки ще зачитат принципа за постигане на стратегическа автономност, като същевременно се запази отворената икономика.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Мерките, включени в обхвата на компонента, са предвидени за реализация само на територията на страната. Следва да се отбележи обаче, че инвестиция 1 има известно трансгранично измерение. Осигуряването на събиране и пречистване на отпадъчните води от населените места ще подобри състоянието на повърхностните и подземните води и ще окаже положително въздействие върху опазването на трансграничните водни басейни, вкл. Дунавския водосборен басейн и Черноморския водосборен басейн и това ще допринесе и към целите на Международната комисия за опазване на река Дунав и Комисията за опазване на Черно море.

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Реализацията на предвидените интервенции във водния сектор ще е важна в контекста на екологичния преход, предвид отношението, което имат към опазването на водните ресурси, въпреки че според използваната методология на ЕК за пресмятането на приносите към двойния преход компонентът включва само 17.3% климатични разходи, т.е. приносът за изпълнението на 37% цел за зелените измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост, е скромен. Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията.

Като включва 26.4% цифрови разходи (вж. Таблица 2.B.3.1 по-долу), този компонент допринася за 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

Табл. 2.B.3.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 9 Местно развитие	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Нов регионален подход с пряко въвличане на местните общности в управлението на средствата от европейските фондове и инструменти	0.0	0.0	0.0

Продължаване на реформата във водния сектор	0.0	0.0	0.0
Програма за изграждане/доизграждане/реконструкция на водоснабдителни и канализационни системи, вкл. и пречиствателни станции за отпадъчни води за агломерациите между 2 000 и 10 000 е.ж. - водоснабдяване	68.8	27.5	0.0
Програма за изграждане/доизграждане/реконструкция на водоснабдителни и канализационни системи, вкл. и пречиствателни станции за отпадъчни води за агломерациите между 2 000 и 10 000 е.ж. - канализация и ПСОВ	231.2	0.0	0.0
Цифровизация за комплексно управление, контрол и ефективно използване на водите	107.3	42.9	107.3
ОБЩО	407.3	70.5	107.3
Принос		17.3%	26.4%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

Компоненти

- Бизн ес среда;
- Социално включване;
- Здравеопазване.

Реформи

- Реформа на правната рамка на електронното правосъдие;
- Повишаване на ефективността на разследванията на корупционните престъпления;
- Разширяване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове и въвеждане на медиация, задължителна по някои видове дела;
- Повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност и стабилизация;
- Цифрова реформа на българския строителен сектор;
- Регистрова реформа за разгръщане потенциала на електронното управление за подобряване на бизнес средата;
- Подобряване на рамката за управление на държавните предприятия;
- Подобряване на рамката за борба с изпирането на пари;
- Реформи в публичната администрация;
- Обществени поръчки;
- Разрастване България;
- Съвет за икономически анализи;
- Усъвършенстване на цялостната система за социална подкрепа чрез извършване на оценка на въздействието на действащата нормативна уредба за схемите за минимален доход и приемане на Кодекс за социална подкрепа и подзаконова нормативна уредба;
- Продължаване на реформата в областта на социалните услуги;
- Актуализиране на стратегическата рамка на сектор „*Здравеопазване*“;
- Цялостно внедряване на Национална здравно информационна система;
- Създаване на механизми за привличане и задържане на кадри в системата на здравеопазването и професионалната им реализация в определени райони на страната;

- Създаване на условия и механизми за увеличаване на достъпа до здравна грижа чрез развитие на здравно-социални услуги и развитие на консултирането като промотивно-профилактичен метод за подобряване на общественото здраве;
- Създаване на условия и механизми за провеждане на пренатален и неонатален скрининг, и скрининг на социално-значимите заболявания;
- Създаване на механизми за въвеждане на съвременно здравно образование в българското училище.

2.Г.1 Бизнес среда

а) Описание на компонента

Област на политиката: бизнес среда, електронно управление

Цел: Основната цел на този компонент е ефективното укрепване на потенциала за устойчив растеж и повишаването на устойчивостта на българската икономика чрез адресирането на възпиращи фактори в бизнес средата и разгръщане на потенциала на електронното управление за подобряването ѝ.

Реформи и/или инвестиции:

- Реформа на правната рамка на електронното правосъдие;
- Укрепване, доразвитие и надграждане на Единната информационна система на съдилищата;
- Доразвитие на информационните системи на съдилищата за достъп на граждани и юридически лица до е-услуги и е-правосъдие;
- Цифровизация на ключови съдопроизводствени процеси в системата на административното правораздаване;
- Повишаване на ефективността на разследванията на корупционните престъпления;
- Трансформация на съществуващата в Прокуратурата на Република България информационна и комуникационна инфраструктура в нов тип – отказоустойчива, резервирана, производителна и защитена;
- Подобряване на качеството и устойчивостта на политиките в сферата на сигурността и противодействието на корупцията и подпомагане на екологичния преход;
- Разширяване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове и въвеждане на медиация, задължителна по някои видове дела;
- Въвеждане на способи за алтернативно разрешаване на спорове в съдебната система в България – пилотно въвеждане на задължителна съдебна медиация;
- Повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност и стабилизация;
- Цифрова реформа на българския строителен сектор;

- Подкрепа на пилотна фаза за въвеждане на строително информационното моделиране (СИМ/BIM) в инвестиционното проектиране и строителството като основа за цифрова реформа на строителния сектор в България;
- Единна информационна система по устройство на територията, инвестиционно проектиране и разрешаване на строителството;
- Изграждане на национална схема за електронна идентификация и персонализацията ѝ в българските лични документи;
- Регистрова реформа за разгръщане потенциала на електронното управление за подобряване на бизнес средата;
- Интегрирана национална система за киберсигурност в Република България;
- Изграждане на национален комплексен център и мрежа за мониторинг, контрол и управление;
- Дигитализиране на информационни масиви в администрацията, съдържащи регистрови данни и е-удостоверяване от регистри;
- Подобряване на рамката за управление на държавните предприятия;
- Подобряване на рамката за борба с изпирането на пари;
- Реформи в публичната администрация;
- Инструмент за по-добро стратегическо планиране и стратегическо управление на изпълнението;
- Обществени поръчки;
- Разрастване България;
- Съвет за икономически анализи.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 850.9 милиона лева, от които 703.6 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 147.3 милиона лева национално съфинансиране.

б) Основни предизвикателства

В периода след присъединяването на страната към ЕС усилията на правителството за подобряване на бизнес средата изостават спрямо тези в сравнимите икономики, в резултат на което България губи позиции в глобален план. Налице е необходимост от продължаване на усилията за повишаване на ефективността на съдебната система, като последователните усилия в тази посока имат потенциала да повишат международната конкурентоспособност на икономиката и да интензифицират дългосрочните инвестиционни ангажименти от страна на фирмите. В контекста на икономическите сътресения, произтичащи от COVID-19 пандемията, реформата на рамката на несъстоятелността става още по-належаща. Бизнесът, който се сблъсква с проблеми с платежоспособността, няма възможност да преструктурира финансовите си задължения с кредитори извън тромавия формален процес на процедурата по несъстоятелност. По-ефективна уредба би помогнала на нежизнеспособни фирми с финансови затруднения да преустановят своята дейност, като по този начин се избегне задържането на ресурси и влошаването на банковите активи от тях.

Принудителното физическо дистанциране в резултат от разпространението на COVID-19 подчерта важността от изграждане на информационно общество, активно възползващо се от възможностите, които цифровите технологии предоставят, като изведе на преден план нуждата от ускорение и финализиране на цифровизацията на публичните услуги. Същевременно, ефективното оползотворяване на предимствата на електронното управление и възползването на населението от цифровите административни услуги изисква ускорено въвеждане на национална схема за електронна идентификация.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 4 от 2020 г., както и СП 3 от 2019 г. Всички планирани интервенции – както инвестиционни, така и реформаторски, са насочени пряко или косвено към подобряване на бизнес средата, като успешната им и своевременна реализация ще способства повишаването на конкурентоспособността на икономиката и, следователно, икономическата устойчивост на шокове. Продължаването на усилията за повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност, както и тези за въвеждане на съдебна медиация имат значителен потенциален позитивен ефект върху подобряването на инвестиционния климат в страната, позволявайки намаляване на административната тежест при навлизане в процедура по несъстоятелност, и съответно редуциране на несигурността, времето и финансовите ресурси за бизнеса в рамките на тези процеси. По този начин се създават предпоставки за интензифициране на частните инвестиции в средносрочен и дългосрочен план, което ще способства преодоляването на последиците от кризата, свързана с пандемията COVID-19.

Мерките в областта на електронното правосъдие (реформа 1, инвестиции 1, 2, и 3), електронното управление (реформа 6, инвестиции 9 и 10) и цифровизацията на строителния сектор (реформа 5, инвестиции 7 и 8), както и инвестиции 4 и 11 имат много сериозно застъпени цифрови измерения и ще способстват преодоляването на предизвикателствата, свързани с цифровия преход. Проектът за изграждане на национална схема за електронна идентификация и персонализацията ѝ в българските лични документи е в пряка връзка с поставените на общоевропейско ниво цели в рамките на знаковата инициатива „*Модернизиране*“, а съществен принос в това отношение ще имат и мерките в областта на електронното управление и електронното правосъдие, както и реформи 9 и 10 и инвестиция 11.

Направената оценка на въздействието (вж. част 4: Оценка на въздействието) от предвидените в компонента мерки показва скромно въздействие в макроикономически план в краткосрочен период. Донякъде този резултат произтича от предвидения размер на финансиране, но частично се дължи и на възможностите на използвания инструмент за оценка на очакваните ефекти. Оценката показва, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.2% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026

г.) достига 0.01% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат съответно на 0.1% (в краткосрочен план – към 2023 г.) и 0.03% (в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Реформа на правната рамка на електронното правосъдие

1. Разработване и приемане на промени в Гражданско процесуалния кодекс и Наказателно процесуалния кодекс (Q4/2020)

Въведени правила за връчване на съобщения и призовки на електронен адрес, възможност за заплащане на такси и други задължения към съда по електронен път, като при подаване на документи по електронен път таксата да бъде намалена с 15%, което ще улесни достъпа до правосъдие и от страна на гражданите, и на бизнеса. Предвидена възможност съдебните актове да се изготвят като електронен документ в Единната информационна система на съдилищата и да се подписват с квалифициран електронен подпис, упражняване на процесуални права и извършване на процесуални действия в електронна форма от страните, както и правила за провеждане на видеоконферентни съдебни заседания при вземане на мярка за неотклонение задържане под стража в досъдебното производство и др. Промените са приети от Народното събрание през месец декември 2020 г.

2. Създаване на законова рамка за постигане на по-бързо, ефективно и достъпно правораздаване по административни дела (Q1/2022)

Въведени правила за връчване на съобщения и призовки на електронен адрес, възможността за заплащане на такси и други задължения към съда по електронен път, като при подаване на документи по електронен път таксата да бъде намалена с 15 %, което ще улесни достъпа до правосъдие и от страна на гражданите, и на бизнеса. Предвидена възможност съдебните актове да се изготвят като електронен документ в Единната информационна система на съдилищата и да се подписват с квалифициран електронен подпис, упражняване на процесуални права и извършване на процесуални действия в електронна форма от страните, както и правила за провеждане на видеоконферентни съдебни заседания при вземане на мярка за неотклонение задържане под стража в досъдебното производство и др.

3. Изготвяне и приемане на изменения за подобряване на достъпа до правосъдие (Q2/2022)

Изготвяне на анализ, предлагане и приемане на изменения в законодателството, целящи да разширят обхвата за предоставяне на правна помощ и да хармонизират правилата за предоставяне на правна помощ и правилата за освобождаване от съдебни такси.

Достъпът до правна помощ е основно право, залегнало в Хартата на основните права. То позволява достъп до правосъдие за лицата, които не биха могли да поемат или

предплатят разходите за водене на съдебни спорове. С промени в законодателството ще бъдат допълнени условията, въз основа на които се допуска правна помощ, като се разшири кръгът на лицата на които се допуска правна помощ. В тази група следва да се добавят и лица с трайни увреждания, имащи право на месечна финансова подкрепа по Закона за хората с увреждания, както и лица, за които се иска поставянето им под запрещение. Хармонизирането на правилата за предоставяне на правна помощ и изключения от съдебни такси има за цел допълнително да допринесе за разширяване на достъпа до правосъдие.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС. Тя е насочена към укрепване на върховенството на закона в България чрез повишаване на прозрачността и ефективността на съдебните процедури. Това няма да бъде директна подкрепа към гражданите и компаниите и няма да наруши конкуренцията. Реформата няма да бъде финансирана чрез съществуващите схеми за държавни помощи.

Инвестиция 1: Укрепване, доразвитие и надграждане на Единната информационна система на съдилищата

Проектът[40] цели разширяване на функционалностите на Единната информационна система на съдилищата (ЕИСС), която е ключов инструмент за реализацията на реформаторските усилия за въвеждане на електронно правосъдие. Системата обединява всички електронни дела и осигурява тяхното управление, включително разпределението на делата на случаен принцип, отчитане натовареността на съдилищата и събиране и обработване на статистическа информация за дейността на съдилищата. Проектът предвижда създаване на модул в ЕИСС за централизирано разпределение и електронна обработка на заповедните дела, както и на модул за администриране на провежданите медиации по делата (вж. инвестиция 6 и реформа 3); надграждане на съществуващите функционалности и създаване на нови с оглед развитието на нормативната база; изменения във вътрешната административно-управленска структура на съдилищата, интеграция с нови системи, нови електронни услуги и др.; осигуряване на необходимата компютърна техника; надграждане на центровете за данни във ВСС. Чрез създаването на модул за заповедните дела в ЕИСС ще се постигне цялостна реформа в заповедното производство и ще бъдат създадени предпоставки за адресиране на неравномерната натовареност на районните съдилища в страната, с преки ефекти и върху ефективността на съдебната система. Общият планиран ресурс е 27.5 милиона лева (22.9 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 4.6 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021 – 2023 г.

[40] Вж. приложение № П29

Държавна помощ: Режимът на държавна помощ е неприложим. Проектът се занимава с изпълнението на функции на държавни органи, които не са свързани с извършването на стопанска дейност.

Инвестиция 2: Доразвитие на информационните системи на съдилищата за достъп на граждани и юридически лица до е-услуги и е-правосъдие

Целта на проекта[41] е да бъде доразвит Единния портал за електронно правосъдие с оглед усъвършенстване на основни дейности: извършване на удостоверителни изявления в електронна форма, извършване на процесуални действия в електронна форма, връчване на съобщения и призовки. Порталът, имащ за задачи осигуряване достъпа на участниците в съдебните дела до електронните папки на делата, електронното призоваване и участие в онлайн съдебни заседания, е един от двата стълба на електронното правосъдие. Надграждането му практически ще предостави на всички лица, страни по делата, възможността да упражняват процесуалните си права по електронен път. Общият планиран ресурс е 1.3 милиона лева (1.1 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 0.2 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021 – 2023 г.

Държавна помощ: Режимът на държавна помощ е неприложим. Проектът се занимава с изпълнението на функции на държавни органи, които не са свързани с извършването на стопанска дейност.

Инвестиция 3: Цифровизация на ключови съдопроизводствени процеси в системата на административното правораздаване

Основни предвидени по проекта[42] дейности: изработване и внедряване на информационна система за цифровизация на преписките по административните дела и обмяна на информация между отделните административни съдилища, както и между тях и ВАС, с модули за осъществяване на електронно призоваване на страните по административните дела, за провеждане на дистанционни закрити съдебни заседания на съдебните състави, за провеждане на дистанционни открити съдебни заседания. Реализацията на проекта ще позволи по-бързо и прозрачно правораздаване. Общият планиран ресурс е 8.5 милиона лева (7.1 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 1.4 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

[41] Вж. приложение № П30

[42] Вж. приложение № П31

Държавна помощ: Режимът на държавна помощ е неприложим. Проектът се занимава с изпълнението на функции на държавни органи, които не са свързани с извършването на стопанска дейност.

Реформа 2: Повишаване на ефективността за противодействие на корупцията

1. Приемане на Национална стратегия за превенция и противодействие на корупцията (2021 – 2027 г.) и на Пътна карта за изпълнението ѝ (Q2/2021)

Изпълнението на Стратегията ще гарантира укрепване на капацитета и повишаване на прозрачността в работата на антикорупционните органи и звена; противодействие на корупционните престъпления; укрепване на капацитета и подобряване на работата на органите, натоварени с контролни и санкционни правомощия в администрацията; повишаване прозрачността и отчетността на местната власт; освобождаване на гражданите от „*дребната*" корупция; създаване на среда за обществена нетърпимост към корупцията; своевременен отговор на необходимостта от актуализация на националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията, включително в отговор на препоръки, отправени от международните институции;

2. Подобрена отчетност и наказателна отговорност на главния прокурор и неговите заместници (Q1/2022)

В процеса на подобряване на отчетността и наказателната отговорност на главния прокурор в конституционната рамка и в съответствие с конструкциите на Конституционния съд е идентифициран набор от мерки, чието изпълнение би довело до по-ефективно противодействие на корупцията висока успеваемост в присъдите за престъпления, свързани с корупцията, т.е.:

Определяне на законови срокове за публичен дебат по Годишния доклад за прилагането на закона и за дейността на прокуратурата и на разследващите органи;

Приемане на Пътна карта за изпълнение на решенията на ЕСПЧ;

Изготвяне и приемане на съответни законови изменения, целящи:

- Въвеждане на съдебен контрол върху отказа на прокурора да започне наказателно разследване;

- Правилник за временно отстраняване от длъжност на главния прокурор и неговите/нейните заместници, в случай че срещу него бъде образувано наказателно разследване

- Изменения в Закона за съдебната власт за премахване на предварителното разследване в случай на данни за престъпление или незаконни действия, или действия по чл. 145, ал. 1, т. 3

- Изменения в обхвата на функциите на главния прокурор в съответствие с конституционните разпоредби;

3. Изготвяне и приемане на законови разпоредби в защита на лицата, сигнализиращи за нередности (Q1/2022)

Целта е въвеждането на съответните изменения в законодателството в съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 г., които да гарантират наличието на подходящи вътрешни канали за докладване;

Определяне на правила за проверка на получената информация, за защита на лицата, подаващи сигнали, както и получаване на обратна връзка с резултата от проверката; осигуряване на публичност на резултатите от сигналите, получени от гражданите; осигуряване на публичност на резултатите от работата на етичните комисии, преглеждащи сигнали за неетично поведение, конфликт на интереси и други сигнали за корумпирано поведение на общинските съветници.

В допълнение, ще бъдат въведени изменения на разпоредбите за обида и клевета в Наказателния кодекс, за да се гарантира съответствие с ЕКПЧ и изпълнение на решенията на ЕСПЧ и ограничаване на основанието за частна наказателна отговорност във връзка с 1) публикации на журналисти и 2) лицата, сигнализиращи за нередности, обръщащи се към специфични институции за действия на държавни служители и във връзка или в процеса на изпълнение на техните задължения.

4. Изготвяне на концепция и приемане на законодателство за регулация на лобизма (Q2/2023)

Проучване на добрите европейски практики, разработване, обсъждане и приемане на законодателни мерки за уреждане на лобистките дейности в Република България в контекста на общественото вземане на решения.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС. Тя е насочена към укрепване на върховенството на правото в България чрез повишаване на ефективността на разследванията на корупционните престъпления. Това няма да бъде директна подкрепа към гражданите и компаниите и няма да наруши конкуренцията. Реформата няма да бъде финансирана чрез съществуващите схеми за държавни помощи.

Инвестиция 4: Трансформация на съществуващата в Прокуратурата на Република България информационна и комуникационна инфраструктура в нов тип – отказоустойчива, резервирана, производителна и защитена

Мярката[43] предвижда надграждане на информационната и комуникационна инфраструктура на Прокуратурата на Република България за адресиране по адекватен

[43] Вж. приложение № П32

начин на специфичните ѝ нужди в контекста на COVID-19 пандемията и предизвикателствата, свързани с киберсигурността. Специфичните цели на проекта са за постигане на висока отказоустойчивост, защита и резервираност на вътрешния електронен обмен на документи между звената в Прокуратурата, техническо осъществяване на политиките за защитата на лични и чувствителни данни в електронните ѝ масиви и електронна идентификация на потребителите на електронните системи в Прокуратурата и нивото на пряка комуникация с оперативни органи и инспектори в министерствата. Проектът ще опосредства автоматичен електронен обмен на информация между Прокуратурата и другите антикорупционни органи в страната, като данните от съответните бази данни ще бъдат достъпни и предоставени автоматизирано по сигурни електронни канали, без опасност от изтичане на информацията и компрометиране на системите. Общият планиран ресурс е 36.0 милиона лева (30.1 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 5.9 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2023 г.

Държавна помощ: Изпълнението на проекта не представлява държавна помощ, съгласно чл. 107, т.1 от ДФЕС. Този извод се налага от факта, че реализацията на проекта, не нарушава конкуренцията чрез поставяне в по-благоприятно положение на определени предприятия или производството на някои стоки, както и не засяга търговията между държавите-членки и не е несъвместима с вътрешния пазар. Още повече Прокуратурата на Република България е публичен орган и изпълнява властнически правомощия, които не са свързани с дейността на предприятия или производство на стоки.

Инвестиция 5: Подобряване на качеството и устойчивостта на политиките в сферата на сигурността и противодействието на корупцията и подпомагане на екологичния преход

Проектът[44] цели подобряване на бизнес средата чрез създаване на предпоставки за повишаване на обществената сигурност и противодействие на корупцията. Предвидени са дейности за изграждане на Национална интелигентна система за сигурност с цел превенция и анализ на информация в сферата на обществената безопасност и надграждане на системата за превенция и противодействие на корупцията сред служителите на МВР и повишаване на прозрачността при обслужване на гражданите. Проектът предвижда замяна на 9% от полицейските превозни средства в страната, най-старите и вредни за околната среда, с хибридни електрически автомобили с цел намаляване на замърсяването, причинено от тях. Общият планиран ресурс е 96.2 милиона лева (80.2 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 16.0 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2023 г.

[44] Вж. приложение № ПЗ3

Държавна помощ: При изпълнение на проекта бенефициентът, водещите структури и партньорите не се явяват предприятия, извършващи икономическа дейност. Същите действат при упражняване на публични правомощия. Инвестирането на безвъзмездни средства не би могло да се разглежда като държавна помощ по смисъла на чл. 107, пар. 1 от ДФЕС.

Реформа 3: Разширяване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове и въвеждане на медиация, задължителна по някои видове дела

1. Изготвяне на необходимите законодателни промени в Гражданско процесуалния кодекс, Административно процесуалния кодекс, Закона за медиацията и Правилника за администрация в съдилищата, както и разработване на Наредба за устройството на центровете за медиация към съдилищата (Q1/2022)

Към момента законодателството в България (Закон за медиацията от 2004 г. и Граждански процесуален кодекс от 2008 г.) предвижда възможност само за доброволна медиация, която няма пряка връзка със съдебната процедура. Липсва уредба на съдебната медиация, както и на устройството на съдебните центрове по медиация. Съществуващите такива центрове към някои съдилища функционират на доброволчески принцип по различни правила, а някои дори без особена организация. Предвижданите законодателни промени ще доведат до задължение за страните по някои граждански и търговски дела да участват в първа среща за провеждане на медиация между тях. Предвижданите промени в Гражданския процесуален кодекс и в Закона за медиацията ще регламентират задължителната съдебна медиация. Тази медиация ще се провежда в съдебни центрове по медиация към съдилищата. Поради това с промените ще се уреди устройството и дейността на тези центрове и статута на служителите в тях, за да работят те по еднакъв начин. Също и начинът, по който ще се подбират медиатори към центровете, за да се осигурява качеството на провежданите медиации. Ще се предвиди допълнително обучение за тези медиатори. За целта ще бъдат разработени промени в Закона за съдебната власт, Правилника за администрацията на съдилищата, създаване на Наредба за устройството на центровете за медиация към съдилищата и Наредба за подбор и контрол върху дейността на медиаторите в центровете за медиация към съдилищата, промени в Класификатора на длъжностите в администрацията на съдилищата.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС. Тя е насочена към укрепване на върховенството на правото в България чрез разширяване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове и въвеждане на медиация, задължителна по някои видове дела. Това няма да бъде директна подкрепа към гражданите и компаниите и няма да наруши конкуренцията. Реформата няма да бъде финансирана чрез съществуващите схеми за държавни помощи.

Инвестиция 6: Въвеждане на способи за алтернативно разрешаване на спорове в съдебната система в България – пилотно въвеждане на задължителна съдебна медиация

Основната цел на мярката[45] е въвеждане на задължителна съдебна медиация в производствата по граждански и търговски дела като средство за насърчаване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове, намаляване натовареността на съдилищата и повишаване на ефективността в сферата на гражданското и търговското правораздаване. Реализацията на проекта е предвидена в две фази: (i) Въвеждане на задължителна съдебна медиация в пилотни съдилища, в които вече има функциониращи центрове за съдебна медиация (в градовете София, Варна, Пазарджик и Перник) и (ii) Създаване на 15 нови центъра по медиация към окръжните съдилища, в които няма такива, и разширяване на вече съществуващите 9 центъра, извън пилотните съдилища. Въвеждане на задължителната медиация във всички окръжни съдебни райони в България. Общият планиран ресурс е 1.8 милиона лева (1.6 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 0.2 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Подкрепата за инвестицията няма да представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС.

Реформа 4: Повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност и стабилизация

За да се повиши международната конкурентоспособност на фирмите, както и за реформиране на дългите и тромави процеси в процедурата по несъстоятелност ще бъдат реализирани усилия за повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност и стабилизация в страната.

1. Повишаване на ефективността на процедурите по несъстоятелност и преструктуриране чрез прилагане на законодателни изменения за реформиране на организацията на съдебните процедури, за засилване на регулирането на професията на синдиците и позволяване използването на електронни средства по време на процедурите (Q3/2022)

Изготвени и одобрени законодателни изменения на Търговския закон и други съответни първични и вторични законодателства в съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2019/1023, предвиждаща: инструменти за ранно предупреждение; улесняване на откриването на производство по несъстоятелност; въвеждане на всеобхватна рамка за задълженията на директорите, когато съществува вероятност от неплатежоспособност;

[45] Вж. приложение № П34

съкращаване на процедурните срокове в рамките на процедурите за преструктуриране и несъстоятелност; въвеждане на нова рамка за въведената рехабилитационна процедура; допълнителни предпазни мерки срещу измамни действия в рамките на процедури, свързани с преструктуриране, несъстоятелност и освобождаване от дълг; подобрено регулиране на професията на синдиците.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС. Тя е насочена към укрепване на върховенството на правото в България чрез повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност и стабилизация в България. Това няма да бъде директна подкрепа към гражданите и компаниите и няма да наруши конкуренцията. Реформата няма да бъде финансирана чрез съществуващите схеми за държавни помощи.

Реформа 5: Цифрова реформа на българския строителен сектор

Цифровизацията на строителния сектор представлява мащабна реформа, която обхваща нормативната уредба, централната и регионалните администрации, сферата на образованието, предприемачите и строителния бизнес, IT сектора. Реформирането на строителния сектор не би могло да се осъществи без формулиране, разработване и прилагане на национални стратегически документи и политики, залегнали в правителствените програми, които определят приоритети, системни стъпки и начинът за тяхното финансиране с оглед реформиране на строителния сектор, подготовка на участниците в строителния бранш и тяхното въвличане в провеждането на реформата.

1. Разработване на проект на Дългосрочна стратегия за въвеждане на строително информационното моделиране при проектирането, изпълнението и поддържането на строежите, като основа на цифровата трансформация на строителния сектор и Пътна карта за изпълнението на дългосрочната стратегия (Q3/2022)

Проектите на стратегически документи ще бъдат изготвени с подкрепата на проект REFORM/SC2020/089 „*Подготовка и стартиране на цифрова реформа на българския строителен сектор*“, финансиран по Програмата за подкрепа на структурната реформа 2017-2020 г. Изготвените проекти на стратегически документи ще бъдат предложени за обсъждане с всички заинтересовани страни в рамките на широки публични консултации. След отразяване на обратната връзка от консултациите стратегията и пътната карта за нейното изпълнение ще бъдат входирани в Министерския съвет за одобрение.

Държавна помощ: Реформата не представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС.

Инвестиция 7: Подкрепа на пилотна фаза за въвеждане на строително информационното моделиране (СИМ/BIM) в инвестиционното проектиране и строителството като основа за цифрова реформа на строителния сектор в България

Мярката[46] е подкрепяща реформа 5 и всъщност следва да се разглежда като етап от предложената реформа. В рамките на проекта ще бъде изграден капацитет на СИМ общността в страната за осигуряване на знания и опит, свързани с прилагането на СИМ и ще бъде изградена национална цифрова платформа за строителството. Предвидените дейности включват провеждане на специализирани обучения, техническо обезпечаване за експерти от общинската, областна и държавна администрация, както и предоставяне на логистична подкрепа на МСП за прилагане на СИМ. В допълнение ще бъдат разработени проекти на нормативни и методически документи, необходими за провеждане на цифровата реформа в строителния сектор, както и 2 бр. учебни програми, свързани със СИМ, които ще бъдат предложени за включване в университетските програми. Общият планиран ресурс е 9.6 милиона лева (от които 7.9 милиона лева от Механизма за възстановяване и устойчивост, а останалите 1.6 милиона лева – национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Някои от предвидените дейности по проекта, напр. предвидените разходи за обучения на лица/служители на предприятия (без значение частни или публични), които извършват икономически дейности на даден пазар (например инвестиционно проектиране, одобряване, контрол и изпълнение на проекти в строителството), както и предоставянето на такива лица на комбиниран софтуер с платен лиценз за 1 година, би могло да представлява държавна/ минимална помощ. Това е така, защото обученията и софтуера се предоставят на избрани лица, опериращи на пазар отворен за конкуренция на ниво ЕС, посредством държавен ресурс и предоставяйки им предимство, което не биха получили на пазарен принцип, без предоставената от администратора помощ. Като „*непомощ*“ биха могли да се финансират подобни разходи единствено за нуждите на администрациите (общински, областни, държавни) и на техните служители, които не извършват икономически дейности. В тази връзка по отношение на някои дейности от проекта е предвидено прилагане на режим на минимална помощ по Регламент (ЕС) 1407/2013.

Инвестиция 8: Единна информационна система по устройство на територията, инвестиционно проектиране и разрешаване на строителството

Целта на проекта[47] е създаване на единна информационна система като платформа за предоставяне на електронни административни услуги по устройство на територията и

[46] Вж. приложение № П35

[47] Вж. приложение № П36

разрешаване на строителството. Предвидени са и дейности за подготовка на необходимите нормативни промени, които да позволят ефективното функциониране на системата. Проектът ще облекчи административната тежест върху гражданите и бизнеса, като значително ще съкрати технологичното време за извършване на услугите в сектора на устройственото планиране, инвестиционното проектиране и въвеждането в експлоатация на завършените строежи, като ще се създадат възможности за извършване на комплексни електронни административни услуги. Общият планиран ресурс е 3.5 милиона лева (от които 2.9 милиона лева от Механизма за възстановяване и устойчивост, а останалите 0.6 милиона лева – национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: При реализацията на проекта ще бъдат съблюдавани правилата на ЕС за държавните помощи с цел да се гарантира, че държавни ресурси няма да се използват за нарушаване на конкуренцията или създаване на несправедливо предимство на европейския единен пазар. Няма да бъдат предоставяни субсидии, лихвени или данъчни облекчения или закупуване на стоки и услуги при преференциални условия.

Инвестиция 9: Изграждане на национална схема за електронна идентификация и персонализацията ѝ в българските лични документи

Предвижда[48] се изграждане на система за електронна идентификация и персонализацията ѝ в българските лични документи, чрез изграждане на логически съвместими и работоспособни Централизирана система за електронна идентификация и Централизирана система за персонализация на български лични документи. По този начин ще се създаде възможност физическите лица да получат модерни документи за самоличност, които ги идентифицират надеждно във физическия и в електронния свят. Изпълнението на проекта ще позволи на населението ефективно възползване от предлаганите от администрацията електронни публични услуги. Общият планиран ресурс е 154.5 милиона лева (122.5 милиона лева за сметка на Инструмента за възстановяване и устойчивост и 32.0 милиона лева – национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2023 г.

Държавна помощ: При изпълнение на проекта бенефициентът, водещите структури и партньорите не се явяват предприятия, извършващи икономическа дейност. Същите действат при упражняване на публични правомощия съобразно пар. 17 от Известие на Комисията относно понятието за държавна помощ, посочено в чл. 107, пар. 1 от ДФЕС. В този смисъл инвестирането на безвъзмездни средства не би могло да се разглежда като държавна помощ по смисъла на чл. 107, пар. 1 от ДФЕС.

[48] Вж. приложение № П37

Реформа 6: Регистрова реформа за разгръщане потенциала на електронното управление за подобряване на бизнес средата

Предвидената реформа цели: оптимизиране на организацията на регистрите в държавната администрация; поддръжката им с възможно най-малко разходи; служебният обмен на информация и данни за предоставяне на качествени услуги; възможността за предоставяне на услуги, базирани на регистрите, водени от други административни органи; качеството, пълнотата и всеобхватност на данните; осигуряване на възможности за използване и повторно използване на вече налични данни в публичния сектор от всички заинтересовани страни; и гарантиране на сигурността и надеждността на данните, информацията и ресурсите на електронното управление. Дигитализацията на хартиените масиви ще позволи преминаването към управление, основано на данни, и предоставянето на гражданите и бизнеса на сигурни, удобни, интегрирани електронни услуги *„от край до край“*.

Интегрираната национална система за киберсигурност ще гарантира най-висока степен на сигурност и защита на информацията и технологиите, и на обмена на данни както в публичния сектор, така и между публичния и частния сектори чрез повишаване на ефективността и ефикасността на противодействието срещу киберинциденти.

Изграждането на Национален комплексен център и мрежа за мониторинг, контрол и управление (НКЦММКУ) за събиране, обработка и последващо предоставяне на информация ще осигури оползотворяването на потенциала на данните като ключов капитал на обществото и икономиката. Наличието на все повече цифрови данни и подобряването на начина, по който те се използват, е от съществено значение за вземане на информирани решения при правенето и управлението на политики, за справяне с предизвикателствата в демографската и социално-икономическите сфери, климата и околната среда, допринасяйки за по-здраво, просперящо и по-устойчиви общество.

1. Разработване, обсъждане и приемане на актуализиран стратегически документ за регистровата реформа (Q3/2021)

Ще бъде изготвена актуализация на стратегическия документ за регистровата реформа, в които: (i) ще се разпишат конкретни стъпки и срокове за прилагане на принципа *„digital by default“*; (ii) ще се посочат цели, стъпки и срокове за дигитализация на данните в ключови регистри; (iii) в общата логика на регистровата реформа и регистрова инфраструктура ще се интегрира Информационната система за централизирано изграждане и поддържане на регистри. Проектът на стратегически документ ще бъде консултиран с всички засегнати страни и предложен за решение на Министерския съвет;

2. Разработване, обсъждане и приемане на промени в Закона за електронното управление (Q2/2022)

Ще бъдат изготвени промени в нормативната уредба, които да: (i) въведат задължението регистрите, свързани с осъществяване на правомощията на органите на изпълнителната и съдебната власт да се съхраняват, поддържат и актуализират в електронна форма в

структуриран вид; (ii) въведат правила за създаване на регистри на административните органи и за изискванията към тях; (iii) въведат определения за "*регистър*", "*информационна система*" и "*централен администратор на данни*". Проектът на нормативен акт ще бъде консултиран с всички засегнати страни и входиран в Народното събрание;

3. Разработване, обсъждане и приемане на промени в Закона за кадастъра и имотния регистър (Q1/2022)

Ще бъде изготвен проект на промени в нормативния акт, с които: (i) се разписва съдържанието на имотните партиди и процесът по създаването им; (ii) се посочват отговорностите на съдиите по вписванията и на Агенцията по вписванията в процеса по създаване на регистъра. Проектът на нормативен акт ще бъде консултиран с всички засегнати страни и входиран в Народното събрание.

4. Разработване, обсъждане и приемане на промени в Закона за гражданската регистрация и в специални закони (Q1/2023)

Ще бъдат изготвени проекти на промени в Закона за гражданската регистрация и специалните закони, с които: (i) се създава задължително удостоверяване на обстоятелствата, свързани с раждане, брак и смърт, единствено по служебен път чрез Националния електронен регистър на актовете за гражданско състояние; (ii) се забранява на административните органи да изискват от гражданите данни или документи, свързани с гражданското състояние (относно раждане, брак и смърт). Проектите на нормативни актове ще бъдат консултирани с всички засегнати страни и входирани в Народното събрание.

5. Разработване, обсъждане и приемане на промени в Закона за киберсигурност (Q3/2023)

Ще бъдат изготвени предложения за промени в Закона за киберсигурност, с които да се регламентират интегрираният Национален център за киберсигурност и националната платформа с отворена архитектура, както и функциите и отговорностите на свързаните с тях институции. Проектът на нормативен акт ще бъде консултиран с всички засегнати страни и входиран в Народното събрание.

6. Разработване, обсъждане и приемане на промени в Закона за достъп до пространствени данни (Q3/2023)

Ще бъдат изготвени предложения за промени в Закона за достъп до пространствени данни, с които да се регламентират Националният комплексен център, управлението му, функциите и управление и отговорностите на свързаните с него институции. Проектът на нормативен акт ще бъде консултиран с всички засегнати страни и входиран в Народното събрание.

Държавна помощ: Реформата е фокусирана върху съхраняването, поддържането и актуализирането в електронна форма в структуриран вид на данните от регистрите на държавните органи. Реформата обхваща и компонент на националната сигурност и има

хоризонтален характер, предоставяйки защита на дигиталното пространство в Република България, за да се гарантира най-висока степен на сигурност и защита на информацията и технологиите, и на обмена на данни както в публичния сектор, така и между публичния и частния сектори. Същевременно ще се реализира хоризонтална възможност за единна точка за събиране/създаване, съхранение, обработка и управление на централно ниво, контрол и осигуряване на най-висока степен на сигурност, използване и повторно използване на данните, които се генерират и събират от публичния сектор, от всички заинтересовани страни. Заложените нормативни промени по своя характер са насочени единствено към подобряване на изпълнението на публичните функции на държавни органи. Обхватът на тази реформа не включва приемане на нормативни изменения, които водят или могат да доведат до нарушаване на свободната конкуренция на пазара. Това обуславя липсата на държавна помощ в този случай.

Инвестиция 10: Интегрирана национална система за киберсигурност в Република България

Мярката[49] предвижда изграждане на интегриран Национален център за киберсигурност чрез надграждане и интегриране на основните елементи на националната система за киберсигурност в национална платформа с отворена архитектура; надграждане на система за мониторинг на българското кибер пространство; разширение и развитие на мрежа от активни интелигентни сензори за разпознаване и блокиране на зловредни действия в киберсреда и изграждане на среда, подходяща за установяване на партньорство с водещи международни партньори и организации, включително интеграция със системите за киберсигурност на ЕС.

Като част от интегрираната система, платформата ще разчита на активни сензори, както и на наличните сензори и honeypots на операторите на основни серии и други организации на доброволни начала. Той ще бъде изграден като отворена архитектурна система, като по този начин позволява мащабиране и бъдещо развитие. Той трябва да може да се развива заедно с нововъзникващите технологии, да функционира в динамична виртуална среда и да се интегрира с всякакъв вид мрежа.

Общият планиран ресурс е 197 милиона лева (164.2 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 32.8 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Проектът ще подпомага органите на публичната администрация при упражняването на техните публични функции, което определя липсата на държавна помощ в рамките на проекта. Интегрираната национална система за киберсигурност е компонент на Националната сигурност и има хоризонтален характер, т.е. ще осигури

[49] Вж. приложение № П28

защита на цифровото пространство в Република България както за публичния сектор, така и за частния, неправителствения и научния сектор, без да бъде алтернативно или конкурентно решение на съществуващите технологии и решения за онлайн защита. Като елемент от системата за национална сигурност и отбрана, националната система за киберсигурност няма отношение към свободния пазар на технологии и решения за киберзащита и не нарушава пазарните принципи, в този аспект тя няма да води или да се използва за генериране на приходи.

Инвестиция 11: Изграждане на Национален комплексен център и мрежа за мониторинг, контрол и управление

Мярката[50] предвижда изграждане на Национален комплексен център и мрежа за мониторинг, контрол и управление за събиране, обработка и последващо предоставяне на първичната информация, получена от сензори, разположени в Космоса, въздушното пространство и на земната повърхност, включващ централизирани и децентрализирани по области на компетенции и отговорности структури (административни структури, научно-изследователски екипи, бизнес структури, неправителствени организации и др.), които ще обработват първичната информация, ще извършват последващ мониторинг, анализи и прогнози, ще са отговорни за предоставянето на обработената информация на заинтересованите страни (граждани, бизнес и администрация), и ще позволяват вземането на своевременни и адекватни управленски решения.

Центърът като хъб за аерокосмически данни ще даде възможност за свързване с други регионални центрове за данни, което ще подпомогне осигуряването на защита живота и здравето на населението, опазването на околната среда и възстановяване след икономически кризи, пандемия и бедствия в България и съседни държави.

Общият планиран ресурс е 200.0 милиона лева (166.7 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 33.3 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Проектът ще подпомага органите на публичната администрация при упражняването на техните публични функции, което определя липсата на държавна помощ в рамките на проекта.

Инвестиция 12: Дигитализиране на информационни масиви в администрацията, съдържащи регистрови данни и е-удостоверяване от регистри

Мярката[51] цели създаване на предпоставки за широкото предоставяне на електронни и вътрешни електронни административни услуги, както и на комплексни административни

[50] Вж. приложение № Н6

[51] Вж. приложение № П38

услуги, проактивни услуги и услуги тип „*епизоди от живота*“. Това ще бъде постигнато като голяма част от процесите по удостоверяване бъдат стандартизирани и автоматизирани. Удостоверяването ще е възможно при наличие на дигитализирани информационни масиви. Проектът предвижда дигитализация на информационни масиви, съдържащи регистрови данни на ключови администрации – Агенцията по вписванията и Агенцията по геодезия, картография и кадастър, както и дигитализация на актовете за гражданско състояние, съхранявани от общинските администрации. За изпълнение целите на проекта, както и за бъдещи сходни инициативи на дигитализиране на по-малко значими регистри, ще бъде внедрена платформа за автоматизиране на процесите по дигитализация и последваща обработка, съхранение и управление на дигитализирана информация. Реализацията на проекта е ключова за осъществяваната регистрова реформа. Общият планиран ресурс е 113.3 милиона лева (94.9 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 18.3 милиона лева – национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Фактът, че проектът ще подпомогне органи на публичната администрация при упражняване на публичните им функции обуславя липсата на държавна помощ в този случай.

Реформа 7: Подобряване на рамката за управление на държавните предприятия

Съгласно Плана за действие за изпълнение на последващите ангажименти на България след приемането на страната във Валутен механизъм II, за да се подобри управлението на държавните предприятия ще бъде осигурено навременно и ефективно прилагане на Закона за публичните предприятия и укрепване на капацитета на Агенцията за публично предприятие и контрол. Изпълнява се проект по Програмата за подкрепа на структурни реформи към ЕК (ППСР) с помощта на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) за разработване на политика за държавното участие. Предвижда се разработване и приемане от Министерския съвет на политически документ, установяващ държавната политика на собственост за следващите четири години, както и подготовка на анализ на дейността на държавните предприятия, създадени със специални закони с цел да се изясни естеството на извършваните от публичните предприятия дейности – предимно търговски или публични функции с оглед подпомагане превръщането им в акционерни дружества или агенции. Предвижда се изготвяне и приемане на годишен обобщен отчет за резултатите от дейността на държавните публични предприятия и с разработването на методология за обобщена годишна отчетност.

Ще бъде осигурено и съответствие между състава на управителните съвети и процедурите за подбор, определени в закона и ще се въведе механизъм за наблюдение на номинациите на борда.

Държавна помощ: Предложената реформа не представлява държавна помощ по значението на чл. 107 от ДФЕС, тъй като не заплашва да наруши конкуренцията в страната и е съвместима с правилата на вътрешния пазар.

Реформа 8: Рамка за борба с изпирането на пари

Целите на реформата са свързани с укрепването на рамката за борба с изпирането на пари съгласно Плана за действие с мерки за адресиране на последващите ангажименти на Република България след присъединяването във Валутния механизъм II.

Предвижда се повишаване на капацитета и аналитичните възможности на институциите с цел да изпълняват задачи, свързани с надзора на борбата с изпирането на пари / борбата с финансирането на тероризма, включително по отношение на прегледа на вътрешните процедури за надзор, разработване на надзорни стратегии, разработване и прилагане на политика за намаляване на риска от изпиране на пари, на които са изложени местните институции, вкл. и риска по отношение на *„видни политически личности“*;

Предвижда се ревизиране на наръчника за надзорни процедури, включително процедури за водене на досиета, на преписките и документите, разгледани по време на проверки на място и последващи действия (например коригиращи), както и въвеждане на адекватни процедури за проверка на служителите ангажирани в предоставянето на услуги по дружествено управление (напр. счетоводители, данъчни съветници и др.).

С цел повишаване на осведомеността на задължените субекти относно техните задължения съгласно законодателството за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма ще бъде въведена Moodle-базирана онлайн платформа за обучение, насочена към задължените субекти и служителите на КФН.

Повишаване на капацитета и аналитичните възможности на звеното за финансово разузнаване за по-добро използване на докладванията за съмнителни сделки и увеличено използване на финансово–разузнавателна информация от компетентните органи чрез увеличаване на персонала на Звеното за финансово разузнаване чрез наемане на повече и специализиран персонал, ангажиран с обработката на доклади за съмнителни транзакции и изготвяне на финансова информация въз основа на тези доклади, както и разработване или придобиване на ИТ инструменти за обработка и анализ на докладите за съмнителни транзакции, които получава Звеното за финансово разузнаване.

С изпълнението на проект, финансиран от Службата за подкрепа на структурни реформи към ЕК, ще бъде подготвен и приет план за действие насочен към повишаване на капацитета на компетентните български институции за ефективно намаляване на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма, както и за преразглеждане и актуализиране на националната оценка на риска, включително чрез анализ на рисковете, свързани с виртуални активи и общи рискове, произтичащи от схемите за гражданство. На тази база ще бъде повишен капацитета на българските институции за ефективно намаляване на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма.

Държавна помощ: Предложената реформа не представлява държавна помощ по значението на чл. 107 от ДФЕС, тъй като не заплашва да наруши конкуренцията в страната и е съвместима с правилата на вътрешния пазар.

Реформа 9: Реформи в публичната администрация

Ще продължат усилията за повишаване на качеството на публичната администрация, което е необходимо условие и за повишаване на ефективността от изпълнението на Националния план за възстановяване и устойчивост, при очаквано хоризонтално въздействие върху всички области на политиката:

1. Подобрено законодателно уреждане на процесите, включени в управленския цикъл, с фокус върху стратегическото планиране и управлението на изпълнението (Q1/2022)

Ще бъдат изготвени нормативни промени (изменения на Закона за администрацията/приемане на Закон за стратегическото планиране), предвиждащи правила за планиране, централизирана координация, наблюдение на изпълнението и оценка на политиките;

2. Определяне на институция/звено с отговорности по качеството на стратегическата рамка, както и за наблюдението на изпълнението на стратегическите документи (Q3/2021)

С нормативен акт ще се определят институция/специално звено, натоварено с: предоставяне на становища и методологически консултации по проектите на стратегически документи и показатели; стандартизация и интеграция между стратегиите; съответствие на Целите за устойчиво развитие; мониторинг и контрол върху изпълнението и др.;

3. Подобряване на процедурата по набиране на персонал в публичната администрация, осигуряваща аналитични и основани на данни компетентности (Q2/2021)

Нормативният акт ще осигури възможност за използване на иновативен инструмент за набиране на персонал – централизирано тестване на компетенции чрез цифрова платформа. Сред целите на тестовете е да се оцени капацитетът за анализ на данни. За по-високи нива в йерархията на държавната служба ще се тества стратегическата компетентност.

Държавна помощ: В обхвата на реформата не се включват промени, които да доведат до нарушаване на свободната конкуренция на пазара. Това определя липсата на държавна помощ по отношение на тази реформа.

Инвестиция 13: Инструмент за по-добро стратегическо планиране и управление на изпълнението

Мярката[52] цели създаване на предпоставки за подобряване на процеса на стратегическо планиране в страната и ще допълва реализацията на реформаторските намерения (реформа 9). За целта ще бъде надградена информационната система *„Мониторстат“* на Националния статистически институт в инструмент за стратегическо планиране, както и за мониторинг на изпълнението и отчетност на всички стратегически документи на централното правителство. Освен че ще обхване всички действащи стратегически документи, инструментът ще проследява и обвръзката им с Целите за устойчиво развитие на ООН. Общият планиран ресурс е 1.7 милиона лева (1.4 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 0.3 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Фактът, че проектът ще подпомогне органи на публичната администрация при упражняване на публичните им функции, обуславя липсата на държавна помощ в този случай.

Реформа 10: Обществени поръчки

В областта на обществените поръчки ще бъдат предприети действия, надграждащи постигнатото през последните години с осъществяваната реформа:

1. Засилване на превенцията и подпомагане на възложителите на обществени поръчки (Q4/2021)

Ще бъдат изготвени промени в методологията за подбор на процедури, проверявани на случаен принцип в рамките на предварителния контрол от Агенцията за обществени поръчки, като бъде увеличен делът на проверяваните обществени поръчки, финансирани от ЕС (в т.ч. по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост). Ще бъде подобрен достъпът до резултатите от осъществявания контрол от Агенцията за обществени поръчки, като на Портала за обществени поръчки се публикува информация, структурираща основни и/или специфични грешки, по отношение на които е необходимо да се обърне специално внимание на възложителите;

2. Въвеждане на нови електронни формуляри в националната система за електронни обществени поръчки (Q4/2022)

Предвижда се да се разработят и внедрят в системата за електронни обществени поръчки новите европейски стандартни формуляри, приложими за поръчки с прогнозна стойност над праговете за публикуване в Официален вестник на ЕС (Commission Implementing Regulation (EU) 2019/1780 от 23 септември 2019 г.) , както и национални стандартни

[52] Вж. приложение № П47

формуляри (по подобие на европейските), които да се прилагат за поръчки с прогнозна стойност под праговете за публикуване в Официален вестник на ЕС. Предоставяната от АОП услуга *„Електронен подател“* ще бъде развита във връзка с новите стандартни европейски формуляри в областта на обществените поръчки.

Държавни помощи: Предложената мярка не представлява държавна помощ по смисъла на чл. 107 от ДФЕС.

Реформа 11: Разрастване България

В отговор на нуждата от изпреварващ икономически ръст и следвайки добрите практики на инициативата Scaleup Europe и ангажиментите свързани със Startup Nation Standard се предвижда реализиране на реформа Разрастване България, която адресира развитието на високотехнологичния сектор в страната. Реформата цели подобряване на икономиката на България, чрез подпомагане изграждането на индустрии с висока добавена стойност. В допълнение, стартъп и скейлъп компаниите в България да се развиват с по-бързи темпове, оставайки регистрирани в страната и спомагайки по този начин за по-голям ръст в БВП. Развитието на компании в България с висока пазарна оценка е от ключово значение за разширяването и утвърждаването на средната класа в страната. Това би спомогнало и за повишаване привличането на директни външни инвестиции.

Компонентите на реформата Разрастване България създават основа, върху която да се изграждат в България високотехнологични компании, развиващи продукти и услуги с висока добавена стойност. Чрез реформата ще се създадат условия за:

- Подобрен достъп до капитал (подмярка 7)
- Подобрен достъп до талант (подмярка 4 и 5)
- Подобряване средата за администриране на бизнес (подмярка 1, 2, 3, 5 и 6)
- Насърчаване на предприемачеството (подмярка 2 и 3)

Основните етапи на реформата:

1. Изработване и приемане на законови промени за въвеждане на ново търговско дружество в Търговския закон (Q4/2022)

Настоящия Търговски закон не дава възможност на компаниите, регистрирани в България да използват редица от нужните инструменти за развитието на бизнеса като конвертируеми заеми, опции за служители (option pools), договори за вестинг и други. Като резултат някои българските компании правят избора да напуснат страната като регистрират своя бизнес в друга държава. Следвайки модела на други страни от ЕС ще бъде създадено ново дружество, което би дало по-голяма гъвкавост на бизнеса в България.

2. Създаване на законова рамка за постигане ускорена ликвидация на юридически лица (Q3/2023)

Доброволната ликвидация на бизнес в България отнема близо 1 година и на този етап процедурата е времеемка и скъпа. Нужно е тя да бъде ускорена, да бъде въведено

диверсифициране между компаниите спрямо тяхната зрялост, обем на работа и влияние върху икономиката на страната.

В България се създават между 30 000 и 50 000 нови юридически лица на година, ликвидирайки едва около 1 000. Над 90% от новостартиралите компании се провалят още в началните стъпки като повечето от тях никога не са имали дейност, не са назначавали хора и не са били регистрирани по ДДС. За тях се предвижда по-лесна и по-бърза ликвидация.

3. Приемане на Закон за личния фалит (Q4/2022)

Законът за Личния фалит има съществено значение за голяма част от населението на страната, бизнеса и предприемачите. Той е един от компонентите, които създават условия за развитие на предприемачество и втори шанс при провал на предприемача. Законът за Линия фалит ще въведе производство по несъстоятелност с одобряване на погасителен план, с ликвидация на имуществото, както и производство по несъстоятелност при липса на доходи и имущество на физическите лица.

Във връзка с пълното транспониране на Директива 1023/2019 г. е необходимо в българското законодателство да бъде уредено и производство по несъстоятелност на физически лица. Неговата цел, която е формулирана и в самата Директива е да се преодолее състоянието на свръхзадлъжнялост на физическото лице /длъжник, предприемач, потребител/ като се даде възможност за частично опрощаване на задълженията, справедливо удовлетворяване на кредиторите и създаване на възможности за възстановяване на социалната, предприемаческата и трудовата активност.

Промените са свързани и с определянето на компетентен съд, пред който ще се води процедурата, а също и необходимостта от назначаването на специалист, който да подпомага длъжника. Ключов елемент от изготвянето на нормативния акт е и възможността за съставяне и одобряване на погасителен план, от който на месечна база /или друга/ ще бъде предвидено да се правят погасявания на съответните необезпечени задължения. Следва да бъдат предвидени възможности и за това какво ще се случи ако длъжникът няма доходи и имущество, а също и при ликвидация на имуществото.

4. Изработване и приемане на подзаконовата нормативна рамка за въвеждане на Стартъп виза (Q3/2021)

Въвеждането на Стартъп визата се предвижда като механизъм, за привличането на предприемачи. Това би спомогнало привличането на чуждестранни инвестиции и изграждането на по-голяма и по-добре развита предприемаческа общност.

Под-етапите са:

4.1. Изготвяне на Наредба, която регламентира реда за издаване и отнемане на Стартъп виза, следвайки текстовете от Закона за чужденците в Република България, чл. 24 п.

4.2. Провеждане на съгласувателна процедура и обществено обсъждане.

4.3. Приемане на Наредбата от Министерски съвет, съгласно чл. 24 п от ЗЧРБ.

Процедурата за Стартъп виза ще следва най-добрите практики от Европейския съюз, бидейки изцяло онлайн, включвайки представители на местната стартъп екосистема в оценителния процес.

5. Подобряване на нормативните условия за "Дистанционна работа" (Q4/2023)

Дистанционната работа се прилага все повече в съвременните форми на заетост. Съществуващият Кодекс на труда не отговаря на съвременните взаимоотношенията между работодател и служител в условия на дистанционна работа. България може да се превърне в едно от местата, където "дигитални номади" да предпочитат да живеят и инвестират своите средства.

Реформата цели подобрения за условията за дистанционна работа в Кодекса на труда и изискванията за Трудова медицина.

6. Нотифициране на частни схеми за електронна нотификация (Q3/2021)

Регламент (ЕС) № 910/2014 предоставя възможност на страните-членки да привлекат частния сектор в предоставянето на средства за електронна идентификация (Пар. 13 от Преамбюла), без да инвестират държавни средства в създаването на схеми за електронна идентификация. С Постановление на Министерски съвет ще се нотифицират частни схеми за сигурна електронна идентификация и ще се регламентира използването им за нуждите на електронното управление на такива схеми, отчитайки приложимите нормативни актове за мерките срещу изпирането на пари, правилата за защита на личните данни и защита на потребителите, както и специалната уредба на Регламент № 910/2014 относно електронната идентификация и електронните удостоверителни услуги.

Под-етапи:

6.1. Взимане на решение от МС и възлагане на Председателя на ДАЕУ в срок от един месец да нотифицира българска схема за идентификация, която отговаря на изискванията на Регламента.

6.2. Председателя на ДАЕУ привежда в действие решението на Министерски съвет.

7. Изработване и приемане на модернизирана нормативна рамка, чрез която пенсионните фондове да инвестират по-лесно в Алтернативни инвестиционни фондове (Q3/2023)

Доброволните пенсионните фондове активно участват, като институционални инвеститори с широко портфолио, чиято основна цел е по-високата възвръщаемост, именно за да предложат по-висок доход на осигурените лица след пенсионна възраст. Целта е чрез предложението изменения да се постигне:

- По-висока възвръщаемост на пенсионните фондове
- Осъвременяване инвестиционната политика на пенсионните фондове, позволявайки им да инвестират в алтернативни инвестиционни фондове, фондове

за частен капитал (private equtiy), фондове за рисков капитал и други финансови инструменти

- Увеличение на инвестициите в българската икономика

Промените в инвестиционната рамка, касаеща доброволните пенсионни фондове е от ключово значение за развитие на стартъп и скейлъп компаниите в България и техния достъп до финансиране.

Подетапите са:

7.1. Формиране на работна група, включваща всички заинтересовани страни

7.2. Изготвяне на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване, включително изменение на чл. 176, ал. 1, т. 12, чл. 178, ал. 15 и чл. 251, ал. 9

7.3. Приемане на промените, с което се постигат заложените цели:

- Да се даде възможност на пенсионните фондове да инвестират 5% от портфолиото си в Алтернативни инвестиционни фондове;
- Да се даде възможност на пенсионните фондове да инвестират в регистрирани фондове навсякъде в Европа.
- Да се даде възможност на пенсионните фондове да определят отделянето пари в тази насока.
- Да се даде възможност КФН да оценява нематериалните активи, в които инвестират пенсионните фондове на по-пазарен принцип;

Държавна помощ: Предложената мярка не представлява държавна помощ по смисъла на чл. 107 ДФЕС.

Реформа 12: Съвет за икономически анализи

Създаването на Съвет за икономически анализи е реформа, която има за цел да постави основите на процес на постепенно и устойчиво осигуряване на българското правителство със задълбочена академична икономическа експертиза, която да бъде отправна точка при вземането на стратегически и дългосрочни икономически решения. Съвременните глобални предизвикателства изискват предприемането на решителни, устойчиви и трансформиращи икономически мерки, възприемането на нови идеи и осъществяването на смели действия, основани на икономическата наука. При създаването на съвета ще се използва успешният опит на редица държави от ЕС, като Експертния съвет в Германия (Sachverständigenrat zur Begutachtung der gesamtwirtschaftlichen Entwicklung), Съвета за икономически анализи във Франция (Conseil d'analyse économique) или Френско-германския съвет на икономическите експерти (The Franco-German Council of Economic Experts).

Съветът за икономически анализи ще се състои от международно признати икономисти, които ще оценяват дългосрочните предизвикателства пред българската икономика и ще отправят предложения за най-подходящите политики за тяхното преодоляване. Съветът ще има съвещателен характер и ще включва икономисти от академичната общност, включително от престижните международни университети. В светлината на големите

социално-икономически промени през 21 век такъв съвет ще има задачата да анализира основните икономически, макроикономически и социални въпроси и да предлага подходящи политики и решения.

Основният продукт от дейността на съвета ще бъде годишен доклад за състоянието на българската икономика, предизвикателствата и рисковете пред нея, както и възможните решения при преодоляването им. В допълнение, съветът ще има възможността да изготвя препоръки за повишаване на ефективността на икономическите политики в отговор на текущите предизвикателства, както и да публикува позиции по други ключови за просперитета на страната теми като енергийната политика и политиката в областта на измененията на климата, цифровизацията, изкуствения интелект, иновациите и индустриалната политика, социалните неравенства, демографските проблеми и т.н.

Съветът ще се състои от пет авторитетни икономисти с публикации в 50-те най-рейтингови икономически журнали и ще предоставя на правителството независима експертиза и анализи относно средносрочните и дългосрочни рискове и възможности пред българската икономика. Трима от членовете ще бъдат поканени за период от три години, а участието на останалите двама може да бъде на ротационен принцип за срок от една година. Това ще позволи в съвета да участват икономисти от отделни специфични сфери и с различен академичен фокус с оглед на специфичните теми в дадената година. По време на заседанията на съвета ще се обсъждат и текущи икономически въпроси, като резултатите от тези обсъждания ще се публикуват под формата на експертни становища или изявления.

Създаването на съвета ще стимулира и надграждането на аналитичния капацитет на администрацията, която ще осигурява данните, необходими за неговата дейност. За тази цел той ще бъде подпомаган от специално създадено звено в администрацията на Министерския съвет, което ще развива модерен подход към политиката за данни като основа за взимането на политически решения (data-based policy decisions). Освен постоянните служители и експерти от държавната администрация, звеното ще разчита на експертиза с временен характер на различни млади учени в сферата на икономиката и статистиката на ниво pre-doc или post-doc (със завършено висше образование в сферите на икономиката, статистиката, математиката, инженерните науки). Те ще подпомагат работата на съвета, като по този начин ще имат и възможността да си взаимодействат с водещи международни икономисти, което ще има важно значение за повишаването на аналитичния и академичния им потенциал и за бъдещата им академична кариера като цяло.

Държавна помощ: В обхвата на реформата не се включват промени, които да доведат до нарушаване на свободната конкуренция на пазара. Това определя липсата на държавна помощ по отношение на тази реформа.

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

Инвестициите по Кохезионната политика ще подкрепят прехода към управление, основано на потенциала на данните. Основен акцент е разширяването на обема на отворените данни, генерирани и обработвани от държавните институции и бизнеса и улесняването на споделянето им. За постигане на максимален ефект се залага на интегрираност и синергия на тези мерки с инвестиции в осигуряване на свързаност чрез мрежи с висок капацитет, финансирани в рамките на Плана.

За извличане на максимални ползи за обществото от цифровата трансформация на публичния сектор ще се подкрепя осигуряването на надеждна, функционална и достъпна споделена инфраструктура и облачни услуги, както и за централизирани и хоризонтални решения за е-управление. Задълбочаващата се цифровизация на публичния сектор извежда на преден план необходимостта от обезпечаване на високо ниво на киберсигурност. Ще се подкрепя развиването и подобряването на централизирани механизми и инструменти за сигурна защита на данните и публичните услуги при прилагане на най-високи стандарти за киберсигурност.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Мерките в компонента се придържат към най-добрите европейски практики за инвестиции, фокусирани върху прозрачността, отвореността на пазара и лоялната търговия, като по този начин процедурите за обществени поръчки зачитат принципа на отворена стратегическа автономия. Техническите задания ще предвиждат изисквания за осигуряване на диверсификация на доставчиците, използващи технологии и бизнес практики, способни да се справят с нарушаването на конкуренцията и да допринесат за устойчиво развитие, зелена и цифрова трансформация на българската икономика. Технологиите и съответно системите в компонента трябва да съответстват на всички мерки и политики за сигурност на етапа на проектиране.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Мерките, включени в обхвата на компонента са предвидени за реализация само на територията на страната, но някои техни елементи имат трансгранично измерение. Така например, предвидената дейност за изграждане на национална интелигентна система за сигурност в рамките на инвестиция 5 е с потенциал да допринесе за координирани действия с други държави членки и техните полицейски служби по отношение на опазването на външните граници на ЕС и предупреждение за евентуални заплахи. Също така инвестиция 9 има пряка добавена стойност и трансграничен ефект по отношение развитието на Единния цифров пазар. Инвестиция 11 ще даде възможност за свързване с други регионални центрове за данни, което ще подпомогне осигуряването на защита живота и здравето на населението, опазването на околната среда и възстановяване след икономически кризи, пандемия и бедствия в България и съседни държави.

3) Зелени и цифрови измерения на компонента

Мерките в областта на електронното правосъдие (реформа 1, инвестиции 1, 2, и 3), електронното управление (реформа 6, инвестиции 9 и 10) и цифровизацията на строителния сектор (реформа 5, инвестиции 7 и 8), както и инвестиции 4 и 11 имат много сериозно застъпени цифрови измерения и следователно ще допринесат значително за постигането на 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост (остойностени 99.8% цифрови разходи – вж. табл. 2.Г.1.1 по-долу). Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа „*да не се нанася значителна вреда*“, както е определен в Регламента за таксономията, но според използваната методология на ЕК за пресмятането на приносите към двойния преход компонентът включва 0% климатични разходи.

Табл. 2.Г.1.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 10 Бизнес среда	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Реформа на правната рамка на електронното правосъдие	0.0	0.0	0.0
Укрепване, доразвитие и надграждане на Единната информационна система на съдилищата	22.9	0.0	22.9
Доразвитие на информационните системи на съдилищата за достъп на граждани и юридически лица до е-услуги и е-правосъдие	1.1	0.0	1.1
Цифровизация на ключови съдопроизводствени процеси в системата на административното правораздаване	7.1	0.0	7.1
Повишаване на ефективността на разследванията на корупционните престъпления	0.0	0.0	0.0
Трансформация на съществуващата в Прокуратурата на Република България информационна и комуникационна инфраструктура в нов тип - отказоустойчива, резервирана, производителна и защитена	30.1	0.0	30.1
Подобряване на качеството и устойчивостта на политиките в сферата на сигурността и противодействието на корупцията и подпомагане на екологичния преход	80.2	0.0	80.2
Разширяване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове и въвеждане на медиация, задължителна по някои видове дела	0.0	0.0	0.0

Въвеждане на способи за алтернативно разрешаване на спорове в съдебната система в България - пилотно въвеждане на задължителна съдебна медиация	1.6	0.0	0.0
Повишаване на ефективността на рамката за несъстоятелност и стабилизация	0.0	0.0	0.0
Цифрова реформа на българския строителен сектор	0.0	0.0	0.0
Подкрепа на пилотна фаза за въвеждане на строително информационното моделиране (CIM/BIM) в инвестиционното проектиране и строителството като основа за цифрова реформа на строителния сектор в България	7.9	0.0	7.9
Единна информационна система по устройство на територията, инвестиционно проектиране и разрешаване на строителството	2.9	0.0	2.9
Изграждане на национална схема за електронна идентификация и персонализацията ѝ в българските лични документи	122.5	0.0	122.5
Регистрова реформа за разгръщане потенциала на електронното управление за подобряване на бизнес средата	0.0	0.0	0.0
Дигитализиране на информационни масиви в администрацията, съдържащи регистрови данни и е-удостоверяване от регистри	95.0	0.0	95.0
Интегрирана национална система за киберсигурност в Република България	164.2	0.0	164.2
Изграждане на национален комплексен център и мрежа за мониторинг, контрол и управление	166.7	0.0	166.7
Подобряване на рамката за управление на държавните предприятия	0.0	0.0	0.0
Подобряване на рамката за борба с изпирането на пари	0.0	0.0	0.0
Публична администрация	0.0	0.0	0.0
Инструмент за по-добро стратегическо планиране и стратегическо управление на изпълнението	1.4	0.0	1.4
Обществени поръчки	0.0	0.0	0.0
Разрастване България	0.0	0.0	0.0
Съвет за икономически анализи	0.0	0.0	0.0
ОБЩО	703.6	0.0	702.0
принос		0.0%	99.8%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

2.Г.2 Социално включване

а) Описание на компонента

Област на политиката: социално включване

Цел: Компонентът цели насърчаване на социалното включване на уязвимите групи (хора с увреждания, възрастни хора и деца, лица и семейства в неравностойно положение и др.) и повишаване на качеството и разширяване на обхвата на предоставяните социални услуги, въвеждане на интегрирани подходи при предоставянето на социални услуги, както и развитие на интегрирани услуги.

Реформи и/или инвестиции:

- Усъвършенстване на цялостната система за социална подкрепа чрез извършване на оценка на въздействието на действащата нормативна уредба за схемите за минимален доход и приемане на Кодекс за социална подкрепа и подзаконова нормативна уредба;
- Продължаване на реформата в областта на социалните услуги;
- Продължаваща подкрепа за деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания;
- Лична мобилност и достъпност за хората с трайни увреждания;
- Развитие на регионален административен капацитет за модернизация на предприятията на социалната и солидарна икономика и въвеждане на индивидуализирани решения;

- Модернизиране на материалната база и въвеждане на информационни технологии за подобряване на социалната подкрепа за населението от Агенция за социално подпомагане;
- Агенция по заетостта – заетост за иновативна, свързваща и справедлива България;
- Култура и творчески индустрии в България: изграждане на приобщаваща, международно конкурентна и устойчива екосистема;
- Дигитализация на музейни, библиотечни, аудиовизуални и архивни фондове.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 1 009.0 милиона лева, от които 857.5 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 151.6 милиона лева национално съфинансиране.

б) Основни предизвикателства

Пандемията от COVID-19 показа, че степента на устойчивост на шокове на отделни системи в страната не е достатъчна, за да може да се гарантира в пълна степен адекватна и своевременна подкрепа и помощ за отделни групи от обществото, особено за уязвимите групи.

Структурните предизвикателства в областта на социалното включване са значителни. Бедността и социалното изключване са сериозни предизвикателства, а неравенството в доходите е високо. Реализираният икономически растеж не е достатъчно приобщаващ, за да способства намаляването на социалните неравенства. Социалните трансфери имат много ограничено въздействие върху намаляването на бедността и неравенството. Те са добре насочени, но нямат достатъчно покритие и имат малък принос за подобряване на състоянието на подпомаганите лица. Значителна част от социалната подкрепа отива за хора, които са извън групата на най-бедните, което влошава цялостната картина по отношение на адекватността на социалните трансфери. Относителният дял на лицата, изложени на риск от бедност, е сред най-високите в ЕС. Значително по-голям е рискът от бедност при някои от най-уязвимите групи от населението. Почти ½ от населението в надтрудоспособна възраст е в риск от бедност или социално изключване през 2019 г., а малко под 1/3 от това население изпитва тежки материални лишения. Въпреки че и двата показателя отбелязват чувствително подобрение през последните десет и повече години, изоставането в рамките на Общността остава значително. Същевременно, голяма част от възрастните хора живеят в селските райони, от което произтичат някои ограничения в достъпа им до социални услуги.

Хората с увреждания са друга основна група, която обхваща значителен дял от населението в страната и която е подложена на сериозен риск от бедност и социално изключване. Почти 1/3 (29.7% през 2019 г.) от хората в трудоспособна възраст с ограничения живеят в материални лишения, което е почти 3 пъти по-висок дял спрямо средните стойности в ЕС (10.6%). Проблемите относно осигуряване на качествени и достъпни социални услуги за хората с увреждания са подобни на тези, които съществуват

в предоставянето на услуги за възрастните хора. Фрагментираност и ниска достъпност са сред основните предизвикателства.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 2 от 2020 г., както и СП 4 от 2019 г. Планираната реформа за усъвършенстване на цялостната система за социална подкрепа чрез кодифицирането ѝ цели да преодолее структурното предизвикателство, свързано с ниската ефективност на социалната политика по отношение на целите ѝ за намаляване на бедността и неравенствата. Реформаторските усилия в областта на социалното включване намират израз в реформа 2, за чиято реализация е ключово успешното изпълнение на инвестиция 1. Реализацията на планираните в компонента интервенции и реформаторски намерения ще е ключова за повишаване на социалната устойчивост на шокове. Инвестиции 6 и 7 имат потенциала да са мощни двигатели в процеса на преодоляване на социалните последици на кризата, породена от пандемията COVID-19, за борба с изолацията и процеса на дезинтеграция на общностите. Инвестиции 2 и 3, освен безспорния си ефект по отношение на укрепване на социалната устойчивост, ще имат своя принос и за икономическото възстановяване, предвид създаваните възможности за представители на някои уязвими групи да се включат на пазара на труда. Преобладаващо, планираните инвестиции са с трайно въздействие, т.е. техният ефект няма да изчезне след приключването на съответните проекти. Компонентът ще има косвен принос и по изпълнените на други Специфични препоръки на Съвета за страната, например, повишаване на енергийната ефективност (СП 3/2019, СП 4/2020), като по този начин допринася и за изпълнение на целите на зеления преход.

Предвидените мерки в компонента ще окажат въздействие в макроикономически план още в краткосрочен период. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.3% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.1% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат на 0.1% (както в краткосрочен план – към 2023 г., така и в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Усъвършенстване на цялостната система за социална подкрепа чрез извършване на оценка на въздействието на действащата нормативна уредба за схемите за минимален доход и приемане на Кодекс за социална подкрепа и подзаконова нормативна уредба

Изпълнението на тази реформа е насочено към справяне със специфична препоръка № 2 на Европейския съвет за 2020 г. чрез предприемане на стъпки за смекчаване на недостатъците по отношение на адекватността на схемата за минимален доход и съответно прилагане на мерки за социално включване чрез по-добра подкрепа за минималния доход. По-конкретно, планираната реформа за подобряване на системата за социално подпомагане чрез нейната кодификация има за цел да преодолее структурните предизвикателства, свързани с ниската ефективност на социалната политика във връзка с постигането на нейните цели за намаляване на бедността и неравенствата.

Реформата има за цел по-висока ефективност, адекватност и обхват на системата за социална подкрепа чрез въвеждане на цялостен подход за предоставяне на социална подкрепа на лица и семейства от уязвими групи, въвеждане на *„обслужване на едно гише“*, опростени и унифицирани процедури, правила и критерии за достъп до мерки за социална подкрепа, механизми за ежегодно актуализиране на социалните трансфери, както и повишаване на ефективността на администрацията, работеща в тази област и минимизиране на разходите за управление на процесите.

1. Подготовка на измененията в схемите за минимални доходи, базирани на оценка на въздействието в областта на социалното подпомагане във връзка с критериите за достъп и адекватност на социалните плащания (Q2 2021)

Създаване на работна група за преглед на настоящите правила и критерии за допустимост между различните подкомпоненти, обобщаване на компонентите и оптимизиране на критериите за допустимост за лица, които отговарят на условията за получаване на обезщетения, както и възможностите за поставяне на начална основа за увеличаване на размера на обезщетенията.

2. Изменение на регламента за прилагане на Закона за социално подпомагане

Това предложение служи като временна мярка до започване на законодателно изменение за прилагане на механизъм за редовно актуализиране на социалните помощи. Това ще осигури плавен преход от съществуващия механизъм към обвързването на месечните плащания на обезщетения с линията на бедност, определена за страната за съответната година, което ще допринесе за следващите стъпки в процеса на законодателно изменение в областта на социалната помощ.

3. Изменение на Закона за социално подпомагане за прилагане на редовен механизъм за актуализиране на схемите за минимални доходи, базиран на обективни статистически данни за подобряване на неговата адекватност.

Това ще бъде направено в съответствие с принципите на плавен преход, финансова поносимост, бързо изпълнение и по-големи ползи за най-нуждаещите се.

Очакваните резултати са:

- Създаване на механизъм за ежегодно актуализиране на схемите за минимални доходи;
- Установяване на промени в критериите за допустимост на схемите за минимални доходи за внасяне на тяхното покритие.

4. Приемане на Кодекс за социална подкрепа / Q4 2022 / и вторично законодателство (Q2 2023)

Идеята за кодификация на социалното законодателство следва логиката на хармонизиране на силно фрагментирани социални закони. Кодификацията на социалното законодателство в областта на обществената подкрепа обобщава най-важните закони и има за цел да очертае обхвата и структурата на социалните придобивки, услуги и подкрепа, чрез които да се постигне социална справедливост и социална сигурност в обществото. Водещи в тази трансформация трябва да бъдат няколко принципа като гъвкавост и индивидуален подход, гарантиране на права, включване на уязвими хора, за да се гарантира функционирането на система, която отразява нуждите на нуждаещите се хора с акцент върху подобряването на възможностите за социално включване.

Държавна помощ: Реформата в сферата касае кодифициране на помощи, които се изплащат на физически лица. В тази връзка настоящата реформа не нарушава и не заплашва да наруши конкуренцията в рамките на ЕИП и не следва бъде разглеждана като държавна помощ съгласно чл. 107 и 108 от ДФЕС.

Реформа 2: Продължаване на реформата в областта на социалните услуги

Реформаторските усилия са насочени към завършване на реформата в областта на социалните услуги, започнала с приемането на Закона за социалните услуги. Законът, имащ за цел да подобри механизмите за планиране, финансиране, контрол и наблюдение на услугите, както и да подобри тяхното качество, ефективност и устойчивост, влезе в сила на 01.07.2020 г.:

1. Изготвяне и приемане на Национална карта на социалните услуги (Q4/2023)

Националната карта на социалните услуги ще определи максималния брой потребители на всички социални услуги, за които се осигурява финансиране от държавния бюджет. Критериите за определяне на услугите и максималният брой потребители в Националната карта на социалните услуги са определени в Наредбата за планирането на социалните услуги (приета с Постановление № 133 на Министерския съвет от 6 април 2021 г.) според броя и демографския профил на населението. Националната карта на социалните услуги ще бъде разработена въз основа на анализ на общините по отношение на потребностите от социални услуги на общинско и областно ниво по реда на Наредбата за планирането на социалните услуги;

2. Разработване и приемане на Наредба за качеството на социалните услуги (Q4/2021)

Регламентът за качеството на социалните услуги е ключов за прилагането на реформата в областта на социалните услуги и постигането на целите на Закона за социалните услуги. Той ще определи стандартите за организация и управление на услугата; квалификация и професионално развитие на служителите, които извършват дейността по предоставяне на услугата; ефективността на услугата по отношение на резултатите, постигнати за нейните

потребители в отговор на техните нужди, включително интегрирани междусекторни услуги и съответните критерии. Процедурата за контрол, мониторинг и оценка на качеството и ефективността на социалните услуги от общините, доставчиците на социални услуги и Агенцията за качество на социалните услуги също ще бъдат обхванати. Ще бъдат определени минималните изисквания, необходими за модернизирането на системата за броя и квалификацията на служителите, които извършват дейността по предоставяне на различните видове социални услуги.

Държавна помощ: Реформата не нарушава и не заплашва да наруши конкуренцията в рамките на ЕИП и не следва бъде разглеждана като държавна помощ съгласно чл. 107 и 108 от ДФЕС.

Инвестиция 1: Продължаваща подкрепа за деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания

Проектът[53] подкрепя продължаването на реформата на системата на социалните услуги, в т.ч. за дългосрочна грижа. Предвидено е изграждане и оборудване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа и съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания, както и реформиране на съществуващите домове за стари хора. Проектът има обособен компонент за повишаване на енергийната ефективност на социалната инфраструктура. Чрез развитието, изграждането и оборудването на нови, гъвкави и ориентирани към потребностите на конкретните целеви групи и отговарящи на съвременните изисквания социални и интегрирани здравно-социални услуги ще се допринесе пряко за подкрепа и насърчаване на социалното включване на лица с увреждания и възрастни хора, зависими от грижа. Освен преките ефекти, свързани с подобряване на физическата среда, новото оборудване и обзавеждане е свързано и с повишаване на качеството на услугите и тяхната ефективност с оглед на постигнатите резултати за лицата, които ги ползват, в отговор на потребностите им. С реализацията на проекта ще бъдат подкрепени 430 обекта от социалната инфраструктура в процеса на деинституционализация на услугите за дългосрочна грижа за възрастните хора и хората с увреждания, както и 1 200 социални услуги. Общият планиран ресурс е 753.0 милиона лева (643.2 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 109.8 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Финансирането по проекта не представлява държавна помощ. Всички услуги, които ще се финансират в рамките на проекта са делегирана от държавата дейност. Социална услуга, делегирана от държавата дейност, може да бъде открита като такава, само ако тя бъде предложена от общината и за това бъде взето решение от Общинския съвет. Отговорността за социалните услуги, делегирани от държавата

[53] Вж. приложение № П39

дейности, е изцяло на общините. Частните доставчици не могат да откриват социални услуги, които да се финансират от държавния бюджет. Общините нямат търговски или икономически интерес от предоставянето на въпросните социални услуги. Като доставчици на социални услуги, които са делегирани от държавата дейности, общините не осъществяват икономическа дейност, а изпълняват регламентираните им законови задължения към населението. Следва да се подчертае изразения публичен характер на системата, липсата на потенциална ценова конкуренция, задължението на общините да осигурят достатъчно места в услугите, фактът, че събираните такси не покриват реалните разходи, както и елементът на солидарност, който е характерен за системата на социалните услуги.

Инвестиция 2: Лична мобилност и достъпност за хората с трайни увреждания

Целта на пилотния проект[54] е да насърчи дейностите по осигуряване на лична мобилност и достъпност за хора с трайни увреждания за тяхното социално приобщаване, като се отчитат и специфичните им потребности. Предвидено е предоставяне на висококачествени и високотехнологични помощни технически средства, в т.ч. специализирани софтуерни програми, електронни технически средства за компенсация на сетивен дефицит, адаптирани технически и медицински устройства и други подобни средства и приспособления, съобразно специфичните нужди на хората с трайни увреждания, както и за създаване на достъпна среда, свързана с мобилността и свободното им придвижване. Осигуряване на обучение на ползвателите за ползване на помощните технически средства и/или специализирани програми. Общият планиран ресурс е 24.0 милиона лева (19.2 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 4.8 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2023 г.

Държавна помощ: Разходите по настоящия проект не представляват държавна помощ по смисъла на чл. 107 и 108 от ДФЕС доколкото помощните технически средства ще бъдат предоставяни на физически лица на база на техните лични потребности.

Инвестиция 3: Развитие на регионален административен капацитет за модернизация на предприятията на социалната и солидарна икономика и въвеждане на индивидуализирани решения

Мярката[55] предвижда разширяване и модернизиране на възможностите за подкрепа на субектите на социалната и солидарна икономика чрез реформиране на политиката и прилагане на индивидуализиран подход спрямо потребностите на всеки отделен субект на социалната и солидарна икономика чрез създаване на фокус-точки с териториално

[54] Вж. приложение № П40

[55] Вж. приложение № П41

покритие в шестте региона на страната. Акцент на оказваната подкрепа ще бъде трансформацията на субектите на социалната и солидарна икономика в контекста на двойния (зелен и цифров) преход. Проектът предвижда обследване на поне 200 социални предприятия за възможност за дигитализиране на работните им процеси и подпомагане на осъществяването на изведените препоръки в поне 100 от тях, както и провеждане на обучения за работниците в тях във връзка с въведените цифрови решения. Същевременно, проектът предвижда и насърчаване създаването на мрежи и провеждане на обучения, инициативи и партньорства за приобщаване на социалните предприемачи към социалния и граждански диалог с държавните институции, местната власт и местните общности. Устойчивостта на резултатите от проекта ще се осигури посредством предвидената след приключването му трансформация на фокус точките в местни инкубатори, реализирани под формата на публично-частно партньорство, основаващо се на запазване тяхното функциониране и чрез апортиране на наличните активи. Проектът предвижда и изграждане на дигитална платформа (мрежа) на субектите на провежданата политика в областта на социалната и солидарна икономика. Тя представлява иновативен инструмент за модернизиране и дигитализиране на пазарните процеси и тяхното управление. Ще се осъществи пазарно интегриране на платформата чрез аудио-визуални комуникационни инструменти. Ще бъде изградена и технология за събиране и анализ на данни или т. нар. адаптивно-аналитичен софтуер, с възможност за самообучение, обработка и анализ на данни (изкуствен интелект) с потенциал (въз основа на различните операции, кооперации, сътрудничества и партньорства) да генерира и обработи данни, които да позволят отчетливо и обективно оценяване както на секторните дефицити, така и на провежданата политика. Общият планиран ресурс е 26.7 милиона лева (24.2 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 2.5 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2024 г.

Държавна помощ: По отношение на някои дейности от проекта е предвидено прилагане на режим на минимална помощ по Регламент (ЕС) 1407/2013 за съответните предприятия от сферата на социалната и солидарна икономика.

Инвестиция 4: Модернизиране на материалната база и въвеждане на информационни технологии за подобряване на социалната подкрепа за населението от Агенция за социално подпомагане

Проектът[56] има за цел да повиши ефективността и качеството на административните услуги, предоставяни в системата за социално подпомагане и закрила на децата. Ще предостави възможност и среда за провеждане на предвидените реформи в областта на социалната подкрепа и за решаване на проблеми, създаване на безопасна среда, защита

[56] Вж. приложение № Н7

на данните на гражданите, както и осигуряване на равен достъп до социална подкрепа за хора с физически увреждания. Друг фокус ще бъде актуализирането, наличността, където все още няма, и модернизацията на материалната база на териториалните структури на Агенцията за социално подпомагане. Изпълнението на дейностите ще осигури качествени услуги за населението на територията на цялата страна, предоставяни в достъпна и безопасна среда, както и ще достигне цялостна оптимизация на разходите на Агенцията. Също така, изпълнението на проекта ще укрепи устойчивостта на социалната система, както и ще увеличи достъпа на повече хора, нуждаещи се от подкрепа, независимо от техните специфични различия, причинени от физически или сензорни увреждания.

Общият планиран ресурс е 9.8 милиона лева (7.8 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 1.9 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2023 г.

Държавна помощ: Проектът не е обект на режим на държавна помощ, тъй като дейностите по изпълнение на ремонтни дейности и доставка на специализирани съоръжения за достъпна среда, отопление и информационно оборудване са насочени към обновяване, достъпност и модернизация на сгради, предоставящи публични административни услуги, не водят до подобряване на пазарните позиции или до разширяване на дейността и не се постига конкурентно предимство. А именно, няма конкуренция за предлаганите услуги, която ще бъде въведена след изпълнението на проекта. С оглед на това и поради липсата на този компонент при оценката на наличието или липсата на държавна помощ, може да се твърди, че проектът не отговаря на изискванията за съществуване на държавна помощ. Всички дейности по ремонт и закупуване на оборудване ще бъдат предмет на възлагане, което не предполага наличието на държавна помощ.

Инвестиция 5: Агенция по заетостта – заетост за иновативна, свързваща и справедлива България

Проектът[57] е насочен към повишаване на ефективността и качеството на предоставяните административни услуги в системата на Агенцията по заетостта, създаване на безопасна среда, защита на данните на гражданите, както и улесняване на достъпа до услуги за хора с различни характеристики и нужди, вкл. и хората с увреждания и уязвимите групи на пазара на труда. Проектът ще допринесе за намаляване на административната тежест, подобряване на качеството на предоставяните услуги (по отношение на достъпност, време, консумация на ресурси и т.н.) и ще помогне за по-доброто им фокусиране върху индивидуалните нужди на клиентите на Агенцията по заетостта, както и за повишаване на ефективността на партньорствата със заинтересованите страни. Общо планираният ресурс е 32.0 милиона лева (25.6 милиона лева за сметка на Механизма за

[57] Вж. приложение № Н8

възстановяване и устойчивост и 6.4 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2023 г.

Държавна помощ: Проектът не е обект на режим на държавна помощ, тъй като включените в него дейности не водят до подобряване на пазарните позиции или до разширяване на дейността и не се постига конкурентно предимство, т.е. няма конкуренция за предлагани услуги, които ще бъдат въведени след изпълнението на проекта. Агенцията по заетостта не попада в обхвата на приложимите правила в европейското и националното законодателство в областта на държавната и минималната помощ. Всички дейности, които ще бъдат извършени, ще подлежат на възлагане чрез публичен конкурс, който не предполага наличие на държавна помощ.

Инвестиция 6: Култура и творчески индустрии в България: изграждане на приобщаваща, международно конкурентна и устойчива екосистема

Проектът[58] цели мобилизиране на пълния потенциал на сектора на културата за преодоляване на социалните последици на кризата от COVID-19, за борба с изолацията и процеса на дезинтеграция на общностите. За целта проектът предлага реформиране на публичните разходи за култура, чрез законодателна и административна реформа в Национален фонд „*Култура*“ към Министерството на културата, децентрализация на културните политики, чрез обособяване на 3 разходни програми „*Подкрепа за европейско културно сътрудничество*“, „*Подкрепа за развитие и достъп на публиката*“ и „*Ново поколение местни политики за култура*“, финансиращи на конкурентен принцип културен продукт и съдържание. Предвидена е нарочна дейност за повишаване на административния капацитет в служителите на администрацията и повишаване на уменията и компетенциите в контекста на цифровия преход – за представителите на културата и творческите индустрии. Общият планиран ресурс е 96.8 милиона лева (79.7 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 17.1 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: По отношение на някои дейности от проекта е предвидено прилагане на режим на минимална помощ по Регламент (ЕС) 1407/2013. За бенефициентите, които са бюджетни организации, при които изпълняваните в рамките на финансирането икономически дейности и упражняването на публична власт са „*неделими по своя характер*“, т.е. когато икономическата дейност е необходима за упражняването на публичната власт, дейностите като цяло няма да се считат за икономически по своя характер и съответно тяхното финансиране няма да представлява държавна помощ.

[58] Вж. приложение № П42

Инвестиция 7: Дигитализация на музейни, библиотечни, аудиовизуални и архивни фондове

Основна цел на проекта[59] е да се проведе цялостно реформиране на политиките на държавата по дигитализиране, опазване и съхранение на културното наследство и да се осигури свободен достъп на всички заинтересовани страни до културното богатство на страната, на равни начала и без ограничение, което от своя страна ще засили положителния образователен, научен и туристически ефект на културното наследство в България. Ще се въведат единни стандарти за дигитализиране на фондовете на музеите, библиотеките, Българската национална филмотека (БНФ), Българската национална телевизия (БНТ), Българското национално радио (БНР) и Българската телеграфна агенция (БТА); ще се създаде единна методология за осъществяване на процеса по дигитализация на национално ниво, с която да се въведе единен координиран подход с централизиран контрол. Ще бъде цифровизирана част от фондовете, съхранявани в музейната и библиотечна мрежа в страната, както и в БНФ, БНТ, БНР, БТА и държавните архиви – структурни звена на Държавна агенция *„Архиви*", които са едни от най-съществените културни институции, съхраняващи, опазващи и представящи културно-историческото, литературно и аудиовизуално наследства на страната. За да се осигури единен достъп на национално и европейско ниво до дигитализираното съдържание, се предвижда да се изгради и единна електронна платформа, която да предоставя онлайн достъп до крайните продукти от процеса по дигитализация за гражданите, бизнеса, научните и образователните среди, която ще бъде конфигурирана така, че да може да се подава допълнително съдържание към Europeana чрез националния агрегатор. Общият планиран ресурс е 67.5 милиона лева (58.3 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 9.2 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Финансирането в рамките на проекта не представлява държавна помощ. С проекта се осигурява универсален достъп до културното наследство, както и неговото опазване и защита. В съответствие с разпоредбите на Известието на Комисията относно понятието държавна помощ, посочено в член 107, параграф 1 от ДФЕС, ЕК не счита за държавна помощ публично финансиране на културни дейности или за защита на културното наследство, които са достъпни за обществеността безплатно, преследват чисто социална и културна цел, чийто характер е с нестопанска цел. Публичното финансиране на дейностите в областта на културата или за опазване на културното наследство, които са достъпни за обществеността безвъзмездно, преследват чисто социална и културна цел, чието естество е нестопанско, не представлява помощ. В този смисъл, фактът, че от посетителите на културна институция или от участниците в културна дейност или дейност за опазване на културното или историческото наследство, се изисква

[59] Вж. приложение № П43

да плащат някаква сума, която покрива само една малка част от реалните разходи, не променя нестопанското естество на тази дейност, тъй като платената сума не може да се счита за истинско възнаграждение за предоставената услуга.

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

През следващия програмен период интервенциите по ЕСФ+ ще бъдат насочени към формиране и повишаване качеството на човешкия капитал като основен фактор на производството чрез заетост и социално включване. Ще се подпомага реализацията на пазара на труда и активното приобщаване на уязвими групи в заетост и социално включване чрез повишаване на възможностите им за започване на работа, подобряване на уменията, квалификация и преквалификация, насърчаване на социално-икономическата им интеграция, подобряване на достъпа им до качествени социални услуги, посреднически услуги за намиране на работа и интегрирани услуги. Усилията ще са насочени и към повишаване ефективността и устойчивостта на политиката в областта на социалното включване като способ за намаляването на социалните неравенства. Ще се подкрепя равен достъп до специализирана здравна и дългосрочна грижа, повишаване на качеството и разширяване на обхвата на предоставяните социални услуги. Започналата през 2014 г. реформа в системата на социалните услуги за дългосрочна грижа ще навлезе в основната си фаза, като се предвижда да се закрият приблизително 60% от останалите специализирани институции за лица с увреждания, а всички съществуващи домове за стари хора да се реформират в съответствие с новите критерии за качество. В рамките на изпълнението на заложените дейности в Плана за възстановяване и устойчивост се планира да се реализират основните строителни дейности и инвестиции в оборудване и обзавеждане, необходими за условно наречения *„втори етап“* от реформата на системата на социалните услуги за дългосрочна грижа. От друга страна чрез финансиране на дейности за енергийна ефективност и обновяване на оборудване и обзавеждане в съществуващи социални услуги в общността, делегирани от държавата дейности, както и изпълнение на противоепидемични мерки се цели повишаване на качеството на предоставяните социални услуги на потребителите. Тези основни инвестиции ще бъдат паралелно допълнени с дейности по Програмата за развитие на регионите 2021-2027 г., а *„меките мерки“* ще се финансират от Програмата за развитие на човешките ресурси 2021-2027 г.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Планираните интервенции ще се придържат към най-добрите европейски практики за инвестиции, насочени към прозрачност и справедлива търговия, като по този начин процедурите за възлагане на обществени поръчки ще зачитат принципа за постигане на стратегическа автономност, като същевременно се запази отворената икономика.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Проектите, включени в обхвата на компонента, са предвидени за реализация само на територията на страната и нямат експлицитно трансгранично измерение с изключение донякъде на интервенциите в областта на културата и културното наследство (инвестиции 6 и 7).

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Инвестиция 1 ще има за пряк ефект от реализацията си повишаване на енергийната ефективност, свързан с обновяването на сградния фонд на социалната инфраструктура. Предложените в компонента мерки (остойностени 11.3% климатични разходи – вж. табл. 2.Г.2.1 по-долу) допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията.

Като включва 9.6% цифрови разходи (вж. Таблица 2.Г.2.1 по-долу), този компонент допринася и за 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

Табл. 2.Г.2.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 11 Социално включване	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Усъвършенстване на цялостната система за социална подкрепа чрез извършване на оценка на въздействието на действащата нормативна уредба за схемите за минимален доход и приемане на Кодекс за социална подкрепа и подзаконова нормативна уредба	0.0	0.0	0.0
Продължаване на реформата в областта на социалните услуги	0.0	0.0	0.0
Продължаваща подкрепа за деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания – подмярка 1	407.4	0.0	0.0
Продължаваща подкрепа за деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания – подмярка 2	235.8	94.3	0.0
Лична мобилност и достъпност за хората с трайни увреждания	19.2	0.0	0.0
Развитие на регионален административен капацитет за модернизация на предприятията на социалната и солидарна икономика и въвеждане на индивидуализирани решения	24.2	0.0	0.0
Модернизиране на материалната база и въвеждане на информационни технологии за подобряване на социалната подкрепа за населението от Агенция за социално подпомагане – подмярка 1	4.9	2.0	0.0

Модернизиране на материалната база и въвеждане на информационни технологии за подобряване на социалната подкрепа за населението от Агенция за социално подпомагане – подмярка 2	3.0	0.0	0.0
Агенция по заетостта - заетост за иновативна, свързваща и справедлива България – подмярка 1	2.3	0.9	0.0
Агенция по заетостта - заетост за иновативна, свързваща и справедлива България – подмярка 2	24.0	0.0	24.0
Култура и творчески индустрии в България: изграждане на приобщаваща, международно конкурентна и устойчива екосистема	79.7	0.0	0.0
Дигитализация на музейни, библиотечни и аудиовизуални фондове	58.3	0.0	58.3
ОБЩО	858.9	97.2	81.6
Принос		11.3%	9.6%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

2.Г.3 Здравеопазване

а) Описание на компонента

Област на политиката: здравеопазване

Цел: Основната цел на компонента е подобряване на способността на здравната система да направлява дейностите в общественото здраве, увеличаване на устойчивостта на здравната система на сътресения, както и увеличаване на достъпа на населението до качествено и навременно здравно обслужване.

Реформи и/или инвестиции:

- Актуализиране на стратегическата рамка на сектор „*Здравеопазване*“;
- Цялостно внедряване на Национална здравно информационна система;
- Създаване на механизми за привличане и задържане на кадри в системата на здравеопазването и професионалната им реализация в определени райони на страната;
- Модернизиране на здравната система в България чрез осигуряване на съвременна и иновативна медицинска апаратура за лечебни заведения за болнична помощ;
- Подобряване на условията за интервенционална диагностика и ендоваскуларно лечение на мозъчно-съдовите заболявания и създаване на условия за следдипломно обучение на специалисти в областта на ендоваскуларното лечение на мозъчно-съдовите заболявания в България;
- Модернизация и развитие на психиатричната помощ;
- Изграждане на система за оказване на спешна медицинска помощ по въздуха;
- Изграждане на Национална дигитална платформа за медицинска диагностика;
- Развитие на национална система за спешни комуникации с Единен европейски номер 112
- Създаване на условия и механизми за увеличаване на достъпа до здравна грижа чрез развитие на здравно-социални услуги и развитие на консултирането като промотивно-профилактичен метод за подобряване на общественото здраве;
- Създаване на условия и механизми за провеждане на пренатален и неонатален скрининг, и скрининг на социално-значимите заболявания;
- Създаване на механизми за въвеждане на съвременно здравно образование в българското училище.

Оценка на разходите: Индикативните разчети за разходите, необходими за реализация на целите на компонента, възлизат на общо 982.2 милиона лева (819.5 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 162.6 милиона лева национално съфинансиране).

б) Основни предизвикателства

Очакваната средна продължителност на живота в страната е най-ниската в ЕС. През 2020 г. въпреки плавната тенденция за нарастване намалява с 1.5 години, което представлява рязък спад на фона на бавното изменение на този показател в годините.

Както предотвратимата с превенция смъртност, така и предотвратимата с добро лечение са сред най-високите в ЕС. Болестите на органите на кръвообращението и онкологичните заболявания са основните причини за смърт.

Високата смъртност на населението е една от причините за наблюдаваната през последните години устойчиво влошена демографска тенденция. Данните показват, че през 2020 г. нивото на смъртност (18‰) е най-високото, достигнато в исторически план от 1945 г. досега. Коефициентът на смъртност през 2019 г. общо за ЕС е 10.2‰, а за България 15.5‰. Равнището на общата смъртност в България е най-високото сред страните членки на ЕС във всяка една година за периода от 2010 г. до днес.

Стандартизираният коефициент за смъртност от болести на кръвообращението за България е три пъти по-висок от коефициента средно за страните от ЕС. България се намира и на първо място сред страните от ЕС по стандартизиран коефициент за смъртност от мозъчно-съдова болест.

Детската смъртност в България е сред най-високите в ЕС. Нивата на перинаталната детска смъртност, неонаталната, постнеонаталната детска смъртност в страната са многократно по-високи от средните за ЕС стойности. Тези показатели са индикатори за качеството на медицинската помощ, но върху неговата динамика влияят и жизнения стандарт и здравната култура на населението. В малките населени места показателите остават по-високи от тези в градовете. Причини за това могат да се търсят във влошаване на социално-икономическите условия в селата, ограниченият достъп до здравни услуги, по-ниското образование и култура. Интегралният показател, характеризиращ вероятността за умиране на децата преди достигане на 5-годишна възраст, е с два пъти по-високо ниво от средното за ЕС. Недоносеността е важен фактор и има съществен „принос" за нивото на перинаталната детска смъртност.

На личните лекари и специалистите от извънболничната помощ са вменени задължения и за извършване на промотивно-профилактични дейности към бременните, майките и децата, извършване на прегледи, на необходимите изследвания, указания за двигателния и хранителен режим на бременната и детето – хранене, имунизации, осъществяване на консултации относно последващо лечение, грижи за деца, както и грижи за деца с увреждания.

Независимо от създадената организация за здравно обслужване на децата, бременните и майките, най-важните показатели за страната в последните години показват, че са налице проблеми, които влияят сериозно върху здравето на тези групи. Основните от тях са: неравномерно териториално разположение на ОПЛ практиките, липса на информация за бременни и деца, обхванати с профилактични прегледи, както и за обема, в който се осъществяват, липса на капацитет за наблюдение. Достъпът до общопрактикуващ лекар/педиатър се ограничава поради липсата на такива, а изборът на педиатър от друго населено място е свързано с допълнителни финансови разходи.

За преодоляване на негативните тенденции в този сектор, неотложна стъпка е създаването на стратегия за подобряване на детското и юношеско здраве и комплексна педиатрична грижа. Поради разпокъсаността и отдалечеността на различни ключови звена, необходимостта от транспортиране на пациентите, липсата на възможност за осъществяване на цялостния набор от диагностични процедури и консултации с

необходимите специалисти на едно място и в разширен консилиум, забавя диагнозата и своевременното адекватно лечение. С реализирането на стратегията ще се подобри достъпът до високоспециализирана медицинска помощ за децата в страната чрез изграждането на национална детска болница и модернизиране на педиатричните клиники и отделения, с паралелното създаване звена за социално-здравна помощ ще бъдат подобрени достъпността и капацитетът на здравната система за педиатрична помощ в страната.

Липсата на организиран скрининг не само на бременните жени и деца, а и на останалата част от населението с цел откриване, диагностика и ранно лечение на социално-значимите заболявания е следващото голямо предизвикателство пред системата на здравеопазването в България.

Недостатъчно добре развитите превантивни мерки и извънболнична помощ на институционално и регионално ниво имат съществен принос за ниската резултатност на здравеопазването. Концепцията за предотвратима смъртност се основава на идеята, че определени смъртни случаи не биха настъпили на даден етап, ако са съществували по-ефективни здравни и медицински превенции, както и да бъдат изобщо избегнати чрез интервенции в областта на общественото здраве, насочени към факторите на поведението и начина на живот, социално-икономическия статус и фактори на околната среда.

Особено тревожен е фактът, че годините „живот в добро здраве“, които населението в страната прекарва са чувствително по-малко от средните за ЕС стойности, което паралелно с тенденцията за нарастваща възраст на населението с множество заболявания се оказва сериозно предизвикателство пред здравната система.

Посочените данни показват, че е необходимо да се формират политики, насочени към повлияване на негативните показатели на смъртност и заболеваемост в България и въз основа на основните детерминанти за здраве и възможностите на здравната система.

Здравната система е развита непропорционално със силен превес на болничната помощ, за сметка на слаборазвита и недобре финансирана извънболнична помощ. Съществуват сериозни регионални неравенства в предоставянето на медицинска помощ. Налице са и сериозни диспропорции в здравния статус между групите с различни доходи.

Кризата в сектор „*Здравеопазване*“, породена от пандемията от COVID-19, принуди лечебните заведения да търсят начин за ограничаване на рисковете, произтичащи от неопределеността на средата. Липсата на технологично развитие и ресурсно обезпечаване, паралелно с нараснала конкуренция, постави пред сериозни изпитания голяма част от лечебните заведения. Подобен бъдещ натиск би могъл да бъде преодолян със създаването на стратегически обединения на лечебни заведения, не само като инструмент за формиране на конкурентни предимства, а и като стимул развитието и утвърждаването на нови компетенции на участващите в организацията лечебни заведения. При наличието на подобни предпоставка необходимите технологични,

информационни и човешки ресурси могат да се осигуряват при по-ниски разходи и рискове чрез колаборация с други организации.

Преструктурирането на системата от лечебни заведения ще допринесе основно за неутрализирането на непредвидените въздействия на изменящата се външна среда, оползотворяване на благоприятните възможности, предоставени от средата, трансфер на знания и ноу-хау между звената. От икономическа гледна точка се очаква намаляване на рисковете, разходите и по-пълно използване на съществуващия капацитет.

С цел достигане на балансирано географско разпределение на медицински специалисти в страната и съответно подобряване достъпа на цялото население до медицинска помощ са необходими инвестиции и стимули за развитието и реализацията на медицински специалисти, осигуряващи първична медицинска помощ и първични здравни грижи – лекари, медицински сестри, акушерки, фелдшери, лекарски асистенти и специализирана помощ в областта на базови специалности – „*Вътрешни болести*“, „*Педиатрия*“, „*Акушерство и гинекология*“, „*Хирургия*“ и „*Неврология*“.

Пандемията от COVID-19 беше неочаквана и постави на изпитание всички здравни и социални системи по света. България не направи изключение, нещо повече – тя влезе в нея с редица проблеми от обществено-здравен характер. Кризата разкри всички недостатъци на здравната система, както и откроi и изостри някои от структурните предизвикателства пред нея, свързани с устойчивостта, достъпността и капацитета ѝ. Безпрецедентни нива на смъртност са резултат както на лошото състояние на здравната система, така и на лошото управление на кризата. Извънболничната помощ, освен че не разполагаше със структурен и ресурсен капацитет бе за дълго извадена от борбата с разпространението на заразата. Необходими са действия за подновяване на остарялата материално-техническа база, справяне с недостига на здравни специалисти от определени специалности и неравномерното им географско разпределение, както и със затрудненията по предоставяне на своевременни и качествени здравни услуги във всяка точка от територията на страната.

в) Цели

Компонентът е в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета за страната за 2019 г. и 2020 г., като пряко ще допринесе за изпълнението на аспекти от СП 1 от 2020 г., както и СП 4 от 2019 г. Всички планирани инвестиции са директно насочени към укрепване на достъпността и капацитета на здравната система за предоставяне на качествени здравни услуги. В допълнение, планираната реформа 3 цели адресирането на структурните предизвикателства, свързани с недостига и географско разпределение на здравните работници. Планираните инвестиции са с трайно въздействие, т.е. техният ефект няма да изчезне след приключването на съответните проекти. Съществена част от правителствените решения за адресиране на проблемите в сектора попадат извън обхвата на планираните в Плана за възстановяване и устойчивост мерки, така например, укрепване и разширяване капацитета на доболничната помощ чрез разширяване обхвата на дейностите, свързани с профилактика и превенция, електронното здравеопазване и

др., като финансирането на осъществяваните мерки е предвидено с национални средства или с инструментите на Кохезионната политика на ЕС. Реализацията на планираните в компонента интервенции и реформаторски намерения ще е ключова за повишаване на социалната устойчивост на шокове.

Предвидените мерки в компонента ще окажат въздействие в макроикономически план още в краткосрочен период. Направената оценка (вж. част 4: Оценка на въздействието) прогнозира, че нивото на БВП по постоянни цени ще бъде с 0.2% по-високо спрямо базисен сценарий (в който планираните в компонента интервенции не са реализирани) към 2023 г., като ефектът в средносрочен план (към 2026 г.) достига 0.1% допълнително нарастване на БВП спрямо базисния сценарий. Очакваните ефекти от реализацията на намеренията в този компонент по отношение на пазара на труда възлизат съответно на 0.1% (в краткосрочен план – към 2023 г.) и 0.05% (в средносрочен план – към 2026 г.) допълнителен ръст в броя на заетите.

г) Реформи и инвестиции

Реформа 1: Актуализиране на стратегическата рамка на сектор *„Здравеопазване“*

Осъществяваната реформа предвижда анализ и промени в стратегическата рамка и нормативна уредба на сектор Здравеопазване с цел повишаване на устойчивостта на здравната система на сътресения, както и увеличаване на достъпа на населението до качествено и навременно здравно обслужване.

1. Разработване на Национална здравна стратегия 2021-2030 г. и план за действие по изпълнението ѝ и приемане от Народното събрание на Република България (Q4/2021)
2. Разработване на Национална стратегия за психично здраве на гражданите на Република България 2021 – 2030 г. (Q1/2021)
3. Разработване на Национална карта за дългосрочната нужда от здравни услуги в България (Q4/2021)
4. Разработване на Национална стратегия за детско и юношеско здраве и п едиатрична грижа в Република България 2021-2030 г. (Q4/2021)
5. Разработване на Национална стратегия за гериатрична грижа и остаряване в добро здраве в Република България 2021-2030 г. (Q4/2021)
6. Разработване на Национална стратегия за електронно здравеопазване и дигитализация на здравната система 2021-2030 г. (Q4/2021)
7. Разработване на Национален план за борба с рака в Република България 2021-2027 г. (Q3/2021)
8. Разработване на Национален план за развитие на пренатален и неонатален скрининг, и скрининг на социално-значимите заболявания и създаване на Национален интердисциплинарен център за масов скрининг с изграждане на регионална мрежа 2021- 2027 г. (Q4/2021)

9. Разработване на Национален план за преструктуриране на болничната помощ в Република България (Q4/2021)
10. Разработване на Национален план за подобряване на достъпността и капацитета на първичната извънболничната медицинска помощ и осигуряване на балансирано териториално разпределение на медицинската помощ и здравните грижи в Република България 2021- 2027 г. (Q4/2021)
11. Разработване на Национален план за въвеждане на съвременно здравно образование в българското училище 2021-2027 г. (Q4/2021).

Държавна помощ: Реформата не нарушава и не заплашва да наруши конкуренцията в рамките на ЕИП и не следва бъде разглеждана като държавна помощ съгласно чл. 107 и 108 от ДФЕС.

Реформа 2: Цялостно внедряване на Национална здравно информационна система

Развитието и внедряването на Националната здравно информационна система (НЗИС) е ключов момент от модернизирането на цялата здравна системата в страната. Това ще изведе до ново ниво предлаганите здравни услуги на населението, както и ще позволи въвеждането на нови такива, за които е от основно значение наличието и функционирането на модерна здравна информационна система. НЗИС ще бъде гръбнакът на информационните системи в сектор *„Здравеопазване“*, който ще бъде основата за интеграцията с всички системи, обслужващи здравните и административните процеси, като ще бъде осигурена възможност за постигане на прозрачност в управлението на финансовите разходи, както и дейностите по организация, контрол, планиране и прогнозиране в системата на здравеопазването, възможност за оценка на качеството и безопасността на медицинското обслужване. С реализирането на дейностите и изграждането на НЗИС ще се осигури наличие на единна среда за обмен на медицинска информация, ще се изгради система за Електронно медицинско досие, Електронна медицинска рецепта, Електронно медицинско направление и др., ще се създадат условия за финансово управление и мониторинг на разходите.

1. Актуализиране на подзаконовата нормативната уредба в страната по отношение на електронното здравеопазване (Q4/2021)

Предвидените промени в нормативната уредба ще способстват разгръщането на електронното здравеопазване. През 2020 г. са изготвени и приети промени в Наредба № 4 за условията и реда за предписване и отпускане на лекарствени продукти, Наредбата за осъществяване правото на достъп до медицинска помощ и Наредба на министъра на здравеопазването, относно създаването и поддържането на електронните здравни записи на гражданите и условията и редът за водене на регистрите. Предстои до края на 2021 г. да се разработи Наредба за националната здравна информационна система, с която ще се регламентират работните процеси в НЗИС.

2. Въведена в експлоатация Национална здравно информационна система (Q4/2022)

През 2020 г. на национално ниво са изградени и пуснати в действие отделни модули на НЗИС, в т.ч. за електронна рецепта и електронно направление, като електронната рецепта е ограничена до лекарствени препарати, заплащани от НЗОК, а електронното направление е приложимо за медико-диагностични изследвания и резултати от проведените изследвания. Като основа за тяхното стартиране са въведени номенклатури и стандарти, чрез които се осигурява възможността за попълване на цялата необходима специализирана информация. Реализирани са и базовите дейности по отношение на изграждането на ядрото на НЗИС, с което се предоставят условията за осигуряване на интеграционна среда за работа на внедрените модули. Налична е и възможност за създаване и управление на потребители, роли и групи. Създаден е и електронен портал за достъп до НЗИС след вход на външни потребители през модула Е-Автентикация, поддържан от Държавна агенция *„Електронно управление“*. Успешно са изминати първите етапи в създаването на електронно медицинско досие на всеки гражданин на Република България, като са изградени отделните раздели в него и е въведена част от медицинската информация. До края на 2022 г. се очаква да бъде цялостно приключено разработването и тестването и от началото на 2023 г. НЗИС да функционира в пълен обем, което ще издигне на ново ниво болничната и извънболничната здравна система, както и ще осигури интеграция между всички участници на пазара на здравни услуги и гражданите на страната. За постигане на очакваните резултати по отношение повишаване на нивото на контрол и отчетност от страна на лечебните заведения, ще бъде разработена специализирана подсистема за събиране на информация от болници, както и система за мониторинг и контрол в здравеопазването.

Държавна помощ: Реформата не нарушава и не заплашва да наруши конкуренцията в рамките на ЕИП и не следва бъде разглеждана като държавна помощ съгласно чл. 107 и 108 от ДФЕС.

Реформа 3: Създаване на механизми за привличане и задържане на кадри в системата на здравеопазването и професионалната им реализация в определени райони на страната

Реформата е насочена към преодоляване на недостига на медицински специалисти. Ще бъдат изменени и допълнени следните подзаконови нормативни актове:

1. Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 2015 г. за придобиване на специалност в системата на здравеопазването (Q3/2021)

С проекта на наредба се оптимизира процесът по определяне и финансиране на местата за специализанти, финансирани от държавата, с което ще се създадат условия за обучаване на по-голям брой специализанти на места, финансирани от държавата, което ще подпомогне привличането и задържането на медицинските специалисти в страната и ще задоволи в по-голяма степен здравните потребности на населението. Предвидено е и допълнително улесняване на кандидатите за специализация чрез осигуряване на своевременна обобщена информация на териториален принцип (на ниво област) за обявените свободни длъжности за специализанти, като ще се утвърждават само места, за

които има заявен интерес от страна на кандидат-специализанти. С проекта на наредба специализантите, обучавани на места, финансирани от държавата, могат да работят на определено място, към което са заявили интерес след завършване на обучението си, като по време на обучението си те извършват дейности по съответната специалност, с което се гарантира обслужването на пациентите по дадената специалност в избраното от тях лечебно заведение.

2. Наредба № 8 от 2019 г. за изискванията към лечебните заведения, които извършват обучение на студенти и специализанти

С изменението на Наредба № 8 от 2019 г. се цели облекчаване на процеса по получаване на одобрение на лечебните заведения за извършване на дейности по обучение на студенти и/или специализанти, като в същото време се запази целта одобрение да получават само лечебни заведения, които биха могли да осъществяват обучението. По този начин се създават условия повече лечебни заведения, от територията на цялата страна, да могат да кандидатстват за получаване на одобрение за обучение на студенти и/или специализанти. Създава се възможност специализантите в здравеопазването да не са концентрирани само в големите областни градове и лечебните заведения на тяхната територия, но и в по-малките областни центрове. Това ще създаде условия за привличане и задържане, чрез професионално развитие, на медицински специалисти в по-малките населени места, което ще благоприятства и трайното им установяване в тези райони на страната.

3. Наредба за условията и реда за осигуряване на заплащането на разходите за обучение на студенти със сключени договори с работодател (Q1/2021)

Създаване възможност за обезпечаване нуждите на работодателите от служители със съответната професионална квалификация и за дългосрочно обвързване на завършилите студенти с работодатели, които изпитват недостиг на такива кадри..

Държавна помощ: Реформата не нарушава и не заплашва да наруши конкуренцията в рамките на ЕИП и не следва бъде разглеждана като държавна помощ съгласно чл. 107 и 108 от ДФЕС.

Инвестиция 1: Модернизиране на здравната система в България чрез осигуряване на съвременна и иновативна медицинска апаратура за лечебни заведения за болнична помощ

Проектът[60] е насочен към укрепване на капацитета на лечебните заведения за стационарни грижи, които са ключови за здравната система в страната и които ще бъдат определени въз основа на анализ и картографиране на инвестиционните нужди в здравния сектор, разработен от Министерството на здравеопазването. Три са основните

[60] Вж. приложение № П44

насоки за инвестиции в проектното предложение, които са обединени в общата цел за увеличаване на достъпността и капацитета на здравната система и подобряване на здравните показатели на населението на страната.

Те включват модернизация на системата за педиатрична помощ в цялата страна, изграждане на капацитет за прилагане на най-съвременни методи за лечение на онкологични заболявания чрез създаването на Национален център за лъчелечение с протонна терапия в София , с акцент върху лечение на деца и модернизация на системата за диагностика и лечение на онкологични заболявания в страната. В допълнение към предоставянето на високоспециализирани медицински услуги на населението в цялата страна, предоставянето на най-съвременно медицинско оборудване за диагностика и лечение ще допринесе за удовлетворението на медицинския персонал от тяхната работа, което е ключов фактор за намаляване процеса на напускане на страната на лекари и медицински сестри.

Въпреки че проектът е насочен към болнична помощ, се очакват и косвени положителни ефекти по отношение на качеството на първичната помощ поради спецификата на последната в страната, предвид характерното настаняване на общопрактикуващите лекари, медицинските центрове и диагностичните консултативни центрове на територията на болниците, което позволява затваряне на цикъла по пътя на пациента – от посещението при личния лекар, назначаване на съответните изследвания, консултация със специалист и при необходимост, хоспитализация. По този начин прилагането на мерки за подобряване на болничното оборудване с ново, модерно медицинско оборудване ще осигури и по-качествено и достъпно обслужване от страна на структурите на извънболничната помощ. Това ще доведе до намаляване на хоспитализациите, тъй като предоставянето на навременна и точна диагноза от общопрактикуващите лекари и специалисти от извънболничната помощ ще позволи навременно амбулаторно лечение и намаляване на случаите, изискващи хоспитализация. Общият планиран ресурс е 448.6 милиона лева (374.4 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 74.1 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Като цяло подпомагането на интервенции в болничните сгради и осигуряването на медицинско оборудване за тях не представлява държавна помощ, тъй като няма икономическа дейност – сградите и оборудването се използват от съответните заведения за тяхната нормална медицинска дейност. В случай на части от сгради или апарати, използвани за изпълнение на икономически дейности, ще се прилага Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към минимална помощ или, когато е приложимо, чл. 38 от Общия регламент за групово освобождаване (Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на определени категории помощи за съвместими с вътрешния пазар при прилагане на членове 107 и 108 от Договора).

Инвестиция 2: Подобряване на условията за интервенционална диагностика и ендоваскуларно лечение на мозъчно-съдовите заболявания и създаване на условия за следдипломно обучение на специалисти в областта на ендоваскуларното лечение на мозъчно-съдовите заболявания в България

Мярката[61] им има за цел да подобри условията за интервенционална диагностика и ендоваскуларно лечение на мозъчно-съдови заболявания и да създаде условия за следдипломно обучение на специалисти в областта на ендоваскуларното лечение на мозъчно-съдови заболявания в България чрез създаването на национална мрежа от високотехнологични мозъчно-съдови диагностични и лечебни центрове („stroke" центрове) на територията на страната. 10-те високотехнологични центъра за интервенционална диагностика и ендоваскуларно лечение на мозъчно-съдови заболявания, които ще бъдат създадени в университетски многопрофилни лечебни заведения за болнична помощ на територията на 6 региона по NUTS2 ще покриват цялата територия на страната и ще се използват освен за диагностика и лечение, и за обучение лекариза осъществяване на ендоваскуларната терапия на всички мозъчно-съдови заболявания – третиране на мозъчни аневризми, мозъчни артерио-венозни малформации, артерио-венозни фистули, както и терапията при остър мозъчен инсулт. Мярката има за цел да укрепи капацитета на лечебните заведения за болнична помощ чрез увеличаване на знанията и уменията на медицинските специалисти. По-високата квалификация на персонала ще повиши качеството на предоставяните медицински услуги за гражданите от цялата страна. Това ще доведе до намаляване на смъртността и трайната нетрудоспособност на населението.

Общият планиран ресурс е 128.5 милиона лева (107.3 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 21.2 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Държавна помощ: Проектът не подлежи на режим на държавна помощ, тъй като дейностите по създаване на център за лечение и обучение, не води до подобрение на пазарните позиции на лечебното заведение, не води до разширяване на дейността и не се постига конкурентно предимство пред останалите субекти на пазара на здравни услуги. По отношение на иновативното оборудване, същото е насочено към развитие на човешки ресурс и надграждане на здравни услуги, по отношение на социално значими заболявания, с което се изпълнява и задължението на държавата да осигури всички необходими условия за гарантиране здравето и живота на населението. В тази връзка, осигуряването на иновативно оборудване ще осигури възможност за обучение на лекари с цел въвеждане на нови за пазара на здравни услуги в съответните области, от които са обучаващите се специалисти. Това фактически отменя възможността за нерегламентирано облагодетелстване на лечебното заведение цел на интервенцията,

[61] Вж. приложение № П45

включено в настоящия проект. Тоест, липсва конкуренция на предлаганите услуги, които ще се въведат след изпълнението на проекта. С оглед на това и поради липсата на този компонент при оценката за наличие или липса на държавна помощ, може да се посочи, че проектът не отговаря на изискванията за наличие на държавна помощ.

Инвестиция 3: Модернизация и развитие на психиатричната помощ

Проектът[62] е насочен към подобряване на материално-техническата база в структурите от системата на психиатричната помощ за предоставяне на качествена здравна услуга, осигуряване на съвременни възможности за лечение и рехабилитация на пациентите, както и за развитие на възможностите за приобщаването им към обществото. В страната има 11 държавни психиатрични болници, 12 центъра за психично здраве и 22 психиатрични клиники и отделения към многопрофилни болници, които имат обща леглова база от около 4 000 легла. Проектът има за цел да интервенира в инфраструктурата на поне 18 лечебни заведения, предоставящи психиатрична помощ. Изборът на лечебните заведения, които ще бъдат подпомогнати, ще се основава на анализ на специфичните нужди за ремонт/ново строителство и обновяване на техните съоръжения. В същото време проектът предвижда и действия за осигуряване на модерно медицинско оборудване за лечебните заведения от системата за психиатрична помощ, съобразено с индивидуалните нужди на всяка структура, като се вземат предвид функциите, които изпълнява, присъствието на медицински специалисти и съществуващи структури. Мярката, в нейната цялост, е ключова за постигане целите на Националната стратегия за психично здраве на гражданите на Република България 2021-2030 г. (вж. реформа 1 от този компонент). Общият планиран ресурс е 28.5 милиона лева (23.8 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 4.8 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Проектът не подлежи на режим на държавна помощ, тъй като дейностите по осигуряване на лечение на психични заболявания се осъществява единствено в държавни или общински структури, като всички те са включени в настоящото проектно предложение. Тоест, няма истински пазар на тези услуги по отношение на болнично, стационарно лечение. С оглед на това и поради липсата на този компонент при оценката за наличие или липса на държавна помощ, може да се посочи, че проектът не отговаря на изискванията за наличие на държавна помощ.

[62] Вж. приложение № П46

Инвестиция 4: Изграждане на система за оказване на спешна медицинска помощ по въздуха

Проектът[63] има за цел да създаде система за предоставяне на модерна и квалифицирана спешна медицинска помощ по въздух в рамките на така наречения "златен час" с последващ транспорт на пациенти и ранени, при необходимост, от и до всяка географска точка на страната, транспорт на пациенти между медицинските заведения и доставяне на медицинско оборудване, кръв, органи и лекарства. В резултат се очаква, че ще има намаление с приблизително 20% в броя на смъртните случаи от пътнотранспортни произшествия, трудови злополуки, специфични заболявания, изискващи спешна медицинска помощ в рамките на „*златния час*". Освен това се очаква да има по-малко престои в болница и/или отпуск по болест в резултат на навременна спешна медицинска помощ, от една страна, и навременен транспорт на ранените до специализирани болници, от друга. Като се вземат предвид характеристиките на страната като топография, климатични условия, състоянието на републиканската пътна мрежа, непрекъснато нарастващият трафик в областните градове и столицата, ще бъде внедрена системата за оказване на спешна медицинска помощ по въздух, използвайки най-добрата практика на хеликоптерната спешна медицинска служба (HEMS) с последващо транспортиране на пациентите до специализирани лечебни заведения.

Общият планиран ресурс е 154.5 милиона лева (129.0 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 25.5 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: Тази процедура не представлява държавна помощ, тъй като крайният бенефициент ще бъде Министерството на здравеопазването. Предоставянето на хеликоптерни спешни медицински услуги (HEMS) на гражданите на Република България ще бъде безплатно и еднакво достъпно. Дейностите на HEMS не носят икономическа полза и ще се предоставят неизбирателно на всички крайни потребители. Държавното финансиране ще осигури навременен и справедлив достъп до здравни услуги за спешни състояния на всяко нуждаещо се лице, независимо от неговия осигурителен статус, възраст, пол, произход, език, национален, етнически или политически произход, образование, убеждения, културно ниво, сексуална ориентация, личен, социален или финансов статус, увреждане и вид и причина за заболяване.

[63] Вж. приложение № Н9

Инвестиция 5: Изграждане на Национална дигитална платформа за медицинска диагностика

Проектът[64] има за цел да обхване цифровата диагностика във всички медицински специалности и да създаде възможност за генериране на база данни цифрови изображения и нейната вторична обработка посредством валидирани алгоритми за машинно самообучение, невронни мрежи и др. в съответствие с европейското и националното законодателство за защита на личните данни и съответните стандарти за информационна и мрежова сигурност. Тази платформа ще бъде интегрирана с Националната здравно информационна систем (НЗИС) и не само ще подобри диагностиката и проследяването на българските пациенти и ще повиши качеството на здравните услуги в различни медицински специалности, но и притежава огромен научен потенциал и може да има важно икономическо въздействие, тъй като ще допринесе за разработването, валидирането и прилагането на базирани на изкуствен интелект цифрови здравни решения с висока добавена стойност и ориентация към износ. Националната дигитална платформа за медицинска диагностика ще е предназначена за всички здравни направления, но обхватът на проекта ще включи четирите направления: онкология, диагностична радиология, дерматология и патология, описани по-долу. Като пилотен сценарий, включващ нейните основни възможности, ще бъде избрано направление, в което има възможно голямо припокриване с други национални теми. Такава здравна сфера е онкологията и свързаният с нея бъдещ Национален план за борба с рака в Република България 2021-2027 г.

Липсата на централизирани данни в този медицински сектор и резултиращата от това неефикасна диагностика са една от причините за бавното развитие на това направление в българското здравеопазване. Чрез платформата за диагностика този процес ще бъде чувствително ускорен, което реално ще спаси човешки животи поради усъвършенстването на процеса на откритие и превенция. Онкологичните специалисти ще повишат своята квалификация, особено що се отнася до боравенето с иновативните дигитални инструменти, а медицинските изследвания по това направление ще навлязат в нова, по-модерна фаза. Като допълнителен ефект е редно да се отбележи и възможността към трансгранична интеграция с европейските и световни партньори.

След изпълнението на пилотния сценарий дейността на платформата ще бъде разширена към следните медицински направления: диагностична радиология, дерматология и патология. Заедно с онкологията тези четири направления произвеждат основната част на медицинския снимков материал, който е във фокуса на описания проект, и те ще бъдат главните страни, които ще доставят данни за дейността на платформата. Крайната цел е да бъдат интегрирани всички медицински направления, които чрез развитието на

[64] Вж. приложение № Н10

дигитализационния процес в здравеопазването в България ще придобият способностите и нуждите от обработката на подобна информация.

Платформата ще бъде изградена с фокус здравната система, но нейното използване няма да е ограничено само до нея. Следните заинтересовани страни (освен представители на здравната система) следва да имат регламентиран достъп, позовавайки се на европейските директиви като GDPR и националните такива, до части от информацията и процесите в платформата:

- Общо практикуващи медицински специалисти – достъп на медицинските специалисти на първа линия до информация, която досега е била недостъпна за тях, което ще повиши чувствително качеството на медицински услуги и ще спомогне развитието на специалистите и техните диагностични познания;
- ИКТ екосистема – представители на частния бизнес, които развиват собствени решения в сферата на медицинската диагностика и които имат нужда от информация за верификация и усъвършенстване на своите продукти;
- Положителен ефект – насърчаване на иновациите и развитието на българските компании като катализатор за развитието на сектора и създаването/привличането на таланти в областта;
- Фармацевтичен сектор – представители на сектора, които имат нужда от диагностична информация за валидация на лекарствени методи и продукти;
- Положителен ефект – ускоряване на развитието на сектора с подобни положителни икономически ефекти като при ИКТ екосистемата, но и с допълнителен ефект върху адекватността на здравната система чрез усъвършенствани лекарствени продукти;
- Образователна система – университети и други образователни организации ще получат регламентиран достъп до анонимизирана информация с цел да приравни нивото на обучение към действителността в здравната система; ще се създадат предпоставки за адекватна подготовка на обучаващите се кадри в здравната система, които ще имат достъп до актуални методи и процеси, свързани с медицинската диагностика, което от една страна ще повиши готовността на здравната система, а от друга страна ще привлече нови таланти поради атрактивността на обучението.

Бъдещата платформа е инструмент не само в помощ на здравната система, но и на всички заинтересовани страни, които искат да инвестират в здравеопазването и хората, които участват в него. Целокупно реализирането на проекта ще доведе до повишаването на дигиталната зрялост на българското общество спрямо дигиталните решения в здравеопазването. Общият планиран ресурс е 27.6 милиона лева (23.0 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 4.6 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2025 г.

Инвестиция 6: Развитие на националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112

Проектът[65] цели осигуряване на качествена европейска услуга Единен европейски номер 112 за оказване съдействие на гражданите при необходимост от помощ и повишаване обхвата на предоставяната услуга в съответствие с напредъка и развитието на технологиите, чрез създаване на развиваща се единна комуникационно-информационна платформа, гарант за сигурност и доверие на гражданите. Ще бъдат изградени центрове за комуникации от следващо поколение (Next Generation 112), свързани в електронна съобщителна мрежа с пакетна комутация (Packet Switching PS), осигуряване на широколентов обмен на информация в мрежата на Националната система 112 (видео, данни, глас и текст в реално време) и надграждане на системите с нови и съвременни услуги. Общият планиран ресурс е 56 милиона лева (46.7 милиона лева за сметка на Механизма за възстановяване и устойчивост и 9.3 милиона лева национално съфинансиране) с период на изпълнение 2021-2026 г.

Държавна помощ: При изпълнение на проекта бенефициентите, водещите структури и партньорите не се явяват предприятие, извършващо икономическа дейност. Същите действат при упражняване на публични правомощия. Процедурите за избор на изпълнители ще бъдат извършвани по реда на ЗОП и ППЗОП по открит, прозрачен, в достатъчна степен публичен, недискриминационен и безусловен начин. В този смисъл, на ниво изпълнители, подпомагането също не следва да се счита за държавна помощ. С подпомагането на бенефициентите, водещите структури и партньорите не е налице нарушаване на конкуренцията и подобряване на конкурентните им позиции в сравнение с други предприятия, с които се конкурират, по смисъла на чл. 107, пар.1 от ДФЕС. Дейностите, които се извършват от тях, в качеството им на органи, упражняващи публични правомощия, които са вменени с разпоредби на националното законодателство и не могат да бъдат разглеждани като либерализиран пазар. В този смисъл, инвестирането на безвъзмездни средства не би могло да се разглежда като държавна помощ по смисъла на чл. 107, пар.1 от ДФЕС.

Реформа 4: Създаване на условия и механизми за увеличаване на достъпа до здравна грижа чрез развитие на здравно-социални услуги и развитие на консултирането като промотивно-профилактичен метод за подобряване на общественото здраве

Реформата е насочена към създаването на здравно-социална консултативна услуга, целяща подобряване на здравето на населението и популяризираща здравословния начин на живот, превенцията на социално-значимите заболявания и подпомагане на достъпа до специализирана медицинска грижа. Здравно-социалната услуга ще бъде насочена към интегрирано консултиране по всички въпроси, касаещи общественото

[65] Вж. приложение № П48

здраве, на уязвимите групи от обществото ни – малцинствата, здравно-неосигурените граждани, младежите, младите майки и двойките преди забременяване и по време на бременността, семействата с деца с увреждания, хронични заболявания и специални потребности, и възрастните хора в риск от социално изключване.

Предлаганата реформа ще доведе до удовлетворяване на съществуващата потребност от промотивни, профилактични и превантивни дейности по опазване на общественото здраве и благосъстояние на хората, вкл. и на уязвимите групи, както и на особено необходимия интегриран социално-медицински и психологически подход към решаването на въпроси, свързани с общественото здраве. Реформата ще доведе, също така, до създаване на предпоставки за преодоляване на негативните тенденции, произтичащи от разпокъсаните връзки в системата на общественото здраве, от проявяването на негативизъм към нея от определени групи от населението, който произтича от затрудненото реализиране на гарантираните от българското законодателство здравни услуги за всички български граждани. Това е в унисон и със специфичните препоръки на ЕК за страната, за развитие на дейностите по превенция и промоция на здравето, вкл. и за уязвимите групи в българското обществото.

Чрез реализирането на тази реформа ще бъдат създадени консултативни медико-социални звена за профилактично-промотивна дейност, които ще предлагат здравно-социална услуга (интегрирана консултативна, промотивна, профилактична и патронажна дейност) за всички нуждаещи се групи в района им на обслужване. Тези звена ще извършват и по-високо квалифицирани медицински грижи по диагностика, проследяване и подпомагане на лечението при хора с хронични заболявания като провеждат комплекс от здравни, медицински и социални дейности.

Основните предизвикателства пред осигуряване на общественото здраве, които ще бъдат решени чрез създаването на интегрираната консултативна медико – социална грижа са следните:

- Активно издирване на целевите групи за обхващане с комплекс от здравни и социални услуги в зависимост от потребностите;
- Подпомагане достъпа на целевите групи до системата на обществено здравеопазване, социалните услуги и подпомагане;
- Промоция на здраве, превенция и профилактика на болестите.
- Осигурен достъп до доболнична помощ и интегрирани здравно-социални услуги на млади хора, двойки, двойки с репродуктивни проблеми, деца с хронични заболявания, бременни жени и родилки, уязвими групи;
- Подобрен достъп и повишено ползване на медицински услуги за деца и бременни, особено рискови и с хронични заболявания;
- Ранно откриване на рискови фактори за здравето и развитието на децата и предприемане на навременни мерки за ограничаването им; ранно идентифициране на проблеми в развитието на децата и ранна интервенция;

- Превенция на заболяванията сред уязвимите групи и подобрени показатели, характеризиращи здравното им състояние.

Всички посочени дейности – промотивно-профилактични, медицински и социални, ще бъдат структурирани в основни пакети според индивидуалните потребности и съществуващите медико-социални рискове за здравето на всяка от уязвимите групи и ще съдържат вида и обхвата на включените дейности.

Реформата ще бъде осъществена като:

1. Ще бъде разработен Национален план за подобряване на достъпността и капацитета на първичната извънболничната медицинска помощ и осигуряване на балансирано териториално разпределение на медицинската помощ и здравните грижи в Република България 2021-2027 г. (Q4/2021).

2. Ще бъде изготвен анализ и ще бъдат изменени и допълнени законови и подзаконови нормативни актове, като:

    2.1 Закон за лечебните заведения (Q4/2021)

    2.2 Закон за здравното осигуряване (Q4/2021)

    2.3. Закон за социалните услуги (Q4/2021)

Държавна помощ: Реформата не нарушава и не заплашва да наруши конкуренцията в рамките на ЕИП и не следва бъде разглеждана като държавна помощ съгласно чл. 107 и 108 от ДФЕС.

Реформа 5: Създаване на условия и механизми за провеждане на пренатален и неонатален скрининг, и скрининг на социално-значимите заболявания

Липсата на организиран скрининг не само на бременните жени и деца, а и на останалата част от населението, с цел откриване, диагностика и ранно лечение на социално-значимите заболявания е голямо предизвикателство пред системата на здравеопазване в България.

В резултат от осъществяване на реформата ще бъде създаден единен Национален интердисциплинарен център за скрининг (пренателен и неонатален скрининг, и скрининг на социално-значимите заболявания) с изграждане на регионална мрежа, съчетаващ клинична експертиза, необходимите скринингови и лечебни програми, както и добре оборудвани и акредтитрани лаборатории, покриващи територията на цялата страна.

Реформата ще бъде осъществена като:

1. Ще бъде разработен Национален план за развитие на пренатален и неонатален скрининг, и скрининг на социално-значимите заболявания и създаване на Национален интердисциплинарен център за масов скрининг с изграждане на регионална мрежа 2021-2027 г. (Q4/2021)

2. Ще бъде изготвен анализ и ще бъдат изменени и допълнени законови и подзаконови нормативни актове, като:

    2.1 Закон за лечебните заведения (Q4/2021)

    2.2 Закон за здравното осигуряване (Q4/2021)

Държавна помощ: Реформата не нарушава и не заплашва да наруши конкуренцията в рамките на ЕИП и не следва бъде разглеждана като държавна помощ съгласно чл. 107 и 108 от ДФЕС.

Реформа 6: Създаване на механизми за въвеждане на съвременно здравно образование в българското училище

Усилията на Министерството на здравеопазването чрез реализирането на тази реформа, в сътрудничество с Министерството на образованието и науката, ще бъдат насочени към създаване на условия и механизми за постигане на цялостно физическо, психическо и социално благополучие на всяко българско дете и всеки ученик. Световната здравна организация определя жизненоважните умения като серия от психосоциални компетентности и междуличностни умения, които помагат на хората да вземат информирани решения, да решават проблеми, да мислят критично и креативно, да общуват ефективно, да изграждат здравословни отношения, да са съпричастни с другите, да се справят с трудностите и да управляват живота си по здравословен и продуктивен начин. За съжаление към момента българското училище не отговаря на потребностите на младите хора от изграждане на жизненоважни умения и по-голямата част от българските учители не са подготвени да водят образователен процес, центриран върху личностното и социално развитие на учениците.

Здравето на човек е резултат не само от неговите физически дадености, семейна среда, норми и традиции, но и от конкретното му поведение, което се изгражда под въздействие натрупаните знания, изградените умения и нагласи и позициите на значимите хора. Здравето, разбирано като пълно физическо, психическо и социално благополучие на човека, а не само отсъствие на болест или увреждане е задача както на семейството, така и на обществото.

През последните 10 години в редица представителни за страната изследвания бяха констатирани изключително тревожни тенденции по отношение на здравето на децата и младите хора, свързани с тяхното поведението, като:

- Рисково сексуално поведение;
- Висока честота на ранната бременност (до 19 г.) и броя на абортите във възрастта 15-19 години;
- Нарастване разпространението на сексуално предаваните инфекции;
- Тревожно нарастване на броя на младите хора, инфектирани с ХИВ;
- Широко разпространение на употребата на цигари с най-високо разпространение на тютюнопушене в юношеска възраст;
- Увеличаване на употребата на алкохол;

- Нарастване на злоупотребата с психо-активни вещества;
- Непрекъснато увеличаващ се брой деца, жертви на пътно-транспортни произшествия;
- Нарастване на броя на сърдечно-съдовите заболявания и смъртността от тях;
- Широко разпространение на агресията и насилието в училище.

Реформата ще бъде насочена в посока да се създаде една нова образователна област (или предмет), което би отговорило на тези, посочени по-горе, изключително важни за съвременното развитие на младите хора потребности, би довело до включването им в Държавния образователен стандарт по общообразователна подготовка, до създаване на адекватни образователна/и програма/и би позволило да се изградят знания и нагласи за здравословен и екологичен начин на живот и изграждане на активна гражданска позиция у младите хора. Важно е здравното образование да започне от първи клас и да надгражда в различните свои области знания, нагласи и умения у учениците във всички класове – да се започне с изграждането на хигиенни навици в първи клас и да се завърши с изграждане на умения за партньорство и родителство в 11/12 клас.

Реформата ще бъде осъществена като:

1. Ще бъде разработен, в сътрудничество с Министерството на образованието и науката, Национален план за въвеждане на съвременно здравно образование в българското училище 2021-2027 г. (Q4/2021)
2. Ще бъде изготвен анализ и ще бъдат изменени и допълнени, в сътрудничество с Министерството на образованието и науката, законови и подзаконови нормативни актове, като:
    2.1. Закон за предучилищното и училищното образование (Q1/2022)
    2.2. Държавните образователни стандарти (Q1/2022)

Държавна помощ: Реформата не нарушава и не заплашва да наруши конкуренцията в рамките на ЕИП и не следва бъде разглеждана като държавна помощ съгласно чл. 107 и 108 от ДФЕС.

д) Допълняемост и демаркация с инструментите на Кохезионната политика

Усилията за продължаващото провеждане на политиката за реформа в сектор здравеопазване ще бъдат подкрепени в рамките на Програмата за развитие на регионите 2021-2027 г. чрез инвестиции в извънболничната и болничната сфера, свързани със създаване на равни възможности за населението в отделните региони за достъп както до профилактика и превенция, така и до навременно и качествено болнично лечение чрез мерки за инфраструктура, оборудване, мобилни активи, цифровизация и услуги и приложения за електронно здравеопазване. Интервенциите ще се основават на картографиране на здравните потребности, което да прогнозира направленията на необходимите промени за задоволяване на здравните нужди на обществото. С мерки, финансирани от ЕСФ+, ще продължат усилията за подобряване на здравните

характеристики на населението и на работната сила, в частност, с фокус върху здравната промоция и превенция. Ще продължи подкрепата за персонала в здравния сектор, като целенасочени интервенции се предвиждат за повишаването и уменията на високоспециализиран персонал в ключови области на здравната система, както и за персонала, полагащ лекарски и здравни грижи в извънболничната помощ и дългосрочните грижи.

е) Стратегическа автономност и сигурност

Планираните интервенции ще се придържат към най-добрите европейски практики за инвестиции, насочени към прозрачност и справедлива търговия, като по този начин процедурите за възлагане на обществени поръчки ще зачитат принципа за постигане на стратегическа автономност, като същевременно се запази отворената икономика.

ж) Трансгранични и многонационални проекти

Проектите, включени в обхвата на компонента, са предвидени за реализация само на територията на страната, донякъде с изключение на инвестиция 6, която е предвидено да бъде реализирана в съответствие с Директива (ЕС) 2018/1972 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г., където в чл. 109 е заложено изискването тази мрежа да позволява маршрутизирането на спешните комуникации до най-подходящия PSAP въз основа на различни фактори (например местоположение, говорения от повикващия език или неговото увреждане, претоварване на PSAP и др.). Това прави системата отворена, което ще позволи интегриране в една бъдеща оперативно съвместима общо европейска мрежа и ще даде възможност за участие в бъдещи трансгранични и многонационални проекти.

з) Зелени и цифрови измерения на компонента

Предложените в компонента мерки допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте климатични и екологични цели, определени в Регламента за таксономията, и не нарушават принципа *„да не се нанася значителна вреда“*, както е определен в Регламента за таксономията, но съгласно използваната методология на ЕК за изчисляване приноса към двойния преход, компонентът включва 0% зелени разходи.

Инвестиции 5 и 6 имат ясно изразен цифров елемент. Като включва 9.9% цифрови разходи (вж. Таблица 2.Г.3.1 по-долу), този компонент допринася и за 20% цел за цифровите измерения на Плана, посочена в Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

Табл. 2.Г.3.1: Зелено и цифрово въздействие

Компонент 12 Здравеопазване	**Финансиране от МВУ, млн. лв.**	**Зелен преход**	**Цифров преход**
Актуализиране на стратегическата рамка на сектор *„Здравеопазване“*	0.0	0.0	0.0

Цялостно внедряване на Национална здравно информационна система	0.0	0.0	0.0
Създаване на механизми за привличане и задържане на кадри в системата на здравеопазването и професионалната им реализация в определени райони на страната	0.0	0.0	0.0
Модернизиране на здравната система в България чрез осигуряване на съвременна и иновативна медицинска апаратура за лечебни заведения за болнична помощ	374.4	0.0	0.0
Подобряване на условията за интервенционална диагностика и ендоваскуларно лечение на мозъчно-съдовите заболявания и създаване на условия за следдипломно обучение на специалисти в областта на ендоваскуларното лечение на мозъчно-съдовите заболявания в България	107.3	0.0	0.0
Модернизация и развитие на психиатричната помощ	23.8	0.0	0.0
Изграждане на система за оказване на спешна медицинска помощ по въздуха	129.0	0.0	0.0
Изграждане на Национална дигитална платформа за медицинска диагностика	23.0	0.0	23.0
Развитие на национална система за спешни комуникации с Единен европейски номер 112	46.7	0.0	46.7
Създаване на условия и механизми за увеличаване на достъпа до здравна грижа чрез развитие на здравно-социални услуги и развитие на консултирането като промотивно-профилактичен метод за подобряване на общественото здраве	0.0	0.0	0.0
Създаване на условия и механизми за провеждане на пренатален и неонатален скрининг, и скрининг на социално-значимите заболявания	0.0	0.0	0.0
Създаване на механизми за въвеждане на съвременно здравно образование в българското училище	0.0	0.0	0.0
ОБЩО	704.2	0.0	69.7
Принос		0.0%	9.9%

и) Принцип „Да не се нанася значителна вреда“

Всички включени в обхвата на компонента мерки – инвестиции и реформи – съответстват на принципа *„за ненанасяне на значителни вреди“* по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) 2020/852. В приложение DNSH са дадени самооценки за спазването на принципа на ниво отделна мярка.

й) Ключови етапи, цели и времеви план

В приложение Milestones and Targets са представени ключовите етапи и цели, свързани с изпълнението на компонента.

к) Финансиране и разходи

В приложение Costing са представени индикативните разчети на финансовите ресурси, необходими за изпълнението на компонента.

ЧАСТ 3:
ДОПЪЛНЯЕМОСТ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАНА

1. Предварително финансиране

България ще се възползва от предоставената възможност за получаване на префинансиране в размер на 13% с цел подпомагане на навременното стартиране на предвидените в плана реформи и инвестиции и изпълнението им в срок.

2. Съгласуваност с други инициативи

Кризата, породена от COVID-19, засегна много сфери от икономическия и социален живот на държавите членки. Част от предвидените в Плана за възстановяване и устойчивост интервенции ще имат пряко отражение върху секторите, включени в Интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г. (ИНПЕК), като чрез реализирането им на практика ще се подпомогнат заложените в него цели и очаквани резултати.

С цел осигуряване на консистентност и допълняемост с ИНПЕК и ускоряване на някои от специфичните инвестиции, политики и мерки, заложени в него, НПВУ предвижда следното по отделните измерения на ИНПЕК:

По отношение на измерение „Декарбонизация“, в допълнение към заложената в ИНПЕК цел за увеличаване дела на енергия от възобновяеми източници (ВИ) в брутното крайно потребление на енергия на 27.09% до 2030 г., в общите цели на НПВУ България си поставя цел да достигне 26% дял на енергията от ВИ в брутното крайно потребление на енергия през 2024 г., 10% кумулативно намаление на енергийната интензивност и 10% на въглеродната интензивност на икономиката за периода 2021-2024 г.

В периода от 2021 г. до 2030 г. се предвижда да бъдат направени реформи и инвестиции, свързани с развитието на енергийната инфраструктура, насърчаване производството и подкрепа за интегрирането в електроенергийните мрежи на електричество, произведено от възобновяеми източници, както и от по-широкото използване на интелигентни системи за съхранение на енергия. Реализирането на мерки от този тип ще доведе до по-пълното използване на електричество, произведено от възобновяеми източници, благодарение на по-лесното му интегриране в електроенергийната система.

Предвидени са реформи, улесняващи навлизането на нови източници на ВИ, като създаване на Национален фонд за декарбонизация, механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия (on-bill financing), стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация и намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ. В тази посока е и включеният проект за увеличаване капацитета за присъединяване на нови възобновяеми мощности към ЕЕС с

поне 4500 MW и увеличаване на междусистемния капацитет за пренос на електроенергия чрез по-добро използване на съществуващите активи с поне 1200 MW (ECO).

Схемата за подпомагане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз ще даде възможност на възобновяемите енергийни източници да имат още по-голям принос за постигане на целите за декарбонизация.

Ключова реформа по това измерение е и тази за Създаване на Комисия за енергиен преход за изработването на Пътна карта към климатична неутралност, която цели да направи оценка на сценариите за декарбонизация и да очертае възможни пътища със съответните финансови, екологични и социално-икономически импликации на мерките при различните сценарии, да ги представи на правителството, което да вземе информирано решение и да се обедини около дадена посока на прехода на българския енергиен сектор.

Предвидената реформа за изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване условията за разгръщане потенциала за развитие на водородните технологии и механизмите за производство и доставка на водород е ключова предпоставка за изпълнение на целите на Зелената сделка и декарбонизацията на икономиката, предвид потенциала на водорода да замени изкопаемите енергоизточници в икономиката на бъдещето.

Реализацията на проекта за изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива във въглищни региони в България, като и Схемата за подпомагане на процеса на декарбонизация чрез изграждане на високоефективна газова централа с комбиниран цикъл, която цели да замести минимум 1.0GW от въглищните мощности в ТЕЦ *„Марица Изток – 2“*, ще осигурят предпоставки за осъществяване на прехода към нисковъглеродна енергетика при запазване на сигурността, надеждността и непрекъсваемостта на енергоснабдяването в страната и региона. Ще способстват замяната на въглищата, използвани като гориво от потребителите, с нисковъглеродни газообразни горива и техните смеси в различни съотношения (водород, биогаз, природен газ), а в последствие – с водород. Това ще доведе до постепенно и икономически целесъобразно значително намаление на емисиите на парникови газове, резултат от производството на електроенергия в централите. Преходът от въглищен ТЕЦ към алтернативи за производство на енергия без въглерод е една от целите на предложения механизъм.

Двата проекта са съобразени изцяло с целите и приоритетите на ИНПЕК, в частност с измеренията „Декарбонизация“, „Енергийна сигурност“, „Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност“.

Схема в подкрепа на изграждането на минимум 1.7GW ВЕИ с капацитет за съхранение на електроенергия са важна част от енергийната ефективност на енергийната система и са ключови в Интегрирания национален план за Енергетика и климат.

Реализирането на проекта за производство на енергия от геотермални източници чрез изграждане на един демонстрационен проект цели да допринесе за постигането на значителен ръст в дела на ВЕИ.

Предвидени са мерки за насърчаване въвеждането на ВИ както за бизнеса, така и за домакинствата. За бизнеса са предвидени инвестиции за насърчаване комбинирането на нови ВИ с локални съоръжения за съхранение на електрическа енергия в зависимост от подходящото технологично решение за съответните проекти и възможности за внедряване на екологични решения в посока кръгова икономика и намаляване на емисиите от CO2 (Програма за икономическа трансформация). Програмата за финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници в еднофамилни сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към топлопреносни и газопреносни мрежи, ще насърчи въвеждането на ВИ.

Проектите Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения, базирани на природата, в опазването на защитените зони от мрежата „Натура 2000“ и Възстановяване на ключови за климата екосистеми в изпълнение на Стратегията на биологично разнообразие на ЕС и целите на Европейския зелен пакт целят намаляване влиянието на земеползването, промените в земеползването и горското стопанство в и извън мрежата „Натура 2000“, опазвайки и подобрявайки състоянието на пасищните и горски екосистеми, които са основни „поглътители“ на емисии, с цел принос към декарбонизацията. Целта е намаляване на уязвимостта спрямо последиците от изменението на климата и подобряване на капацитета за адаптация на екологичните, социалните и икономическите системи към въздействията на изменението на климата.

Предложената Подкрепа за устойчива градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи ще допринесе за намаляването емисии от парникови газове в транспортния сектор: насърчаване производството и търсенето на електрически и нови екологични превозни средства, ускорено развитие на инфраструктурата за зареждане на електрически и хибридни превозни средства и организиране на кампании за повишаване на информираността и създаване на капацитет от заинтересовани страни по отношение на развитието на устойчива мобилност.

Програмата за енергийна ефективност има пряка връзка с измерението „Енергийна ефективност“ от ИНПЕК и ще допринесе пряко за постигането на Националната кумулативна цел за енергийна ефективност, определена съгласно изискванията на чл. 7 от Директива 2012/27/ЕС (изменена с Директива (ЕС) 2018/2002), както и изпълнението на Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. Приоритет ще се дава на енергийната ефективност в съчетание с използването на възобновяеми енергийни източници в сградния сектор.

Проектът относно енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление ще допринесе за повишаването на енергийната ефективност на системите за

външно изкуствено осветление и намаляването на потреблението на енергия, както и за подобряване на енергийната сигурност на страната чрез намаляване на зависимостта от внос на енергия.

По линия на измерението „Енергийна сигурност“ НВПУ предвижда възможности за диверсификация и оптимизация на потреблението и съхранението на ел. енергия. В тази посока са проектите за проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктура за пренос на водород и нисковъглеродни газообразни горива за захранване на електроцентрали и други потребители във въглищни региони в България, Схемата за подпомагане на процеса на декарбонизация чрез изграждане на високоефективна газова централа с комбиниран цикъл, която цели да замести минимум 1.0GW от въглищните мощности в ТЕЦ *„Марица Изток – 2“* и Схемата в подкрепа на изграждането на минимум 1.7GW ВЕИ с капацитет за съхранение на електроенергия.

Схемата за подпомагане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз ще допринесе за постигане на целите, които си поставя България по отношение на енергийната сигурност, свързани с предприемане на мерки относно ограничени или прекъснати доставки от даден енергиен източник с цел подобряване на устойчивостта на регионалните и националните енергийни системи.

Схема в подкрепа на изграждането на минимум 1.7GW ВЕИ с капацитет за съхранение на електроенергия и възможностите за бизнеса по Програмата за икономическа трансформация за комбиниране на нови ВИ с локални съоръжения за съхранение на електрическа енергия ще допринесе за увеличаване на гъвкавостта на националната енергийна система посредством развитие на нови съоръжения за съхранение, които да адресират непостоянния характер на този тип енергия.

Проектът за ЕСО ще допринесе за повишаване гъвкавостта на националната енергийна система; предприемане на мерки относно ограничени или прекъснати доставки от даден енергиен източник с цел подобряване на устойчивостта на регионалните и националните енергийни системи; повишаване на мрежовата и информационна сигурност (киберсигурност).

Повишаването на енергийната ефективност на системите за външно изкуствено осветление и намаляването на потреблението на енергия като цяло ще допринесат за постигане на целта на ИНПЕК за подобряване на енергийната сигурност на страната чрез намаляване на зависимостта от внос на енергия.

По измерението „Вътрешен енергиен пазар“ България ще развива конкурентен пазар чрез пълната му либерализация и интеграцията му в регионалния и общоевропейския пазар, както е посочено и в измерението „Енергийна сигурност“. Основен елемент в процеса по пълна либерализация е защитата на уязвимите потребители. В съответствие с препоръката на ЕК за развитие на конкурентоспособни пазари на едро и дребно, чрез насърчаване на конкуренцията в страната и преминаване към изцяло пазарни условия, България поетапно ще премахва регулираните цени на електрическа енергия до края на 2024 г.

Други политики и мерки, насочени към развитието на вътрешния енергиен пазар в съответствие с целите на Енергийния съюз, и включени в НПВУ, включват оптимизация на потреблението, стимулиране създаването на енергийни общности за производство и потребление на възобновяема енергия и стимулиране по-активната роля на потребителите.

Проектът за ЕСО ще допринесе конкретно за постигане на мерките за повишаване на гъвкавостта на енергийната система по отношение на производството на възобновяема енергия, в частност предвидените мерки за разработване на интелигентни мрежи, групиране, оптимизация на потреблението, съхранение, разпределено производство, механизми за разпределение, преразпределение и съкращаване, ценови сигнали в реално време, включително свързване на пазарите в рамките на деня и трансграничните балансиращи пазари.

По отношение на измерение „Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност“ проектът за ЕСО цели мерки за изграждане на интелигентни електрически мрежи (Smart grid) за автоматизиран контрол на системите за електрическата енергия, с цел осигуряване на най-качественото електрозахранване на потребителите и оползотворяване в максимална степен на енергията от възобновяеми източници, като крайната цел е модернизиране и автоматизиране на съществуващите електрически мрежи.

Основната цел на проекта „Зелена мобилност“ – пилотна схема за подкрепа на устойчивата градска мобилност чрез мерки за развитие на екологични, безопасни, функционални и енергийно ефективни транспортни системи, ще допринесе за намаляване на емисиите в транспортния сектор: стимули за производство и търсене на електрически и нови екологични превозни средства, ускорено разгръщане на инфраструктура за зареждане на електрически и хибридни превозни средства и организиране на кампании за увеличаване броя на иновативните компании (въвеждане и развитие на иновации) във високотехнологичните и интензивни сектори, сътрудничество между наука и бизнес, технологичен трансфер и прилагане на резултатите от научните изследвания, насърчаване на бизнес-инвестиции в научни изследвания и във внедряването на иновациите в промишлеността и др.

Предвижда се и разработване на пилотен проект за водород с обща инсталирана мощност от 20 MW, като основа за по-нататъшното развитие на водородните мощности след 2030.

Споразумение за партньорство

Чрез Споразумението за партньорство за програмния период 2021-2027 г. се определят стратегията на страната и нейните приоритети за изпълнение на Кохезионната политика на ЕС (и Общата политика в областта на рибарството). Въз основа на анализа на социално-икономическото развитие на България в периода 2007-2017 г. в Споразумението за партньорство са определени основните направления на инвестиции с европейско съфинансиране. С цел осигуряване на съгласуваност с програмите, съфинансирани от

Европейските структурни фондове, в Споразумението за партньорство е предвидена допълняемост с интервенциите по Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) за всяка една от петте Цели на политиките съгласно приложената таблица.

През 2021 г. България продължава да прилага принципите на Гаранцията за младежта като ще изпълнява новата Препоръка на Съвета от 30 октомври 2020 г. относно *„Мост към работни места – укрепване на гаранцията за младежта“*, с която се заменя Препоръката на Съвета от 22 април 2013 г. за създаване на гаранция за младежта. Основен приоритет през 2021 г. и следващите години ще бъде работата с младежите от групата NEETs, идентифициране на база обмен на информация между институциите, достигане до тях по местоживеене, както и отправянето на качествено и устойчиво предложение за обучение, работа или за връщане в образователната система, съобразно профила на всеки младеж и търсенето на пазара на труда.

От 2021 година продължава работата в контекста на новата Препоръка, като мерките и действията за осигуряване на заетост и обучение на младежите във връзка с прилагането на Гаранцията за младежта се съдържат в ежегодния Национален план за действие по заетостта. Използвайки придобития опит от прилагането на Гаранцията за младежта от 2013 г. и взимайки предвид променящите се реалности на пазара на труда, в т. ч. цифровите и зелени преходи, ще се продължи с ангажимента за отправяне на предложение за работа, образование/обучение, чиракуване или стажуване в рамките на четири месеца.

Особено амбициозни ще бъдат действията в контекста на цифровите умения и валидирането, където Препоръката поставя като акцент оценката на цифровите умения на всички регистрирали се по Гаранцията за младежта NEETs и обучение за подобряване на цифровите умения, съобразно потребностите, както и валидиране и признаване на неформалните и информалните умения.

С изпълнението на проекта Обучения за цифрови умения и изграждане на национална онлайн платформа за обучение на възрастни по Плана за възстановяване и устойчивост се предвижда най-малко 500 хил. лица да бъдат включени в обучения за придобиване на базови и средни дигитални умения съгласно рамката DigComp 2.1. Над 100 хил. лица ще имат възможност да валидират неформално придобити умения. Новата платформа за електронни обучения ще бъде важен инструмент на активната политика на пазара на труда, включително по посока изпълнение на Препоръка на Съвета от 30 октомври 2020 г. относно *„Мост към работни места – укрепване на гаранцията за младежта“*.

Част от предвидените курсове за повишаване на квалификацията или за придобиване на компетентности ще се реализират именно посредством електронната платформа за обучения, която ще се реализира по линия на Националния план за възстановяване и устойчивост на България. По този начин ще бъде постигната допълняемост между националните мерки и тези по ПВУ и ЕСФ+. Младежи, преминали през обучения в базови дигитални компетентности, са част от целевата група на ПВУ и не са допустими за обучени по същите ключови компетентности по ЕСФ+ или по национални мерки. Видът на

преминати обучения е част от информацията, която съществува в националната база данни за всяко регистрирано в Бюрата по труда лице.

България ще работи по предложените етапи за прилагане на засилената Гаранция, а именно:

Набелязване – определяне на целевата група, наличните услуги и потребностите от умения и осигуряване възможности за превенция чрез системи за проследяване и ранно предупреждение, както и предотвратяване на преждевременното напускане на образователната система;

Информационни дейности – повишаване на осведомеността, целенасочена комуникация и по-добро достигане до младежите, особено от уязвимите групи;

Подготовка – използване на инструменти за профилиране с цел изработване на индивидуализирани планове за действие, съветване, насочване и наставничество, повишаване на уменията в областта на цифровите технологии, оценяване, подобряване и валидиране на други умения.

Предложение – ефикасност на стимулите за заетост и за започване на стопанска дейност (особено по време на икономическата рецесия), привеждане на отправяните предложения в съответствие със съществуващите стандарти, за да се гарантира качество и равнопоставеност, осигуряване на подкрепа и след започване на работа и получаване на обратна информация. В икономически благоприятна среда, в условията на недостатъчно предлагане на кадри, с безработните младежи ще се работи с приоритет за бързо насочване към подходящи за тях работни места или към обучение, търсено от бизнеса. С оглед максимално бързото и качествено отговаряне на търсенето на пазара на труда, както и за минимизиране на неангажирания престой на младежите, образованите/квалифицираните ще бъдат насочвани по *„бърза писта“* – приоритетно обслужване и насочване към подходящи работни места. По отношение на неактивните, ниско образованите и продължително безработните младежи качественото предложение рядко може да бъде отправено в рамките на 4 месеца, предвид необходимостта от по-големи усилия за работа с тези младежи, повече време и ресурси – ще се поставя по-голям фокус върху индивидуалната работа с цел постигане на успешен и устойчив резултат.

3. Допълняемост на финансирането

Съгласно чл. 11, ал. 3 от Устройствения правилник на Министерския съвет и неговата администрация, заместник министър-председателят по управление на европейските средства подпомага министър-председателя, като отговаря за цялостната организация и ръководство на системата за координация при управлението на средствата от Европейския съюз. При осъществяване на тези свои функции той се подпомага от дирекция *„Централно координационно звено“* в Министерския съвет. Съгласно ПМС № 142/07.06.2019 г. Централното координационно звено осъществява оперативната координация при изготвянето на Споразумението за партньорство 2021-2027 и

преговорите с ЕК по него, както и изготвянето на програмните документи в областта на Кохезионната политика, Общата селскостопанска политика и Общата политика по рибарство на Европейския съюз за периода 2021- 2027 г. Неизменна част от оперативната координация на национално ниво е осигуряването на съгласуваност и допълняемост на проектите, изпълнявани чрез споделено управление, с други програми на ЕС, включително със средствата по МВУ.

Със Заповед № 105/21.07.2020 г. на министър-председателя беше създадена Междуведомствена работна група със задача текущо да координира изготвянето, изпълнението и наблюдението на НПВУ в рамките на Инструмента за възстановяване и устойчивост на ЕС под председателството на заместник министър-председателя, включваща представители на политическо ниво на Министерството на финансите и ресорните министерства. Със Заповед № 91/11.06.2021 г. се отменя Заповед № 105/21.07.2020 г., направени са промени както в състава на РГ, така и в обхвата ѝ на действие, като основната ѝ задача е текущо да координира изготвянето на ПВУ.

В допълнение на национално равнище е създаден механизъм за подготовка на инвестициите и проектите, чрез които ще се изпълняват с финансиране чрез МВУ, включително образец на апликационна форма, съдържащ информация за всички източници на финансиране на дейностите. Посочва се допълващото финансиране с програми и инструменти на ЕС и с национални средства. Апликационните форми са съгласувани както по отношение на тяхното съдържание, така и за потвърждаване на адекватна демаркация на източниците на финансиране. В приложение е представена обобщена информация за демаркацията на инвестициите, включени за финансиране от МВУ, и останалите европейски и национални инструменти.

С цел съгласуваност, допълняемост и координация на отделните интервенции, заложени в ПВУ, и тези в останалите програми, съфинансирани от ЕС, още на етап подбор на области за интервенция е извършен анализ за липса на двойно финансиране на предвидените инвестиции, като по отношение на чувствителните области, които попадат в обхвата на финансиране на програми от програмен период 2021-2027 г. и ПВУ, е направена демаркация в СП 2021-2027.

За пълнота на проверките за двойно финансиране при възможност България ще се възползва от достъп до бази данни на ЕК, съдържаща информация за получени средства от бенефициенти по директно финансирани от ЕК програми и инструменти. В хода на изпълнението на инвестициите, финансирани от МВУ, е предвидена и задължителна проверка за липса на двойно финансиране на изпълнените дейности чрез проверка в достъпните национални информационни системи и чрез вътрешноведомствен и междуведомствен обмен на данни.

Остойностяването на инвестициите в плана е извършено от съответните ведомства. Изпълнителна агенция „*Одит на средствата от ЕС*“ към министъра на финансите е извършила преглед на планираното финансиране и остойностяването на разходите, като детайлна информация е представена в приложение към Плана.

4. Прилагане

4.1 Ефективно изпълнение

Отговорните структури на национално ниво за организацията и координацията на участието на Република България в Механизма за възстановяване и устойчивост на ЕС са определени с Решение на Министерския съвет № 757 от 23.10.2020 г.

С цел осигуряване на координация при разработването на Плана за възстановяване по Механизма за възстановяване и устойчивост на Европейския съюз със заповед № 105/07.08.2020 г. на министър-председателя на Република България е създадена междуведомствена работна група. В състава на работната група са включени представителни на различни ресорни министерства, в т.ч. представители на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, на Министерството на образованието и науката, на Министерството на земеделието, храните и горите, на Министерството на енергетиката, на Министерството на труда и социалната политика, на Министерството на околната среда и водите, на Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, на Министерството на здравеопазването, на Министерството на икономиката, представители на Фонд *„Мениджър на финансови инструменти в България*“, както и представител на Централното координационно звено в Администрацията на Министерския съвет.

Координацията по въпросите, свързани с участието на Република България в Механизма за възстановяване и устойчивост на Европейския съюз, се осъществява съвместно от заместник министър-председателя и министъра на финансите.

Съгласно изискванията на чл. 22 от Регламент 2021/241 за създаване на МВУ и с оглед функционирането на предвидима, стабилна и гъвкава вътрешно-контролна среда за изпълнението на ПВУ, е разработена система за управление и контрол (СУК) на ПВУ, включваща:

- Правната и институционална рамка за изпълнението на Плана с ясно определяне на отговорностите на крайните получатели на помощта и на органите за контрол и одит;
- Детайлни процедури относно предоставянето на средствата от МВУ, финансовото управление и плащанията, изпълнението и отчитането на инвестициите и реформите, искане за плащане и докладване към ЕК, предотвратяването на измама, конфликт на интереси и корупция, одитна следа, включително информацията съгласно чл. 22, ал. 2, т. *„г*“ от Регламент 2021/241, информация и публичност и т.н.;
- Образци на отчетни документи;
- Контролни листове за ключовите процеси, които ще се реализират на всички равнища на изпълнение на проектите – обществени поръчки, преглед на отчети и т.н.;
- Функционираща Информационна система за МВУ (ИС-МВУ).

Изпълнението на предвидените в ПВУ инвестиции и реформи се извършва от ресорните министерства и ведомства[66]. Голяма част от тях имат значителен опит при изпълнение на проекти, съфинансирани с европейски средства, или са водещи администрации при изпълнението на съответните реформи като част от конкретните политики на национално равнище. Ведомствата, изпълняващи проекти с инвестиции, са били обект на одити, което дава увереност за наличието на достатъчен административен капацитет за изпълнение на възложените им задачи във връзка с предвидените интервенции от ПВУ. Този опит, съчетан с наличието на задълбочени познания в съответните сфери на интервенция, ще гарантира ефективното изпълнение на интервенциите от ПВУ.

В зависимост от това дали изпълняват проектите самостоятелно, извършват подбор на крайни получатели или са ангажирани с изпълнение на реформите в съответната област като първостепенен разпоредител с бюджет на краен получател, ресорните министерства и ведомства са ангажирани с изпълнение/контрол/проследяване на изпълнението на проектите, финансирани по МВУ. Ресорните министерства, които извършват подбор на проекти и контролни дейности по отношение на крайни получатели, са в преобладаващата си част структури, които изпълняват функциите на управляващ орган на оперативна програма за програмен период 2014-2020 г., или са конкретен бенефициент на оперативна програма и имат изградени вътрешни системи за управление и контрол и капацитет.

Като част от ефективно изпълнение се определя спазването на правилата за обществени поръчки, правилата за държавните помощи, както и контрола и проверката за предотвратяване на измами, корупция и конфликт на интереси, както и двойно финансиране. Обстоятелството, че публичните структури, които са ангажирани с управлението и контрола на ПВУ, имат опит и изграден административен капацитет в сферата на управлението и контрола на средствата от ЕС, гарантира наличието на ефективни мерки, правила, процедури по отношение на измами, конфликт на интереси, корупция и двойно финансиране, чрез осъществяване на административни проверки, проверки на процедурите за избор на изпълнител, проверки на място и др.

Ефективното изпълнение на проектите, финансирани от МВУ на национално равнище, се гарантира и чрез регулацията, която задава Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор (в сила от 2006 г.) и произтичащите от него наредби и указания, чиито разпоредби се прилагат както за публичните разходи, финансирани от държавния бюджет, така и за средствата от ЕС. Съгласно ЗФУКПС *„финансовото управление и контрол“* е цялостен процес, интегриран в дейността на организациите, осъществяван от ръководството и служителите им. Финансовото управление и контрол (ФУК) се

[66] Министерство на икономиката, Министерство на енергетиката, Министерство на околната среда и водите, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Министерство на вътрешните работи, Министерство на земеделието, храните и горите, Министерство на правосъдието, Министерство на здравеопазването, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на образованието и науката, Министерство на културата, Държавна агенция *„Електронно управление“*, Държавна агенция за научни изследвания и иновации (ДАНИИ) и Държавна агенция *„Безопасност на движението по пътищата“*.

осъществява чрез системи за ФУК, включващи политики, процедури и дейности, въведени от ръководството на организациите, участващи в изпълнението на МВУ, с цел да се осигури разумна увереност, че целите на организациите са постигнати чрез:

1. съответствие със законодателството, вътрешните актове и договори;
2. надеждност и всеобхватност на финансовата и оперативна информация;
3. икономичност, ефективност и ефикасност на дейностите;
4. опазване на активите и информацията;
5. предотвратяване и разкриване на измами и нередности, както и предприемане на последващи действия.

Управление на рисковете за постигане на горните цели чрез ***адекватно разделение на отговорностите по изпълнение на проекта и подходящи превантивни, разкриващи и/или коригиращи контролни дейности***, които включват най-малко:

- система за двоен подпис, която не разрешава поемането на финансово задължение или извършването на плащане без подписите на ръководителя на организацията и на лицето, отговорно за счетоводните записвания;
- правила за достъп до активите и информацията;
- политики и процедури за предварителен контрол за законосъобразност;
- политики и процедури за текущ контрол върху изпълнението на поети финансови ангажименти и сключени договори;
- политики и процедури за последващи оценки на изпълнението;
- политики и процедури за обективно, точно, пълно, достоверно и навременно осчетоводяване на всички стопански операции;
- политики и процедури за управление на човешките ресурси;
- политики и процедури за спазване на лична почтеност и професионална етика.

В допълнение през 2020 г. Република България подаде искания за получаване на подкрепа по Програмата на Европейския съюз за подкрепа на структурни реформи, като бяха одобрени и ще се изпълняват следните проекти през 2021 г.: *„Усъвършенстване на системата за проверка на почтеността на служителите на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество“, „Подкрепа за създаването на Национален фонд за декарбонизация“, „Повишаване на ефективността на публичните инвестиции“, „Разработване и прилагане на методология за оценка на корупционния риск в Националната агенция за приходите на Република България“* и др. Изпълнението на тези проекти ще допринесе и за реализирането на планираните в ПВУ реформи.

Икономическият и социален съвет ще извършва регулярен граждански мониторинг на изпълнението НПВУ с цел осъществяване на адекватен обществен контрол. Ежегодно Икономическият и социален съвет, като законоустановен представител на организираното гражданско общество, ще подготвя актове, съобразно отделните етапи

на прилагане на плана, както и проследяване на постигане на целите и съответните индикатори по четирите стълба.

4.2 Несигурности

Националният ПВУ на България е изготвен при отчитане в максимална степен на всички известни към момента рискове и обстоятелства, които биха могли да повлияят върху интервенциите, предвидени в него. Усилията на структурите, ангажирани в подготовката на плана, са насочени към предварително определяне на ясни и измерими цели в конкретните области на политика, които са приоритет на национално равнище и са предвидени да бъдат подпомогнати чрез ПВУ, както и към максимално реалистични разходи, които ще бъдат необходими за постигането им за целия период на действието му.

Като задължителен елемент в структурата на ПВУ е извършената оценка на въздействието на планираните реформи и инвестиции, в това число и прогнозно разпределение на финансовия ресурс по години, които потвърждават реалистичността на предложенията. Осъщественият процес на обществени консултации, представен в т. 5 по-долу, способства за ангажиране на всички заинтересовани страни, включително социално-икономическите партньори, при изпълнението на Плана и постигането на заложените цели.

При изготвянето на Плана са анализирани заложените етапи и цели с оглед гарантиране, че всички крайни етапи и цели ще бъдат изпълнени. При възникване на извънредни обстоятелства и установяване на необходимост от отпадане на предвидена/и в ПВУ инвестиция или реформа, ще бъдат предприети действия за изменение на Плана в съответствие с предвидените в Регламент 2021/241 за създаване на МВУ процедури. За целите на изменението ще бъде извършена отново оценка на въздействието, включваща и потвърждение, че измененият План допринася за постигането на целите на МВУ.

Отчитайки ключовото значение на административния капацитет на ресорните министерства и ведомства за успешното реализиране на планираните инвестиции и реформи по ПВУ, Министерството на финансите е разработило Въпросник за самооценка на административния капацитет на всички участващи структури с функции по изпълнение, наблюдение и отчитане. Основната цел на този инструмент за оценка е да се помогнат съответните организации да извършват собствени преценка на вътрешните си системи, включително на административния капацитет, за да се определят областите, които се нуждаят от укрепване или други потенциални недостатъци. За неговото разработване е използван документ на ЕК (COCOF 09/0005/00) за самооценка на управляващите органи за Европейските структурни и инвестиционни фондове. В случай на необходимост се предприемат действия за укрепване на капацитета на съответната структура преди подписването на споразумение за предоставяне на финансова подкрепа, което гарантира успешното изпълнение на инвестициите и реформите.

В тази връзка в рамките на извънредната покана за набиране на проектни предложения по Инструмента за техническа подкрепа през м. юни 2021 г. дирекция „*Национален фонд*“ в Министерството на финансите, в качеството си на координиращо звено по МВУ, е

подала искане за подкрепа за Обща техническа подкрепа за повишаване на административния капацитет при изпълнението на МВУ.

4.3 Административни механизми

Създадената контролна среда за инвестициите и реформите, финансирани от МВУ, отчита натрупания опит и научените уроци при управление на европейските фондове, специфичните разпоредби на Регламент 2021/241 за създаване на МВУ и издадените Насоки на Европейската комисия.

Както е посочено в т. 4.1 „*Ефективно изпълнение*“ реализирането на предвидените в ПВУ инвестиции и реформи се извършва от следните ключови участници:

I. Крайни получатели (КП)

КП отговарят за изпълнението на инвестиционните проекти като осъществяват контрол върху изпълнителите, където е приложимо. С оглед гарантиране на целите на организациите и адекватното управление на рисковете за постигането им, представени в т. 4.1 КП:

- Създават организация за изпълнение на всички изисквания на споразумението с Министерството на финансите и на одобрената системата за управление и контрол (СУК);
- Създават/определят екип за изпълнение на проекта в рамките на създадени звена, които изпълняват/ са изпълнявали проекти, като е извършена оценка дали тези звена имат достатъчно капацитет, предвид новите дейности;
- Осъществяват контрол върху изпълнителите с оглед качествено и в срок изпълнение съгласно сключените договори. Тази дейност се документира и се осигурява одитна следа;
- Извършват консултации с дирекция „*Държавни помощи и реален сектор*“ в Министерството на финансите съгласно установените в Системите за управление и контрол правила и процедури (с изключение на частните КП);
- Представят отчет по образец (финансово-технически отчет), включващ декларативна част, която потвърждава изпълнението на всички ангажименти в споразумението; идентифицирани рискове и предприети действия за преодоляването им; дейности за отстраняване на пропуски и недостатъци, идентифицирани в рамките на проверки на място или от одитни и контролни органи. В случай на забава при изпълнението на одобрения план-график за изпълнение на етапите и целите на инвестицията задължително се представя информация за причините, потенциалните рискове, както и възможностите за преодоляване на закъснението при изпълнението;
- Регулярно попълват информация в Информационната система за МВУ (ИС-МВУ) относно: сключени договори с изпълнители, разходооправдателни и платежни документи, документи, доказващи изпълнение – сертификати, актове и др. в зависимост от спецификата на интервенцията, и прогноза за плащане;
- Осигуряват аналитична счетоводна отчетност за всички разходи и извършени плащания по проекта, за произтичащите от тях вземания и задължения, както и

съпоставимост с финансовата информация, която се посочва във финансово-техническия отчет. Аналитична отчетност се прилага и при финансиране на дейности, извършвани в изпълнение на проекта със собствени средства или от друг източник.

- Осигуряват достъп до документи и на мястото на изпълнение на инвестицията на национални и европейски контролни и одитни органи.

Специфични дейности, свързани с предотвратяване на измама, конфликт на интереси и корупция:

- Членовете на екипа за изпълнение на проекта подписват декларация за липса на конфликт на интереси по смисъла на чл. 61, параграф 3 от Регламент (ЕС, Евратом) № 2018/1046, като при всяка настъпила промяна в декларираните данни са задължени да декларират пред прекия си ръководител тези обстоятелства и да прекратят всички дейности, свързани с инвестицията. В допълнение, съгласно националното законодателство при заемането на длъжност, ежегодно, както и при освобождаването от длъжност и след изтичането на една година от това обстоятелство, лицата, заемащи висши публични длъжности, попълват и подписват декларация за имущество и интереси пред органа по избора или назначаването. Такива декларации също подписват при назначаването си и ежегодно всички държавни служители. При промяна в декларираните обстоятелства се подписва нова декларация. КПКОНПИ, инспектората при органа по назначаване и определени съгласно закона лица извършват проверка на декларираните данни;
- КП възлагат обществени поръчки. В случай, че КП попадат в обхвата на ЗОП се прилагат неговите разпоредби, като при подготовката и възлагането отчитат елементите за проверка на обществени поръчки, включени в КЛ, приложени към СУК. Обществените поръчки подлежат на предварителен контрол от Агенцията за обществени поръчки в съответствие с чл. 229, ал.1, букви г), д) и е) от Закона за обществените поръчки (ЗОП). В случай, че КП не са възложители по ЗОП и възлагат строителство, доставки и услуги над праговете по директивите за обществени поръчки, те следват приложимия специфичен за МВУ нормативен ред;
- С представянето на доклад КП декларира, че за отчетения период няма установени от компетентни органи случаи на съмнение за измама, конфликт на интереси или корупция или предоставя информация за броя и вида на установените случаи, включително издадените становища от съответните органи;
- При получена информация, водеща до съмнение за измама, конфликт на интереси или корупция, свързани с изпълнението на конкретния проект по МВУ, КП я въвежда своевременно в ИС-МВУ, включително и за планираните/извършени последващи действия.

Специфични дейности, свързани с проверка за двойно финансиране:

- Във всеки финансово-технически отчет, който КП подава по проекта, се представя актуална информация за свързани проекти или инвестиции, които изпълнява с финансиране от други програми/инициативи на ЕС с оглед недопускане на двойно финансиране на дейностите, които са част от проекта, финансиран от МВУ. В случай на сходство в изпълнявани от КП дейности, КП прави ясна демаркация.

II. Ресорни министерства (РМ)

В зависимост от ролята на РМ съществуват 3 хипотези:

- изпълняват проектите самостоятелно – краен получател;
- извършват подбор на крайни получатели и са ангажирани с изпълнението, наблюдението, докладването и контрола на инвестициите и реформите в съответните области – Структура за наблюдение и докладване (СНД);
- проследяват изпълнението на етапите и целите по инвестициите и реформите и съответствието им с отчетения физически и финансов напредък за инвестициите – Структура за наблюдение (СН).

Изброените хипотези допускат възможност едно ресорно министерство да изпълнява функция на краен получател и на структура за наблюдение и докладване/структура за наблюдение за една и съща инвестиция, но при ясно разграничение на отговорностите на всяка една структура.

1. ***РМ изпълнява интервенция/проект, финансиран от МВУ.*** В този случай РМ е КП и отговорностите му са описани в т. I по-горе. В тази хипотеза се подписва двустранно споразумение с МФ, като отговорностите на участниците са обобщени по-долу:

Дейност	*Краен получател*	*Дирекция „Национален фонд“*	*Дирекция „Икономическа и финансова политика“*
Изпълнение на инвестицията, включително договаряне	X		
Проверка на документите, свързани с изпълнението на инвестицията		X	
Проверка за двойно финансиране	X	X	
Проверка за измами, конфликт на интереси и корупция	X	X	
Проверка на място на инвестицията, вкл. изпълнение на количествените индикатори		X	
Проверка на изпълнение на качествените индикатори/реформи			X

2. ***РМ изпълнява функции на СНД***, която отговаря за подбора на крайните получатели, обобщаване на финансовата и техническа информацията и осъществява контрол върху изпълнението на проектите. Отговорностите могат да се обобщят, както следва:
   - Подписва споразумение с МФ след извършен анализ и потвърден капацитет за изпълнение на делегираните дейности;
   - Създава организация за изпълнение на изискванията на споразумението и на СУК (използва контролните листове (КЛ) за проверка на обществени поръчки, проверка на финансов и на технически напредък и за проверка на място);

- Преди стартиране на процедурата за подбор на крайни получатели съгласува документите за съответствие с приложимата нормативна уредба за държавните помощи с дирекция *„Държавни помощи и реален сектор“* в Министерството на финансите;
- Извършва подбор на крайните получатели в ИС-МВУ при спазване на установени правила и процедури, определени в СУК, отговорностите, посочени в споразумението с Министерството на финансите и при прилагане на нормативно установен ред;
- Получава финансово-технически отчети от крайните получатели, които проверява, като прилага КЛ за проверка на отчетите и КЛ за проверка на проведени обществени поръчки, контролира финансовия и техническия напредък, включително чрез прилагане на контроли за проверка за двойно финансиране и на индикатори за измама, корупция и конфликт на интереси. При необходимост извършва и проверка на място, като прилага съответния КЛ;
- Представя обобщен отчет към МФ по образец, включващ декларативна част, която потвърждава изпълнението на всички ангажименти в споразумението, идентифицираните рискове и предприетите действия за преодоляването им, включително дейности за отстраняване на пропуски и недостатъци, идентифицирани в рамките на проверки на място или от одитни и контролни органи. В случай на забава при изпълнението на одобрения план-график задължително представя информация за причините, рисковете и възможностите за преодоляване на закъснението при изпълнението;
- Извършва проверки преди извършване на плащанията към крайните получатели. При делегация извършва плащания към КП при спазване на задълженията в оперативното споразумение;
- Текущо въвежда информация в ИС-МВУ за сключените договори с крайните получатели, документите, свързани с изпълнението на договорите, както и контролира регулярното въвеждане на информация в ИС-МВУ от крайните получатели;
- Потвърждава наличието на информация съгласно чл. 22, т. 2, б. г) от Регламент 2021/ 241;
- При получена/установена при проверка информация, водеща до съмнение за измама, конфликт на интереси или корупция, свързани с изпълнението на конкретен договор, финансиран от МВУ, въвежда информация своевременно в ИС-МВУ, включително за планираните/извършените последващи действия;
- Осигурява финансово-счетоводна отчетност за всички процеси, произтичащи от финансовото управление и контрол, които изпълнява;
- Извършва проверка за осигурена аналитична счетоводна отчетност от крайните получатели за всички разходи и извършени плащания по проекта/инвестицията, за произтичащите от тях вземания и задължения, както и за съпоставимостта на финансовата информация, която се включва във финансово-техническия отчет. Аналитична отчетност се прилага и при финансиране на дейности, извършвани в

изпълнение на проекта/инвестицията със собствени средства или от друг източник;
- Осигурява достъп до документи и на мястото на изпълнение на инвестициите на национални и европейски контролни и одитни органи, включително ЕК, ЕСП, ОЛАФ и Европейската прокуратура.

Специфични дейности, свързани с предотвратяване на измама, конфликт на интереси и корупция:

- Служителите подписват декларация за липса на конфликт на интереси по смисъла на чл. 61, параграф 3 от Регламент (ЕС, Евратом) № 2018/1046, като при всяка настъпила промяна в декларираните данни те са задължени да декларират пред ръководителят си тези обстоятелства и да прекратят всички дейности, свързани с проекта. В допълнение, съгласно националното законодателство при заемането на длъжност, ежегодно, както и при освобождаването от длъжност и след изтичането на една година от това обстоятелство, лицата, заемащи висши публични длъжности, попълват и подписват декларация за имущество и интереси пред органа по избора или назначаването. Такива декларации също подписват при назначаването си и ежегодно всички държавни служители. При промяна в декларираните обстоятелства се подписва нова декларация. КПКОНПИ, инспектората при органа по назначаване и определени съгласно закона лица извършват проверка на декларираните данни;
- Определят служител/и, към който се подава информация във връзка със съмнения за измама, конфликт на интереси и корупция и който е отговорен за административната проверка на тази информация и по-нататъшното ѝ процедиране;
- В КЛ за проверка на обществени поръчки, финансово-технически отчет, както и за проверки на място са включени индикатори за измама и конфликт на интереси и проверки в системата ARACHNE/национална лицензирана информационна система (Дакси, Сиела, Апис Регистър). Следи се за наличието на индикатори за измама, като се ползват така наречените „*червени флагове*“, приложими за ЕСИФ и посочени в следните подробни ръководства: Установяване на конфликт на интереси в процедури за обществени поръчки за структурни действия – практическото ръководство на ЕК, Европейска служба за борба с измамите (OLAF), Информационна бележка относно индикаторите за измама за ЕФРР, ЕСФ и КФ (COCOF 09/0003/00-EN) и Насоки на ЕК относно оценка на риска от измами и ефективни и пропорционални мерки за борба с измамите;
- Получените сигнали за измама, корупция, конфликт на интереси и други нарушения на националното и европейско законодателство се въвеждат в ИС за МВУ;
- Извършва се административна проверка с оглед формиране на аргументирано заключение и при наличие на обосновано предположение за извършена сериозна нередност се подава сигнал чрез дирекция „*Защита на финансовите интереси на Европейския съюз (АФКОС)*“ в Министерството на вътрешните работи към

съответния компетентен орган в зависимост дали е налице съмнение за измама, корупция или конфликт на интереси (Прокуратурата на Република България/ Европейската прокуратура/ инспектората при съответния първостепенен разпоредител/ КПКОНПИ). Информацията по случая се въвежда в ИС-МВУ. Дирекция „*Национален фонд*“ в Министерството на финансите я проследява и взема предвид при подаване на искане за плащане към ЕК;

- При съмнение за конфликт на интереси или корупция, ако информацията отговаря на условията на чл. 48 от ЗПКОНПИ, сигналът се предава за разглеждане от КПКОНПИ. Ако е налице съмнение за измама или корупция, сигналът се предава на Прокуратурата на Република България и на Европейската прокуратура. При липса на информация, поради което сигналът не може да бъде процедиран, се извършват действия за нейното събиране и окомплектоване;
- В специален модул в ИС-МВУ се въвежда, актуализира и съхранява цялата информация и се прикачат документите, касаещи образувани преписки по проверки на сигнали. Въвеждат се предприетите действия и корективни мерки. При установяване на измама, конфликт на интереси или корупция в ИС-МВУ се качват актовете на компетентните органи;
- С подаването на доклад към дирекция „*Национален фонд*“ СНД декларира липсата или предоставя информация за броя и вида на установените случаи на сериозни нередности и засегнатите проекти и разходи за възстановяване.

Дейности, свързани с проверка за двойно финансиране:

- Отговаря за осигуряването на адекватна одитна следа от крайните получатели чрез текущо въвеждане в ИС-МВУ на всички разходооправдателни и платежни документи, както и на документите, доказващи изпълнението – сертификати, актове и др. в зависимост от спецификата на интервенцията. Специално внимание се обръща на проверката за двойно финансиране, като се използват информационната система ИСУН, както и други източници, относими към проверката;
- С цел пълнота на проверките за двойно финансиране, България ще се възползва от достъп до база данни на ЕК, съдържаща информация за получени средства от бенефициенти по директно финансирани от ЕК програми и инструменти;
- Извършва проверка на информацията в техническия отчет на проектите, отнасяща се до свързани проекти, финансирани от източници извън МВУ, с оглед недопускане на двойно финансиране на дейности;
- Поддържа в ИС-МВУ информация за извършения контрол.

Отговорностите на участниците в хипотеза СНД са обобщени по-долу:

Дейност	*Краен получател*	*Ресорно министерство*	*Дирекция „Национален фонд“*	*Дирекция „Икономическа и финансова политика“*
Изпълнение на инвестицията, включително договаряне	X			
Проверка на документите, свързани с изпълнението на инвестицията		X	X	
Проверка за двойно финансиране	X	X	X	
Проверка за измами, конфликт на интереси и корупция	X	X	X	
Проверка на място на инвестицията, вкл. изпълнение на количествените индикатори		X		
Проверка на изпълнение на качествените индикатори/ реформи		X		X

3. ***РМ е първостепенен разпоредител на КП, изпълнява функция на СН*** и има отговорности за реализацията на съответната политика и свързаната с нея реформа. Отговорностите могат да се обобщят, както следва:
   - Подписва тристранно споразумение с МФ и съответния КП;
   - Създава организация за изпълнение на изискванията СУК и задълженията съгласно подписаното споразумение с МФ;
   - Проследява изпълнението на етапите и целите по инвестициите и реформите и съответствието им с отчетения физически и финансов напредък за инвестициите;
   - Участва в проверки на място при КП или на мястото на реализация на инвестицията/проекта при искане от страна на Министерството на финансите, като осигурява експерт/и с необходимата специфична квалификация, които прилагат правилата за извършване на проверка на място от СУК.

Специфични дейности, свързани с предотвратяване на измама, конфликт на интереси и корупция:

- При получаване на сигнал за сериозна нередност или установяване на индикатори за такава подава информацията чрез ИС-МВУ на дирекция „*Национален фонд*“ и участва в проверка на обстоятелствата.

Отговорностите на участниците в хипотеза СН са обобщени по-долу:

Дейност	*Краен получател*	*Ресорно министерство*	*Дирекция „Национален фонд“*	*Дирекция „Икономическа и финансова политика“*
Изпълнение на инвестицията, включително договаряне	X			
Проверка на документите, свързани с изпълнението на инвестицията			X	
Проверка за двойно финансиране	X		X	
Проверка за измами, конфликт на интереси и корупция	X	X	X	
Проверка на място на инвестицията, вкл. изпълнение на количествените индикатори		X*	X	
Проверка на изпълнение на качествените индикатори / реформи		X		X

* При необходимост от допълнителна експертиза предвид спецификата на инвестицията.

5. Процес на консултации

Началото на разработването на Националния план за възстановяване и устойчивост беше поставено със Заповед на министър-председателя на Република България от 21 юли 2020 г. за сформиране на междуведомствена работна група, състояща се, като правило[67], от ресорни заместник-министри, председателя на Държавната агенция за електронно управление, Председателя на Управителния съвет на Фонд мениджъра на финансови инструменти в България, директорите на дирекции *„Централно координационно звено“* и *„Модернизация на администрацията“* в Администрацията на Министерския съвет.

Председател на работната група е заместник министър-председателят, отговарящ за координацията на европейските фондове. Заместник-министърът на финансите е заместник-председател на групата.

С Решение на Министерския съвет от 23 октомври 2020 г., е установен механизъм за организация и координация на участието на България в Механизма за възстановяване и устойчивост като съвместна отговорност между заместник министър-председателя и министъра н финансите.

[67] Някои от министерствата са представени на ниво министър, съветник на министър или директор на дирекция в администрацията.

Концептуалната рамка на предложенията за плана е разработена от междуведомствената работна група, за да съответства на приоритетите на МВУ и Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030. Подготвен е набор от критерии под формата на чек-лист съгласно проекта (тогава) на Регламент относно МВУ, както и проект на апликационна форма със съответните реквизити за аргументация. На министерствата, представени в работната група, е даден срок за представяне на предложения.

Събраните предложения бяха 107. Работната група под формата на секторни срещи започна работа по тях и оценка на допустимостта им съгласно рамката от критерии по МВУ.

Междуведомствената работна група към заместник министър-председателя е провела общо 9 съвместни заседания и повече от 20 секторни такива в два кръга на политическо ниво в началото на процеса по подготовка на проектните предложения за предоставяне на насоки по тях.

Проведени са 83 междуведомствени срещи на хоризонтални теми на политическо и експертно ниво, в зависимост от случая, в т.ч. координационни такива във връзка с дигитални аспекти на предложенията.

Излъчените експерти, отговарящи за проектните предложения, са провели 8 съвместни заседания в пълен състав.

Проведени са 5 срещи със социалните партньори и Национално сдружение на общините в Република България за представяне на различни етапи от подготовката на плана (от 25 август, още преди създаването на работната група, до края на месец януари).

На ресорните министерства е възложено да проведат публични консултации в съответната област на компетенции и са проведени повече от 35 секторни консултации.

Първият драфт на Националния план за възстановяване и устойчивост беше качен и достъпен за широката общественост на 30 октомври 2020 г. на специално създадена интернет платформа: www.nextgeneration.bg, както и отворен за обществено обсъждане съгласно Закона за нормативните актове на Портала за обществени консултации при подготовката на национално законодателство: www.strategy.bg. Периодът на консултации е 30 дни, също в съответствие със законовите изисквания, приложими за проекти на нормативни актове, 30 октомври – 29 ноември 2020 г. Получени са над 90 отговора на консултациите, в и извън определения за това срок. Тъй като консултациите са отворени, становища по първия драфт бяха получени от широк кръг организации: работодателски, бизнес, синдикати, неправителствени организации в различни сфери, околна среда, енергетика и др., изследователски организации и др.

Направени са 5 интерактивни презентации, достъпни на специално създаден за целта YouTube канал, наречен "*Next Generation*": https://www.youtube.com/channel/UCkuN11GCwbnPOJGkqwcDAEg.

Първата интерактивна презентация (30 октомври 2020 г.) представя плана в неговата цялост, както и мястото му спрямо МФР.

https://www.youtube.com/watch?v=Ba4i3EFZOp4

Последвана е от още 4 такива, посветени на четирите стълба на плана. Проведени са под формата на презентация, дискусия и възможност от сесия „*въпроси и отговори*“.

Иновативна България – излъчена на 13 ноември 2020 г.

https://www.youtube.com/watch?v=72JTkEN_Aq4;

Свързана България – излъчена на 20 ноември 2020 г.

https://www.youtube.com/watch?v=HhScsgNKBeM;

Справедлива България – излъчена на 27 ноември 2020 г.

https://www.youtube.com/watch?v=AlWN39_BXs4;

Зелена България – излъчена на 4 ноември 2020 г.

https://www.youtube.com/watch?v=nOioYoNMq40.

Втори драфт на плана е изпратен на ЕК на 1 февруари 2021 г. и публикуван на портала www.nextgeneration.bg. Той надгражда първата версия въз основа на дискусиите по време на техническите срещи с ЕК и проведените публични консултации. Основните промени във втория драфт включват засилена подкрепа за бизнеса, в частност, МСП, по-силен фокус върху нисковъглеродната икономика и енергийния сектор, устойчива мобилност, дигитални умения, здравеопазване и др.

Провокирани от обществените консултации са следните промени:

Засилена е частта на Плана, предвиждаща предоставяне на подкрепа за развитието на МСП – промяната е мотивирана от множество получени коментари от представители на работодателските организации, сдружения на бизнеса, както и от изследователските организации.

Включен е нарочен елемент в Плана, насочен към изграждане на основни цифрови умения в работната сила. Промяната адресира получени коментари от представители на неправителствения сектор, изследователските организации, сдруженията на работниците и др.

Преструктурирана е частта на Плана, предвиждаща предоставяне на подкрепа за преход към нисковъглеродна икономика. Промяната е в отговор на редица получени предложения от представители на неправителствения сектор, ангажиран с въпросите на околната среда, браншови организации на производителите и търговците на енергия, изследователските организации и др.

В допълнение към предвидените инвестиции за декарбонизация на икономиката, значително са засилени реформаторските намерения в тази област. Промяната е мотивирана от получени предложения от представители на неправителствения сектор, ангажиран с въпросите на околната среда, браншови организации на производителите и търговците на енергия и др.

Включена е темата *„устойчива градска мобилност“*. Промяната адресира получени становища от представители на местната власт, браншови сдружения на превозвачите, както и на неправителствения сектор, ангажиран с въпросите на околната среда.

Разширен е обхватът на предвидените интервенции в областта на здравеопазването. Промените са провокирани от получени коментари и предложения от представители на неправителствения сектор и др.

Последната версия на плана се базира на предишните и надгражда в резултат на допълнително проведените технически срещи с Комисията и обществени консултации, отразяващи получените преди това коментари. Процедурата за подаване на нови проектни предложения беше възобновена. В резултат бяха получени над 30 нови проектни предложения, както и няколко предложения за реформи. Проведени бяха повече от 70 срещи с представители на институциите на службите на Европейската комисия, комисар Йоханес Хан, посланици, представители на международни институции в страната, представители на гражданското общество, Националния съвет за тристранно сътрудничество, работодатели и синдикати, както и на Икономическия и Социален съвет. И накрая, бяха проведени и три заседания на работната група.

Тези дискусии на политическо и експертно ниво доведоха до решението за актуализиране на приблизително половината от вече съществуващите проекти и добавянето на нови.

След окончателното му изготвяне планът за възстановяване и устойчивост ще бъде одобрен с акт на МС и изпратен официално на ЕК.

6. Контрол и одит

Съгласно изискванията на чл. 22 от Регламент 2021/241 за създаване на МВУ Насоките на ЕК и с оглед осигуряването на функционираща стабилна контролна среда за изпълнението на ПВУ, е разработено описание на СУК на национално равнище.

I. Участници

С РМС №757/2020г. е възложено координацията по въпросите, свързани с участието на Република България в МВУ на Европейския съюз, да се осъществява съвместно от заместник министър-председателя и министъра на финансите. Хоризонталните структури, включени в координацията, контрола и одита на ПВУ, са:

Дирекция *„Национален фонд“* в Министерството на финансите е определена за Координиращо звено за изпълнението и контрола на ПВУ. Дирекцията отговаря за подготовка на СУК на национално равнище по ПВУ, както и за подаване на искане за плащане и декларация за управлението към ЕК. Контролните и одитни дейности, които способстват за потвърждаване на обстоятелствата по чл. 22 на Регламент 2021/ 241 от 12.02.2021 г. за създаване на МВУ, са представени по-долу.

Дирекция *„Национален фонд“* е Сертифициращ орган по ЕФРР, КФ и ЕСФ и орган, отговорен за получаване на плащанията от ЕК за периодите 2007-2013 г. и 2014-2020 г. За 2021-2027 г. ще изпълнява функцията на Счетоводен орган за програмите, съфинансирани от ЕФРР, КФ, ФСП и ЕСФ+ и орган, отговорен за получаване на плащанията от ЕК. Екипът

на дирекция „*Национален фонд*“ включва 60 висококвалифицирани, обучени в европейски и национални обучителни организации и с доказан опит служители, участвали в разработване и прилагане на ефективни и ефикасни системи за управление и контрол на европейски фондове, които ще гарантират предотвратяването на конфликт на интереси, корупция, измами и двойно финансиране на всеки етап от изпълнението на Националния план за възстановяване и устойчивост. Повече от една трета (35%) от служителите притежават одиторски сертификати, като национален одиторски сертификат притежават 14 служители, международни сертификати притежават 7 служители (5 – Certified Government Auditing Professional и 2 – Certified Internal Auditor). Дирекцията разполага с 6 юристи и 2 експерти с икономическо и юридическо образование, 4 експерти по ликвидността, 9 счетоводители и 40 финансови контрольори. Липсата на експерти с инженерен профил ще бъде компенсирана чрез провеждането на съвместни проверки с представители на ресорните министерства, които ще допринасят със специализирана експертиза в съответната област. Дирекцията има изграден капацитет за обобщаване и анализиране на одитни доклади, като специално звено е ангажирано с отчитането и проследяването на изпълнението на отправени препоръки от одитните органи по оперативните програми от програмен период 2014-2020 г., както и с преглед на съдебни решения и коректното отразяване на определените финансови корекции в заявления за плащане към ЕК.

Дирекцията има повече от 20 годишен опит в управлението на европейските фондове, включително:

- подготовката на Република България и изграждането на акредитирана система за разширена децентрализация при прехода от предприсъединителни към структурни фондове, включително разработване на процедурни наръчници на участниците в системата (в качеството ѝ на екип на Националния ръководител по предприсъединителните програми на ЕС, както и на Разплащателен орган по Кохезионен фонд, съгласно Регламент № 1164/94);
- изготвяне на регулаторната рамка за изпълнението на първия за България програмен период 2007-2013 г., а именно: указания на министъра на финансите относно 1) процедура по установяване и докладване на нередности за оперативните програми и програмите за двустранно сътрудничество по външни граници за програмен период 2007-2013 г.; 2) докладване на нередности/финансови корекции по сертифицирани разходи след приключване на програмен период 2007-2013 г. по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на Европейския съюз; 3) третиране на ДДС като допустим разход при изпълнение на проекти по ОП 4) определяне на правилата за плащания; 5) верификация и сертификация на разходите; 6) възстановяване и отписване на неправомерни разходи; 7) осчетоводяване; 8) приключване на оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз през програмен период 2007-2013 г., включително предоставяне на методическа подкрепа по прилагането им (в качеството ѝ на Сертифициращ орган за СКФ и орган, отговорен за получаване на плащанията от ЕК);
- издаването на Инструкции: във връзка с възникнали казуси относно отчитане на нередности, наложени финансови корекции и верифицирани разходи по ОП; за

извършване на ангажименти за договорни процедури във връзка с проекти, финансирани по СКФ на ниво бенефициент; за проекти генериращи приходи и прилагането на чл.55 от Регламент №1083/2006, както и за обмена на информация между УО/МЗ и бенефициентите в процеса на заявяване на средства и отчитане на проектите, съфинансирани от СКФ на ЕС;

- издаването на Наредба за определяне на правилата за плащания, за верификация и сертификация на разходите, за възстановяване и отписване на неправомерни разходи и за осчетоводяване, както и сроковете и правилата за приключване на счетоводната година по оперативните програми и програмите за европейско териториално сътрудничество за програмен период 2014-2020 г., включително предоставяне на обучения и методическа подкрепа по прилагането ѝ (в качеството ѝ на Сертифициращ орган по ЕФРР, КФ и ЕСФ и орган, отговорен за получаване на плащанията от ЕК), както и указания и методически насоки относно изготвяне на прогнози за плащанията по програмите и счетоводната отчетност.

Текучеството на персонала на дирекция „*Национален фонд*“ е несъществено, като от самото начало е създадена и функционира процедура за съхранение на институционалната памет.

В длъжностните характеристики на експертите на ДНФ са включени конкретни задължения по отношение на функциите по ПВУ.

В допълнение, дирекция „*Национален фонд*“ отговаря за планирането и бюджетирането на средствата, които ще бъдат получени и разплатени по инвестициите, финансирани от МВУ, за финансово-счетоводната отчетност и контрола, който изпълнява с оглед защита както на националните финансови интереси, така и на финансовите интереси на ЕС, включително чрез извършването на проверки на място.

Когато дирекция „*Национален фонд*“ е делегирала дейности на СНД задължително се извършва преглед на делегираните дейности при проверката на регулярните финансово-технически отчети, като при необходимост извършва допълнителни проверки, включително на място.

Дирекция „*Централно координационно звено*“ в администрацията на Министерския съвет отговаря за разработването на ПВУ, програмните документи, включително разпределението на средствата по Механизма, изработване на нормативната база и приложими правила, и съответно в изменението им. Дирекцията е координатор на изпълнението на всички програми и инструменти от ЕС и има устойчив капацитет от 60 служители, изграден в периода от предприсъединителните програми, програмни периоди 2007-2013 г., и 2014-2020 г., включително и подготовката на програмен период 2021-2027 г.. Дирекцията отговаря и за администрирането, поддръжката и надграждането на информационната система за програмите на споделено управление със ЕС, включително и на ИС на МВУ.

Дирекция „*Икономическа и финансова политика*“ в Министерството на финансите участва в процеса по разработване и изменение на програмните документи, споразумението за финансиране, договорите за финансиране, отчитане на напредъка и приключването на Механизма. Дирекцията отговаря за подготовката и изпълнението на стратегическите и планови документи на България в процеса на икономическо управление на ЕС, в това

число специфичните препоръки по линия на Европейския семестър, както и за преговорите по бюджета на ЕС и многогодишната финансова рамка. Дирекцията координира и подпомага експертно разработването и наблюдението на изпълнението на Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030. Дирекцията е правоприемник на Агенцията за икономически анализи и прогнози и включва 41 служители. Тези дейности се допълват с част от основните функции, които изпълнява, като контактна структура за докладване на Европейския семестър, както и във връзка с преговорите по многогодишната финансова рамка.

Изпълнителна агенция *„Одит на средствата от ЕС“* към министъра на финансите е структурата, която ще извършва одитната дейност по Механизма с цел осигуряване на увереност относно надеждността на данните за изпълнение на индикаторите и на начина на тяхното събиране, както и увереност, че при изпълнението е гарантирано недопускането на двойно финансиране, на измами, корупция и на конфликт на интереси и е спазен принципа за добро финансово управление.

В процеса по изготвяне, изпълнение и контрол на ПВУ е осигурена функционална независимост на структурите, с което се гарантира прозрачност и избягване на конфликт на интереси.

По отношение на изпълнението и контрола на ПВУ описание на институционалната структура с всички крайни получатели и останалите участници, техните отговорности и функции са посочени в подробното описание на СУК, разработена от Министерството на финансите, в т.ч. подробни правила и процедури и контролни листове за основните процеси.

Детайлна информация за отговорностите и координацията между участниците е представена по-долу:

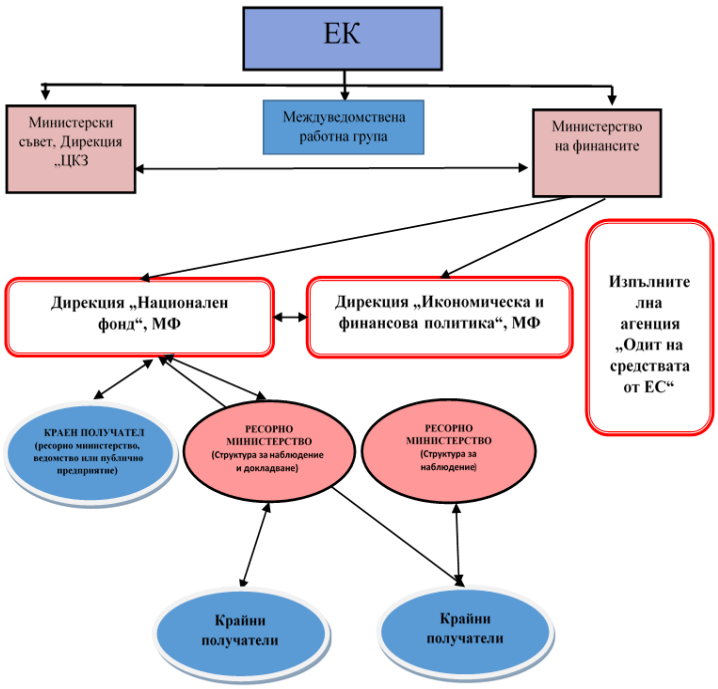

II. Цялостният контрол на изпълнението на ПВУ се осъществява от дирекция *„Национален фонд“*, включително проверка на делегирани дейности на СНД. Дирекция *„Национален фонд“* извършва следните проверки въз основа на получените доклади от РМ:

- За финансово-технически отчети от КП, които изпълняват инвестиции, финансирани от МВУ, проверява отчетения финансов и физически напредък, като прилага КЛ от СУК, включително тези за проверка на обществени поръчки и проверка на място (в зависимост от спецификата на инвестицията и при наличие на индикация за проблеми при изпълнението). За проверките на място НФ може да поиска от РМ да осигури експерт/и при необходимост от специфична експертиза;
- За проектите, за които РМ е СНД, извършва административна проверка на представените отчети с обобщени данни, на делегираните дейности, както и на извършения подбор на проекти;
- Поддържа в ИС за МВУ информация за извършения контрол.

Специфични дейности, свързани с предотвратяване на измама, конфликт на интереси и корупция:

- Служителите подписват декларация за липса на конфликт на интереси по смисъла на чл. 61, параграф 3 от Регламент (ЕС, Евратом) № 2018/1046, като при всяка настъпила промяна в декларираните данни са задължени да декларират пред ръководителя си тези обстоятелства и да прекратят всички дейности, свързани с проекта/инвестицията. В допълнение, съгласно националното законодателство при заемането на длъжност, ежегодно, както и при освобождаването от длъжност и след изтичането на една година от това обстоятелство, лицата, заемащи висши публични длъжности, попълват и подписват декларация за имущество и интереси пред органа по избора или назначаването. Такива декларации също подписват при назначаването си и ежегодно всички държавни служители. При промяна в декларираните обстоятелства се подписва нова декларация. КПКОНПИ, инспектората при органа по назначаване и определени съгласно закона лица извършват проверка на декларираните данни;
- Извършват обучения за нередности, в това число и със съдействието на Одитния орган, АФКОС, Школата по публични финанси, Института за публична администрация;
- Определят служител/и, към който се подава информация във връзка със съмнения за измама, конфликт на интереси и корупция, който е отговорен за административната проверка на тази информация и по-нататъшното ѝ процедиране към съответния орган в зависимост от вида на нарушението – АФКОС, Прокуратура и т.н.;
- В КЛ за проверка на обществени поръчки, финансово-технически отчет, както и за проверки на място са включени индикатори за измама и конфликт на интереси и проверки в системата ARACHNE/национална лицензирана информационна система (Дакси, Сиела, Апис Регистър). Следи за наличието на индикатори за

измама, като се ползват така наречените „*червени флагове*“, приложими за ЕСИФ и посочени в следните подробни ръководства: Установяване на конфликт на интереси в процедури за обществени поръчки за структурни действия – практическото ръководство на ЕК, Европейска служба за борба с измамите (OLAF), Информационна бележка относно индикаторите за измама за ЕФРР, ЕСФ и КФ (COCOF 09/0003/00-EN) и Насоки на ЕК относно оценка на риска от измами и ефективни и пропорционални мерки за борба с измамите. За целите на проверката ще бъде взета предвид и информацията, получена чрез бутона за сигнали на страницата на МФ и въведената информация от РМ в ИС за МВУ;

- Разработва процедура за предотвратяване, разкриване и докладване на измами, конфликт на интереси, корупция и двойно финансиране, включваща последователни, логически обвързани действия;
- Получените сигнали за измама, корупция, конфликт на интереси и други нарушения на националното и европейско законодателство се въвеждат в ИС за МВУ;
- Извършва административна проверка с оглед формиране на аргументирано заключение и при наличие на обосновано предположение за извършена сериозна нередност се подава сигнал чрез дирекция „*Защита на финансовите интереси на Европейския съюз (АФКОС)*“ в Министерството на вътрешните работи към съответния компетентен орган в зависимост дали е налице съмнение за измама, корупция или конфликт на интереси (Прокуратурата на Република България/ Европейската прокуратура/ инспектората при съответния първостепенен разпоредител/ КПКОНПИ);
- При съмнение за конфликт на интереси или корупция, ако информацията отговаря на условията на чл. 48 от ЗПКОНПИ, сигналът се предава за разглеждане от КПКОНПИ. Ако е налице съмнение за измама, сигналът се предава на Прокуратурата на Република България. При липса на информация, поради което сигналът не може да бъде процедиран, се извършват действия за нейното събиране и окомплектоване;
- В специален модул в ИС за МВУ се въвежда, обновява и съхранява цялата информация и се прикачат документите, касаещи образувани преписки по проверки на сигнали. Въвеждат се предприетите действия и корективни мерки. При установяване на измама, конфликт на интереси или корупция в ИС за МВУ се качват актовете на компетентните органи.

Дейности, свързани с проверка за двойно финансиране:

- Специално внимание се обръща на проверката за двойно финансиране при проверката на докладите от КП, като се използват информационната система ИСУН, както и други източници, относими към проверката;
- С цел пълнота на проверките за двойно финансиране България ще се възползва от достъп до база данни на ЕК, съдържаща информация за получени средства от бенефициенти по директно финансирани от ЕК програми и инструменти;

- Извършва проверка на информацията във финансово-техническите отчети на КП/СНД, отнасяща се до свързани проекти, финансирани от източници извън МВУ, с оглед недопускане на двойно финансиране на дейности. При необходимост извършва консултации с компетентни структури – дирекция *„Централно координационно звено“* в Министерския съвет, дирекция *„Държавни разходи“*, дирекция *„Финанси на общините“* и дирекция *„Държавни помощи и реален сектор“* в Министерството на финансите и компетентно ресорно министерство.

След тази проверка дирекция *„Национален фонд“* може да потвърди или да коригира количествената информация за напредъка по съответния проект.

В случай, че по проекта/инвестицията се отчита напредък по изпълнение на реформа, качественият преглед на данните, свързани с реформата, се извършва от отговорното звено в РМ, към което е КП, ако реформата е в областта на политика, делегирана на РМ, или от СН. Представеният отчет се преглежда и приема от дирекция *„Икономическа и финансова политика“* в Министерството на финансите. Данните се използват както за целите на докладване в рамките на цикъла на Европейския семестър, така и при оценка на изпълнението на етапите и целите на съответната реформа. При необходимост дирекция *„Икономическа и финансова политика“* изисква допълнителна информация и/или изисква предприемането на коригиращи действия с цел потвърждаване на финалната отчетна информация. Резултатите от прегледа се представят на дирекция *„Национален фонд“*, за да бъдат отразени/приложени при подготовката на заявлението за плащане към ЕК.

III. Дейности, свързани с наблюдението и контрола на постигането на етапите и целите

Информацията за постигането на етапите и целите е част от периодично представяните от КП/СНД финансово-технически отчети и е налична в ИС за МВУ. Отчетите се представят на тримесечие и подлежат на проверка и одобрение. Изпълнението на етапите и целите се проверява и потвърждава от дирекция *„Национален фонд“*/СНД съгласно заложените в контролния лист за проверка на ФТО контроли. Етапите подлежат на проверка и от дирекция *„Икономическа и финансова политика“* в Министерството на финансите. След подписване на споразуменията с МФ в ИС за МВУ ще бъде качван график с етапите и целите по всеки инвестиционен проект от МВУ, като информацията се актуализира регулярно в хода на изпълнението.

Дирекция *„Икономическа и финансова политика“* извършва преглед на отчетената информация, въведена в ИС-МВУ, и потвърждава или коригира данните за напредъка по реформата. Становището на дирекция *„Икономическа и финансова политика“* се взима предвид за отчитане на етапите и целите на съответната реформа при подготовката на искане за плащане по ПВУ, както и за отчитане на цикъла на Европейския семестър.

Етапите и целите подлежат и на одит в съответствие с посоченото в Раздел *„Одит“* по-долу.

IV. Одит

Правомощия на Изпълнителна агенция *„Одит на средствата от ЕС“* (ИАОСЕС/Агенцията/Одитен орган)

Изпълнителна агенция „*Одит на средствата от ЕС*“ извършва одитната дейност по МВУ в съответствие с изискванията на Европейската комисия съгласно решение на Министерския съвет на Република България за организация и координация на участието на Република България в Механизма за възстановяване и устойчивост на Европейския съюз (предстои да бъде прието).

Одитната агенция е създадена с Постановление № 305 на Министерския съвет от 11.12.2008 г. и е второстепенен разпоредител с бюджет към министъра на финансите. Агенцията осъществява специфични одитни дейности съгласно Глава пета от Закона за вътрешния одит в публичния сектор (обн., ДВ, бр. 27 от 31.03.2006 г.) и Наредба № Н-2 от 30.06.2016 г. за реда и начина за осъществяване, координация и хармонизация на специфичните одитни дейности по фондове и програми на Европейския съюз (издадена от министъра на финансите, обн., ДВ, бр. 52 от 8.07.2016 г.). Функциите и правомощията на ИА ОСЕС са регламентирани в Устройствен правилник, приет с Постановление № 346 на Министерския съвет от 30.12.2008 г., последно изменение и допълнение от 31.08.2018 г.

Дейността на ИАОСЕС се осъществява в съответствие с международно признатите одитни стандарти, при спазване на приложимите регламенти на ЕС, националното законодателство и международните споразумения, подписани от Република България.

Структура и административен капацитет на Одитния орган

Съгласно Устройствения правилник на ИАОСЕС, числеността на персонала в Агенцията е 72 щатни бройки, разпределени в една дирекция, представляваща обща администрация и четири дирекции – специализирана администрация: „*Одити на средствата по регионална политика*“, „*Одити на средствата по социална политика и образование*“, „*Одити на средствата по териториално сътрудничество и други програми*“ и „*Правно осигуряване на одитната дейност*“. Агенцията се ръководи от изпълнителен директор (професионален одитор) и от главен секретар по административните въпроси.

Одитният орган разполага с необходимия административен капацитет за изпълнение на одитните ангажименти на Агенцията. Одиторите от ИАОСЕС са държавни служители и се назначават в съответствие с чл. 45, ал. 1 от Закона за вътрешния одит в публичния сектор. Съгласно чл. 45, ал. 2 от закона, ръководителите на одиторските екипи трябва да притежават най-малко две години стаж в областта на одита на средства от ЕС.

Изпълнителна агенция „*Одит на средствата от ЕС*“ разполага с необходимия капацитет и методология за планиране, извършване и докладване на одитната дейност съгласно международно признатите одиторски стандарти и е признат партньор на Европейската сметна палата и на Европейската комисия в качеството си на Одитен орган за ЕФРР, ЕСФ, КФ, ФЕПНЛ, Еразъм+, ReactEU, ФСП. Всички 63 одитори и одитни мениджъри притежават национален одиторски сертификат, от тях допълнително международни сертификати притежават: 15 – Certified Government Auditing Professional, 4 – Certified Internal Auditor, 3 – Certified Fraud Examiner, 2 – Certified Information Systems Auditor. В допълнение 11 от одиторите са юристи и 5 са инженери, вкл. 3 строителни инженери.

Усъвършенстването, непрекъснатото повишаване на квалификацията и професионалния опит на служителите на Одитния орган е сред основните цели на ИА ОСЕС. В Агенцията се поддържа регистър с информация за преминатите обучения и придобитите сертификати

от всеки одитор. Въз основа на информацията от регистъра и извършен годишен анализ на потребностите от обучения изпълнителният директор одобрява програма за обучение на служителите, с цел поддържане на високо ниво на компетентности и умения.

При необходимост от привличане на външни лица със специфична експертиза, знания и умения за изпълнение на конкретни задачи, свързани с одитната дейност, Одитният орган определя подходящи конкретни изисквания за тяхната квалификация и опит. Тези лица се включват в одиторски екип за изпълнение на конкретни проверки и определени одиторски процедури. Резултатите от тези проверки се ползват за целите на конкретния одитен ангажимент. Отговорността за одитната дейност и контролът на качеството върху работата на привлечените външни лица/одитори е на ИА ОСЕС в съответствие с приложимите стандарти и методологията за контрол на качеството.

Независимост на Одитния орган

Одитният орган притежава необходимата независимост за ефективно изпълнение на функциите си както при вземане на решения и организационно структуриране, така и при планиране (включително при определяне обхвата на одитите), извършване на проверките и представяне на резултатите чрез определените линии на докладване.

ИА ОСЕС е функционално и организационно обособена и независима, като не участва в координацията, управлението и изпълнението на ПВУ. Независимостта на ИА ОСЕС е изрично регламентирана в Закона за вътрешния одит в публичния сектор, Устройствения правилник на агенцията и Наредба № Н-2 от 30.06.2016 г. за реда и начина за осъществяване, координация и хармонизация на специфичните одитни дейности по фондове и програми на Европейския съюз.

Линиите на вземане на решения и докладване са независими от органите, определени да координират, управляват и изпълняват Националния план по МВУ. Функциите и отговорностите на ИА ОСЕС, начинът на тяхното изпълнение и разпределението на работата между дирекциите са ясно и изрично регламентирани в съответните нормативни актове и Наръчника за одитната дейност на Агенцията. Решенията за одитната дейност са изключително правомощие на ръководителя на Одитния орган – изпълнителния директор. Въведените актове и процедури не допускат намеса в работата на одиторите от ИА ОСЕС при изпълнението на техните задължения в рамките на одитния процес (планиране, изпълнение, докладване и проследяване на препоръките). Дейностите, извършени на всяка стъпка от одитния процес и одитните документи (планове, работни документи, доклади и пр.) подлежат на контрол за качеството от страна на ръководителите на одиторски екипи, съответните директори на дирекции от специализираната администрация и изпълнителния директор. Одитните доклади се подписват и представят на висшето ръководство на одитираната организация/орган от изпълнителния директор, който носи и крайната отговорност за одобряването и подписването на годишните одитни доклади и становища.

С цел да се осигури независимостта и обективността, всеки служител при постъпването си в Агенцията подписва декларации за:

- запознаване и спазване на етичните правила;
- честно, безпристрастно и обективно изпълнение на задълженията си;

- липса на конфликт на интереси;
- запознаване с определението за измама и нередност.

Според етичните правила на служителите на Агенцията, одиторите се стремят не само да бъдат независими от одитираните организации и други заинтересовани групи, но и да бъдат обективни и безпристрастни в своята дейност и при справянето с проблемите и въпросите, предмет на проверка. Независимостта на одиторите не трябва да се нарушава от лични или външни интереси по всички въпроси, свързани с одитната дейност. Допълнителна гаранция за независимост, обективност и безпристрастност се осигурява чрез подписване от страна на ръководителя и членовете на одиторските екипи (вкл. и лицата, осъществяващи контрол на качеството на одитните ангажименти) на декларация за липса на конфликт на интереси, поверителност и безпристрастност във връзка с всеки конкретен одитен ангажимент. Външните лица, на които се възлага да извършват специфични одитни задачи (ако е приложимо), също подписват декларация за липса на конфликт на интереси, поверителност и безпристрастност.

В допълнение към организационната независимост на ИА ОСЕС се осигурява и професионална независимост чрез разширяване на знанията на одиторите и чрез професионално обучение и повишаване на уменията им.

ИА ОСЕС прилага стриктна система за контрол на качеството, която гарантира, че одитната дейност се извършва в съответствие с международно признатите одитни стандарти. Агенцията разполага с одитна методология, която е потвърдена от ЕК и ЕСП, за планиране, извадки, проверки на рамката за изпълнение с етапни цели, крайни резултати и индикатори (performance framework – milestones, targets, indicators), проверки за съответствие с приложимите правила, включително спазването на принципа за добро финансово управление (избягване на двойно финансиране и конфликт на интереси и предотвратяване на измами и корупция), докладване и проследяване на резултатите.

Голяма част от участниците в изпълнението на ПВУ, които осъществяват функции по координация, мониторинг и докладване и изпълняват инвестиции и реформи в областите на цифровизацията, зелената икономика, енергийната ефективност, транспортната свързаност, създаването на работни места и борбата срещу безработица, подпомагането на МСП, образованието, иновациите и пр., са също органи и бенефициенти от ЕСИФ, ReactEU и Фонда за справедлив преход, по които ИА ОСЕС е Одитен орган. Това обстоятелство ще оптимизира одитната работа по ПВУ.

Одитна дейност

Одитната дейност по ПВУ ще бъде систематично планирана и обвързана с изпълнението на одобрените реформи и инвестиции. Одиторският подход ще обхване следните два основни стълба:

Първи стълб – обхваща принципа на добро финансово управление чрез одити на системите за управление и контрол по ПВУ.

Целта на системните одити е да се предостави увереност, че системите за управление и контрол функционират правилно при спазване на принципа за добро финансово управление. По време на системните одити ще се прави оценка относно: адекватно разделяне на отговорностите; подходящ избор на крайни получатели; адекватни

процедури за верификация; ефективна система, гарантираща, че всички документи и доказателства за отчетените етапни цели и крайни резултати се съхраняват и осигуряват подходяща одитна следа; наличието на цялостна (информационна) система за събиране, обобщаване и отчитане на определените етапи/цели/индикатори за целите на мониторинга, верификацията и одита; прилагането на ефективни пропорционални мерки за борба с измамите. Обект на проверка ще бъде и пълнотата на данните в ИТ системата относно финалните реципиенти, съгласно изискванията на Регламент (ЕС) 2021/214. По отношение на информационната система ще бъдат извършвани проверки за съответствие с международните стандарти за ИТ сигурност, интегритет и защита на личните данни.

При системните одити ще бъде обърнато специално внимание на ефективното прилагане на правила за избягване на измами, корупция, двойно финансиране и конфликт на интереси (между кандидатите и служителите, участващи в процедурите за подбор на крайни получатели, както и между крайните получатели и изпълнителите/подизпълнителите по договори за доставки, услуги или строителство).

Съответните проверки за избягване на конфликт на интереси и двойно финансиране, включително по отношение на индикаторите за измама, ще бъдат извършвани също чрез предоставената от ЕК на държавите членки интегрирана и оперативно съвместима система за информация и мониторинг, включително единен инструмент за извличане на данни и измерване на риска, за получаване на достъп и за анализ на съответните данни с оглед на общо приложение от държавите членки (чл. 22, т. 4 от Регламент (ЕС) 2021/214 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост).

Системните одити ще обхващат всички ключови участници в СУК – Централното координационно звено (ИСУН-МВУ), Министерството на финансите, както и ресорните министерства и агенции, в качеството им на структури за наблюдение или структури за наблюдение и докладване. Конкретният обхват на всеки одит ще се планира въз основа на оценка на риска, като се вземе предвид спецификата на одобрените реформи/инвестиции в НПВУ и напредъкът по тяхното изпълнение. Хоризонтални/тематични системни одити ще бъдат извършвани с фокус върху рискови аспекти на вътрешните контроли (процедури за избягване на двойно финансиране, процедури за избягване конфликт на интереси и за превенция/ограничаване на риска от измами) и одит на ИТ системата (ИСУН-МВУ).

Вторият стълб се фокусира върху одит на етапните цели и крайните резултати, с цел осигуряване на увереност, че отчетените етапни цели и крайни резултати са постигнати, верифицирани и коректно докладвани и за това има подходяща одитна пътека (свързаните данни и доказателства са пълни, точни и надеждни).

Вторият стълб се фокусира върху проверката на включените в заявлението за плащане и декларацията на управлението, изпратени от дирекция „*Национален фонд*“ с цел да се потвърди, че докладваните етапни цели и крайни резултати са верифицирани и коректно докладвани и за тях е налична подходяща одитна пътека (свързаните данни и доказателства са пълни, точни и надеждни).

Проектът на заявление за плащане заедно с декларацията за управление се изпращат по електронен път на ИА ОСЕС в срок до края на месеца, предхождащ докладването към ЕК,

с цел осигуряване на съгласуваност на данните в заявлението за плащане с обобщението на извършените одити. В случай на коментари по заявлението в резултат на одитна дейност, ДНФ извършва съответни корекции.

Одитна стратегия

Одитната стратегия за МВУ (както и за всяка оперативна програма от обхвата на Агенцията) отразява дългосрочните и краткосрочните цели, плановете и приоритетите на Одитния орган, както и резултатите от анализа на риска. Стратегията обхваща: одитната методология; информация за извадковите методи за одитните ангажименти и индикативно планиране на одитите, с цел да се гарантира, че основните органи ще бъдат одитирани и че подходящи одитни ангажименти ще бъдат извършвани през целия период на изпълнение на Плана за възстановяване и устойчивост.

За всяко полугодие ще бъде извършван поне един системен одит. На базата на информацията към момента и предварителното проучване на системата за управление и контрол, Агенцията планира първият системен одит да бъде извършен непосредствено след одобряването на ПВУ. Обхватът на одита ще включи Централното координационно звено (включително степента на изграждане на информационната система за събиране, обобщаване и отчитане на данните по ПВУ) и Министерство на финансите, както и структури, осъществяващи наблюдение и докладване. В рамките на този ангажимент ще бъде извършена проверка на административния капацитет и въведените основни контролни дейности за избягване на корупция, измами, двойно финансиране и конфликт на интереси. По отношение на информационната система ще бъде направена оценка за наличието на подходяща одитна пътека за данните относно етапните цели и крайните резултати и данните относно крайните получатели. Ще бъдат извършени проверки и за наличието на специфични правила, осигуряващи съответствието на ИТ системата с международните стандарти за ИТ сигурност, интегритет и защита на личните данни. Първият системен одит ще приключи преди подаване на първото заявление за плащане до ЕК.

Одиторските дейности относно етапните цели и крайните резултати ще обхващат най-малко 15 % от отчетените етапни цели/крайни резултати, докладвани като постигнати в заявлението за плащане към ЕК през съответния полугодишен период, т.е. ще се извършват годишно два одита на постигнатите етапни цели/крайни резултати. Изборът на извадка ще бъде правен въз основа на оценка на риска, като при 5 и по-малко отчетени индикатори всички ще бъдат одитирани. При изготвянето на извадките ще се ползват *Указанията за одитиращите органи относно методите за формиране на извадки за програмен период 2007 – 2013 г. и 2014 – 2020 г., издадени от Европейската комисия (EGESIF_16-0014-00, 20/01/2017)*. Тези проверки ще имат за цел да се потвърди, че докладваните етапни цели/крайни резултати от крайните получатели са изпълнени и свързаните с тях данни са пълни, точни, надеждни, правилно обобщени, базирани на доказателства, регистрирани в националната информационна система и са обект на ефективни контролни механизми. Данните от одитната пътека ще подлежат на оценка както отгоре надолу, така и отдолу нагоре.

В случай на установени слабости, съответните препоръки за коригиращи действия ще бъдат адресирани до одитираните структури и докладвани на Министерството на

финансите, с цел да се вземат предвид при изпращането на заявлението за плащане към ЕК. Изпълнението на препоръките ще бъде надлежно проследено и докладвано, като за целта Одитният орган ще поддържа регистър на извършените одитни ангажименти.

За целите на стратегическото планиране и приоритизирането на одитната работа по одитите на системите и проверките на етапни цели/крайни резултати, Одитният орган извършва цялостна оценка на риска, която обхваща системите за управление и контрол на всички структури, отговорни за управлението на средствата от НПВУ. При избора на подход за оценка на риска са взети предвид Насоките за държавите членки относно стратегията за одит (EGESIF_14-0011-02 от 27/08/2015), Указанията за Комисията и държавите-членки относно обща методология за оценяване на системите за управление и контрол в държавите членки (EGESIF_14-0010 от 18/12/2014) и Насоките за оценка на риска от измами и ефективни и пропорционални мерки за борба с измамите, приети от Европейската комисия.

Оценката на риска се извършва ежегодно, като се вземат предвид резултатите от извършените одити на системите и одити на отчетените етапни цели/крайни резултати, относими за предходната година, както и всяка друга релеватна информация. При оценката се вземат под внимание и настъпилите съществени промени в системите за управление и контрол на ПВУ. Резултатите от оценката на риска се използват за актуализиране на одитната стратегия. Всички промени в подхода за оценка на риска и резултатите от нейната актуализация се документират и оповестяват в Годишния план на Одитния орган.

При анализа на риска се взимат под внимание правомощията и отговорностите на съответната структура, планираните етапни цели/крайни резултати, отчетените етапни цели/крайни резултати, размерът на финансовия ресурс, промени в приложимата нормативна уредба и/или в ръководните екипи на съответните структури, наличието на сигнали за сериозни нередности (измами, корупция и конфликти на интереси), други. Конкретните структури, които ще бъдат одитирани в рамките на годината, ще бъдат избирани на база оценка на риска.

Одитният орган ще одобри стратегия за одит на МВУ веднага след одобряването на ПВУ от ЕК. В одитната стратегия ще бъде допълнително детайлизирана честотата и вида на одитите, които ще обхванат както установените системи за управление и контрол, така и отчитаните етапни цели/крайни резултати. При разработване на одитната стратегия Одитният орган ще вземе предвид всички изисквания за одитната дейност по МВУ, дадени от ЕК.

V. Подаване на искане за плащане към ЕК

Преди стартиране на процеса по подготовка на искане за плащане към Европейската комисия дирекция „*Национален фонд*“ анализира следната информация:

- Информацията за изпълнени етапи и цели, представена от крайните получатели/СНД в техните регулярни финансово-технически отчети;
- Резултатите от извършените проверки на СНД, които включват одобрените финансово-технически отчети на крайните получатели и резултатите, отнасящи се до изпълнението на етапите и целите;

- Резултатите от проверката на дирекция „*Икономическа и финансова политика*“ във връзка с постигането на етапите и целите;
- Проверките на дирекция „*Национален фонд*“, включително проверки на място, отнасящи се до изпълнението;
- Резултатите от извършените одити на ИА „*ОСЕС*“, отнасящи се до изпълнението на етапите и целите;
- Информация за постъпили сигнали в резултат на контролни и одитни проверки, както и становища на компетентни национални органи по отношение на конфликт на интереси, измами, корупция;
- Резултати от извършен контрол/одит/проверки, свързани с изпълнението на инвестициите, извършени от националните контролни или одитни органи (Сметна палата, вътрешен одит, Агенция за държавна финансова инспекция, Агенция за обществени поръчки, АФКОС, Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество).

Информацията, описана по-горе, ще е налична в ИС за МВУ, включително обобщените данни за напредъка и изпълнението на етапите и целите по утвърден план-график на ПВУ.

Информация за стартирала процедура на контрол/одит/проверка от националните контролни или одитни органи ще бъде получавана от КП при подаване на финансово-технически отчет.

Дирекция „*Национален фонд*“ извършва преглед на наличната информация съгласно чл. 22, ал. 2, т. г) от Регламент 2021/ 241 за създаване на МВУ в ИС за МВУ. В случай, че бъдат установени непълни данни, се изисква от конкретния КП допълване на липсващата информация преди подаване на заявлението за плащане.

Въз основа на извършените проверки, дирекция „*Национален фонд*“ подготвя Искане за плащане и Декларация за управлението. Обобщението на одитните констатации се изготвя от ИА ОСЕС, в съответствие с дадените от ЕК насоки, в т.ч. и по отношение на препоръчителната структура на обобщението. Обобщението се включва в пакета с документи по Искането за плащане, който се изпраща от дирекция „*Национален фонд*“.

VI. Извършване на плащанията към крайните получатели

Съгласно разпоредбите на националното законодателство обслужващата банка по МВУ е Българска народна банка (БНБ). Обслужването на сметките и плащанията на НФ от Българска народна банка се осъществява съгласно разпоредбите на приложимата нормативна уредба и съвместни указания на Министерството на финансите и БНБ.

Дирекция „Национален фонд“ организира аналитична счетоводна отчетност за всички финансови трансакции по МВУ чрез обособяване на самостоятелен код, с което гарантира проследимост както за разплащанията с крайните получатели, така и на всички финансови събития, произтичащи от взаимоотношенията ѝ с ЕК за получени/дължим средства.

Плащанията се инициират от КП и се одобряват и финализират от дирекция „Национален фонд“/ СНД с делегирани функции по плащане за разходи, обосновани от крайния

получател с разходооправдателни документи или други документи с еквивалентна стойност по проекта/инвестицията, както следва:

- Плащанията се одобряват на основание постъпило платежно нареждане в СЕБРА за дължими разходи по изпълнявания проект/инвестиция от крайния получател, или за възстановяване на вече извършени разходи от крайния получател по проекта със собствени средства. За всеки платежен документ КП трябва да е осигурил законосъобразен разходооправдателен документ в ИС за МВУ, чието наличие може да бъде проверен. В случаите на СНД плащанията се извършват към КП на основание разходооправдателни документи, издаден по сключените договори от крайни получатели, за които КП трябва да е осигурил разходооправдателен документ в ИС за МВУ, чието наличие се гарантира от СНД;
- Окончателното плащане е последното плащане по проекта, обосновано от крайния получател с разходооправдателни документи или други документи с еквивалентна стойност по проекта, с което се приключват плащанията по проекта без да се надхвърля последния актуален бюджет (размер на финансирането) по сключеното споразумение с Министерството на финансите или по договор с КП, сключен от СНД. В случай, че при формалната проверка се установи, че бюджетът е/ще бъде надхвърлен, окончателното плащане се изпълнява частично или се отказва на това основание;
- Предпоставка за извършване на плащане е наличие на информация в ИС за МВУ, включваща разходооправдателни документи или други документи с еквивалентна стойност по проекта/инвестицията и тяхната връзка за изпълнение на конкретен договор с изпълнител/дейност по същия проект/инвестиция;
- Постъпилите платежни нареждания от КП ще се обработват и изпълняват 2 пъти седмично от ДНФ/СНД. При установяване на технически грешки в хода на проверката на платежните нареждания, КП незабавно се информира за уточняване на несъответствието и извършване/отменяне на плащането. В случай на обоснована необходимост постъпилите платежни могат да се изпълняват и в по-кратък срок;
- В рамките на тримесечния отчетен период КП въвежда разходооправдателни документи или други документи с еквивалентна стойност по инвестиционния проект към ФТО към конкретно споразумение/договор. С разходооправателния документ всеки КП – бюджетна организация по смисъла на § 1, т.5 от допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси, въвежда и документи, удостоверяващи текущо извършен предварителен контрол за законосъобразност съгласно ЗФУКПС, с което може да се счита, че разходът подлежи на преглед и одобрение за изплащане със средства от МВУ;
- В случай на възстановени суми (нереализирани преводи) поради технически грешки, корекционни операции ще се извършват през следващия месец, освен в случаите на спешна необходимост;
- Крайните получатели осигуряват пълна одитна следа за извършените разходи по проектите, като осигуряват всички разходооправдателни документи и документи, доказващи изпълнението, в ИС за МВУ своевременно;

- С оглед ефективно планиране и бюджетиране на средствата, необходими за разплащане по проектите, крайните получатели въвеждат в ИС прогноза за предстоящите през текущия месец и следващите 2 месеца плащания, която се актуализира до 10-то число на месеца.

VII. Информационните системи, с които ще се осъществява финансова-счетоводна отчетност по МВУ, са:

1. Интегрираната система SAP:

   – администрира се от Министерството на финансите, като се осигурява оторизиран достъп на служители, изпълняващи функции по осчетоводяване или контрол на счетоводната отчетност от ДНФ и СНД;

   – системата е одитирана във връзка с изпълнението на оперативните програми, финансирани от ЕС за програмни периоди 2007-2013 и 2014-2020;

   – в системата ще се изпълнява цялостния счетоводен процес, включващ: съставяне на надеждни и точни данни за получения аванс и за заявените суми с искания за плащане, изпратени към ЕК; вземанията и задълженията на КП, произтичащи от финансовите споразумения/договорите, и изпълняваните плащания; установени вземания, подлежащи на възстановяване от КП;

   – ще се използват функционалностите за бюджетиране на инвестициите и управление на проекти, които ще се изпълняват в рамките на Механизма по области и конкретни финансови споразумения/договори с КП/СНД за създаване на допълнителна аналитична информация за всеки един проект и контрол върху разходите, които се извършват;

   – в системата ще се осигури изпълнението на всички изисквания, произтичащи от националната методология за счетоводна отчетност на средствата от ЕС.

2. Информационна система за МВУ:

   – администрира се от ЦКЗ към АМС, като се осигурява оторизиран достъп на всички КП, структури и звена, ангажирани с управлението, контрола и одита на ПВУ съгласно ясно определени правила за работа с информацията. Достъп може да се осигури и на други лица с оглед контрол или наблюдение при необходимост, включително ЕК, ЕСП, ОЛАФ и Европейската прокуратура.

   – структурата на ИС за МВУ обхваща следните основни елементи: списък от специфичните препоръки, списък от компонентите от ПВУ, както и подробни данни за реформите и инвестициите, споразуменията и договорите за предоставяне на финансиране;

   – отразява финансово-отчетния процес към елементите: данни за финансовия и технически напредък по проектите; график и напредък, формиран на база измерими данни/документи за етапите и целите, определени в ПВУ и отговорните институции;

   – поддържа информация за процеса на подбор, оценка и договаряне;

– поддържа информация за извършените разходи и всички разходооправдателни документи, свързани с изпълнението на проектите, финансирани от МВУ и допълващо финансиране (ако е приложимо);

– осигурява данни и информация за контролния процес и одитна следа за целите на одитните и контролни ангажименти;

– съдържа данни за основанието и начина на коригиране на финансиране от МВУ в резултат на пропуски, установени от контролни и одитни проверки;

– съдържа данни за сериозни нередности и резултатите от установени от националните компетентни органи пропуски;

– съдържа данни за изпълнители, подизпълнители и физически лица, получатели на финансиране от МВУ.

Между ИС за МВУ и SAP ще бъде осигурен интерфейс, с което ще се улеснят процесите по отчетност и докладване и ще се минимизира риска от допускане на технически грешки, както и при необходимост ще се създадат активни/пасивни връзки с данни в други информационни системи, имащи отношение към МВУ.

Предвижда се интегриране между инструментите за управление на риска и съхранение на данни, които предстои да бъдат представени от ЕК, и ИС за МВУ.

VIII. Измами, корупция, конфликт на интереси

Ролята на участниците в процеса по изпълнение и контрол на МВУ (КП, РМ – СНД/СН, дирекция „*Национален фонд*“, ИА ОСЕС) в превенцията, откриването, коригирането и разследването на измамите, корупцията и конфликта на интереси е обобщена на следната графика:

Участниците в процеса по изпълнение и контрол на МВУ прилагат контроли за спазване на националното и европейското законодателство, включително за предотвратяване, разкриване и докладване на измами, конфликт на интереси, корупция и двойно финансиране, тяхното коригиране и разследване. Информацията по случаите на сериозни нередности се въвежда, обновява и съхранява в специален модул в ИС за МВУ. Конкретните мерки, които ще се прилагат от участниците във връзка с елементите на антикорупционния цикъл, а именно превенция, установяване и коригиране, са описани по-горе.

Структурите, участващи в процеса по изпълнение и контрол – Дирекция „*Национален фонд*“ и СНД, при констатиране на индикатор за сериозна нередност или получен сигнал за такъв от външен източник (чрез бутона за сигнали за нередности на техните уебсайтове или чрез имейли и писма), предоставят информацията на **дирекция *„Защита на финансовите интереси на Европейския съюз (АФКОС)”*** в Министерството на вътрешните работи чрез ИС за МВУ. В България звеното АФКОС е част от административната структура на Министерството на вътрешните работи. Съгласно Правилника за устройството и дейността на МВР, в сила от 22.07.2014 г., АФКОС има функционалната компетентност да извършва анализ, оценка и проверка на получените сигнали за нередности. Дирекция АФКОС извършва посочените действия с цел формиране на заключение дали информацията съдържа достатъчно данни, за да се процедира като съобщение за измама, корупция или конфликт на интереси, което да бъде изпратено до органите на досъдебното производство или КПКОНПИ и до ОЛАФ за сведение.

В зависимост от естеството на нередността (измама, корупция или конфликт на интереси) компетентните органи, които извършат проверка с цел установяване на престъпление или нарушение и последващо разследване по реда на НПК, са:

- при съмнение за измама или корупция (подкуп) – Прокуратурата на Република България и Европейската прокуратура. При наличие на законен повод и достатъчно данни за извършено престъпление се образува досъдебно производство по реда на Наказателно процесуалния кодекс с постановление на прокурора. Когато е убеден, че са събрани необходимите доказателства за разкриване на обективната истина и за повдигане на обвинение пред съда, прокурорът съставя обвинителен акт и делото се предава на съд;
- при съмнение за конфликт на интереси – Инспектората при съответния първостепенен разпоредител или КПКОНПИ. Производството се развива по реда на Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, като в предвидените от закона случаи (напр. неподаване на годишна декларация по закона от задължените лица) актовете за установяване на нарушенията и наказателните постановления се издават от инспектората при съответния първостепенен разпоредител. Извън тези случаи актовете за установяване на нарушенията се съставят от определени от председателя на КПКОНПИ длъжностни лица, а наказателните постановления се издават от

председателя на комисията. КПКОНПИ се произнася по производството за установяване на конфликт на интереси с мотивирано писмено решение, с което може да бъде наложена и глобата.

Дирекция АФКОС информира ДНФ за предприетите действия – извършената проверка, направените анализ, оценка и заключение, уведомяването на компетентен орган, както и за получената от органа по установяване и разследване информация за актуалния статус на случая, за целите на отчитането на тази информация от ДНФ при подаване на Искане за плащане към ЕК. Дирекция АФКОС получава информация по статуса на съответния случай и неговото приключване въз основа на сключени споразумения за сътрудничество със съответните компетентни органи.

В случай, че сигналът за сериозна нередност засяга ръководителя на СНД или друг оправомощен от него служител, в чиито отговорности е да процедира сигнала, той се подава към дирекция „*Национален фонд*“, която следва да извърши действията по процедиране на сигнала към дирекция АФКОС. Когато сигналът касае ръководителя на дирекция „*Национален фонд*“, то информацията следва да се предаде директно до:

- ресорния за дирекция „*Национален фонд*“ заместник-министър на финансите или до министъра на финансите или до
- директора на дирекция „*Защита на финансовите интереси на Европейския съюз (АФКОС)*” в Министерството на вътрешните работи или до
- Европейската служба за борба с измамите (ОЛАФ) към Европейската комисия.

В тези случаи се информира и Инспектората в съответното ведомство (Министерството на финансите или това в рамките на което е СНД).

В случаите на констатирани отклонения извън престъпни състави по смисъла на Наказателния кодекс структурата предприема действия за тяхното отстраняване с цел същите да не се отразят върху законосъобразното и правилното изпълнение на инвестицията. Всички посочени структури въвеждат информацията за сигнали и нередности в регистър в ИС за МВУ, като прилагат всички документи, които се отнасят до случая. Посредством това се осигурява проследимост и одитна следа. Дирекция „*Национален фонд*“ извършва проверка и контрол на изпълнението на този процес и има право да изисква допълнителна информация и документи по случаите във връзка с подаването на заявление за плащане към ЕК

Дирекция „*Национален фонд*“ и всяка СНД извършва оценка на риска от измами с цел определянето на ефективни и пропорционални мерки за борба с измамите в рамките на наблюдаваната от нея област на инвестиции и подлежащи на изпълнение проекти. За целта се ползва инструмента за самооценка на риска от измами, който е приложен към Насоките на Европейската комисия за държавите членки и органите, които отговарят за програмите, с № EGESIF_14-00-21-00/16.06.2014 (Насоките), и който е преработен за прилагане по МВУ. Целта е след прилагането на инструмента за самооценка на риска от измами и с оглед свързаните контролни мерки, въведени на системно равнище, да се установят конкретни ситуации, които могат да възникнат при изпълнението на

инвестициите, които могат да се характеризират като специфични индикатори за измами („*червени флагове*“). Инструментът ще включва рискове и ограничителни контролни мерки в трите ключови области – подбор на проектни предложения, изпълнение на инвестициите и обществените поръчки.

Ефективно прилаганите стабилни системи за контрол ще намалят риска от възникване на измами или от тяхното неразкриване.

Установяване на пропуски при прилагане на принципа на добро финансово управление

Когато в рамките на дейностите по наблюдение и контрол се установят индикатори за неспазване на нормативните актове, които уреждат бюджетната, финансово-стопанската или отчетната дейност, както и възлагането и изпълнението на обществени поръчки от КП – организации и лица по чл. 4 от Закона за държавната финансова инспекция, ДНФ/СНД сигнализират Агенцията за държавна финансова инспекция (АДФИ) за извършване на инспекционна дейност по реда на ЗДФИ, както и за установяване на нарушения по ЗОП. ДНФ/СНД информира ИА „ОСЕС“ за сведение. В зависимост от резултатите от извършената инспекционна дейност АДФИ предприема последващи действия съгласно глава II, раздел IVот ЗДФИ, като за противоправно причинени вреди при условията на чл. 21 от ЗДФИ финансовите инспектори съставят акт за начет за търсене на имуществена отговорност, а за установените нарушения, ако деянието не съставлява престъпление, виновните лица се наказват с глоба или имуществена санкция. За установените нарушения по ЗОП длъжностните лица на АДФИ издават наказателни постановления, чието обжалване и изпълнение се извършва по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Когато в рамките на дейностите по наблюдение, контрол и одит се установят пропуски, които не попадат в обхвата на сериозна нередност или нарушения на нормативен акт, органът, който го е установил изследва причините за възникването му, сериозността и последиците от него. В резултат от анализа се подготвя доклад с констатации и препоръки, който се обсъжда с КП и се одобрява план за действие за отстраняване на пропуска и елиминиране на предпоставки за неговото повторно появяване. Проследяване на изпълнението на плана се извършва в рамките на регулярната отчетност.

7. Комуникация

Съгласно изискванията на частта „*Информация, комуникация и публичност*“ от Регламент 2021/ 241 инвестициите, получили финансиране по Механизма в периода 2021-2026 и включени в ПВУ, е необходимо да бъдат популяризирани. Целта е да се постигне информираност на широката общественост относно процеса на изпълнение на всяка реформа и инвестиция, заложена в ПВУ.

1. Общи цели:

1.1. Популяризиране на ролята на Плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ) като механизъм за икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията.

1.2. Популяризиране на Плана като основополагащ документ за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на целите на Зелената сделка

1.3. Осигуряване на максимална прозрачност в процеса на изпълнение и управление на набора от мерки и реформи за растеж на икономиката и конвергенция на икономиката и доходите като дългосрочна стратегическа цел.

1.3. Изграждане и поддържане на високо обществено доверие към процесите по изпълнение и управление на Плана за възстановяване и устойчивост;

2. Специфични цели:

2.1. Популяризиране на четирите стълба на ПВУ - Иновативна България; Зелена България; Свързана България и Справедлива България;

2.2. Осигуряване на максимална публичност и прозрачност на процеса на управление и изпълнение на ПВУ;

2.3. Информиране на потенциалните бенефициенти и крайни получатели за възможностите за финансиране, предоставяни от ПВУ;

2.4. Насърчаване на активното участие на всички секторни ведомства (проектоносители) в процеса на изпълнение на ПВУ.

Изпълнение, подход и инструменти за постигане на целите:

- ясно дефиниране на целевите групи (централна администрация, местни власти, крайни получатели, заинтересовани страни, медии, широка общественост и др.), съобразени с географския и тематичен обхват на Плана;
- отговорности на национално равнище относно прилагане на принципите за информираност и публичност;
- принципите, които следва да се спазват (равнопоставеност, прозрачност, партньорство и др.);
- комуникационни средства (интернет портала на Министерския съвет https://www.nextgeneration.bg, в който е отделена специална секция на ПВУ, електронни, печатни и онлайн медии, Мрежата от 27 Областни информационни центрове за разпространение на информационни бюлетини, брошури и листовки и други комуникационни дейности);
- комуникационни дейности (рекламни и ПР кампании, разпространение на информационни бюлетини, събития, включващи, конференции, информационни дни, кръгли маси, обществени дискусии, специализирани обучения);
- използване на социалните мрежи;
- осигуряване на единна визуална идентичност, а именно използване на емблемата на ЕС и слогана: „*Финансиран от Европейския съюз – Следващо поколение ЕС*“;

- прозрачност и информираност относно постигнатите цели и резултати.
- отделни ключови проекти от изпълнението на ПВУ ще бъдат популяризирани след координирана комуникация с Европейската комисия.
- организиране на голямо публично информационно събитие/дейност при одобрението на Плана, насочено към широката общественост; последващи информационни дейности за отчитане напредъка в изпълнението му и постигнатите резултати.

В тази връзка в споразуменията между Министерството на финансите и крайните получатели/СНД ще бъдат описани задълженията на крайните получатели, свързани с осигуряване на публичност и информация относно получената безвъзмездна помощ в процеса на изпълнение на реформите и интервенциите, заложени в Плана.

Комуникацията по време на изпълнението на проектите ще се осъществява основно чрез ИС-МВУ.

Информация за изпълнение на инвестициите и реформите, включени в Плана за възстановяване и устойчивост, ще бъде публикувана регулярно и достъпна на:

- Интернет страницата на Министерството на финансите https://www.minfin.bg/. На страницата ще има и бутон за подаване на сигнали за корупция, измама, конфликт на интереси и двойно финансиране.
- Публичния модул на ИС-МВУ.
- Интернет портала на Министерския съвет https://www.nextgeneration.bg/, в който е отделена специална секция на ПВУ.

Ще бъде извършан регулярен мониторинг и оценка на изпълнението на дейностите по комуникация на ПВУ.

ЧАСТ 4:
ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

Укрепване на икономическата и социална устойчивост

Макроикономически перспективи

През 2020 г. икономиката както на света, така и на България бе засегната от кризата, породена от пандемията от COVID-19 и наложените мерки за ограничение на разпространението на вируса. Реалният БВП на страната се понижи с 4.2%. Спадът бе движен основно от намаление на износа на стоки и услуги и инвестициите. Заетостта намаля с 2.3%, като най-засегнати бяха секторите търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство. Динамиката на доходите в страната също беше повлияна в низходяща посока, но остана положителна. Инфлационните процеси се забавиха, поради спад в цените на енергийните стоки.

Според пролетната макроикономическа прогноза на Министерство на финансите БВП през 2021 г. ще нарасне с 2.7%. Ограничителните мерки срещу разпространението на COVID-19 ще окажат негативен ефект върху потреблението на домакинствата през първото тримесечие на годината, след което то ще нараства подкрепено от увеличението на заетостта. Спадът на инвестициите ще продължи и през 2021 г., но с по-бавен темп. Очаква се да започне възстановяване на външната търговия, но предкризисните нива при търговията със стоки ще бъдат достигнати през 2022 г., докато възстановяването на услугите ще е по-бавно. Очаква се от средата на годината да започне възстановяване на заетостта и тя да нарасне с 0.5%, а коефициентът на безработица да е 5%. Нарастването на икономическата активност и търсенето на труд ще допринесат за ускоряване на номиналния растеж на компенсацията на един нает до 6.4%. Инфлационните процеси през 2021 г. ще се определят от очакваното нарастване на международните цени на петрола, както и на услугите предвид растежа на вътрешното търсене. Средногодишната инфлация през 2021 г. се прогнозира да бъде 1.8%.

Растежът на БВП ще достигне 3.6% през 2022 г. Ускорението ще е движено от потреблението на домакинствата и инвестициите. Общият растеж на износа също ще се ускори като основен принос ще имат услугите. През 2023 г. и 2024 г. растежът на икономиката ще се забави, съответно до 3.4 и 2.7%. Износът ще има по-нисък принос и през двете години, поради забавянето във външното търсене. През 2023 г., фактор с еднократен характер ще увеличи значително както инвестициите, така и вноса. Публичните инвестиции ще бъдат подкрепени и от усвояването на повече европейски средства, поради достигане на края на програмния период 2014-2020 г. През 2024 г. се очаква спад на публичните инвестиции поради ефект на високата база от предходната година.

Завръщането на икономиката към траекторията на сравнително висок икономически растеж през периода 2022-2023 г. ще доведе до ръст на заетите от над 1% и намаление на безработицата до 4.4%. В съответствие с възходящата динамика на наетите, компенсацията на един нает ще расте с около 7%. През 2024 г. икономическият растеж ще продължи да определя по-високото търсене на труд в страната, но по-нататъшното

увеличение на броя на заетите ще започне да изпитва ограничаващото въздействие на демографските фактори. Очаква се и забавяне на темпа на нарастване на доходите.

Средногодишната инфлация за периода 2022-2024 г. се очаква да е в рамките на 2-2.1%.

В тези прогнози не са включени ефектите от инвестициите и реформите, заложени в Плана за възстановяване и устойчивост. Основен негативен риск е развитието на епидемичната обстановка. Ако не се постигне дългосрочно справяне с пандемията от COVID-19 и/или ограничителните мерки в отделни страни бъдат удължени, може да се наблюдава по-слабо възстановяване на износа и отлагане на инвестиционни планове. Според алтернативен сценарий с по-бавно възстановяване на външната среда, представен в пролетната прогноза, е възможно растежът на БВП през 2021-2022 г. да е с около 1.5-1.7 пр.п. по-нисък.

Табл. 4.1: Пролетна макроикономическа прогноза 2021 г.

Основни макроикономически показатели	**ОТЧЕТНИ ДАННИ***		**ПРОГНОЗА**			
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
МЕЖДУНАРОДНА СРЕДА						
Световна икономика (реален растеж, %)	2.8	-3.4	5.5	4.2	3.9	3.6
Европейска икономика - ЕС (%)	1.6	-6.2	3.9	3.9	3.1	2.3
Валутен курс щ.д./евро	1.12	1.14	1.20	1.19	1.19	1.19
*Цена на петрол „*Брент*“ (щ.д./барел)*	64.0	42.3	59.3	55.7	53.7	52.6
Цена на неенергийни суровини (в щ.д., %)	-4.2	3.0	14.8	-1.6	-1.4	-1.4
EURIBOR 3м. [%]	-0.4	-0.4	-0.5	-0.5	-0.3	-0.1
БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ						
БВП (млн. лв.)	119 772	118 605	124 480	131 354	138 448	144 880
БВП (реален растеж %)	3.7	-4.2	2.7	3.6	3.4	2.7
Потребление	4.7	1.8	2.6	2.8	3.4	2.9
Брутообразуване на основен капитал	4.5	-5.1	-3.4	3.0	7.2	0.4
Износ на стоки и услуги	3.9	-11.3	5.8	6.8	4.8	3.5
Внос на стоки и услуги	5.2	-6.6	3.7	5.7	6.0	3.2
ПАЗАР НА ТРУДА И ЦЕНИ						
Заетост (СНС) (%)	0.3	-2.3	0.5	1.3	1.0	0.5
Коефициент на безработица (НРС) (%)	4.2	5.1	5.0	4.7	4.4	4.4
Компенсации на един нает (%)	6.9	5.9	6.4	7.1	7.0	6.5
Дефлатор на БВП (%)	5.3	3.3	2.2	1.9	1.9	1.9
Средногодишна инфлация (ХИПЦ) (%)	2.5	1.2	1.8	2.0	2.0	2.1
ПЛАТЕЖЕН БАЛАНС						
Текуща сметка (% от БВП)	1.8	-0.7	0.8	1.9	1.5	0.9
Търговски баланс (% от БВП)	-4.7	-3.1	-2.5	-2.7	-3.8	-3.8
Преки чуждестранни инвестиции (% от БВП)	3.0	3.6	3.5	3.5	3.5	3.5
ПАРИЧЕН СЕКТОР						

МЗ (%)	9.9	10.9	11.7	11.2	10.7	10.5
Вземания от предприятия (%)	9.9	3.3	2.8	3.9	4.7	5.6
Вземания от домакинства (%)	9.5	6.6	4.3	4.9	5.8	6.4

* При изготвяне на прогнозата са използвани статистически данни, публикувани до 23.03.2021 г.

Макроикономически ефекти

За оценка на ефектите върху икономиката от Плана за възстановяване и устойчивост е използван Симулационен макроикономически модел[68]. Моделът е макроиконометричен и представлява система от уравнения, калибрирани с подходящ инструментариум, която реалистично описва структурата на българската икономика. Моделът е актуализиран с отчетни годишни данни публикувани към месец март 2021 г., и с допускания за външната среда от МВФ от месец април 2021 г. Моделът позволява да се оценят ефектите върху икономиката от шокове както върху екзогенни променливи, така и върху ендогенни като инвестиции и правителствено потребление. В настоящия анализ е направена оценка на ефектите по линия на търсенето в три направления – правителствено потребление, правителствени инвестиции и частни инвестиции. Средствата, предвидени по Плана за възстановяване и устойчивост, са зададени като шок в положителна посока върху съответните индикатори. Грантове по Механизма за възстановяване и устойчивост са добавени към бюджетните приходи.

Въз основа на прогнози на бенефициента е направено разпределение на средствата в размер на 21.4 млрд. лева по години[69]. Направена е също експертна оценка на разпределението по компоненти на търсенето. Основна част от средствата ще бъдат реализирани под формата на публични инвестиции, част също е разпределена за публично потребление, а частното национално съфинансиране е включено под формата на частни инвестиции. По отношение на разпределението по години се очаква в периода 2021-2023 г. да бъдат усвоени близо 50% от разходите. Очаква се най-голямата сума да бъде изразходвана през 2023 г., след което делът на усвоените средства ще се понижи. Резултатите от симулацията показват увеличение на нивото на БВП по постоянни цени с 2.4% в края на периода през 2026 г. Увеличението на нивото на БВП през целия прогнозен период ще отразява на първо място по-високите инвестиции в икономиката. Те от своя страна ще генерират повече работни места, като се очаква допълнителен ръст в броя на заетите в края на периода от 1.8%, което кореспондира на около 60 хил. нови работни места. Нивото на безработица към 2026 г. се очаква да е с 0.9 пр.п. по-ниско в сравнение със сценария без инвестициите по плана. Ефектът от по-високите инвестиции ще се прояви и по линия на реалната производителност на труда, която се очаква да е с 0.6% по-висока в края на периода. Това ще подкрепи и нарастването на средната работна

[68] https://www.minfin.bg/upload/46186/doc_minfin_sim_ed.pdf

[69] Информацията за средствата се базира на проекти, за които е съобщено до края на юни 2021 г. и включва 13.5 млрд. лева финансиране по МВУ и 7.9 млрд. лева национално съфинансиране. В контекста на разработването на средносрочната бюджетна прогноза на Министерството на финансите, както и възможната следваща актуализация на плана за възстановяване и устойчивост, са възможни промени в изчислените макроикономически ефекти.

заплата, като оцененият акумулиран положителен ефект към края на 2026 г. е 2.1% в номинално изражение. По-високата заетост и доходи, в сравнение с базисния вариант, ще стимулира частното потребление. Повишеното вътрешно търсене ще доведе до увеличение на вноса на стоки и услуги в страната, като водеща роля ще има вносът на стоки. Нивото на общия износ на стоки и услуги ще бъде положително повлияно от подобрението на икономическата ситуация в страната. По-високото равнище на БВП не се предвижда да бъде съпътствано от съществено ускоряване на инфлацията, като ефектът върху средногодишната инфлация е увеличение с 0.1- 0.2 пр.п. и е най-вече във връзка с очакваното намаление на безработицата.

Граф. 4.1: Ниво на БВП по постоянни цени, разлика с базов сценарий

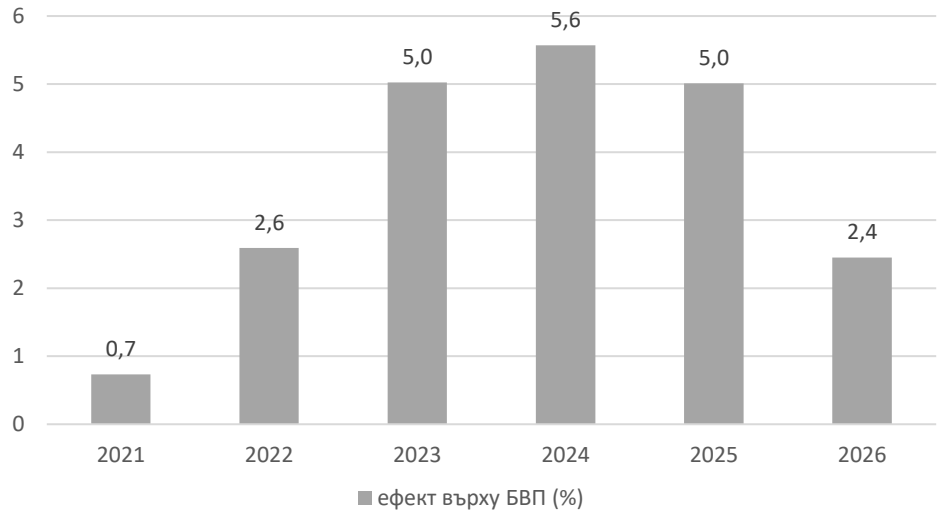

Граф. 4.2: Брой заети и коефициент на безработица, разлика с базов сценарий

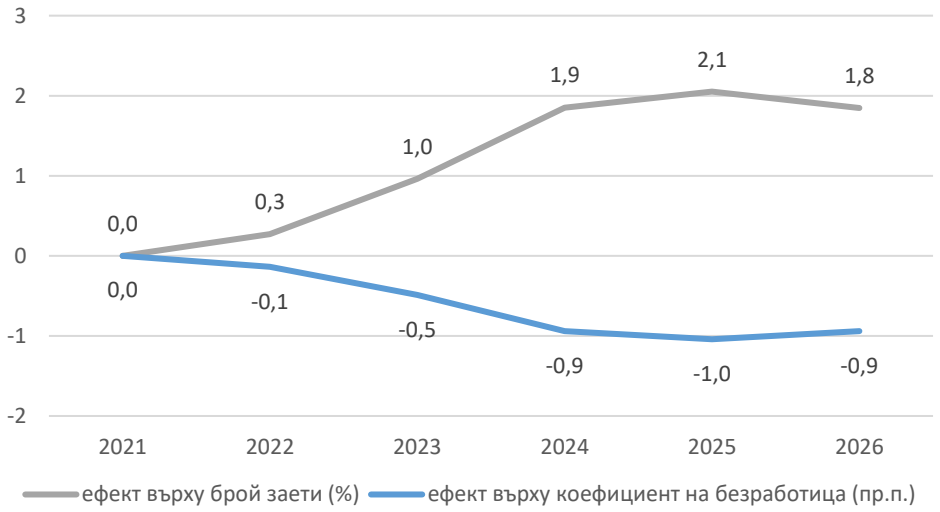

По-високите инвестиции в икономиката ще повишат физическия капитал. Очакват се положителни ефекти и по линия на фактора труд. В резултат е оценено, че потенциалният

растеж ще бъде средно с около 0.6 пр.п. по-висок спрямо сценарий без ресурсите по Плана за възстановяване и устойчивост. Допълнително биха могли да се очакват и по-дългосрочни положителни ефекти от повишение на технологичния и човешкия капитал по линия на инвестициите и реформите, предвидени по отношение на научно-изследователска и развойна дейност, информационните и комуникационните технологии и обучението.

Изпълнението на плана ще доведе до допълнително разширяване на данъчната база и по-високи данъчни постъпления спрямо основния сценарий. Най-съществено ще бъдат повлияни приходите от корпоративен данък и ДДС. В същото време, предвид по-благоприятната икономическа конюнктура би могло да се очаква увеличение и на някои текущи разходи. Националното публично съфинансиране също ще увеличи публичните разходи. В резултат, изпълнението на плана ще доведе до леко влошаване на бюджетния баланс като процент от БВП през първите години и подобрение в периода 2025-2026 г. Държавният дълг в отношение спрямо БВП ще бъде по-нисък с между 0.1-0.5 пр.п., което ще се дължи на по-високия номинален БВП.

Представеният сценарий е зависим от степента на усвояване на средствата от Плана за възстановяване и устойчивост. При по-ниска усвояемост, очакваните положителни ефекти върху българската икономика ще са по-малки. Също така ефектите през отделните години зависят от разпределението на средствата. Като риск в положителна посока, който сценарият не взима предвид е, че изпълнението на плана в другите страни от ЕС ще стимулира тяхното търсене на стоки и услуги и съответно би могло да се очаква допълнителен положителен ефект по отношение на българския износ.

Табл. 4.2: Оценка на ефектите от Плана за възстановяване и устойчивост (разлика със сценарий без средствата по плана)

Основни макроикономически показатели	***2021***	***2022***	***2023***	***2024***	***2025***	***2026***
БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ						
БВП ниво по постоянни цени [%]	0.7	2.6	5.0	5.6	5.0	2.4
БВП [реален растеж, пр.п.]	0.2	1.0	2.7	4.7	5.8	5.5
Потребление	3.5	12.9	25.5	29.7	27.9	16.6
Брутообразуване на основен капитал	0.0	0.1	0.4	1.2	2.2	2.6
Износ на стоки и услуги	0.1	1.1	3.6	7.1	9.5	10.0
Внос на стоки и услуги	0.7	2.6	5.0	5.6	5.0	2.4
ПАЗАР НА ТРУДА И ЦЕНИ						
Заетост [брой, отклонение в %]	0.0	0.3	1.0	1.9	2.1	1.8
Коефициент на безработица (НРС) [пр.п.]	0.0	-0.1	-0.5	-0.9	-1.0	-0.9
Средна работна заплата [ниво, %]	0.0	0.1	0.5	1.0	1.6	2.1
Дефлатор на БВП [пр.п.]	0.0	0.0	0.1	0.2	0.3	0.3
Средногодишна инфлация (ХИПЦ) [пр.п.]	0.0	0.0	0.1	0.2	0.2	0.1
ПЛАТЕЖЕН БАЛАНС						

Текуща сметка % от БВП [пр.п.]	-0.2	-0.9	-2.3	-3.7	-4.3	-3.9
БЮДЖЕТЕН СЕКТОР						
Бюджетен баланс % от БВП [пр.п.]	-0.1	-0.2	-0.2	0.0	0.2	0.2
Държавен дълг % от БВП [пр.п.]	0.0	-0.1	-0.3	-0.4	-0.5	-0.3
ПОТЕНЦИАЛЕН БВП						
Потенциален БВП ниво по постоянни цени [%]	1.6	2.5	3.4	4.1	4.4	4.3
Потенциален БВП [растеж, пр.п.]	0.7	0.9	0.9	0.7	0.3	-0.1

Значителният шок, генериран от пандемията от COVID-19 няма да отклони България от тенденцията ѝ за сближаване с по-развитите икономики от Европейския съюз. Допълнителните средства от Плана ще ускорят този процес. През месец юли 2021 г., Европейската комисия представи последните си оценки[70] за ефекта от средствата предвидени по инструмента Next Generation EU върху икономиката на ЕС. Оценките на Комисията представят два сценария с равномерно разпределение (т.е. по 16.67% през всяка година) на ресурсите за период от шест години и бързо изпълнение от четири години. Симулациите включват също вторични ефекти от усвояването на средствата в другите страни-членки на ЕС при варианти с висока и ниска производителност. Според тези оценки ефектът върху БВП на България, при базовия сценарий с шестгодишен период на изпълнение, се очаква да бъде 3% от БВП (от които 0.6 пр.п. вторични ефекти) през 2026 г.В същото време нивото на БВП по постоянни цени за ЕС 27 към 2026 г. ще бъде с около 1.2% по-високо спрямо сценарий без средствата, включително 0.3 пр.п. вторични ефекти. Сценарият с бързо усвояване на средствата и висока производителност предполага, че най-големият ефект върху БВП на България ще достигне 3.8% през 2024 г., докато БВП на ЕС ще се увеличи с 1.5% през 2024 г. И за България, и за ЕС ефектите ще бъдат по-ниски към края на периода, достигайки съответно 1.4% и 0.8%. Както според ЕК, така и според представените тук оценки се очаква по-висок положителен ефект за България спрямо средния за ЕС.

Изпълнението на плана ще подпомогне процеса на реална конвергенция на България и доближаването до средните за ЕС нива на БВП на глава от населението. Значителните инвестиции ще увеличат разполагаемия капитал на един зает, което ще подпомогне нарастването на производителността в икономиката и респективно на доходите. Увеличените средства и съпътстващите ги структурни реформи в областта на образованието и дигитализацията се очаква да имат допълнителен ефект върху квалификацията на работната сила и повишаване на технологичната интензивност на производството. По този начин ще се гарантира желаната структурна трансформация на икономиката и сближаване на жизнения стандарт на населението със средните нива в Съюза, като същевременно бъде поставена стабилна основа за продължаване на конвергенцията на страната в дългосрочен период.

[70] https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/dp144_en.pdf

Сравнение с инвестиционния базов сценарий

Направено е разпределение на публичните разходи по функции и по години общо и на първи знак според класификацията COFOG. Разгледани бяха проекти на стойност 6.9 млрд. евро от МВУ, както и допълнителни 564 млн. евро национално съфинансиране за цялата програма. Оценените ниво на публичните разходи за прогнозния период се основава на текущата политика на публичните разходи. През 2021 г. бяха предприети мерки за подкрепа на бизнеса и домакинствата срещу негативните ефекти от COVID пандемията, както и политики за увеличение на доходите.

Средната стойност на планираните публични разходи за периода 2021-2026 г. като процент от БВП, при изключване на разходите финансирани от МВУ, е 37% спрямо 36% средно за периода 2017-2019 г. Това е доказателство, че предишното ниво на публичните инвестиции ще се запази и дори леко ще се увеличи през периода на програмата.

.